

T R O P I C

D E

C A N C E R

Henry Miller

Traducció de Jordi Arbones

Aquestes novel·les reemplaçaran, de mica en mica, els diaris o les autobiografies - llibres captivants, si per cas l'home sabia triar entre allo que qualifica d'experiencia i el que realment és la seva experiencia, i com enregistrar la veritat verament.

Ralph Waldo Emerson

PREFACI

Heus aquí un llibre que, si tal cosa fos possible, podria retornar-nos l'apetit per les realitats fonamentals. La nota predominant semblara talment que ho sigui l'amargura; i d'amargura n'hi ha a pler. Però hi ha també una extravagància salvatge, una alegria fol·la, un numen, un deler, a estones una mena de deliri. Una oscil·lació constant entre els extrems, amb crus estirabots que tenen un regust de llautó i deixen el sabor just de la buidor. Es troba més enllà de l'optimisme o del pesimisme. L'autor ens ha provocat la darrera frisson. El dolor ha deixat de tenir reductes secrets.

En un món paralitzat per la introspecció i constipat per delicats aliments mentals, aquesta exposició brutal del cos substancial ens arriba com un corrent sanguini vitalitzador. La violència i l'obsenitat resten intactes, com a manifestacions del misteri i del dolor que eternament acompanyen l'acte creador.

El valor restaurador de ~~l'experiència~~ l'experiència, deu primera de la saviesa i de la creació, queda aquí reafirmat. Resten encara vastes zones de pensament i d'acció inacabades, un grapat d'esquinçalls i de fibres amb els quals poden estrangular-se els crítics insatsfets. Referint-se al seu Wilhelm Meister, Goethe digué: "La gent cerca un punt d'equilibri: això és difícil i no sempre encertat. Gosaria dir que una vida rica i múltiple, posada al nostre abast, fóra suficient sense necessitat de cap intenció especial, la qual, al capdavant, és tan sols privativa de l'intel·lecte".

El llibre es manté en el seu propi eix pel mer fluir i per la simple ~~successió~~ successió dels esdeveniments. Així com no hi ha cap punt neuràlgic, tampoc no fa qüestió d'heroisme o de lluita per tal com no es tracta pas d'exercitar la voluntat, sinó tan sols de deixar-se menar pel corrent vital.

Les caricatures grotesques potser són més vitals, "més veres respecte a la vida", que no pas els minuciosos retrats de la novel·la convencional ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~

per la senzilla raó que l'individual, avui dia, no té cap punt de suport i no causa ni la més mínima il·lusió d'integritat. Els personatges estan integrats al fals buit cultural en el qual ens estem anegant; és així com hom crea la il·lusió del caos, per acarar-se amb el qual és menester un coratge extrem.

Les humiliacions i les derrotes, expressades amb una ~~gran~~ honestat primitiva, no acaben en frustració, en desesperança o en futilitat, sinó en fam, una fam estàtica, devoradora... de més vida. Allò que és poètic és posat al descobert mitjanç, ant l'esquinçament de les vestidures de l'art, davallant fins al que podria ésser qualificat de "nivell pre-artístic"; el perdurable esquelet de la forma ocult pel fenomen de la desintegració reapareix per tal d'ésser transfigurat de nou en la carn eternament canviant de l'emoció. Les cicatrius són cauteritzades... les cicatrius deixades pels llevadors de la cultura. Heus aquí un artista que restitueix la potencia de la il·lusió tot eixamplant les ferides obertes, cercant la dura realitat psicològica que l'home mira d'esquivar, tot recorrent l'esbiaixat simbolisme de l'art. Aquí els símbols estan nus, són presentats per aquest individu supercivilitzat quasi tan ingenuament i sense rubor com ho podrien ésser per un salvatge de soca-rel.

No és pas un fals primitivisme allò que fa brostar aquest lirisme inculte. No és pas una tendència regressiva, sinó un impuls que es projecta endavant devers zones inexplorades. Considerar un llibre com aquest amb el mateix ull crític amb que hom ha examinat unes personalitats tan diverses com són ara Lawrence, Breton, Joyce i Céline és un error. Més val que mirem de considerar-lo amb els ulls d'un "patagó" per a qui tot allò que és sagrat i tabú en el nostre món no té cap sentit. Perquè l'aventura que ha menat l'autor fins als confins espirituals de la terra és la història de tot aquell artista que, per tal d'expressar-se, li cal travessar les xarxes intangibles del seu món imaginari. Els pous d'aire, les deixalles alcalines, els monuments esbaldregats, els cadàvers putrefactes, la folla

ballaruga i la dansa macabra, tot plegat forma el gran fresc de la nostra època, elaborat amb frases esqueixades i sonors, estridents, cops de martell.

Si en aquestes pàgines hom ha posat en relleu una capacitat de commoure, de sacsejar els éssers inerts tot arrancant-los de llur son letàrgic, congratulem-nos-en, car la tragèdia del nostre món és precisament que res ja no és capaç de treure'l de la seva letàrgia. S'han acabat els somnis ~~en~~ violents, la frescor, el despertar. La vida passa, l'art passa, se'ns esmunyen ~~en~~ en l'anestèsia produïda per l'egocentrisme: el temps se'ns enduu a la deriva i la nostra lluita ~~en~~ s'esdevé amb ombres. Ens cal una transfusió de sang.

I carn i sang és allò que hom ens ofereix aquí. Beguda, menjar, riure, desig, passió, curiositat, les simples realitats que nodreixen les arrels de les nostres creacions més elevades i indefinides. La superestructura està podrida. Aquest llibre va acompanyat d'un vent que estassa els arbres morts i buits les arrels dels quals estan consumides i perdudes en el sol àrid del nostre temps. Aquest llibre penetra fins a les arrels essencials i cala més endins, cala cercant les deus subterrànies.

Anaïs Nin

1934

Estic vivint a la Villa Borghese. No hi ha gota de quiska enlloc, ni cap cadira fora del seu lloc. Estem tots sols aquí i som morts.

Anit, Boris va descobrir que tenia polls. Vaig haver d'afaitar-li les aixelles i amb tot i això la picor no minva. Com és possible agafar polls en un indret tan bell com aquest? Però tant se val. Potser mai no hauríem arribat a conèixer-nos tan íntimament, Boris i jo, si no hagués estat pels polls.

Boris acaba de donar-me un resum dels seus pronòstics. És un profeta del temps. Continuarà el mal temps, diu. Hi haurà més calamitats, més morts, més desesperació. Ni el més lleu senyal de canvi enlloc. El càncer del temps ens està devorant. Els nostres herois s'han mort ells mateixos, o s'estan matant. L'heroi, doncs, no és el temps, sinó la Intemporalitat. Ens cal marcar el pas, un pas ferm, devers la presó de la mort. No hi ha escapatoria. El temps no canviarà.

Som a la tardor del meu segon any a París. Vaig ser enviat aquí per una raó que encara no he pogut esbrinar.

No tinc calés, ni recursos ni esperances. Sóc l'home més feliç del món. Fa un any, sis mesos enrera, em pensava que era un artista. Ara ja no ho penso: jo sóc. M'he desempallegat de tot allò que era literatura. Ja no queden més llibres per ser escrits, gràcies a Déu.

I aquest, doncs? Aquest no és un llibre. És un libel, una calúnnia, una difamació del caràcter. Aquest no és un llibre en el sentit usual del mot. No; és un insult perllongat, una escopinada a la cara de l'Art, una puntada de peu al cul de Déu, de l'Home, del Destí, del Temps, de l'Amor, de la Bellesa... del que us plagui. Cantaré per a vosaltres, un pel fora de to potser, però cantaré. Cantaré mentre vosaltres rauqueu, dansaré damunt el

vostre cadàver immund...

Per cantar, de primer cal obrir la boca. Cal tenir un parell de pulmons i uns certs coneixements de música. No és necessari tenir ni un acordió ni una guitarra. L'essencial és volar cantar. Això, doncs, és una cançó. Estic cantant.

Es a tu, Tania, a qui estic cantant. Voldria saber cantar més bé, més melodiosament, però aleshores potser no hauries accedit a escoltar-me. Has sentit cantar a d'altres i t'han deixat freda. Cantaven massa meravellosament o no prou meravellosament.

Es el vint-i-tants d'octubre. He deixat de portar el compte de la data en que visc. Recordes... el meu somni del dia 14 de novembre darrer? Hi ha intervals, intercalats, però, entre els somnis, i dels quals no en resta cap consciència. Al meu entorn el món es dissol, deixant ça i della taques de temps. El món és un càncer que s'esta devorant ~~el mateix~~ a si mateix... Penso que quan el gran ~~xxxxi~~ silenci plani per damunt de tot i pertot arreu, al capdavant la música triomfarà. Quan tot sigui llençat de nou dins la matriu del temps, el caos serà restablert, i el caos és el diafragma sobre el qual esta escrita la realitat. Tu, Tania, ets el meu caos. Per això canto. Ni tan sols sóc jo, és el món agonitzant que es lleva la pell del temps. Encara sóc viu, potejant dins el teu úter, una realitat sobre la qual hom pot escriure.

Endormiscar-se. La fisiologia de l'amor. La balena amb el seu penis de sis peus, en repòs. El rat-penat... penis libre. Animals amb un os al penis. D'aquí ve allò de tenir un os... "Feliçment -diu Gourmont-, l'estructura òssia s'ha perdut en l'home". Feliçment? Sí, feliçment. Imaginue-vos la raça humana anant pel món amb un os plantificat en aquest lloc. El cangur té un doble penis... ~~per~~ un per a cada dia i un per a les festes. Capcinejo. La carta d'una femella que em pregunta si ja he trobat un títol per al meu llibre. Un títol? Ben cert: "Adorables lesbianes".

La teva vida anecdòtica! Una frase de M. Borowski. Els dimecres dino amb els Borowski. La seva muller, que és una vaca seca, oficia. Esta estudiant angles, ara... el seu mot predilecte és "llardós". De seguida veieu quina mena d'incordis són, els Borowski. Però, espereu...

Borowski duu vestits de vellut i toca l'acordió. Una combinació insuperable, sobretot quan considereu que no és un mal artista. S'entesta a dir que és polones, però és clar que no ho és. És jueu, Borowski, i el seu pare era filatelic. De fet, quasi tot Montparnasse és jueu, o semijueu, que encara és pitjor. Teniu Carl i Paula, Cronstadt i Boris, i Tania i Sylvester, i Moldorf i Lucille. Tots llevat de Fillmore. Henry Jordan Oswald va resultar que era jueu també. Louis Nichols és jueu. Adhuc Van Norden i Chérie són jueus. Frances Blake és jueu, o jueva. Titus és jueu. Els jueus, doncs, em van colgant com la neu. Escric tot això per al meu amic Carl, el pare del qual és jueu. És important comprendre tot això.

De tota la colla, Tania és la jueva més bella, i per ella fóra capaç d'esdevenir jueu jo i tot. Per que no? Si ja parlo com un jueu. I sóc tan lleig com un jueu. Demés: qui odia més els jueus que el jueu mateix?

És l'hora del crepuscle. Blau indi, aigua de cristall, arbres lluent i deliquescents. Els raïls davallen fins al canal, a Jaurès. El llarg verm de castats envernissats s'enfonsa com el tobogan de les muntanyes russes. No és París. No és Coney Island. És una melange crepuscular de totes les ciutats d'Europa i d'America Central. Les platges del ferrocarril, alla baix, amb les negres vies, entreviades, que no semblen haver estat dissenyades per un enginyer sinó que semblen obeir a un projecte cataclísmic, com aquelles ~~primaries~~ fines fissures del glaç polar que la cambra enregistra en graus d'ombra.

El menjar és una de les coses que ~~gusta~~ frueixo tremendament. I en aquesta Villa Borghese gairebé no n'hi ha ni rastres. De vegades és vera-

ment aterridor. He demanat a Boris una i altra volta que encarregui pa per al desdèjuni, pero sempre se n'oblida. Em sembla que se'n va a esmorzar a fora. I quan torna, ve escurant-se les dents i una engruna d'ou li penja de la barbeta. Se'n va a menjar al restaurant per consideració envers mi. Diu que li dol endrapar-se un bon tiveri, tenint-me a mi d'espectador.

M'agrada Van Norden, pero no comparteixo l'opinió que té d'ell mateix. No estic d'acord, per exemple, quan diu que és un filosof o un pensador. És un bagasser, i res més. I mai no serà un escriptor. Tampoc no ho serà Sylvester, per molt que el seu nom resplendéixi amb cinquanta mil bugies de llum vermella. Els únics escriptors que em volten pels quals sento un cert respecte, ara com ara, són Carl i Boris. Són un parell de possessos. Cremen per dins amb una flama blanca. Són folls i sords. Són dos màrtirs.

Moldorf, en canvi, qui també pateix a la seva manera peculiar, no és foll. Moldorf esta embriac de paraules. No té venes ni arteries ni cor ni ronyons. És un bagul portàtil ple d'innombrables calaixos, i els calaixos són curulls d'etiquetes escrites amb tinta blanca, tinta marró, tinta roja, tinta blava, vermelló, safrà, malva, siena, albercoc, turquesa, ònix, Anjou, arengada, havà, verd-gris, gongonzola...

He dut la maquina d'escriure a la peça del costat on puc contemplar-me al mirall mentre escriu.

Tania és com la Irene. Espera cartes ~~minutuosas~~ voluminoses. Pero hi ha una altra Tania, una Tania que és com una enorme llavor, que escampa pol·len per tots costats... o diguem-ho a la manera de Tolstoi, una escena d'establa en la qual hom desenterra el fetus. Tania és una febre també... les voies urinaires, Café de la Liberté, Place des Vosges, corbates llam-pants al Boulevard Montparnasse, cambres de bany sòlides, Porto Sec, ci-garrets Abdullah, l'adagio de la sonata Pathétique, amplificadors auricu-lars, extraordinaries sessions d'espiritisme, pits de terra de siena cuita, gruixudes lligacames, quina hora és, daurats faisans farcits de castanyes,

dits de sedalia, vaporosos capvespres que difuminen el coscollar, acromegalia, cancer i deliri, vels calids, fitxes de ~~muixes~~ poquer, catifes de sang i cuixes suaus. Tania diu, de manera que tothom la pugui sentir: "L'estimo!" I mentre Boris s'escalda amb el whisky, ella diu: "Seu aquí! Oh, Boris... Rússia... com ho faré? Estic a punt d'esclatar!"

De nits, quan contemplo la barbeta de Boris reposant sobre el coixí, em poso histèric. Oh, Tania! On és ara aquella xona teva ardent, aquelles gruixudes i pesades lligacames, aquelles cuixes blanques i túrgides? Tinc un os a la virosta de sis polzades de llargaria. Allisaré tots i cada un dels replecs de la teva xona, Tania, amarant-los de semen. T'enviaré cap a casa teva, cap al teu Sylvester, amb el ventre adolorit i la matriu capgirada. El teu Sylvester! Sí, ell sap encendre una foguera, però jo sé com escalfar una xona. Disparo dards ardents dins les teves entranyes, Tania, et poso els ovaris incandescents. S'ha posat una mica gelós el teu Sylvester, ara? Nota alguna cosa, oi? Sent els ratres de la meua enorme virosta. He aixamplat una mica més les vores, he allisat els replecs. Després de mi, podras tirar-te un eguasser, un bou, un cabrit, un cigne, un Sant Bernard. Podras farcir-te el recte de gripaus, de rat-penats, de llangardaixos. Podras cagar arpegis si et ve de gust, o cordar una cítara a través del teu melic. T'estic cardant, Tania, per tal que quedis ben cardada. I si tens por de ser cardada públicament, et cardaré en privat. T'arrencaré uns quants pelets de la xona i els enganxaré a la barba de Boris. Et mossegaré el clitoris i escopiré un parell de monedes d'un franc...

Cel ras anyil, sense cap borralló de núvol, arbres escualids estenent-se fins a l'infinit amb llurs obscures branques, gesticulant com un somnambul. Arbres tetrics, espectrals, de troncs pal·lids com la cendra d'un ha - va. Un silenci suprem i del tot europeu. Persianes baixades, botigues tancades. Un llum vermell ça i della per a indicar una casa de barrets. Façanes malacaroses, quasi agressives, immaculades llevat de les taques d'ombra

projectades pels arbres. En passar per l'Orangerie, recordo un altre París, el París de Maugham, de Gauguin, el París de George Moore. Penso en aquell terrible espanyol que deixava el món astorat amb els seus salts acrobàtics de múltiples estils. Penso en Spengler i els seus tremends pronunciaments, i em demano si l'estil, l'estil grandíols, no s'haurà perdut. Dic que aquestes pensaments em barrinen el cervell, però no és cert; és tot just més tard, després d'haver creuat el Sena, després d'haver deixat enrera el carnestoltes de llums, quan deixo que la ment jugui amb aquestes idees. De moment no puc pensar en res... tret que sóc un ésser sensitiu agullonat pel miracle d'aquestes aigües que reflecteixen un món oblidat. A tot el llarg de la riba, els arbres es decanten pesadament sobre l'espill entelat; quan s'aixequi el vent i els ompli de murmuris remorosos vessaran unes quantes llagrimes i s'estremiran mentre l'aigua s'esllavissi arremolinada. En deixa sense ale. No tenir ningú a qui poder comunicar una fracció dels meus sentiments...

El problema amb la Irène és que té una maleta en lloc d'una xona. Vol rebre cartes voluminoses per a entatxonar-les a la maleta. Immensa, avec des choses inouïes. Llona, en canvi, sí que tenia una xona. Ho sé perquè ens va enviar uns quants pels del baix ventre. Llona... un ase salvatge que flairava el plaer en l'aire. Feia la bagassa al cim de tots els turons més alts... i de vegades dins les cabines telefoniques i a les comunes. Va comprar un llit per al seu rei Carol i un bací d'afaitar amb les seves inicials. S'ajaga a Tottenham Road amb el vestit arremangat i es masturba amb el dit. Usava espelmes, ciris i poms de porta. No hi havia cap titola que li vingués bé... ni una. Els homes la penetraven i s'arronsaven. Volia samalés, coets explosius, oli bullint fet de cera i creosota. Si l'haguéssiu deixada, hauria estat capaç de tallar-vos la virosta i de servir-la dintre seu eternament. Una xona única entre un milió, la de la Llona! Una xona de laboratori i cap paper de tornassol no hauria pas pogut prendre el seu color.

Era una mentidera, també, aquesta Llona. Mai no li compra el llit al seu rei Carol. El corona amb una ampolla de whisky, i tenia la llengua plena de polls i de promeses. Pobre Carol! L'única cosa que podia fer era arronsar-se dintre d'ella i morir-se. Ella s'aspirava i ell queia cap a fora... talment com una cloïssa morta.

Cartes enormes, voluminoses, avec des choses inouïes. Una maleta sense travetes. Un forat sense clau. Tenia la boca alemanya, les orelles franceses, el cul rus. La zona internacional. Quan onejava la bandera ^{era}vermella de punta a punta. Penetraveu pel Boulevard Jules-Ferry i sortíeu per la Porte de la Villette. Treieu el fetge per la boca dins el carro de les escombraries... un carro vermell amb dues rodes, naturalment. A la confluència de l'Ourcq i el Marne, on l'aigua s'esllavissa a través de les rescloses i s'esten com un mirall sota els ponts. Llona jeu allí ara i el canal és ple de vidres i d'estelles; les mimoses ploren i la boira humida d'un pet entela els vidres de les finestres. Una zona entre un milió, la de la Llona! Tota ella una zona i un cul de cristall en el qual hi podeu llegir la història de l'Edat Mitjana.

La primera impressió que causa Moldorf és la de la caricatura d'un home. Ulls de tiroide. Llavis de Michelin. Veu de puré de pesols. Sota l'armilla hi duu una pereta. Comsevulla que us el mireu sempre ofereix el mateix aspecte: Capsa de rape japonesa, manec de vori, peça d'escacs, ventall, ornament de temple. Ha fermentat tant que ara és amorf. Llevat desposseït de les seves vitamines. Vas sense peu de goma.

Les dones foren sotmeses dos cops al segle IXe., i una altra volta al Renaixement. Ell fou dut, durant les grans dispersions, en ventres grocs i blancs. Molt abans de l'Exode, un tartar escopí en la seva sang.

Té el mateix dilema dels nans. Amb el seu ull pineal veu la seva pròpia

silueta projectada en un lleng de tamany incommensurable. La seva veu, sincronitzada a l'ombra d'un cap d'agulla, l'embriaga. Sent un bramul quan els altres senten solament un grinyol.

Heus aquí la seva ment. És un amfiteatre en el qual l'actor ofereix una representació ~~perpetua~~ proteica. Moldorf, multiforme i infalible, juga tots els papers -fa de pallaso, de joglar, de contorsionista, de sacerdot, de llibertí, de saltimbanqui. L'amfiteatre és massa petit. Ell hi posa dinamita. L'auditori resta drogat. Ell el mortifica.

Miro infructuosament d'atansar-me a Moldorf. És com tractar d'apropar-se a Déu, car Moldorf és Déu... mai no ha estat altra cosa. Jo no faig sinó amollar mots...

M'he format diverses opinions de Moldorf que he anat descartant; me n'he forjat d'altres que estic analitzant. Ha calgut que el clavés amb una agulla per a descobrir tan sols que no és un escarabat piloter el que tenia a les mans, sinó un espiadimonis. M'ha ofès amb la seva grollèria i tot seguit m'ha acaramullat de delicadeses. S'ha mostrat voluble fins a l'extrem d'atabuixar-me després calmos com el Jordan.

Quan el veig saltinonar devers mi per saludar-me, les xarpes menudes esteses, els ulls llagrimosos, sento que em trobo enfront de... No, aquesta no és la forma d'expressar-ho!

"Comme un oeuf dansant sur un jet d'eau"

Només té un bastó -un bastó mediocre. A les butxaques, trossos de papers amb receptes per a la Weltschmerz. Ara ja esta curat, i la noieta alemanya que li renta els peus té el cor fet a miques per ell. És com el senyor Non-entity transportant arreu el seu diccionari Gujarati. "Inevitable per a tot-hom" - quan vol dir, sense dubte, indispensable. Borowski ho trobaria incomprendible tot això. Borowski té un bastó diferent per a cada dia de la setmana, i un altre per a la Pasqua.

Tenim tants de punts en comú que és com si em mirés en un mirall romput.

He estat revisant els meus manuscrits, pàgines plenes d'esmenes. Pàgines de literature. Això m'espanta una mica. És massa semblant a Moldorf. Només que jo sóc un gentil, i els gentils tenen una manera distinta de sofrir. Pateixen sense neurosis i, com diu Sylvester, l'home que mai no s'ha vist afectat per una neurosi no sap què és patir.

Recordo perfectament com he gaudit el meu sofriment. Era com ficar-se al llit amb un cadell. Ara i adés us clava una esgarrapada - i aleshores verament us espanta. Generalment no en teniu de ~~per~~ por - sempre esteu a a temps de deixar-lo anar o de tallar-li el cap.

Hi ha gent que no poden resistir el desig de tancar-se dins una gàbia plena de feres i de fer-se destrossar. S'hi fiquen fins i tot sense revolver ni fuet. La por els fa ser temeraris... Per al Jueu el món és una gàbia plena de feres salvatges. La porta és closa i ell és allí dintre sense fuet ni revolver. El seu coratge és tan gran que ni tan sols sent la feta del fems del racó. Els espectadors aplaudeixen, però ell no sent res. El drama, pensa, té lloc dintre la gàbia. La gàbia, pensa, és el món. Dempeus allí dins, sol i impotent, la porta closa, s'adona que els lleons no entenen la seva llengua. Cap lleó no ha sentit parlar mai d'Spinoza. Spinoza? Però si ni tan sols li poden clavar una queixalada. "Doneu-nos carn!", rugen, mentre ell resta allí petrificat, les idees glaçades, la seva Weltanschauung, un trapezi fora del seu abast. Una simple urpada del lleó i la seva cosmogonia quedara esclafada.

Els lleons també se senten defraudats. Esperaven sang, ossos, cartílegs, músculs. Masteguen i masteguen, però els mots són xiclet i el xiclet és indigerible. El xiclet és una base recoberta de sucre, pepsina, farigola i regalessia. El xiclet, quan és aplegat pels chicleros, està bé. Els chicleros arribaren resseguint la cresta d'un continent submergit. Dugueren un llenguatge algebràic. Al desert d'Arizona, es trobaren amb els mongols de l'nord, llustrosos com albergínies. Al cap de poc temps la terra ja havia pres la inclinació giroscòpica - quan el Gulf Stream se separava del corrent

japones. Al cor de la terra hi trobaren pedra tosca. Brodaren les entranyes de la terra amb llur llenguatge. Es devoraren mútuament les entranyes, i la selva es clogué sobre d'ells, sobre llurs ossos i llurs cranis, sobre llurs randes de tosca. Llor llenguatge es perdé. Çà i della hom encara troba les restes d'una veixella, un plat fet amb un crani cobert de signes.

Que té a veure tot això amb tu, Moldorf? El mot que sem re tens a flor de llavis és anarquia. Diga'l, Moldorf, l'estic esperant. Ningú no coneix, quan ens estrenyem les mans, els rius que es vessen a través de la nostra suor. Mentre tu emmarques les paraules, els llavis entreoberts, la saliva fent gloc-gloc damunt les teves galtes, jo he fet un salt i he travessat mitja Àsia. Si prenia el teu bastó, mediocre com és, i feia un foradet al teu costat, podria aplegar prou material per omplir el Museu Britànic. Ens quedem aturats cinc minuts i devorem segles. És el tamís a través del qual s'escola la meua anarquia, tot resolent-se en paraules. Darrera el mot hi ha el caos. Cada mot és una barrera, una barra, però no hi ha prou barres, ni n'hi haurà mai, per a construir una reixa.

Durant la meua absència han penjat les cortines. Tenen l'aspecte d'es-tovalles tiroleeses posades en remull amb un desinfectant. La cambra brilla. M'assec al llit atordit, pensant en l'home abans de la seva naixença. Tot d'una les campanes comencen de tocar una música estranya, irreal, com si hagués estat transportat a les espedes de l'Àsia Central. Algunes dringuen amb un so llarg i perllongat, d'altres erupcionen embriagadament. I ara tot s'aquieta de nou, llevat d'una darrera nota que raspa lleument el silenci de la nit -- tan sols un clac suau i agut que s'allarga com una flama.

He fet un pacte íntim amb mi mateix de no canviar ni una sola línia del que escric. No tinc cap interès de perfeccionar els meus pensaments ni les meves accions. Al costat de la perfecció de Turgenev, peso la perfecció de Dostoïevski (Hi ha res més perfecte que El marit etern?) Aquí, doncs,

en un mateix medi tenim dues menes de perfecció. Però en les cartes de Van Gogh hi ha una perfecció que va més enllà que aquestes dues. És el triomf de l'individu sobre l'art.

Només hi ha una cosa que m'interessa d'una manera vital ara, i això és enregistrar tot allò que hom omet als llibres. Ningú, per tot el que jo sé, no se serveix d'aquells elements de l'aire que donen direcció i sentit a les nostres vides. Segons que sembla només els assassins extreuen de la vida, en una mesura satisfactoria, allò que hi aporten. El segle exigeix violència, però tan sols aconseguim explosions avortades. Les revolucions són segades en flor, o bé triomfen massa de pressa. La passió s'esgota ràpidament. Els homes recorren a les idees velles, comme d'habitude. Ningú no proposa res que pugui durar més de vint-i-quatre hores. Estem vivint un milió de vides en el lapse d'una generació. Obtenim més de l'estudi de l'entomologia, de la vida de les profunditats del mar, o de l'activitat cel·lular...

El telèfon interromp aquest pensament que mai no hauria pogut completar. Ve algú que vol llogar l'apartament...

Sembla que la meua vida a la Villa Borghese s'ha acabat. Bé, prendré aquestes holandeses i me n'aniré. En un altre indret també passaran coses. Sempre passen coses. Sembla que onsevulla que vaig es produeix un drama. Les persones són com les ladelles, s'introdueixen a la pell i s'hi enterren. Us grateu i grateu fins a fer-vos sang, però no hi ha manera d'alliberar-se de les cabres totalment. Onsevulla que vaig, les persones converteixen llurs vides en un embolic. Tothom té la seva tragedia privada. Ho duen a la sang ara... la desgracia, el tedi, la pena, el suïcidi. L'atmosfera està saturada de desastre, de frustració, de futilitat. Grateu i grateu... fins que ja no queda pell. Això no obstant, l'efecte que això em

causa és d'hilaritat. En lloc de descoratjar-me o de deprimir-me, m'hi de-
leixo. Demano a crits més i més desastres, calamitats més grans, fracassos
més rotunds. Vull que el món sencer sigui fustejat, vull que tothom es
grati fins a caure mort.

Ara em veig impel·lit a viure tan de pressa i tan furiosament que amb
prou feines em queda temps d'apuntar aquestes notes fragmentaries. Després
de la trucada telefonica, arriba un cavaller amb la seva muller. Jo vaig
pujar al meu dormitori, a estirar-me una estona al llit mentre durava la
transacció. Allí ajagut em demanava quin seria el meu proper estatge. De-
cididament no tornaria al llit d'aquell sarassa a passar-me les nits agi-
tat treient les engrunes de pa amb els dits dels peus. Aquell malparit oiós!
Si hi ha alguna cosa pitjor que ser un sarassa és ser un avar. Un pollós,
tímid, tremolós i esmirriat que vivia constantment temorós de quedar-se al-
gun dia sense ni cinc - el 18 de març potser, o precisament el 25 de maig.
Cafe sense llet i sense sucre. Pa sense mantega. Carn sense salsa, o gens
de carn. Sense això i sense allò! Avar repugnant! Un dia vaig obrir el ca-
laix de l'escriptori i vaig trobar diners amagats dins d'un mitjó. Més de
dos mil francs... i xecs que ni tan sols havien estat cobrats. Fins i tot
això li ho hauria tolerat si no fos perquè sempre trobava la boina plena
de merro de cafe i el terra ple d'escombraries, per no esmentar els pots
de colcrem i les tovalloles llardoses i la pica sempre embossada. Us he
de confessar que el malparit feia mala olor... tret de quan es dutxava
amb colonia. Duia les orelles brutes, els ulls bruts, l'ullera bruta. Era
desarticulat, asmatic, xarxot, mesquí, morbós. Li ho hauria perdonat tot
només que m'hagués servit un esmorzar decent! Però un home que té dos mil
francs amagats en un mitjó ronyós i es nega a posar-se una camisa neta o
a untar el pa amb una mica de mantega, aquest home no solament és un sa-
rassa, i tot just un avar... aquest home és un imbecil!

Pero no acabariem mai de parlar d'aquell marieta. Pero l'orella per sentir el que passa alla baix. És un senyor Wren i la seva muller que han vingut a visitar l'apartament. Estan parlant de quedar-se'l. Només en parlen, gracies a Déu. La senyora Wren té la rialla descordada: complicacions a la vista. Ara, el senyor Wren esta enraonant. La seva veu és ronca, aspra, violenta, una arma pesada que s'obre ~~xxxxx~~ camí a través de la carn i l'os i el cartíleg.

Boris em demana que baixi per presentar-me. Es frega les mans com un prestamista. Estan enraonant sobre un conte que havia escrit el senyor Wren, un conte sobre un cavall amb esparavanys.

- Pero jo em pensava que el senyor Wren erap pintor.

- Esta clar - diu Boris, fent l'ullet -, pero a l'hivern escriu. I escriu bé... notablement bé.

Miro de fer enraonar al senyor Wren, de fer-li dir alguna cosa, qualsevol cosa, de fer-lo parlar del cavall amb esparavanys, si cal. Pero el senyor Wren quasi no atina a articular cap paraula. Quan prova de parlar d'aquells mesos terribles passats amb la ploma a la ma, el que diu esdevé inintel·ligible. Es passa mesos i mesos abans d'escriure un mot al paper (I l'hivern només en té tres, de mesos!) Que deu barrinar durant tots aquells mesos d'hivern? Que Déu em perdoni, pero no em puc imaginar aquest individu fent d'escriptor. Nogensmenys, la senyora Wren diu que quan s'hi posa, les idees li brollen com si res.

La conversa es desvia. És difícil seguir el fil del senyor Wren porque no diu res. Pensa a mida que va parlant, així ho defineix la senyora Wren. La senyora Wren presenta tot el que fa referencia al senyor Wren amb els colors més encantadors. "Pensa a mida que va parlant", molt fascinator, realment fascinator, com diria Borowski, pero realment molt dolorós, sobre tot quan el pensador no és sinó un cavall amb esparavanys.

Boris em dona diners per comprar licor. Només d'anar-lo a comprar ja estic gairebé embriac. Ja sé com començaré quan torni a casa. Caminant pel carrer s'inicia dintre meu el gran ~~discurs~~ discurs que cloqueja talment

com la rialla descordada de la senyora Wren. En sembla que ella ja estava un pel pilloca. Deu ser una delícia quan esta pitof. En sortir de l'adrogue-
ria sento el remoreix dels urinaris. Tot és descordat i escatxicant. Vull
que la senyora Wren escolti...

Boris es frega les mans de nou. El senyor Wren encara esta quequejant
i barbellant. Tinc una ampolla entre les cames i introdueixo el tirabuixó.
El vi escatxica entre les meves cames, el sol escatxica a través de la fi-
nestra, i dins les meves venes sento borbollar i escatxicar un miler de
coses forasenyaades que comencen de brollar del meu interior atropellada-
ment. Els explico tot el que em ve al cap, tot allo que ha estat embotel-
lat dintre meu i que la rialla descordada de la senyora Wren, en certa ma-
nera, ha alliberat. Amb aquella ampolla entre les cames i el sol escatxi-
cant el terra a través de la finestra experimento altre cop l'esplendor d'a-
quells dies miserables, quan acabava d'arribar a París, quan era un pobre
diable sense un ral que vagarejava ~~per~~ pels carrers com un espectre en un
banquet. Tot em ve a la memoria precipitadament: les comunes que no funcio-
naven, el príncep que m'enllustrava les sabates, el cinema Splendid on do r-
mia sobre l'abric del patró, els barrots de la finestra, la sensació d'ofec,
els grassos escarabats, les pítimes i la xerinola que s'armava de tant en
tant, la Rose Canaque i Nàpols agonitzant sota la llum del sol. Dansar pels
carrers amb la panxa buida i de lluny en lluny visitar personatges estranys:
la madama Delorme, per exemple. Com dimonis vaig fer cap a la casa de la
madame Delorme, no ^{ho} puc pas imaginar. Però hi vaig fer cap, hi vaig entrar
no sé com, vaig passar per davant del majordom, per davant de la criada amb
el seu davantalet blanc, i vaig entrar al palau amb els meus pantalons de
vellut i la meva caçadora... i sense cap botó a la bragueta. Fins i tot ara
puc assaborir de nou l'ambient daurat d'aquella estança on la madame Delor-
me seia al seu tron amb un posat homenenc, els peixets de colors dins les
peixeres, els mapes del món antic, els llibres bellament relligats; sento
altre cop la seva ma pesada reposant sobre la meva espatlla, una mica espo-

ruguit pel seu aire acusat de lesbiana. En trobava més comode alla baix, en aquell brou espes de la Gare St. Lazare, les meuques a les portalades, les ampolles de ^{d'aigua de solta} soda a totes les taules; una densa marea de semen inundant els claveguerons. No hi ^{ho} res, entre les cinc i les set, com ser menat per aquella multitud, com seguir unes cames o un bust xamós, deixar-se anar en la marea mentre tot giravolta al cervell. Una mena de contentament estrany, el d'aquells dies. Sense cites, sense invitacions, sense programes, sense calés. L'epoca d'or, quan no tenia ni un sol amic. Cada mati el monoton passeig fins a l'American Express, i cada mati la inevitable resposta de part de l'empleat. Dardant ça i della com una xinxà, arreplegant puntes de cigarret ara i adés, de vegades furtivament, d'altres d'una manera descarada; asseient-me en un banc tot prement-me les tripes per tal d'aturar el roseo, o passejant pels jardins de les Tuileries tot experimentant una erecció en contemplar les mudes estatuës. O vagarejant al llarg del Sena de nit, caminant i caminant, i enfollint-me per causa de la seva bellesa, els arbres decantats, les imatges esquerdades sobre l'aigua, la remor del corrent sota les llums sagnants dels ponts, les dones dormint pels portals, dormint sobre els diaris, dormint sota la pluja; arreu els atris humits de les catedrals i els pidolaires i els polls i els vells desastrats turmentats pel ball de Sant Vit; bolquets encastellats talment com barrils de vi a les voreres, la flaire de les maduixes al mercat i la vella església rodejada de verdures i de llums blavosos d'arc voltaic; les calçades llefiscoses per causa de les escombraries i les dones amb escarpins de setí fent tentines a través de la brutícia i dels cucs després de tota una nit d'orgia. La Place St. Sulpice, tan placida i deserta, on cap als ~~xx~~ volts de ~~xx~~ mitjanit arribava la dona del paraigua esgavellat i el vel estripat; totes les nits dormia allí en un banc, sota el seu paraigua esparracat, les barnilles penjant, amb el seu vestit que s'havia tornat verdós, els dits ossosos i la sentor de ~~xxx~~ podridura que aflorava del seu cos; i al mati, jo mateix seuria alla, tranquil·lament endormiscat sota el sol, maleïnt

els coloms endimoniats que picaven les molles de pa pertot arreu. St. Sulpice! Els opulents cloquers, els cartells pomposos damunt la porta, les espelmes consumint-se a l'interior. La plaça tan estimada d'Anatole France, amb aquell zumzeig i aquell botzineig que venien de l'altar, el ruixim de la font, el parrupeig dels coloms, les molles que desapareixien com per art d'encantament i el remoreig sord de les meves tripes buides. En quedaria aquí eternament pensant en Germaine i aquell carreró fastigós prop la Bastille on vivia ella... i aquell botzineig continu al fons de l'altar, els autobusos que passaven rabent, el sol estavellant-se contra l'asfalt i ~~tant~~ ~~Paris~~ l'asfalt calant fins al moll dels meus ossos i de la Germaine, dins l'asfalt, i tot París en aquell cloquer enorme i opulent.

I era per la rue Bonaparte per on, fa tan sols un any, ens passejaven Mona i jo cada vespre, en haver-nos acomiadat de Borowski. Aleshores St. Sulpice no em deia gran cosa, ni res de París. Part de converses. Malalt de veure tantes cares. Fastiguejat de tantes catedrals i tantes places i tants zoologics i tantes punyetes; de prendre un llibre i instal·lar-me al dormitori vermell en l'incomode silló de canya; cansat de seure sobre el meu cul tot el sant dia, cansat del paper vermell de les parets, cansat de veure tanta gent garlant indefinidament sobre no-res. El dormitori vermell i el bagul tothora obert; els seus vestits esbarriats en un desordre delirant. El dormitori vermell amb les meves botes d'aigua i els meus bastons, els quaderns que mai no tocava, els manuscrits que reposaven freds i morts. París! Significava el Café Select, el Dôme, els Encants, l'American Express. París! Significava els bastons de Borowski, els capells de Borowski, els gonaches de Borowski, el peix prehistòric de Borowski... i els seus acudits prehistòrics. En aquell París del 28 només una nit m'ha quedat gravada a la memòria... la nit abans de partir cap a Amèrica. Una nit estranya, amb Borowski lleument picat i un pel disgustat amb mi perquè ballava amb totes les meques d'aquell local. Però partíem a trenç d'alba! Això era el que explicava a totes les flàviies que enganxava: partim a trenç d'alba! Això és el que li explico a la rossa d'ulls del color de l'agata.

I mentre li ho explico, em pren la ma i me l'estreny a l'entrecuix. A la bescambra, m'estic davant la tassa amb una tremenda erecció; sembla lleuger i pesat ensems, talment un tros de plom amb ales. I mentre sóc allí, entren dues flavies; són nord-americanes. Les saludo cordialment, amb la virosta a la ma. Em fan l'ullet i passen de llarg. Al vestibul, mentre em cordo la bragueta, veig que una d'elles esta esperant que la seva amiga surti de la comuna. La música continua tocant i potser Mona vindrà a buscar-me o bé ho farà Borowski amb el seu bastó d'empunyadura d'or, pero jo estic abraçat a la noia i ella em té ben afermat i tant me fot x tot, que vingui qui vulgui i que passi el que vulgui. Ens esmunyim dins la bescambra i alla l'estampeixo contra la paret i provo de penetrar-la, pero no hi ha res a fer; aleshores ens asseiem al water i ho provem d'aquesta manera pero tampoc no hi ha res a fer. Tant se val que ho intentem d'una manera com d'una altra: no hi ha res a fer. I en tota l'estona no m'ha deixat anar la virosta, s'hi aferra com si fos un salvavides, pero tant se val, estem massa enardits, massa delerosos. La música continua tocant i sortim de la bescambra al compas d'un vals i mentre ballem al vestibul del palau de la merda, m'escorro sobre el seu magnific vestit; ella es posa feta una fera. Me'n torno cap a la taula fent tentines on m'esperen Borowski amb la seva cara rubicunda i Mona amb el seu esguard reprovador. I Borowski diu: "Anem-nos-en tots cap a Brusel.les dema", i nosaltres assentim i, en tornar a l'hotel, em vaig posar a vomitar pertot arreu, al llit, al rentamans, damunt els vestits i la roba i les botes d'aigua i el bastó i els quaderns que mai no tocava i els freds i morts manuscrits.

Uns mesos més tard. El mateix hotel, la mateixa habitació. Mirem el pati on estan estacionades les bicicletes, i alla hi ha la golfa, sota l'atic, on un jove espavilat anomenat Alec tocava el fonografx tot el sant dia i repetia frases agudes a ple pulmó. Parlo en plural, pero m'estic anticipant una mica, car Mona ha estat absent bastant de temps i precisament avui he

d'anar a esperar-la a la Gare St. Lazare. Al cap-al-tard, m'estic allí dret amb la cara premuda contra els barrots, pero Mona no apareix, i llegeixo el telegrama altre cop, pero tant se val. Torno al Quartier i com si res no hagués passat m'endrapo un suculent dinar. Una mica més tard, vagarejant pel Lòme, tot d'una veig un rostre pal·lid, trist, uns ulls ardents... i el vestidet de vellut que sempre havia adorat, perquè sota el suau vellut sempre hi havia els seus pits tebions, les seves cames marmoties, fresques, fermes i musculoses. Ella aflora d'un mar de rostres i m'abraça, m'abraça apassionadament - un miler d'ulls, de nassos, de dits, de cames, d'ampolles, de finestres, de moneders, de plats que ens fiten i nosaltres, abraçats, lluny del món i de tot. Rauxes salvatges i extenuants, d'història, de perversió, de lepra. No escolto ni un mot del que diu, perquè ella és bella i jo l'estimo i ara sóc feliç i em voldria morir.

Caminem per la Rue du Château avall, buscant l'Eugène. Travessem el pont del ferrocarril on jo solia contemplar la sortida dels trens i, tot trasbalsat, em demanava on dimonis seria ella. Tot és bla i encantador mentre caminem peï sobre el pont. El fum s'enfila per entremig de les nostres cames, les vies grinyolen, els semafors se'ns filtren a la sang. Sento el seu cos a frec del meu - tot ben meu ara - i m'aturo per tal d'acaronar amb les mans el calid vellut. Tot s'esfondra al nostre entorn, tot, i el cos calid que hi ha sota el calid vellut és abrusat pel desig de mi...

De nou a la mateixa cambra i cinquanta francs caiguts del cel, merces a l'Eugène. Miro cap al pati, pero el fonograf està silenciós. El bagul és obert i les coses d'ella esbarriades pertot arreu com de costum. Ella s'ha estirat al llit vestida i tot. Un, dos, tres, quatre cops... tinc por que no es torni boja... Com és plaent tornar a sentir el seu cos dins el llit sota les flassades! Pero, per quant de temps? Durara aquesta vegada? Ja tinc el pressentiment que no.

Em parla febrosament, com si no hi hagués dema.

- Calla, Mona! Mira'm només... no enraonis!

Finalment s'hi deixa anar i jo trec el braç de sota el seu cos. Se'm

clouen els ulls. El seu cos és allí, al meu costat... hi sera fins dema, segurament... Fou al mes de febrer quan vaig partir del moll, amb una tempestat de neu encegadora. La darrera vegada que la vaig veure, era a la finestra fent-me adéu-siau amb la ma. Hi havia un home dempeus a l'altra banda del carrer, a la cantonada, el barret caigut sobre els ulls, els queixos reposant sobre la solapa. Un fetus que m'observava, Un fetus amb un cigar a la boca. Mona a la finestra fent-me adéu. La cara trista, pal·lida, els cabells flotant agrestament. I ara és un dormitori trist i ella respira acompassadament a través de les branquies, la saba escorrent-se encara entremig de les cames, una ~~exida~~ calida flaire felina i els seus cabells a frec dels meus llavis. Tinc els ulls closos. Els nostres ales es fonen a ran de llavis. Ben junts, i America a tres mil milles de distancia. No vull veure-la mai més, America. Tenir-la aquí al llit al meu costat, bleixant sobre la meva pell, la cabellera acaronent-me els llavis... ho considero com una mena de miracle tot ~~alla~~ això. Res no pot passar ara, fins dema...

En desperto sobresaltat per mirar-la. Una llum pal·lida es filtra dins l'estança. Contemplo l'ésplendorosa cabellera desordenada. Sento que em corre una cosa cos avall. Me la miro de nou atentament. La seva cabellera esta viva. Sepero el llençol... n'hi ha més. N'hi ha un eixam ~~exbraxix~~ damunt el coixí.

Tot just comencem a fer-se de dia. Fem l'equipatge corre-cuita i ens ~~exbraxix~~ escapolim de l'hotel. Els cafes encara no han obert. Caminem, i tot caminant ens anem gratant. El dia s'obre amb un cel de blancor lleto-sa estriat de rosa salmó, estries que semblen cargols abandonant les closques llurs. París! París! Aquí succeeix qualsevol cosa. Vells murs decrepits i la remor agradable de l'aigua corrent dels orinadors. Homes que es llepen els bogotis als bars. Persianes que s'alcen amb estrepit i rajolins d'aigua que degoten dins els claveguerons. Amer Picon en enormes lletres escarlates. Zigzag. Cap a on anirem, i per que, o on o que?

Mona té gana, duu un vestit molt prim. Res més que mantells de nit, am-

polles de perfum, arracades extravagants, braçalets, depilatoris. Ens asseiem en una sala de billars de l'Avenue du Maine i demanem cafe ben calent. La comuna no funciona. Ens haurem de quedar una estona aquí asseguts abans d'anar-nos-en a un altre hotel. Mentrestant ens traiem mútuament les xinxes del cap. Ens posem nerviosos. Mona s'esta posant de mal humor. Necessita banyar-se. Necessita això. Necessita allò. Necessita, necessita, necessita...

- Quants diners tens?

Diners! Me n'havia oblidat del tot, dels diners.

Hôtel des Etats-Units. Un ascenseur. Ens fiquem al llit quan ja és ben de dia. Quan ens llevem ja s'ha fet fosc i la primera cosa que ens cal fer és aconseguir calés per poder enviar un cable a America. Un telegrama al fetus, en aquell fetus que duia un hava llarg i sucós a la boca. Mentrestant, ens queda com a recurs l'espanyola del Boulevard Raspail... sempre té ~~un~~ a punt un plat calent. Demà al matí, una cosa o altra passara. Si més no ens ficarem al llit plegats. Ara ja no n'hi ha de xinxes. Ha començat l'estació de les pluges. Els llençols són immaculats...

Una vida nova se m'obre a la Villa Borghese. Són tot just les deu i ja hem esmorçat i hem sortit a donar un tomb. Ara tenim amb nosaltres una tal Elsa.

- Sigues prudent durant uns quants dies - m'aconsella Boris.

El dia comença gloriosament: un cel lluminós, una fresca brisa, les cases emblanquinades de nou. Camí de correus, Boris i jo parlem del llibre. El Darrer Llibre... el que sera escrit anonimament.

Comença un nou dia. L'he sentit aquest matí mentre contemplavem una de les esplendides teles de Dufresne, una mena de déjeuner intime del segle XIII, sans vin. Un nu magnífic, carnal, solid, vibrant, rosat com una ungla, amb turgencies lluent; totes les característiques secundaries, i un pel de les primaries. Un cos que fibla, que té l'humitat de l'au_rora. Una natura morta, només que aquí res no és mort. La taula cruix de tanta teca; és tan pesada que s'esllavissa fora del marc. Una menjada del segle XIII... amb tots els tons de la jungla que tan bé ha memoritzat. Una família de daines i de zebres que treuen el nas entremig de la fronda de palmeres.

I ara tenim l'Elsa. Aquest matí tocava per a nosaltres mentre erem al ^{durant} lilit. Sigues prudent/uns quants dies... Bé, Elsa és la raspa i jo sóc l'invitat. I Boris és el peix gros. Comença un nou drama. En ric de mi mateix mentre escric això. Aquest linx, Boris, sap el que passara. Té bon nas per aquestes coses. Sigues prudent...

Boris esta passant la maroma. En qualsevol moment la seva muller pot fer aparició en escena. Deu pesar uns noranta quilos, la seva dona. I Boris no és més que un grapatet de carn. Heus aquí la situació. Ell mira d'explicar-m'ho mentre tornem de nit cap a casa. És tan tragic i tan ridícul ensems que no tinc més remei que aturar-me de tant en tant per esclafir la rialla als seus nassos mateix.

- Per que rius d'aquesta manera? - em demana gentilmente, i aleshores es posa a riure ell també, amb aquella nota dolorosa i histèrica de la seva veu, Talment un pobre desgraciat que s'adona tot d'una que per molts jaqués

que es posi mai no sera un cavaller. Vol fugir, adoptar un altre nom.

- Si em deixava tranquil, aquesta vaca, podria haver-ho tot - gemega.

Pero de primer cal llogar l'apartament, signar els contractes i mil detalls més per a la qual cosa el jaqué li vindrà com l'anell al dit. Pero, fa una tossa ella! Això és el que verament l'amoïna. Si en arribar, ens la trobavem aturada a la porta, Boris tindria un cobriment de cor... de tant de respecte com li fa!

De manera que bé ens cal anar amb peus de plom amb l'Elsa, ara com ara. Elsa és aquí per preparar l'esmorçar només... i per mostrar l'apartament.

Pero Elsa comença de posar-me neguitós. Aquesta sang alemanya! Aquestes melangioses cançons! Aquest matí, tot baixant les escales, amb la flaire del cafe acabat de fer als narius, taral.lejava baixet: "Es war' so schön gewesen". Això per esmorçar. I d'aquí a un moment el minyó angles del pis de dalt començava amb el seu Bach. Com diu Elsa, "aquest necessita una dona". I Elsa també necessita alguna cosa. Ho pressento. No li he dit res a Boris, pero mentre ell es ^{rentava} ~~rentava~~ les dents aquest matí, Elsa m'ha omplert el cap parlant-me de Berlín i de les dones que semblen més atractives vistes per darrera, i que, quan es giren... bufa, sífilis!

Em sembla que Elsa em mira amb una certa ansia. Alguna cosa ha quedat pendent d'ençà del matí. Aquesta tarda estavem escrivent a l'estudi, girats d'esquena. Ella havia començat una carta per al seu amant que viu a Italia. La maquina d'escfiure s'ha encallat. Boris se n'havia anat a veure una peça barata que pensa ocupar bon punt aconseguirà de llogar l'apartament. No podia fer res més que fer-li l'amor a Elsa. Ella ho desitjava. I, això no obstant, em va fer una mica de llastima. Tan sols li havia escrit la primera ratlla al seu amor... la vaig llegir de cua d'ull mentre em decantava sobre ella. Pero no hi havia manera d'evitar-ho. Aquella malleïda música ~~alemanya~~ alemanya, tan melangiosa, tan sentimental, m'havia anat minant. I després, els seus ulls, que semblaven dues dones, tan ardents i tan tristos alhora.

Un cop va haver passat tot, li vaig demanar que toqués alguna cosa per a mi. És una gran interpret, Elsa, per bé que el que tocava tenia el só d'una vaixel·la esquerdada i d'uns cranis buits. Mentre tocava, Elsa plorava. No la critico pas. A tot arreu em passa el mateix, diu. A tot arreu, un home, i aleshores se n'havia d'anar i després venia l'avortament i després una altra feina i després un altre home i a ningú se li'n donava tres punyets de la seva persona com no fos per a aprofitar-se'n. Tot això després d'haver tocat Schumann per a mi... Schumann, aquell alemany malparit, sentimental i babós! En certa manera em feia una pena terrible i no obstant això, tant se me'n fotia. Una flavia que sap tocar el piano com ella ho feia, hauria de tenir més seny i no deixar-se fotre pel primer individu que se li presenta amb un bon samalé. Però aquest Schumann se'm fica a la sang. Elsa encara gemega, però la meua ment és d'allo més lluny. Penso en Tania i en com ataca el seu adagi a urpades. Penso en moltes coses que ara són mortes i enterrades. Penso en una tarda d'estiu, a Greenpoint, quan els alemanys envaien Belgica i nosaltres encara no havíem perdut prou diners com per a enquimerar-nos per la violació d'un país neutral. Una època en que encara érem prou innocents com per a escoltar els poetes i asseure'ns al redós d'una taula, a l'hora del capvespre, per tal d'invocar els esperits traspassats. Tota la tarda i tot el capvespre, l'atmosfera està saturada de música alemanya; tot el veïnat és alemany, més alemany encara que Alemanya mateixa. Nosaltres hem estat criats a base d'Schumann i Hugo Wolf i sauerkraut i kummel i pastís de patata. Al cap-al-tard ens estem asseguts a l'entorn d'una taula enorme amb les cortines tirades, i una bagassa guil·lada invoca Jesucrist. Ens donem les mans per sota la taula i la mansa que seu al meu costat m'ha ficat dos dits a la bragueta. I finalment ens ajassem a terra, darrera el piano, mentre algú canta una llobrega cançó. L'aire és dens i el seu ale put a licor. El pedal puja i baixa rígidament, automàticament, un moviment foll, futil, com una torre de fons que triga vint-i-set anys a formar-se però que, tanmateix, serveix un ritme perfecte.

L'atrec cap a sobre meu, i l'encordat ressona a les meves orelles; la peça esta a les fosques i ~~la~~ terra la catifa esta apegalosa per causa del kummel que han vessat arreu. Tot d'una sembla que arribi l'aurora: és com l'aigua arremolinant-se damunt el glaç i el glaç és blau amb una broma que s'alça, glaceres sumides en verd maragda, camusses i antilops, escorpores daurades, morses vagaroses i els catxalots saltant per sobre la zona artica...

Elsa seu a la meua falda. Els seus ulls semblen uns melics diminuts. Fit to la seva boca, tan molla i brillant, i la cobreixo amb la meua. Ara ella taral.leja... "Es war' so schön gewesen..." Ah, Elsa, tu encara no saps bé que significa tot això per a mi, el teu Trompeter von Säckingen! Les Societats Corals Alemanyes, Schwaben Hall, el Turnverein... links um, rechts um... i després una vergassada al cul amb un cap de corda.

Ah, els alemanys! Us duen arreu talment com un omnibús. Us causen indigestió. En una nit no podeu pas visitar el diposit de cadavers, ^{la}l'infirmeria, el zoològic, els signes del zodíac, els llimbs de la filosofia, les coves de l'epistemologia, els arxans de Freud i d'Stekel... Muntat en uns cavallets, hom no arriba mai enlloc, mentre que amb els alemanys podeu anar des de Vega fins a Lope de Vega, en una nit, i acabar tan sonat com Parsifal.

Com deia, el dia comença gloriosament. Tot just aquell matí vaig esdevenir conscient novament d'aquest París físic del qual mai no n'havia tingut esment durant una pila de setmanes. Potser és perquè el llibre ha començat a créixer dintre meu. El duc amb mi a tot arreu. Camino pels carrers amb aquest infant a les entranyes i els guardias urbans m'escorten quan travesso un carrer. Les dones s'alcen per oferir-me llurs seients. Ningú no m'empeny grollerament, ara. Estic prenyat. En moc d'una manera maldestra, amb el meu ventre enorme orpimit pel pes del món.

Ha estat aquest matí, camí de l'estafeta de correus, quan li hem donat al llibre l'imprimatur final. Hem desenrotllat una nova cosmogonia de la literatura, Boris i jo. S'era una nova Bíblia... El Darrer Llibre. Tots aquells que tenen alguna cosa a dir, ho expressaran aquí... anonimament. Deixarem el segle exhaurit. Després del nostre, prou llibres... si més no, du-

rant tota una generació. Fins ara hem estat cavant en la foscor, tan sols guiats per l'instint. Ara tindrem un atuell en el qual podrem abocar el fluid vital, una bomba que, quan la llençarem, fara esclatar el món. Hi posarem prou material per tal d'oferir als escriptors del dema llurs temes, llurs drames, llurs poemes, llurs mites, llurs ciències. El món podra nodrir-s'hi durant milers d'anys. Les pretencions que té són colossals. Tan sols de pensar-hi, ens quedem esbalaïts.

Fa una centúria o més que el món, el nostre món, esta agonitzant. I ni un sol home, en aquests darrers cent anys, no ha estat prou foll com per a posar una bomba a l'ullera de la creació i fer-la explotar. El món s'esta podrint, es mor de mica en mica. Pero necessita el coup de grâce, cal que algú el redueixi a pols. Cap de nosaltres no esta intacte, amb tot tenim ~~ixins~~ dintre nostre tots els continents i els mars que separen els continents i els ocells de l'aire. Ho deixarem escrit... l'evolució d'aquest món que ha mort, pero que no ha estat enterrat. Estem nedant sobre la superfície del temps i la resta ha naufragat, esta naufragant o naufragara. Sera enorme, el Llibre. Hi haura oceans d'espai on hom s'hi podra moure, vagarejar, cantar, ballar, grimpar, s'hi podra banyar, podra fer tombarelles, gemegar, violar, assassinar. Una catedral, una veritable catedral, en la construcció de la qual hi participara tot aquell qui hagi perdut la identitat. Hi haura misses per als morts, pregaries, confessions, cantics, un lament i un xerroteig, una mena d'indiferencia criminal; tindra finestres rosades i gargolles i acolits i acompanya-morts. Podreu dur-hi els vostres cavalls i podreu galopar per les naus. Podreu clavar cops de cap contra els murs; no cediran pas. Podreu resar en la llengua que vulgueu, o podreu girar cua i anar-vos-en a dormir. Durara un miler d'anys, almenys, aquesta catedral, i no tindra parió, car els constructors seran morts i la formula també. En farem postals i organitzarem excursions. Edificarem una ~~mx~~ ciutat al seu entorn i establim una comunitat lliure. No necessitem geni... el geni és mort. Necessitem mans fortes, per a aquells esperits que estan desitjant deixar

de ser espectres per tal d'encarnar-se...

El dia avança a un bon pas. Sóc al balcó del pis de la Tania. El drama continua a baix, a la sala. El dramaturg esta malalt, i de dalt estant la seva closca sembla més escabrosa que mai. Els seus cabells són de ~~tax~~ palla. Les seves idees són palla. La seva muller també és de palla, bé que encara una mica molla. Tota la casa és de palla. Heus-me aquí, al balcó, esperant que arribi Boris. El meu darrer problema -l'esmorzar- esta resolt. Ho he simplificat tot. Si es plantegen més problemes, podré ficar-los a la motxilla, amb una muda bruta. Estic balafiant totes les monedes. Que n'he de fer dels diners? Sóc una maquina d'escriure. Ha estat collada la femella que mancava. La cosa flueix. Entre la maquina i jo, res no ens separa. Jo sóc la maquina...

Encara no m'han explicat de que ~~xx~~ tracta el drama, pero ho intueixo. Estan mirant de desempallegar-se de mi. Amb tot, he vingut a sopar, fins i tot un pel més d'hora del que ells esperaven. Els he dit on han de seure, que han de fer. Els he preguntat cortesment si no els empiparé, pero el que vull dir realment, i ells prou que ho saben, és: m'empipareu vosaltres a mi? No, benaurats escarabats, vosaltres no m'empipeu. Vosaltres em nodriu. Us veig allí asseguts molt juntets i sé que us separa un abisme. La vostra proximitat és la proximitat dels planetes. Jo sóc el buit entre vosaltres. Si em retiro, no tindreu més buit on poder nedar.

Tania esta hostil... ho noto. Esta ressentida de veure'm absorbit per una altra cosa que no és ella. Sap, pel calibre de la meva agitació, que el seu valor s'ha reduït a zero. Sap que aquest vespre no he vingut a fertilitzar-la. Sap que hi ha quelcom que esta germinant al meu interior que la destruirà. És lenta a comprendre-ho, pero ho va comprenent...

Sylvester sembla més content. Aquest vespre l'abraçara a taula. Fins i tot ara esta llegint el meu manuscrit, preparant-se per abrandar el meu ego, per col·locar el meu ego contra el d'ella.

Sera una estranya reunió, la d'aquest vespre. Estan preparant l'escena.

Sento la dringadissa dels gots. Treuen el vi. Hi haura copes desbordants i Sylvester, que esta malalt, es posara bo.

Tot just anit, a can Cronstadt, projectarem aquesta reunió. Hom va establir que les dones havien de patir, que fora l'escenari havia d'haver-hi més terror i més violència, més desastres, més sofriments, més dolor i més misèria.

No és un accident el que empeny la gent com nosaltres devers París. París és simplement un escenari artificial, un escenari giratori que permet l'espectador de contemplar totes les fases del conflicte. París per si mateix no n'inicia cap de drama. Comencen en qualsevol altre lloc. París és simplement un instrument obstetric que arrenca l'embrió viu de la matriu i el col·loca a l'incubadora. París és el bressol dels naixements artificials. Gronxant-se aquí, al bressol, cadascú retorna cap a la seva terra: hom somnia que torna a Berlín, Nova York, Chicago, Viena, Minsk. Viena mai no és tant Viena com a París. Tot s'enlaira fins a l'apoteosi. El bressol renuncia als seus infants i d'altres de nous ocupen llurs llocs. Aquí podeu llegir per les parets on visqueren Zola i Balzac i Dante i Strindberg i tothom que alguna vegada fou algú. Tothom ha viscut aquí en un moment o altre. Ningú no mor aquí...

A baix estan enraonant. Llur idioma és simbolic. El mot "lluita" surt a la conversa. Sylvester, el dramaturg malalt, diu:

- Estic llegint el Manifest.

I Tania pregunta:

- De qui?

Sí, Tania, ja et sento. Sóc aquí dalt escrivint sobre tu i tu prou que ho has endevinat. Parla més, per tal que ho pugui anotar. Perque quan anirem a taula ja no podré fer més anotacions... Tot d'una, Tania comenta:

- En aquesta casa hi falta un vestibul important.

Ara: quin significat té això, si és que en té algun?

Els ha agafat la deria de penjar quadres ara. Això també ho fan per impressionar-me. Veus, volen dir, som a casa nostra, vivint la vida conjugal.

Fent la llar atractiva. Fins i tot discutirem una mica sobre els quadres, en honor teu. I Tania comenta de nou:

- Com enganya la vista!

Ah, Tania, quines coses dius! Apa, endavant, continua una estona més amb aquesta farsa. He vingut a cruspir-me el sopar que m'heu promès; aquesta comedia em diverteix tremendament. I ara Sylvester té la paraula. Tracta d'explicar una de les gouaches de Borowski.

- Vine aquí, veus? Un d'ells esta tocant la guitarra; l'altre té una mosca asseguda als genolls.

És cert, Sylvester, Ben cert. Borowski i les seves guitarres! Les mosques assegudes a la falda! Només que hom mai no sap ben bé que és el que té a la falda, o si realment és un home tocant una guitarra...

No trigaran/gaire a entrar Moldorf de quatre grapes i Boris amb aquella inevitable rialleta característica. Hi haurà faisa daurat per sopar i vi d'Anjou i havans curts i gruixuts. I Cronstadt, quan s'assabenti de les darreres notícies, viura una mica més intensament, una mica més lluminosament, durant cinc minuts; i després se submergira de nou en l'humus de la seva ideologia i potser naixera un poema, un poema com una enorme campana daurada sense batall.

He hagut de deixar d'escriure durant una hora o més. Un altre candidat que ha vingut a veure l'apartament. Al pis de dalt, el maleït angles ha començat a practicar ~~Bach~~ el seu Bach. És imperatiu ara, quan algú ve a veure l'apartament, arrencar a córrer escales amunt i demanar-li al pianista que deixi de tocar una estona.

Elsa esta telefonant a l'adroguer. El plomaire posa un seient nou al water. Cada cop que algú toca el timbre de la porta, Boris perd la serenitat. Degut a l'excitació li han caigut les ulleres; s'ha posat de quatre grapes, arrossegant la levita per terra. És una mica cam al grand guignol: el poeta famolenc ve a donar lliçons a la filla del carnicer. Cada cop que

es dispara el telefon, al poeta se li fa la boca aigua. Mallarmé sona com un filet, Victor Hugo com foie de veau. Elsa encarrega un ~~menjar~~ dinar deliciós per a Boris; "una costelleta de porc ben esplendida i sucosa", diu. Veig tota una serie de pernils rosats reposant ~~xxx~~ damunt el marbre fred, uns pernils meravellosos coberts de llard blanc. Tinc una fam terrible, tot i que només fa uns minuts que hem acabat d'esmorzar... és el dinar que m'hauré de perdre. Només dino els dimecres, merces a Borowski. Elsa encara esta telefonant... s'havia oblidat d'encarregar un tros de cansalada. "Sí, una bona llenca de cansalada, ben viada", diu... Zut alors! Afegiu-hi unes lletades, afegiu-hi turmes de be i per que no cloïsses! Ja que hi som, afegiu-hi una mica de liverwurst; m'endraparia les mil cinc-centes obres de Lope de Vega en una sola menjada.

Es una dona molt bella la que ha vingut a veure l'apartament. Una nord-americana, és clar. Jo sóc a la finestra, d'esquena a ella, contemplant un pardal que esta picotejant una buina tendra. És sorprenent amb quina facilitat solucionen els problemes de l'alimentació, els pardals. Comença de ploure, unes gotes enormes. Solia pensar que els ocells no podien volar si se'ls mullaven les ales. És sorprenent com aquestes dames elegants venen a París i de seguida descobreixen els estudis elegants. Poc talent i una bossa ben plena. Si plou, tenen l'avinentesa d'exhibir llurs impermeables nous de trinca. El menjar tant se val: de vegades estan tan enfeinades vagant pels carrers que no tenen temps de dinar. Un sanvitxet, una neula, al Café de la Paix o al Ritz Bar. "Reservat per a les filles distingides", aquesta és la divisa de l'antic estudi de Puvis de Chavanness. L'altre dia hi vaig passar per casualitat. Riques flavies nord-americanes amb capses de pintures penjades a l'espatlla. Un xic de talent i una bossa curulla.

El pardal saltironeja freneticament d'una llamborda a l'altra. Un esforç realment titanic, si us atureu a pensar-ho. Arreu hi ha menjar esbarriat... als desguassos del carrer, vull dir. La bella nord-americana pregunta on queda la comuna. La comuna! Permeteu-me que us ho ensenyi, daina de musell vellutat! La comuna, dieu? Par ici, Madame. N'oubliez pas que les

places sont réservées aux mutilés de la guerre.

Boris es frega les mans, dóna els tocs finals al tracte. Al pati, els gossos lladren, udolen com els llops. Al pis de dalt, la senyora Melverness canvia els mobles de lloc. No té res a fer en tot el dia, s'avorreix; si troba una engruna de quisca en algun lloc, neteja la casa sencera. Hi ha un gotim de raïm damunt la taula i una ampolla de vi... vin de choix, deu graus.

- Sí - diu Boris -, podria fer posar un lavabo nou; veniu, si us plau. Sí, això és la cambra de bany. A dalt n'hi ha una, també, és clar. Sí, mil francs al mes. No us plau Utrillo, dieu? No, és aquest. Fa falta un lavabo nou, vet aquí...

Se n'anira d'aquí a un moment. Boris ni tan sols m'ha presentat aquesta vegada. El malparit! Cada cop que coneix una flavia rica s'oblida de presentar-me-la. D'aquí a una estona podré asseure'm de nou davant la maquina d'escriure. Tanmateix no tinc ganes d'escriure més avui. El meu esperit s'allunya errabund. Ella és capaç de tornar d'aquí a una hora i de treure'm la cadira de sota el cul. Com dimonis ha de poder escriure ningú quan no sap on podra asseure's al cap de mitja hora? Si aquesta rica malparida lloga l'apartament, ni tan sols tindrà un racó on poder dormir. És difícil saber, quan hom es troba en un fangar d'aquests, que és pitjor, no tenir un lloc on dormir o no tenir un lloc on treballar. Encara que allò que esteu escrivint no sigui una obra mestra. Adhuc una novel·la dolenta requereix una cadira per seure i una mica d'intimitat. Aquestes flavies riques mai no hi pensen en aquestes coses. Cada cop que tenes ganes d'assentar llur fina panera sempre ~~tanen~~ troben una cadira a punt...

Anit deixarem Sylvester i el seu Déu asseguts enfront la llar. Sylvester en pijama, Moldorf amb un cigar als llavis. Sylvester pela una taronja. Va deixant la pell damunt el cobrellit. Moldorf se li atansa. Demana pernais per tornar a llegir aquella parodia brillant: Les Portes del Cel. Estem a punt de guillar, Boris i jo. Estem massa alegres per aquesta atmosfera de dormitori de malalt. Tania ens vol acompanyar. Esta contenta perquè el Déu que

Moldorf duu a dins és mort. Jo estic content perquè posarem en escena un altre acte.

La veu de Moldorf és reverenciosa.

- En puc quedar amb tu, Sylvester, fins que et fiquis al llit?

Fa sis dies que es queda amb ell, que li va a comprar medecines, que fa de recader per a Tania, que el consola, que el reconforta, que guarda les portes contra els intrusos malevols com Boris i els seus sequaços. És talment un salvatge que ha descobert que el seu ídol ha estat mutilat durant la nit. Heus-el allí assegut, als peus de l'ídol, amb el fruit de l'arbre del pa, i les untures i les pregaries enrevessades. La seva veu flueix untuosa. Els seus membres ja estan paralitzats.

A Tania li parla com si fos una sacerdotessa que ha violat els vots.

- Has de fer-te digna. En Sylvester és el teu Déu.

I mentre Sylvester és dalt, patint (té un xiulet al pit), el sacerdot i la sacerdotessa devoren l'aliment.

- T'esta maculant - li diu, la salsa degotant dels llavis.

Té la capacitat de menjar i patir ensems. Mentre foragita els elements perillosos, allarga la grapa molsuda i acarona la cabellera de Tania.

- Començo a enamorar-me de tu. Ets com la meva Fanny.

En altres aspectes, ha estat un dia esplèndid per a Moldorf. Ha arribat una carta de Nord-Amèrica. Moe ha tret la qualificació d'excel·lent en totes les matèries. Murray està aprenent a anar en bicicleta. La gramola ja està adobada. Per l'expressió del seu rostre, podíeu deduir que a la carta hi havia d'altres coses a més de les qualificacions i dels velocípedes. En podeu estar segurs perquè aquesta tarda s'ha gastat 325 francs en joies per a la seva Fanny. Demés, li ha escrit una carta de vuit pàgines. El garçon li ha dut un full darrera l'altre, li ha omplert l'estilografica, li ha servit cafè i cigars, l'ha ventat una mica quan suava, ha tret les molles de pa de la taula, li ha encès el cigar quan se li apagava, ha anat a comprar-li segells, ha ballat enfront seu, ha fet cabrioles, l'ha ensabonat...

i gairebé s'ha romput l'espinada en fer-li la reverencia. La propina ha estat sucosa. Més gran i més sucosa que un hava doble Corona. Segurament Moldorf ho ha anotat en el seu diari. Tot per la seva Fanny. El braçalet i les arracades, bé valien fins el darrer sou que ^{hi va despendre} s'hi gasta. Val més ^{despendre'ls} ~~gastar-se'ls~~ en la seva Fanny que malbaratar-se'ls en unes putetes com Germaine i Odette. Sí, així l'hi digué Tania. Li mostra el seu bagul. Estava farcit de presents... per a la Fanny, i per a la Moe i en Murray.

- La Fanny és la dona més intel·ligent del món. He maldat i maldat per trobar-li un defecte... pero no n'hi he pogut trobar cap.

"Es perfecta. T'explicaré les coses que sap fer, la Fanny. Juga al bridge com un tauró; s'interessa pel sionisme; doneu-li un capell vell, per exemple, i veureu que és capaç de fer-ne. Un frunzit aquí, un llacet allí, i voilà quelque chose de beau! Sabeu que és la felicitat perfecta? Seure al costat de la Fanny, quan la Moe i en Murray se n'han anat a dormir, i escoltar la radio. Ella seu devora meu placidament. En sento recompensat de totes les lluites i tots els sofriments només de contemplar-la. Escolta amb intel·ligència. Quan penso en el teu Montparnasse pudent i després en aquelles vetllades a Bay Ridge amb la Fanny després d'un bon sopar, t'asseguro que no hi ha punt de comparació. Una cosa senzilla com el menjjar, els nens, les llums velades, i la Fanny allí asseguda, una mica cansada, pero alegre, satisfeta, ben apleixada... Ens hi passem hores allí asseguts sense dir ni un mot. Quina benedicció!

"Avui m'ha escrit una carta... no una d'aquestes cartes insípides prenyades d'informacions. M'escriví des del fons del cor, en un llenguatge que fins i tot el meu petit Murray podria comprendre. És delicada en tot, la Fanny. Diu que els nens han de ~~continuar~~ continuar estudiant, pero les despeses l'enquimeren. Costara un miler de patacons enviar el petit Murray a l'escola. La Moe, és clar, obtindrà una beca. Pero del menut Murray, d'aquest petit geni, en Murray, que en farem? Li he escrit a la Fanny dient-li que no s'hi amoïni. Envia en Murray a l'escola, li dic. Que són mil ~~milers~~

dolars més? Aquest any guanyaré més diners que mai. Ho faré pel petit Murray... perquè és un geni, aquest menut.

M'agradaria estar present quan Fanny obri el bagul.

- Veus, Fanny, això és el que vaig comprar-li a un vell jueu a Budapest... Això és el que es porta a Bulgària... és de llana pura... Això era del Duc de tal i tal... no, no li has de donar corda, l'has de posar al sol... Vull que et posis això, Fanny, quan anem a l'Òpera... Posa-t'ho amb aquella pinta que t'he ensenyat... I això, Fanny, és una cosa que va elegir la Tania... té un tipus semblant al teu...

I Fanny seu al divan, com si fos a l'oleògraf, amb Moe a un costat i el petit Murray, Murray el geni, a l'altre. Les seves cames rabassudes són un pel massa curtes per arribar a terra. Els seus ulls tenen un resplendor apagat de permanganat. Els seus pits semblen cols roges madures; trontollen una mica quan es decanta cap endavant. Però el més trist és que s'ha quedat sense suc ni bruc. Seu allí com una bateria descarregada; el rostre mig torçat... necessita una mica d'animació, un broll sobtat de suc vital que el torni a posar en focus. Moldorf saltironeja, enfront seu, talment un gripau enorme. La carn li trontolla. Rellisca i li costa d'al·lo més de girar-se rodolant sobre el ventre. Ella el burxa amb el dit gros del peu. A ell, els ulls li surten una mica més de les orbites.

- Torna'm a picar, Fanny, m'agrada!

Aquesta vegada, ella li clava una bona puntada de peu... que li deixa un morat a la panxa. Ara el seu rostre és a tocar de la catifa; les verrugues freguen la borra de l'estora. Ell s'anima una mica, papalloneja, salta d'un moble a l'altre.

- Fanny, ets meravellosa!

Ara ell s'ha posat damunt la seva espatlla. Li mossega l'orella, només una miqueta, al lobul, on no fa mal. Però ella encara continua morta; una bateria exhaurida, seca. Ell es deixa caure a la seva falda i s'hi queda tremolant com una fulla. Ara ell s'ha posat calent i és impotent. El panxell li brilla talment com una sabata acabada d'enllustrar. A les orbites

dels ulls hi té un parell de botons d'armilla de fantasia.

- Descorda'm els ulls, Fanny, vull veure't més bé!

Fanny el fica al llit i li aboca unes gotes de cera calenta als ulls. Li posa anells al melic i un termometre a l'ullera. Ella l'acotxa, i ell comença de tremolar de nou. Tot d'una desapareix, s'esvaeix completament. Alle el busca pertot arreu, dins els seus intestins, arreu. Alguna cosa li fa pessigolles... ella no sap on, exactament. El llit és ple de gripaus i de botons d'armilles de fantasies.

- Fanny, on ets?

Alguna cosa li fa pessigolles... ella no sap dir on. Els botons cauen del llit. Els gripaus s'enfilen per les parets. Un pessigolleig aquí, un pessigolleig alla.

- Fanny, treu-me la cera dels ulls! Vull mirar-te!

Fanny, pero, se'n riu, es peta de riure. Hi ha quelcom al seu dedins que li fa pessogolles sense parar. Es morira de tant de riure, si no ho troba.

- Fanny, el bagul és ple de coses belles. Fanny, em sents?

Fanny esta rient, riu com un cuc feixuc. El ventre se li infla de tant de riure. Les cames se li tornen morades.

- Oh, Déu meu, Morris, hi ha alguna cosa que em fa pessigolles... no puc fer-hi més!

Diumenge! He deixat la Villa Borghese una mica abans de migdia, justament quan Boris ~~se~~ es disposava a dinar. Me n'he ~~at~~ anat per delicadesa, car realment Boris pateix de veure'm allí a l'estudi amb l'estomac buit. Per que no m'invita a dinar amb ell, ho ignoro. Ell diu que no pot donar-se aquest luxe, pero això no és una excusa. En aquest aspecte, pero, sóc molt delicat. Si li dol menjar tot sol en presència meua, probablement encara li dol-dria més compartir el menjar amb mi. No em pertoca pas de ficar el nas en els seus afers privats.

Me'n vaig anar a can Cronstadt, i ells també estaven dinant. Un pollastret amb arros. Vaig fer veure que ja havia menjat, pero hauria estat capaç d'arrabassar-li el pollastre de les mans del nen. Això no és pas falsa modestia... és una mena de perversió, penso. Dues vegades m'han demanat si no volia acompanyar-los. No! No! Ni tan sols no he volgut acceptar una tassa de cafe quan han acabat de dinar. Sóc delicat, jo! En sortir, he clavat una llambregada als ossos esbarriats pel plat del nen... encara tenien carn.

Vago a la deriva. Un dia esplèndid... fins ara. La rue de Buci és viva, un formiguer. Els bars oberts de bat a bat i tot de bicicletes afilerades arran de les voreres. Totes les carniceries i verduleries són curulles de gent. Braços carregats de verdures embolicades amb papers de diari. Un magnífic diumenge catòlic... al matí, almenys.

Es més de migdia i heus-me aquí amb l'estomac buit a la confluència de tots aquests camins tortuosos que exhalen olor de menjar. Enfront meu hi ha l'Hôtel de Lousiane. Una espantosa i vella hosteria freqüentada pels pinxos de la rue de Buci en els bons dies d'ançany. Hotels i menjar, i jo caminant amunt i avall com un leprós amb un cranc que em devora les entranyes. Els diumenges al matí, pels carrers hi ha una activitat febril. No hi ha res que s'hi pugui comparar enlloc, llevat potser de l'East Side, o dels volts de Chatam Square. La rue de l'Echaudé és una bullidera. Els carrers es re-

torcen i es cargolen i, a cada raconada, un nou rusc d'activitat. Llargues cues de gent amb verdures sota el braç, ficant-se ça i della amb una gana viva, resplendent. Res més que menjar, menjar, menjar! N'hi ha per a tornar-se foll.

Travesso la plaça de Furstenberg. Sembla diferent ara, a ple dia. L'altra nit, quan vaig passar-hi, era deserta, glaçada, espectral. Al bell mig de la plaça, quatre arbres negres que encara no han començat a florir. Arbres intel·lectuals, nodrids per les pedres del paviment. Com els versos de T. S. Eliot. Per Déu que si Marie Laurencin mai no va treure les seves lesbianes a la llum del dia, aquest fóra l'indret ideal on haurien pogut intimar. Tres lesbienne ici. Esteril, híbrid, sec com el cor de Boris.

Al jardinet a tocar de l'Eglise St. Germaine hi ha unes quantes gargoles desaparegades. Monstres que es projecten cap endavant amb un impuls aterridor. Als bancs, d'altres monstres: vells, idiotes, invalids, epilèptics. Capcinegen allí placidament, esperant que toqui la campana anunciant l'hora de dinar. A la Galerie Zak, a l'altre cap de plaça, algun imbecil ha pintat un quadre del cosmos... aplanat. El cosmos d'un pintor! Ple d'andromines, un bric-a-brac. A l'angle inferior esquerre, però, hi ha una ancora... i una campana per anunciar el dinar. Salut! Salut! OH, Cosmos!

Encara vagarejo. Mitja tarda. Els budells em ronquen. Ara comença a ploure. Notre-Dame aflora de l'aigua com una tomba. Les gargoles s'aboquen al capdamunt de la façana de randes. Pengen allí talment com una idée fixe en la ment d'un monomaniac. Un vell de patilles grogues se m'atansa. Duu a la ma no sé quana ximpleta de Jaworski. Avança cap a mi amb el cap tirat enrera, i la pluja, escatxicant el seu rostre, converteix en fang les arenes daurades. Una llibreria amb dibuixos de Raoul Dufy a l'aparador. Dibuixos de raspes amb una pelussera a l'entreuix. Un tractat sobre la filosofia de Joan Miró. La filosofia, escolteu!

Al mateix aparador: Un home fet a llenques! Capítol primer: l'home vist per la seva família. Capítol segon: l'home vist per la seva amant. Capítol

tercer: no hi ha capítol tercer. Cal tornar demà per tal d'haver els capítols tercer i quart. Cada dia el decorador de l'aparador gira un full. Un home fet a llenques... No us podeu imaginar com estic furiós per no haver pensat en un títol com aquest! On és el manso que escriu "el mateix home vist per la seva amant... el mateix home vist per... el mateix...?" On és aquest minyó? Qui és? Vull donar-li una abraçada. Per Déu, voldria haver tingut la intel·ligència necessària per imaginar un títol com aquest... en lloc de El gall foll i les altres ximpleries que se m'han acudit. I bé, fot-li pels descosits! El felicito igualment.

Que tingui bona sort amb aquest títol esplèndid. Heus-en aquí una altra de llenca... per al vostre proper llibre! Telefoneu-me qualsevol dia. Visc a la Villa Borghese. Tots som morts, o agonitzem, o estem a punt de morir. Necessitem bons títols. Necessitem carn... llenques i llenques de carn... filets sucosos i tendres, bistecs de llom, ronyons, turmes de be, lletada. Algun dia, quan em trobi a la cantonada del carrer 42 i el Broadway, recordaré aquest títol i anotaré tot el que em passi pel barret - caviar, gotes de pluja, greix de màquines, fideus, liverwurst - llenques i més llenques de tot això. I no explicaré a ningú perquè, després d'haver escrit això, tot d'una me'n vaig anar cap a casa i vaig tallar el nen a trossos. Un acte gratuit pour vous, cher monsieur si bien coupé en tranches!

Com un home pot vagar tot el dia amb l'estomac buit i adhuc tenir una erecció de tant en tant, és un d'aquests misteris que els "anatomistes de l'ànima" expliquen amb massa facilitat. El diumenge a la tarda, quan els porticons són tancats i el proletariat posseeix el carrer en una mena d'apatia muda, hi ha certes vies públiques que us recorden no menys que una enorme virosta ulcerosa oberta longitudinalment. I són justament aquestes avingudes, la rue St. Denis, per exemple, o el Faubourg du Temple, que us atreuen irresistiblement, com en temps passats els encontorns de la Union Square o la part alta del Bowery, quan us sentíeu induït a visitar els museus en les vitrines dels quals hom exhibia la reproducció en cera dels

diversos organs del cos rosegats per la sífilis i d'altres malalties venèries. La ciutat brosta talment un organisme gegantí amb totes les parts malaltes, les belles avingudes només un pel menys repulsives perquè han estat drenades de llur pus.

A la Cité Nortier, en un indret proper a la Place du Combat, vaig reposar uns minuts per tal de beure a pler tota la sordidesa de l'escena. És una placeta rectangular com moltes d'altres que hom veu a través dels baixos passatges que flanquegen les velles arteries de París. Al bell mig de la placeta hi ha un massís d'edificis decrepits tan podrits que s'han desplomat els uns sobre els altres tot formant una mena d'abraçada intestinal. El terra és alterós, el paviment llefiscós per causa del llot. Una mena de buidador huma que ha estat reblert amb cendres i escombraries seques. El sol es pon de pressa. Els colors agonitzen. Passen del púrpura al de la sang seca, del nacrat al del bistre, dels grisos freds i morts als de la colomassa. Ça i della, un monstre deforme s'aboca a la finestra, parpellejant com una oliba. Se senten els xiscles aguts ~~així~~ d'infants de cara pal·lida i cames ossoses, trinxeraires raquítiques marcats pels forceps. Una flaire fetida es filtra per les parets, la sentor de matalassos humits. Europa medieval, grotesca, monstruosa: una simfonia en si bemol. A l'altra banda mateix del carrer, el Ciné Combat ofereix a la seva ~~clientela~~ distingida clientela la pel·lícula Metropolis.

En allunyar-me d'allà, em ve a la memòria un llibre que estava llegint fa pocs dies. "La ciutat era un escorxador: cadavers, trossejats pels carnicers i desposseïts pels lladres, jeien amuntegats pels carrers; els llops arribaven furtivament des dels suburbis per devorar-los; la pesta negra i d'altres plagues irromperen per fer-los companyia, i arribaren els anglesos desfilant; mentrestant, la danse macabre giravoltava entremig de les tombes en tots els cementiris..." París a l'època de Carles el Ximple! Un llibre magnífic! Refrescant, apetitós. Encara estic encantat. No estic gaire informat sobre els patrons i els prodroms de la Renaixença, però madam Pimperl, la belle boulangère, i maître Jehan Crapotte, l'orfèvre, encara

ocupen els meus pensaments ociosos. Sense oblidar Rodin, el geni maligne de El jueu errant, que practicava els seus costums nefands "fins al dia en que es veié enardit i enfollit per la mulata Cecily". Assegut a la plaça du Temple, rumiant sobre els escuarteradors menats per Jean Caboché, vaig pensar llargament i melangiosament sobre el triat destí de Carles el Ximple. Mig foll, voltant per les estances del seu Hotel St. Paul, abillat amb els parracs més fastigosos, devorat per les úlceres i els polls, rosegant un os, quan n'hi tiraven un, talment un gos sarnós. A la rue des Lions vaig cercar les pedres de l'antic zoologic on ell solia alimentar els seus cadells. L'única diversió del pobre sonat, llevat d'aquelles famoses partides de cartes amb la seva "companya de condició humil", Odette de Champdivers.

Fou un diumenge a la tarda, molt semblant al d'avui, quan vaig coneixer Germaine. Anava passejant pel Boulevard Beaumarchais; em sentia ric amb el centenar de francs que la meua muller m'havia girat cuita-corrent des de Nord-América. Hi havia quelcom de primavera en l'aire, una primavera malefica, verinosa, que semblava aflorar de les clavegueres. Nit rera nit havia visitat aquest barri, atret per certs carrerons leprosos que solament posaven en relleu llur sinistre esplendor quan la llum del dia s'esvania i les meuques començaven d'ocupar llurs posicions. La rue du Pasteur-Wagner n'és una de les que recordo ~~més~~ especialment, cantonada a la rue Amelot, la qual s'amaga darrera el boulevard com una sargantana ensopida. Aquí, al coll de l'ampolla, per dir-ho així, sempre hi havia un eixam de voltors que grallaven i feien bategar llurs ales fastigosos, que allargaven llurs esperons afuats i us ficaven d'una estravada dins un portal. Dimoniets alegres i rapinyaires que ni tan sols us donaven temps de cordar-vos els pantalons un cop s'havia acabat tot. Us menaven devers un recambró allunyat del carrer, una habitació sense finestres generalment, i, assegudes a la vora del llit amb les faldilles arregussades, us feien una ràpida inspecció, us clavaven una escopinada a la virosta i se la col·locaven elles mateixes. Mentre us rentaveu, ja se'n plantava una altra al pas de la porta i, retenint

la seva víctima amb la ma, us observava distretament fins que acabaven de donar els darrers tocs al vostre abillament.

Germaine era diferent. Res del seu aspecte no m'ho hauria fet suposar. Res no la diferenciava de les altres barjaules que s'aplegaven tots els vespres al Café de l'Eléphant. Com deia, era un dia primaveral i els pocs francs que la meua muller havia rascat per tal d'enviar-me'ls dringaven dins la butxaca. Tenia el vague pressentiment que no arribaria a la Bastilla sense haver estat remolcat per una d'aquelles miloques. Passejant pel boulevard, l'havia vista avançar cap a mi amb aquell curiós caminar de les meuaques, amb els talons gastats, carregada de quincalla i l'aspecte pansit de les de la seva mena que el rouge no fa més que accentuar. No fou difícil posar-me d'acord amb ella. Ens assegürem al fons de tot del petit tabac anomenat l'Eléphant i ho conversarem rapidament. Al cap de cinc minuts ja érem en una peça de cinc francs de la rue Amelet, les cortines tirades i el cobrellit replegat cap als peus. No precipitava les coses, Germaine. Assseguda al bidet tot ensabonant-se, em parlava agraçosament d'aixo i d'allo altre; li agradaven els calçotets que jo duia. Els trobava très chic! Ho havien estat, pero ara ja tenien el cul gastat; sortosament la camisa em tapava l'ullera. Quan s'alça per tal d'eixugar-se, sense parar d'enraonar agraçosament, tot d'una deixa caure la tovallola i, avançant mandrosament devers mi, comença de fregar-se afectuosament el conillet; el tustava amb totes dues mans, l'acaronava, l'amoixava, l'amoixava... Hi havia quelcom en la seva eloqüència d'aquell moment i en la forma en que va posar aquella mata sota el meu nas, que mai no podré oblidar; en parlava talment com si fos un objecte exòtic que hagués adquirit a un preu molt alt, un objecte de valor del qual havia augmentat amb el pas del temps i que ara ella valorava més que res del món. Les seves paraules l'imbuïen d'una fragància peculiar; ja no era solament el seu òrgan privat, sinó un tresor, un tresor màgic, potent, un do dels déus... i no pas perquè hi comerciava dia rera dia per unes quantes monedes d'argent. Quan s'ajaga al llit, amb les cames ben aixancarrades, l'encercla amb totes dues mans i se'l tusta una

Xerpes
 acaramillar -
 esperavany
 de lliny en lliny
 clareguerons - d'aguerons
 picat - pitloc - pitof
 Al cap-d-tard -
 plomaire
 leuina - cagada de cavall

mica més, murmurant tota l'estona amb la seva veu ronca i esguerdada que era bo, bell, un tresor, un tresoret. I ho era, de bo, aquell conillet! Aquell diumenge a la tarda, amb halit de primavera verinosa en l'aire, tot comença a rutil·lar de nou. En sortir de l'hotel, la vaig tornar a repassar de dalt a baix ~~xxxxxxxxxxxx~~ a la crua llum del dia i vaig veure clarament com n'era de meuca: les dents d'or, el gerani del capell, els talons gastats, etc. etc. El fet que ella m'hagués sostret arterosament un sopar, cigarrets i un viatge en taxi no em va doldre gens. En realitat, fins i tot vaig encoratjar-la a fer-ho. M'agradava tant que, havent sopat, retornarem a l'hotel i vam tornar-hi. Per amor, aquesta vegada. I de nou aquella mata enorme esclata amb tot el seu esplendor i tota la seva magia. Començava de tenir una existència independent per a mi també. Hi havia Germaine i hi havia aquella mata seva. M'agradaven separatament i m'agradaven plegades.

Com deia, Germaine era diferent. Després, quan descobrí la meua autèntica situació, em tracta noblement: em va pagar una copa ara i adés, m'atorga credit, va penyorar les meves coses, em va presentar als seus amics, i totes aquestes coses. Adhuc es disculpa perquè no em deixava diners, la qual cosa vaig comprendre perfectament bon punt em mostraren qui era el seu maquereau. Cada nit enfilava el Boulevard Beaumarchais fins al petit tabac on s'hi congregaven tots i esperava que arribés ella i em dediqués uns quants minuts del seu temps preciós.

Més endavant, quan em vaig posar a escriure sobre Claude, no pensava en Claude sinó en Germaine... "Tots els homes amb els quals ella ha anat i ara tu, només tu, i les barcasses allunyant-se, pals i bucs, tot el maleït corrent de la vida fluïnt a través teu, a través d'ella, a través de tots els individus que tens darrera teu i que et van a l'encalç, les flors i els ocells i el sol que s'hi vessa i la fragància de tot plegat ofegant-me, anihilant-me". Això anava dedicat a Germaine! Claude no era ~~xixí~~ així, per bé que jo l'admirava tremendament; un moment, fins i tot vaig pensar que l'estimava. Claude tenia anima i ~~haha~~ consciència; també era refinada, la qual cosa no és pas bona... tractant-se d'una meuca.

De Claude sempre n'aflorava una sensació de triàtesa; feia la impressió, sense saber-ho, és clar, que no éreu sinó un element més agregat al corrent que el fat havia disposat per destruir-la. Sense saber-ho, dic, perquè Claude era la darrera persona del món que hauria estat capaç de crear conscientment aquesta imatge. Era massa delicada, massa sensible per fer una cosa així. Al fons, Claude era només una bona minyona francesa d'educació i intel·ligència corrents a qui, en certa manera, la vida havia jugat una mala passada; hi havia alguna cosa en ella que no era prou resistent per a suportar l'embat de l'experiència quotidiana. A ella anaven dedicats aquells mots terribles de Louis-Philippe que fan: "...i arriba una nit en que tot s'ha acabat, quan tantes mandíbules s'han clos sobre ~~nosaltres~~ nosaltres que ja no tenim forces per resistir, i la carn penja dels nostres cossos, com si hagués estat mastegada per totes les boques". Germaine, en canvi, fou ~~meuca~~ meuca des del bressol; se sentia del tot satisfeta amb el seu paper, en realitat s'hi delitava, llevat de quan l'estomac la tenallava, o quan se li esbotzaven les sabates, petites coses superficials sense importància, res que li rosegués l'ànima, res que pogués convertir-se en un turment. Ennui! Això era la pitjor cosa que havia de suportar. Hi hagué dies, sense dubte, en que n'estava tipa, per dir-ho així... però res més! La major part del temps s'hi delitava fent aquell paper... o feia l'efecte de delitar-s'hi. És clar que depenia de l'home amb el qual sortia... o entrava. Però l'important era tenir un home. Un home! Això és el que ella anhelava posseir. Un home amb quelcom a l'entrecuix que pogués fer-li pessigolles, que la fes cargolar d'extasi, que la obligués a engrapar-se aquella mata que tenia amb totes dues mans, a fregar-se-la joiosament, amb orgull i arrogància, amb un sentit de connexió, un sentit de vida. Aquell era l'únic lloc on experimentava una certa vitalitat... alla baix, la part del cos que ella mateixa es premia amb totes dues mans.

Germaine era una meuca de cap a peus, fins al cor del seu bon cor, el seu cor de meuca que no és realment un bon cor, sinó un cor indolent, un

cor indiferent, flaccid, que pot commoure's un instant, un enorme i flaccid cor de meuca que pot separar-se en qualsevol moment del seu centre vertader. Per molt vil i circumscrit que fos aquell món que s'havia creat per a ella mateixa, el cas és que s'hi movia d'una manera insuperable. I això, per si sol és una cosa tonificant. Quan, després que esdevinguérem d'allo més amics, les seves companyes em feien bromes dient que m'havia enamorat de Germaine (una situació quasi inconcebible per a elles), jo els contestava:

- Segur! És clar, que estic enamorat d'ella! I el que és més, li seré fidel!

Una mentida, és clar, car no podia pensar en estimar Germaine com no podia pensar en estimar una aranya; i si vaig ser fidel no va ser a Germaine sinó a aquell matossar que duia a l'entrecuix. Cada cop que em mirava una altra dona, immediatament pensava en Germaine, en aquella mata ardent que havia deixat impressa en la meua ment i que semblava imperible. Em plaia seure a la terrasse del petit tabac i observar-la mentre ella feia els seus tractes, veure com recorria, amb els altres, als mateixos gestos, als mateixos artificis que havia emprat amb mi..

- Fa la seva reina!

Així ho sentia jo, i seguia les seves transaccions amb aprovació. Després, quan vaig haver-me embolicat amb Claude, i la veia totes les nits asseguda al seu lloc habitual, les natges rodonetes enfonsades blanament en el banquet de vellut, experimentava una mena de rebel·lió inexplicable contra ella; em semblava que una meuca no tenia dret d'estar-se asseguda com una dama, esperant tímidament que algú se li apropés sense deixar de xerrupar, abstemament, el seu chocolat. Germaine era una bandararra. No esperava pas que l'anéssiu a buscar... ella sortia i us capturava. Recordo perfectament els forats de les seves mitges, les sabates esbotzades; també recordo com es plantava al costat del ~~taulell~~ taulell i com amb un gest de desafiament, orb i prenyat de coratge, s'enviava un glop d'aiguardent a l'estomac i tornava a sortir. Una bandararra! Potser no era massa plaent sentir el seu ale alcohòlic.

holitzat, aquella bafarada de cafe fluix, de conyac, d'apéritifs, de per-nods, tot barrejat amb aquells beuratges que s'empassava en els intervals, tant per a entrar en calor com per a agafar força i coratge, pero el foc de tot allo la penetrava, i s'inflamava allí, a l'entrecuix, que és on les dones han de tenir el foc abrusador, i s'establia aquell circuit que fa que hom torni a sentir la terra sota els peus. Quan ella jeia amb les cames eixancarrades, gemegant, per bé que gemegués de la mateixa manera per tots i per tothom, tot anava bé, era la mena de representació sentimental adequada. No esguerdava fitament el sostre amb una mirada buida ni comptava les xinxes que es passejaven per la paret empaperada; es concentrava en el seu comes, parlava d'aquelles coses que els homes volen sentir quan munten una dona. En canvi Claude... bé, ~~siempre~~ amb Claude sempre notaveu una certa delicadesa, adhuc quan es ficava sota els llençols amb vós. I la seva delicadesa ofenia. Qui vol una meuca delicada? Claude, fins i tot us hauria demanat que giressiu el cap quan es culivava sobre el bidet. Quin error! Quan a l'home l'abrusa la passió, vol veure les coses; ho vol veure tot, adhuc vol veure com pixen. I per bé que és magnífic saber que una dona té cervell, la literatura provinent del cos frígid d'una meuca és la darrera cosa que cal brindar al llit. Germaine sabia el que es feia: era ignorant i calenta, posava cos i anima en el seu ofici. Era una meuca de cap a peus... i aquesta era la seva virtut!

La Pasqua arriba talment com una llebre congelada... però dins el llit s'hi estava bastant calentet. Avui torna a fer bo i els Champs-Élysées a l'hora del capvespre són com una mena de serrall a l'aire lliure curull d'hurís d'ulls negres. Els arbres tenen un fullam esplendorós i d'un verd tan pur, tan ric, que sembla com si encara estiguessin humits i brillants de rosada. Des del Palais du Louvre fins a l'Etoile és com una partitura per piano. Fa cinc dies que no toco la màquina d'escriure ni em miro cap llibre; tampoc no se m'ha acudit ni una sola idea com no fos la d'anar a l'American Express. Aquest matí, a les nou, ja era alla, exactament a l'hora d'obrir, i hi he tornat a la una de la tarda. Cap novetat. A dos quarts de cinc, surto com una sageta de l'hotel, disposat a fer una darrera temptativa. Justament en tombar la cantonada ensopego amb Walter Pach. Per tal com ell no em coneix i jo no tinc res per dir-li, no intento pas aturar-lo. Més tard, mentre estiro les sames per les Tuileries, la seva imatge em ve de nou a la ment. Estava una mica aclaparat, pensatiu, amb una mena de somriure sere però reservat estergit al rostre. Contemplant aquest cel suau-ment esmaltat, lleument tenyit, que avui no està carregat de feixucs núvols de pluja, sinó que somriu talment una peça de porcellana antiga, em demano que passara pel cap d'aquest home que ha traduït els quatre volums de La Historia de l'Art, quan observava aquest cosmos benaurat amb el seu ull abaltit.

Al llarg dels Champs-Élysées, les idees afloren del meu cervell com si fossin gotes de suor. Hauria de ser prou ric com per a ~~poder~~ tenir una secretaria a la qual li pogués dictar tot caminant, car els millors pensaments sempre se m'acuden quan sóc lluny de la màquina d'escriure.

Caminant al llarg dels Champs-Élysées, no deixo de pensar en la meua salut realment formidable. Per a ser sincer, quan dic "salut" vull dir optimisme. Sóc incurablement optimista! Encara tinc un peu al segle XIXe. Sóc una mica retardat com la majoria dels nord-americans. Carl el troba desa-

gradable, aquest optimisme.

- No he de fer més que parlar de menjar - diu -, i tu ja et poses radiant!

És cert. El mer pensament d'una menjada - una altra menjada - em rejoveix. Una menjada! Això significa quelcom d'estimulant, unes solides hores de feina, una erecció possiblement. No ho nego. Tinc salut, una bona salut, ferma, animal. L'única cosa que s'interposa entre la meva persona i l'esdevenidor és una menjada, una altra menjada.

Quant a Carl, no és ell mateix aquests dies. Està trasbalsat; té els nervis de punta. Diu que està malalt, i jo me'l crec, però això no m'enquimera.

No puc. De fet, em fa riure. I això l'ofen, és clar. Tot el fereix... el meu riure, la meva fam, la meva constància, la meva despreocupació, tot. Un dia es vol fer volar el cervell perquè no pot suportar més aquest format immund que és Europa; l'endemà, parla d'anar-se'n a Aràzia "on la gent us miren directament als ulls".

- Fes-ho! - li dic -. Fes una cosa o l'altra, malparit, però no tractis d'entelar la meva sana visió amb el teu ale melangiós.

Però, vet-ho aquí! A Europa, hom s'acostuma a no fer res. Us passeu el dia amb el cul enganxat a la cadira, sense deixar de planyer-vos. Hom es contamina. Es podreix.

Fonamentalment, Carl és un snob, un pipioli aristocrata que viu en un regne de demència precoç absolutament seu.

- Com odio París! - remuga -. Tota aquesta gent estúpida que es passen tot el sant dia ~~jug~~ jugant a cartes... guaita'ls! I això d'escriure! Quin sentit té això de posar una paraula rera l'altra? Puc ser escriptor sense escriure, no és cert? Que significa el fet d'escriure un llibre? Que n'hem de fer de fer dels llibres, tanmateix? Ja n'hi ha massa de llibres...

Coi, m'ho sé de cor tot això... des de fa una pila d'anys. Ja he superat la meva melangiosa joventut. Tant se me'n fot el passat com l'esdevenidor. Sóc sa. Incurablement sa. Sense penes ni remordiments. Sense passat ni futur. En tinc prou amb el present. Dia a dia. Avui! Le bel aujourd'hui!

Té un dia lliure per setmana, Carl, i aquest dia se sent més deprimit, si això és possible, que qualsevulla altre dia de la setmana. Per bé que es vanti de menysprear el menjar, l'única cosa que sembla proporcionar-li un gaudi és demanar un bon tiveri quan té un dia lliure. Potser ho fa per mi... no ho sé, ni li ho pregunto. Si li plau afegir el martiri a la llista dels seus vicis, que ho faci... per mi està bé. Tanmateix, el dimarts passat, després d'haver-se malbaratat tots els seus calés en un gran banquet, em va arrossegar fins al Dôme, el darrer lloc del món que jo hauria triat per anar a passar el meu dia lliure. Però aquí no solament acabeu per acceptar-ho tot, sinó que us torneu indiferent a tot.

Al bar del Dome, trobem Marlowe borratxo com una sopa. Fa cinc dies que no ha deixat de pipar, com diu ell. Això significa una pítima contínua, una peregrinació d'un bar a l'altre, dia i nit sense interrupció, i finalment un repos forçat a l'American Hospital. La cara ossosa i demacrada de Marlowe no és sinó un crani perforat per dues orbites profundes en les quals hi ha enterrades dues cloïsses mortes. Duu l'esquena coberta de serradures... acaba de fer una dormideta a la comuna. A la butxaca de l'americana porta les proves del proper número de la seva revista; anava a dur-les a la impremta, segons que sembla, quan algú el convida a prendre una copa. En parla com si això fes mesos que hagués passat. Treu les proves i les esbarria damunt el taulell; són plenes de taques de cafe i d'escopinades seques. Prova de llegir-nos un poema que ha escrit en grec, però les proves són indesxifrables. Alehores decideix promunciar un discurs, en frances, però el gérant el detura. Marlowe es pica: la seva única ambició és parlar un frances que fins i tot el garçon el pugui entendre. És un mestre en frances antic; ha fet excel·lents traduccions dels superrealistes; però dir una cosa tan simple com "fot el camp d'aquí, tros de coniam!" s'escapa a les seves possibilitats. Ningú no enten el frances de Marlowe, ni tan sols les meques. De fet, també és força pelut comprendre el seu anglès quan està pitof. Carla i escup com un autèntic quec... sense seqüen-

cia en les frases. "Pagues tu!", aquesta és una frase que aconsegueix de pronunciar clarament, però.

Fins i tot quan esta ben fregit, un cert instint de conservació molt fi l'adverteix sempre quan és l'hora d'actuar. Si cova algun dubte respecte a com seran pagades les bugudes, infaliblement posara en joc algun dels seus ardids. El més habitual és fer veure que s'esta tornant cec. Carl ja coneix totes les seves estratagemes, de manera que quan Marlowe tot d'una es posa les mans a les temples i comença d'actuar, Carl li clava una puntada de peu al cul i li diu:

- Au, vinga, no siguis cretí! No em vinguis amb aquests romanços!

Si es tracta d'una habil venjança o no, no ho sé, però sigui com sigui el cas és que Marlowe li paga a Carl amb bona moneda. Decantant-se confidencialment sobre nosaltres ens explica amb veu aspra i esquerpada una xafardia que ha pescat durant la seva peregrinació pels bars. Carl xtalça l'esguard esbalaït. Es torna pal·lid. Marlowe repeteix la historia amb variacions. Cada cop, Carl s'esllangueix una micam més.

- Però això és impossible - esclata finalment.

- No, no ho és! - cucleja Marlowe -. Estas a punt de perdre la feina... ho sé del cert.

Carl em mira desesperat.

- Se'n fot de mi, aquest malparit? - em murmura a cau d'orella. I després diu en veu alta: - Que faré, doncs? Mai no podré trobar una altra feina. Vaig trigar un any a trobar la que tinc.

Això, aparentment, és tot el que Marlowe esperava sentir. A l'últim ha trobat algú que es troba en una situació pitjor que la seva.

- Seran temps difícils! - gruny, i el seu crani ossós brilla amb un foc fred, electric.

En sortir del Dome, Marlowe explica entre singlots que ha de tornar a San Francisco. Ara sembla verament sensible a la desesperació de Carl. Ens proposa que Carl i jo ens fem carrec de la revista durant la seva absència.

- Puc confiar en tu, Carl? - diu.

I aleshores, de sobte, li agafa un atac, un atac de veritat, aquesta vegada. Quasi cau desplomat al mig del carrer. L'arrosseguem fins a un bistro del Boulevard Edgar-Quinet i el fem seure. Aquest cop realment l'ha tingut : un mal de cap engegador que el fa xisclar i grunvir mentre es balanceja d'aquí cap alla talment com una bestia que acaba de rebre un cop de mall. Li tirem un parell de Fernet Branca gorja avall, l'ajassem sobre el banc i li tapem els ulls amb la seva bufanda. Es queda allí ajagut, grunyint. Al cap d'una estona, el sentim roncar.

- Que me'n dius de la seva proposició? - pregunta Carl -. L'acceptem? Diu que em donara mil francs quan torni. Sé que no ho fara, pero a tu que et sembla?

Esguarda Marlowe estenallat damunt el banc, li alça la bufanda dels ulls i la torna a deixar al seu lloc. Tot d'una un somriure maligne li il.lumina el rostre.

- Escolta, Joe - diu, fent-me senyals perque me li apropi -, li donarem el gust. Ens farem carrec de la seva revista miserable i el fotrem ben fotut.

- Que vols dir?

- Acomiadarem tots els altres col.laboradors i omplirem la revista amb la nostra propia merda... això vull dir.

- Sí, pero amb quina mena de merda?

- Amb qualsevol mena... ell no podra fer-hi res. El fotrem ben fotut. Un bon número i després la revista estara llesta. D'acord, Joe?

Petant-nos de riure, alçem Marlowe i tot posant-lo dret l'arrosseguem fins a l'habitació de Carl. Quan encenem els llums, veiem que hi ha una dona al llit esperant-lo.

- L'havia oblidada per complet - diu Carl.

La deixem marxar, la flavia, i fiquem Marlowe dins el llit. Al cap d'un instant, truquen a la porta. Es Van Norden. Esta tot alterat. Ha perdut la

dentadura postissa... al Bal Nègre, es pensa. Tanmateix, ens fiquem al llit
tots quatre. Marlowe fa una fortor com de peix fumat.

Al matí, Marlowe i Van Norden se'n van a buscar la dentadura postissa.
Marlowe somica. S'imagina que són les seves dents.

És el meu darrer sopar a casa del dramaturg. Acaben de llogar un piano de gran concert. He trobat Sylvester quan sortia de la floreria amb un gomer als braços. M'ha demanat si l'hi vull dur mentre ell compra uns cigars. Una per una, he anat perdent-me totes ~~q~~ aquestes menjades gratis que havia planejat tan curosament. Un per un, els marits s'han anat posant en contra meu, o bé les esposes. Mentre camino amb el gomer als braços recordo aquella nit d'uns mesos enrera en que se'm va acudir la idea per primer cop. Seia en un banc prop la Coupole, jugant amb l'anell de casament que havia provat de penyorar a un garçon del Dome. M'havia ofert sis francs i jo estava enfellonit. Però l'estomac s'anava imposant. D'ençà que vaig deixar Mona, sempre havia dut l'anell al dit petit. Era tant una part de mi mateix que mai no m'havia passat pel barret la idea de vendre'l. Era un d'aquests treballs de flors de taronger fet en or blanc. Un temps, costa un dolar i mig, o potser més. Durant tres anys vam anar tirant sense anell de casament i llavors, un dia, quan m'adreçava cap al moll a esperar Mona, s'escaigué que passés enfront l'aparador d'una joieria de Maiden Lane i tot l'aparador estava farcit d'anells de casament. Quan vaig arribar al moll, Mona no hi era. Vaig esperar que el darrer passatger davallés per la passarel·la, però Mona no aparegué. Finalment vaig demanar que m'ensenyessin la llista de passatgers. El seu nom no hi figurava. Vaig esllavisar l'anell al dit petit i allí es queda. Un cop me'l vaig deixar en una comuna pública, però el vaig recuperar. Una de les flors de taronger d'havia després. El cas és que jo seia en aquell banc amb el cap cot, fent giravoltar l'anell, quan de sobte algú em va tustar l'espatlla. Breu: vaig aconseguir una menjada gratis i, demés, uns quants francs. I aleshores se m'ocorregué, com un llampec, que ningú no fóra capaç de negar-li una menjada a un home si aquest home tenia el coratge de demanar-la. Me'n vaig anar immediatament a un cafe i vaig escriure una dotzena de cartes. "Que em convidaríeu a sopar amb vós un cop la setmana? Digueu-me quin dia us convé més". El resultat fou magnífic. No sols m'alimentaven... em compli-

mentaven. Cada nit arribava a casa pitof. Tot els semblava poc, a aquestes animes generoses d'"un-cop-la-setmana". El que em succeïa durant els intervals, no els importava. De lluny en lluny, els més atents em regalaven gigarrets, o una mica de xavalla. Tots se sentien obviament alleugits quan comprenien que només em veurien un cop la setmana. I encara es van sentir més alleugits quan els vaig dir: "Ja no caldra més". Mai no em preguntaren perquè. Em felicitaven, i prou. Sovint el motiu era que havia trobat un amfitrió millor; podia donar-me el gust de treure'm de sobre aquells que m'emprenyaven. Però això mai no s'ho imaginaren. A l'últim, vaig tenir un programa estable, positiu: una agenda fixa. Sabia que els dimarts em servirien aquest menjar i els divendres aquell altre. Sabia que Cronstadt m'oferiria xampany i pastís de poma fet a casa. I que Carl em convidaria a menjar a fora, que em duria a un restaurant distint cada vegada, que encarregaria vins exòtics, i que després m'invitaria al teatre o em duria al Cirque Médrano. Els meus amfitrions sentien curiositat, els uns, respecte als altres. Em preguntaven quina casa m'agradava més, qui cuinava més bé, etc. Em sembla que la que m'abellia més era la de Cronstadt, potser perquè cada vegada anotava el cost del sopar ~~xx~~ a la paret amb un guix. No és que em tranquil·litzés la consciència saber quant li devia, car no tenia la intenció de pagar-li mai ni ell es feia il·lusions de cobrar. No, allò que m'intrigava eren els decimals. Solia anotar fins al darrer centim. Si hagués hagut de pagar-li íntegrament, m'hauria vist obligat a partir un sou pel mig. La seva muller era una cuinera meravellosa i se'n fotia dels centims que Cronstadt anava sumant. Ella m'ho cobrava en fulls de paper carbó. De veres! Si no li duia carbonics nous quan anava a sopar, es quedava tota moixa. En compensació, l'endema n'hauria de dur la seva menuda al Luxemburg, i jugar amb ella un parell d'hores, una tasca que m'enfellaïa perquè la patufa només parlava ~~hongares~~ hongares i frances. En conjunt formaven una colla curiosa, els meus amfitrions...

A casa de Tania contemplo el tiveri des de la balconada. Moldorf també hi és, assegut al costat del seu ídol. S'escalfa els peus a la llar, una

monstruosa mirada de gratitud en els seus ulls aquosos. Tania repassa l'adagio. L'adagio diu ben clarament: prou paraules d'amor! Jo sóc altra volta devora la font, observant com les tortugues pixen llet verda. Sylvester acaba d'arribar del Broadway amb el cor curull d'amor. Tota la nit l'ha passada ajaçat en un banc a un costat del passeig mentre el globus era ruixat pels calids orins de les tortugues, i els cavalls, arborats per una fúria erotica, galopaven enfollits sense tocar el sol. Tota la nit he sentit la flaire dels lilas dins la petita cambra obscura on ella es desferma la cabellera, els lilas que li havia comprat quan anava a trobar-se amb Sylvester. Ell ha tornat amb el cor curull d'amor, diu ella, i els lilas li cobreixen els cabells, la boca, li ofeguen les aixelles. La cambra desborda d'amor, de pixats de tortuga, de calids lilas, i els cavalls galopen enfollits. Al matí, dents brutes i quisca damunt els vidres de la finestra; la porta reixada que mena al passeig és closa. La gent se'n va a treballar i els porticons cruixen com les cotes de malla. A la llibreria que hi ha davant la font tenen la historia del llac Txad, els llangardaixos silenciosos, els suntuosos colors de Siam. Totes les cartes que li vaig escriure, cartes ebries, escrites amb un bocí de llapis esmussat, cartes folles, escrites amb trossos de carbonet, notes gargotejades ~~amb~~ tot anant d'un banc a l'altre, petards, mocadorets, foteses; ara, les llegiran plegats, i ell un dia em felicitarà. Dira, tot fent caure la cendra del cigar:

- Realment, escrius molt bé. A veure, ets superrealista, oi?

Veu seca, fragil, les dents plenes de tosca, solo per plexe solar, g per gaga.

Dalt la balconada, amb el gomer, i a baix continua l'adagio. Les tecles són negres i blanques, adés negres, adés blanques, després blanques i negres.

I tu vols saber si pots tocar alguna cosa per a mi. Sí, toca alguna cosa amb aquests ditots que tens. Toca l'adagio puix que és l'única cosa maleïda que saps tocar. Toca'l i després talla't aquests ditots que tens.

Aquest adagio! No sé perquè insisteix a tocar-lo tota l'estona. El vell piano no era prou bo per a ella; va haver de llogar-ne un de cran concert... per a l'adagio! Quan veig els seus ditots pitjant el teclat i aquell estúpido gomer al meu costat, em sento com aquell nordic guillat que es lleva la roba i, assegant-se entremig dels matossars hivernals tot despullat, es dedica a tirar nous a un mar d'arengades congelades. Té quelcom d'exasperant, aquest moviment, quelcom avortivament melangiós, com si hagués estat escrit en la lava, com si tingués el color del plom i de la llet mesclats. I Sylvester, amb el cap decantat a un costat com si fos un subhastador, diu:

- Toca aquella altra que estaves practicant avui.

És meravellós tenir un smoking, un bon hava i una muller que toca el piano. És tan sedant. Tan lenitiu. Entre interpretació i interpretació sortiu a fumar i a respirar aire pur. Sí, els seus dits són molt flexibles, extraordinàriament flexibles. Ella també sap estampar teles a l'estil javanès. Vols provar un cigarret búlgar? Escolta, colominet, quin és l'altre moviment que m'agrada tant? L'scherzo! Ah, sí, l'scherzo! Excel·lent, ~~tan~~ l'scherzo! El comte Valdemar von Schwisseneinzug és qui parla. Ulls freds, lleganyosos. Halitosis. Mitjons violats. I croutons a la crema de pesols, si-us-plau. Els divendres a la nit sempre mengen crema de pesols. No vols una mica de vi negre? El vi negre va ~~ha~~ molt bé amb la carn, ja ho saps. Una veu seça, esquerdada. Pren un cigar, home! Sí, em plau la meua feina, però no li dono cap importància. La meua propera obra enfocara una concepció pluralista de l'univers. Tambors giratoris i llums de calci. O'Neill és mort. Em sembla, estimada, que hauries d'alçar el peu del ~~pruixi~~ pedal més sovint. Sí, aquesta part és molt bona... molt bona, no et sembla? Sí, els personatges porten microfons a les butxaques. L'acció té lloc a Àsia, perquè les condicions atmosfèriques són més propícies. No vols una mica d'anjou? L'hem comprat especialment per a tu...

Durant tot el sopar continua aquesta barbolla monòtona. Sembla talment com si s'hagués tret aquella titola circumcisa que té i se'n estigués orientant a sobre. Tania està a punt d'esclatar per causa de la tensió. D'ença

que ha tornat amb el cor curull d'amor no ha deixat de descabdellar aquest monolog. Enraona mentre es despulla, m'explica ella... un raig fet de pixats calents, com si se li hagués reventat la bufeta. Quan penso en Tania ficant-se al llit amb aquesta bufeta reventada, m'enfelloneixo. Pensar que un malparit miserable i consumit com aquest, amb un grapat d'obres barates del broadway sota el braç, pot arribar a oninar-se sobre la dona que estimo... Demanar vi negre i ~~també~~ tambors giratoris i croutons a la crema de pe-sols... Quines galtes! Pensar que és capaç d'ajeure's al costat d'una bra-sa viva que jo he encès per a ell i de no fer res més que aigües menors! Home, per Déu, hauries d'agenollar-te i donar-me'n les gracies. No veus que ara tens una dona a casa teva? No veus que s'abusa? I, tu, cop de dir-me amb aquestes adenoides estrangulades que tens:

- I bé, com et dic... hi ha dues maneres d'enfocar-ho...

A fer punyetes les teves dues maneres d'enfocar les coses! A fer punyetes el teu univers pluralístic i la teva acústica asiàtica! No m'ofereixis el teu vi negre i el teu Anjou... ofereix-me la dona... em pertany! Ves-hi tu a seure a la font i deixa'm aspirar a mi la flaire dels lilas! Treu-te les lleganyes dels ulls... i pren aquest adagio maleït i embolica'l amb uns pantalons de franel·la! I l'altre moviment, també... tots els moviments que fas amb la teva bufeta fluixa. Em somrius tan confiat, tan calculadorament. No veus que te la foto? Mentre escolto la teva barbolla, ella em té la ma a sobre... però tu no ho veus. Tu et penses que m'abellix partir... és el meu destí, dius. Esta bé. Pregunta-l'hi a ella! Ella t'explicara com pateixo.

- Tu ets el cancer i el deliri - em digué per telefon l'altre dia.

Ara els té ella, el cancer i el deliri, i aviat tu hauras de recollir les deixes. Les seves venes cremen, et dic, i la teva xerrameca és com les serradures. Per molt que pixis mai no podras tapar els forats. Que deia la senyora Wren? Els mots són solitud. Et vaig deixar uns mots a les estoval·les anit... tu els vas tapar amb els colzes.

Ell ha bastit una tanca al seu entorn com si ella fos l'os brut i pudent

d'algun sant. Només que ell tingués el coratge de dir: "Pren-la!", potser x ocorriria el miracle. Tan sols això: "Pren-la!" i us juro que tot aniria bé. D'altra banda, jo potser no la prendria... se li deu haver acudit mai això a ell? O bé podria prendre-la durant una temporada i tornar-la-hi, millorada. Però posar una tanca al seu entorn, és inútil. No podeu bastir una tanca a l'entorn d'un ésser huma. Ja no s'estila això... Tu et penses, malparit miserable i consumit, que jo no sóc prou per a ella, que podria sollar-la, profanar-la. No saps com és gustosa una dona sollada, com pot un canvi de semen fer florir una dona! Tu et creus que n'hi ha prou amb un cor curull d'amor, i potser tens raó, per a la dona adequada, però tu ja no en tens de cor... tu no ets res més que una enorme bufeta buida. T'es-moles les dents i perfeccions el teu udol. Trotes al seu costat com un gos i et pixes pertot arreu. Ella no et va prendre per un gos.. et va prendre per un poeta. Un temps, ho fores, poeta, diu ella. I ara, que ets? Coratge, Sylvester, coratge! Treu-te el microfon dels pantalons. Baixa la pota del darrera i deixa de pixar pertot arreu. Coratge, dic, perquè ella ja s'ha desempallegat de tu. Esta contaminada, et dic, i faries bé d'enderrocar la tanca. No en treuras res de preguntar-me educadament si el cefe no té gust d'acid fenic; això no em fara fugir espantat. Posa verí per a les rates en el meu cafe i una mica de vidre picat. Fes una mica de pixats calents i tira-hi unes quantes nous moscades...

He estat vivint una vida comunitariax les darreres setmanes. He hagut de compartir-me amb d'altres, principalment amb alguns russos fells, amb un holandès borratxo i amb una ~~nígerya~~ búlgara enorme anomenada Olga. Entre els russos es destaquen sobretot l'Eugene i l'Anatole.

Fa tan sols uns quants dies que Olga va sortir de l'hospital on li cauteritzaren els conductes i perdé una mica de pes. Tanmateix, no sembla pas que hagi patit massa. Pesa gairebé tant com una locomotora de vapor; sua a raig fet, té halitosis i encara usa la perruca ~~xxxxxxxxxxxx~~ circassiana que sembla un manat d'encenalls. Té dues verrugues enormes al mentó de les quals

brosten tot de pelets esparsos; ara li creix el bigoti.

L'endemà de sortir de l'hospital, Olga va començar de nou a fer sabates. A les sis del matí ja la teniu al seu banc; enllesteix dos parells de sabates per dia. Eugene es queixa que l'Olga és una carrega, però el cert és que l'Olga manté l'Eugene i la seva muller mitjançant els seus dos parells de sabates per dia. Si Olga no ~~menxa~~ penca, no hi ha teca. Així que tothom malda per tal que l'Olga ~~no~~ se'n vagi a dormir d'hora, que mengi força perquè pugui anar tirant, etc.

Cada menjada comença amb una sopa. Tant si la sopa és de ceba, com si és de tomaquet o de verdures, sempre té el mateix gust. Especialment sembla que hi hagin fet bullir un eixugama... és lleument agra, amb una escuma fungosa. Veig com Eugene l'amaga al trinxant després de menjar. Allí es va podrint fins a la propera menjada. També hi amaguen la mantega, al trinxant; al cap de tres dies té el gust del dit gros d'un cadaver.

La flaire de la mantega rancia fregida no és gaire apetitosa, sobretot quan hom cuina en una habitació sense gens de ventilació. Bon punt obro la porta, m'agafa basca. Però Eugene, així que em sent arribar, obre els finestrons i recull el llençol que té penjat com una xarxa de pescador per evitar el sol. Pobre Eugene! Dóna una ullada al seu entorn, al magre mobiliari, als llençols bruts i al rentamans encara ple d'aigua terbola, i exclama:

- Sóc un esclau!

Ho diu cada dia, no ~~mai~~ pas un cop, sinó una dotzena de vegades. I aleshores pren la guitarra de la paret i es posa a cantar.

Però, tornant a la flaire de mantega rancia... L'associació d'idees que provoca tampoc no és bona. Quan penso en aquesta mantega rancia, em veig jo mateix dret en un pati petit, antic, un pati molt pudent i llobrec. A través de les esquerdes dels finestrons m'espion unes figures estranyes... velles amb un xal al cap, nans, rufians amb cara de rata, jueus encorbats, midinettes, idiotes barbuts. Surten al pati fent tentines a treure aigua o a rentar els orinals fastigosos. Un dia Eugene em demana si li volia buidar

l'orinal. Me'l vaig endur fins a un racó del pati. Hi havia un forat al trespol i tot de papers bruts al seu voltant. Aquell pou petit estava tot llimós d'excrement, que en angles se'n diu merda. Vaig buidar-hi l'orinal i es produí un gloc-gloc immund, una esquitxada seguida d'una altra esquitxada inesperada. Quan vaig tornar, la sopa estava servida. Durant tot el dinar no vaig fer més que pensar en el meu raspall de les dents... s'esta fent vell i les cerres se'n queden entre les dents.

Quan m'assec a taula, sempre ho faig prop la finestra. En fa por seure a l'altre cap de taula... És massa a la vora del llit i del llit és un formiguer. Si miro cap alla, puc veure les taques de sang dels llençols grisos, pero procuro de no mirar-hi. Miro cap al mati on renten els orinals fastigosos.

El dinar mai no s'acaba sense música. Bon punt ens hem servit el formatge, Eugene pega un bot i abasta la guitarra que esta penjada sobre el llit. Sempre canta la mateixa cançó. Ell diu que té quinze o setze cançons al repertori, pero mai no n'hi he sentit cantar més de tres. La seva predilecta és Charmant poème d'amour. És plena d'angoisse i tristesse.

A la tarda, ens n'anem al cinema que és fresc i fosc. Eugene s'asseu al piano a la platea i jo m'assec en un banc ^{del} ~~xi~~ davant. La sala és buida, pero Eugene canta com si tingués d'auditori totes les testes coronades d'Europa. La porta que dona al jardí és oberta i la sentor de les fulles mullades penetra a la sala i la pluja harmonitza amb l'angoisse i la tristesserrador d'Eugene. A mitja nit, després que els espectadors han saturat la sala de pudor de suor i d'ale fetid, jo hi torno a dormir en un banc. L'indicador de la sortida, nedant en un halo de fum de tabac, escampa un lleu resplendor sobre l'angle inferior de la cortina d'amiant; cada nit cloc les parpelles sobre un ull artificial...

Dret al pati amb un ull de vidre; només la meitat del món és intel·ligible. Les pedres estan humides i molsoses i a les esquenes hi ha gripaus negres. Una porta enorme barra l'entrada del celler; els graons estan llefiscosos i tacats pels excrements dels ratpenats. La ~~portada~~ fulla de la porta és guexa i bombada, les frontisses estan soltes, pero hi ha un car-

tell esmaltat en perfectes condicions que diu: "Tanqueu la porta, si-us-plau"
Per que cal tancar la porta? Jo no ho entenc. Torno a fitar el cartell, però ja l'han tret; en el seu lloc hi ha un plafó de vidre de colors. Em trec l'ull artificial, li clavo una escopinada i el poleixo amb el mocador. Una dona seu en una tarima damunt un immens escriptori tallat; duu una serp cargolada a l'entorn del coll. Tota l'estança esta entapissada de llibres i uns peixos exotics neden dins unes peixeres de colors; hi ha mapes i grafics penjats a les parets, mapes del París d'abans de la pesta, mapes del món antic, de Cnossos i de Cartago, del Cartago d'abans i de després de ser cobert de sal. Al racó de la peça veig un llit de ferre i al damunt un cadaver ajaçat; la dona s'alça amb posat avorrit, treu el cadaver del llit i distretament el llença per la finestra. Se'n torna cap a l'immens escriptori tallat, pren un peix daurat de la peixera i se'l cruspeix. Lentament la cambra comença de giravoltar i d'un a un els continents es van esllavissant cap a l'aigua; només queda una dona, però el seu cos és una massa geografica. M'aboco a la finestra i de la Torre Eiffel brolla xampany escumós; és feta totalment de nombres i embolcallada de randes negres. Les clavegueres remoregen furiosament. No hi ha res més que teulades pertot arreu, col·locades amb una habilitat geometrica execrable.

Jo he estat expel·lit del món talment com un cartutx. Una boira espessa s'ha anat assentant, la terra esta untada amb un greixum glaçat. Sento bategar la ciutat, com si fos un cor acabat d'arrencar d'un cos calent. Les finestres del meu hotel estan infectades i se sent una fortor acre i pesada, de productes químics cremats. Mirant el Sena, veig llot i desolació, fanals que se submergeixen, homes i dones que s'ofeguen, els ponts coberts de cases, escorxadors de l'amor. Hi ha un home dempeus contra la paret amb un acordió lligat al ventrell; té les mans tallades pels canells, però l'acordió es recargola entre els seus monyons talment un sac ple de serps. L'univers s'ha consumit; no és més que un bloc llarg i no hi ha ni estels ni arbres ni rius. La gent que viuen aquí són morts; fabriquen cadires en

en les quals s'asseuen d'altres persones en llurs somnis. Al bell mig del carrer hi ha una roda i al botó es drega una força. La gent, ja morts, tracten freneticament de pujar a la força, pero la roda gira massa de pressa...

Necessitava alguna cosa que em reconciliés amb mi mateix. Anit la vaig descobrir: Papini. Tant me fa que sigui un xovinista, un sant cristia o un pedant miop. Cam a fracàs és meravellós...

Quins llibres que llegie als divuit anys! No solament Homer, el Dant, Goethe, no sols Aristotil, Plató, Epictet, no sols Rabelais, Cervantes, Swift, no sols Walt Whitman, Edgar Allan Poe, Baudelaire, Villon, Carducci, Manzoni, Lope de Vega, no sols ~~Nietzsche~~ Nietzsche, Schopenhauer, Kant, Hegel, Darwin, Spencer, Huxley... no sols aquests sinó tot l'eixam de mediocritats que hi ha entre els uns i els altres. Això a la pagina 18. Alors, a la pagina 232 afluixa i confessa. No sé res, reconeix. Conec els títols, i he compilat bibliografies, he escrit assaigs crítics, he calumniat i difamat... Puc parlar durant cinc minuts o durant cinc dies, pero al capdavant faig figa, resto expremut, sec.

Segueix això: "Tothom vol veure'm. Tothom insisteix a parlar amb mi. La gent m'empipa i ells empipen els altres preguntant-los que faig. Cam estic? Estic del tot bé ja? Encara faig excursions? Treballo? He acabat el llibre? En començaré un altre aviat?

"Un alemany que és un mono escanyolit vol que li tradueixi les seves obres. Una xicota russa, d'ulls ferestecs, vol que li escrigui una historia de la meua vida. Una dama nord-americana vol coneixer les darreres novetats sobre mi. Un cavaller nord-americà m'enviara el seu cotxe per dur-me a sopar... només es tracta de fer-la petar d'una manera íntima, confidencial, sabeu. Un vell company d'estudis i camarada meu de fa deu anys vol que li llegeixi tot el que escric i bon punt ho hagi acabat d'escriure. Un amic pintor pretén que posi per a ell a hora fixa. Un periodista vol la meua adreça actual. Un conegut, un místic, s'enquimera pel meu estat anímic; un altre, més prac-

tic, pel meu estat economic. El president del meu club es demana si no voldria fer un discurs als xicots! Una dama, espiritualment orientada, espera que vagi a prendre el te a casa seva tan sovint com pugui. Vol saber la meua opinió sobre Jesuerist i... que em sembla la nova medium?...

"Déu meu! En que m'he convertit? Quin dret té la gent a pertubar la meua vida, a robar el meu temps, a sotjar la meua anima, a xuclar-me els pensaments, a prendre'm per company, per confident i per oficina d'informacions? Per qui m'heu pres? Sóc per ventura un histrió a sou, al qual hom li exigeix cada nit que representi una farsa intel.lectual davant els vostres nassos estúpids? Sóc un esclau, comprat i pagat, per tal que m'arrossegui per terra davant vostre, colla de dropols, i posi als vostres peus tot el que faig i tot el que sé? Sóc una barjaula en un burdell a la qual hom l'abliga a arregussar-se les faldilles o a llevar-se la camisa a petició del primer home que arriba amb un vestit fet a mida?

"Jo sóc un home que voldria viure una vida heroica i fer el món més suportable als seus propis ulls. Sí, en un moment de feblesa, de cansament o de necessitat, engego un raig de vapor - una mica de colera ardent refrigerada pels mots, un somni apassionat, embolicat i lligat amb les imatges - bé, preneu-lo o deixeu-lo... pero no m'emprenyeu!

"Sóc un home lliure... i necessito la meua llibertat. En cal estar sol. En cal sospesar la meua vergonya i la meua desesperança en solitud; necessito sentir el sol i les llambordes dels carrers sense companyia, sense conversa, cara a cara amb mi mateix, acompanyat tan sols per la música del meu cor. Que voleu de mi? Quan tinc alguna cosa a dir, ho dic en lletres de motlle. Quan he de donar alguna cosa, la dono. La vostra curiositat escodrinyadora em fa venir basca! Els vostres compliments m'humilien! El vostre te m'emmetzina! No dec res a ningú. Només fóra responsable davant Déu... si existia!"

Em sembla que Papini s'oblida d'un petit detall quan parla de la necessitat d'estar sol. No és pas difícil estar sol si sou pobre i fracassat. L'artista sempre esta sol... si és artista. No; el que l'artista necessita

és solitud.

L'artista, sóc jo. Així sigui. He fet una bona dormida aquest migdia que m'ha posat vellut a les vertebres. He engendrat idees suficients per que em durin tres dies. Curull d'energia i sense tenir res en que esmerçar-la. Decideixo sortir a donar un tomb. En ser al carrer, em repenso. Me n'aniré al cinema. No puc anar-hi... em manquen uns quants sous. Passejaré, doncs. A cada cinema m'aturo i miro el programa, després els preus. Bé són prou barats, aquests salons d'opi, pero em manquen uns quants sous. Si no fos tan tard podria entornar-me'n i anar a vendre una ampolla buida.

Quan arribo a la rue Amélie m'he oblidat del tot del cinema. La rue Amélie és un dels meus carrers predilectes. És un d'aquests carrers que per sort la municipalitat s'ha oblidat de pavimentar. Enormes llambordes s'estenen d'una banda a l'altra del carrer. Una sola illa llarga i estreta. L'Hôtel Pretty és en aquest carrer. Hi ha una esglesiola, també a la rue Amélie. Sembla com si hagués estat construïda expressament per al President de la República i la seva família. És bo de veure una església petita i modesta de tant en tant. París és ple de catedrals pomposes.

El pont Alexandre III. Un espai immens escombrat pel vent abans d'arribar al pont. Arbres descarnats, nus, matematicament fixats dins llurs reixes de ferro; la ~~tristor~~ tristor dels Invalides brollant de la cúpula i anegant els foscos carrers propers a la plaça. La morgue de la poesia. Ja el tenen allí on el volien tenir, el gran guerrer, el darrer gran home d'Europa. Dorm profundament en el seu llit de granit. No cal témer que s'alci de la seva tomba. Les portes estan ben barrades, la tapa hermeticament tancada. Dorm, Napoleó! No eren les teves idees el que volien, era solament el teu cadaver!

El riu encara esta inflammat, fangós, llistat de llums. No sé pas quina cosa s'abranda al meu interior en veure aquest corrent rapid i obscur, pero una gran alegria em solleva, afirma aquell desig pregon que nia en mi de no abandonar mai aquesta terra. Recordo que l'altre dia vaig passar per aquí camí de l'American Express, sabent per endavant que no hi hauria cap

carta ni cap xec ni cap telegrama per a mi: no-res, no-res. Un camió de les Galeries Lafayette travessava el pont. Havia parat de ploure i el sol esberlant els núvols escumosos acarona l'esplendent pissarra dels teulats amb un foc glaçat. Ara recordo que el xofer va guaitar per la finestreta i mira riu amunt cap a la banda de Passy. Una mirada sana, simple, aprovadora, com si es digués: "Ah, ja arriba la primavera!". I Déu sap que quan arriba la primavera a París el més humil dels mortals vivents ha de sentir que viu al paradís. Però no era solament això... era la intimitat amb que els seus ulls reposaren ~~exultant~~ sobre l'escena. Aquell era el seu París. A un home no li cal ser ric, ni tan sols ser un ciutadà, per experimentar aquest sentiment respecte a París. París és ple de gent pobre... els pidolaires més orgullosos i llardosos que mai hagin trepitjat la capa de la terra, em sembla. I això no obstant fan la impressió de sentir-se a casa seva. És això el que diferencia el parisenc de tots els altres habitants de les metropolis.

Quan penso en Nova York, experimento una sensació distinta. Nova York fa que adhuc l'home ric ~~experimenta~~ tingui esment de la seva insignifican¹cia. Nova York és freda, lluent, maligna. Els edificis ho dominen tot. L'activitat es produeix amb una mena de frenesí atòmic; com més furios és el ritme, més minva l'esperit. Un ferment constant, però bé podria produir-se en una proveta. Ningú no sap de que va. Ningú no mena l'energia. Magnífic. Fantàstic. Desconcertant. Un tremend impuls creador, però absolutament mancat de coordinació.

Quan penso en aquesta ciutat on vaig néixer i on em vaig criar, en aquest Manhattan que va cantar Whitman, una ira cega, freda, em rostega les entranyes. Nova York! Les presons blanques, les voreres curulles de cucs, les sales d'oc¹pi que són construïdes com palaus, els jueus, els leprosos, els assassins, i sobretot, l'ennui, la monotonia dels rostres, dels carrers, de les cames, de les cases, dels gratacels, dels manjars, dels cartells, de les feines, dels crims, dels amors... Tota una ciutat erigida ~~en~~ damunt el pou buit del no-res. No té cap sentit. Absolutament cap sentit. I el carrer 42! El cim

del món, li ~~atenen~~ diuen. On deu ser el fons, doncs? Podeu caminar amb les mans esteses i us tiraran cendra a la gorra. Rics o pobres caminen amb el cap alt i gairebé se'ls trenca el coll de tant mirar enlaire, cap a llurs belles presons blanques. Avancen talment oques cegues i els reflectors ~~rix~~ ruixen llurs rostres buits amb guspires d'extasi.

"La vida" digué Emerson, "consisteix en ^{en}allo|què un home pensa tot el dia". Si és així, aleshores la meua vida no és res més que un enorme interès. No solament penso en el menjar tot el dia, sinó que hi somnio de nit.

Pero no desitjo pas tornar a America, perquè em tornin a posar el jou, per fer girar la sinia. No; més m'estimo ser un home pobre a Europa. Déu sap aque sóc ben pobre; només em resta ser un home. La setmana passada em pensava que el problema de la subsistència estava a punt de ser resolt, em pensava que estava a punt de poder subvenir les meves necessitats. Resulta que em vaig topar amb un altre rus - Serge es diu. Viu a Suresnes on hi ha una reduïda colònia d'émigrés i d'artistes fracassats. Abans de la revolució Serge era capità de la Guardia Imperial; té sis peus i tres polzades d'alçada, ~~xxxxxx~~ descalç, i beu vodka com un peix. El seu pare era almirall, o una cosa així, del cuirassat "Potemkin".

Vaig conèixer Serge en unes circumstàncies d'allo més especials. Tot enumerant pertot arreu a la percaça de menjar em vaig trobar l'altre dia, pels volts de les dotze, als encontorns del Folies-Bergère - a l'entrada posterior, és a dir, en el carreró estret de la porta de ferro al capdavant. Vagava prop l'entrada dels artistes, tot esperant vagament de topar-me amb una de les papallones, quan un camió descobert s'atura a tocar de la vorera. En veure'm alla dret amb les mans a les butxaques, el conductor, que era Serge, em demana si no li donaria un cop de ma per descarregar els barrils de ferro. Quan s'assabenta que sóc nord-americà i que no tinc ni un clau quasi es posa a plorar d'alegria. Segons que sembla ha estat regirant cel i terra buscant un professor d'angles. L'ajudo a fer rodolar els barrils d'insecticida cap a dins i em dono el gust de veure aletejar les papallones. L'incident pren unes estranyes proporcions per a mi - la sala buida, les nines de serradures brandant les ales, els barrils de germicida, el cuirassat "Potemkin", i sobretot, la gentilesa de Serge. És un home grandot i tendre, un home en tota l'extensió del mot, però amb un cor de dona.

Al cafè de la cantonada - el Cafè des Artistes - m'ofereix immediatament

estatge; diu que posara un matalas a terra al vestibul. Diu que per les ~~lletres~~ lliçons em donara una menjada diària, una bona menjada russa, o si per qualsevol circumstància manca la menjada, aleshores cinc francs. Em sembla meravellós... meravellós. L'únic problema és com m'ho faré per anar de Suresnes fins a l'American Express cada dia?

Serge insisteix perquè comencem de seguida: em dona l'import d'un bitllet per tal que pugui arribar a Suresnes al vespre. Hi arribo una mica abans de l'hora de sopar, carregat amb la meua motxilla, disposat a donar-li la primera lliçó, a Serge. Ja han arribat alguns invitats - sembla com si sempre mengessin plegats, picant tots alhora.

Som vuit persones a taula... i tres gossos. Els gossos mengen primer. Mengen puré de civada. Després comencem nosaltres. També mengem puré de civada... com a hors d'œuvre. "Chez nous" diu Serge, fent l'ullet, "c'est pour les chiens, les Quaker Oats. Ici pour les gentleman. Ça va". Després del ~~purée~~ puré, sopa de bolets i verdures; tot seguit omelette de cançalada, fruita, vi negre, vodka, cafè, cigarrets. No està malament, la cuina russa. Tothom enraona amb la boca plena. Cap a la fi del sopar, la dona de Serge, que és una armenia porca i mandrosa, es deixa caure al divan i comença de menjar bombons. Els pesca a l'atzar dins la capsa, en mossega un bocinet per veure si tenen licor a dins, i després els tira a terra per als gossos.

Acabat el sopar, els invitats toquen el dos. Se'n van precipitadament, com si escapessin de la pesta. Serge i jo ens quedem amb els gossos; la seva muller s'ha adormit en el divan. Serge va amunt i avall amb aire distret, aplegant les deixalles per als gossos.

- Els gossos agradar molt - diu -. Molt bo per gossos. Gos petit té cucs... és massa jove encara.

Es decanta per examinar uns llombrics blancs que hi ha damunt la catifa entremig de les potes del gos. Mira d'explicar alguna cosa relacionada amb els cucs en anglès, però el seu vocabulari és pobre. A l'últim consulta el diccionari.

-Ah! - exclama, mirant-me amb entusiasme -, cuc solitari!

La meva resposta evidentment no és molt intel·ligent. Serge esta confós. Es posa de quatre grapes per tal d'examinar-los més bé. En pren un i el posa damunt la taula al costat de la fruita.

- Eh, no és gaire gran - remuga -. Propera lliçó, m'ensenyaras sobre els cucs, oi? Tu ets bon mestre. Faré progressos amb tu...

Ajagut al matalas en el vestíbul la sentor del germicida m'ofega. És una olor punyent, acre, que sembla envair tots els porus del meu cos. Començo de rotar el sopar: el Quaker, els bolets, la cansalada, les pomes fregides. Veig el menut cuc solitari al costat de la fruita i totes les varietats de llambrics que Serge havia escampat damunt les estovalles per explicar-me que li passava al gos. Vaig la platez buida del Folies-Bergère i totes les esquerdes són plenes d'escarabats i de polls i de xinxes; veig gent que es graten freneticament, es graten i es graten fins a fer-se sang. Veig com els llambrics s'arrossegueu fins a l'escenari talment un exercit de formigues roges, devorant tot el que hi ha a la vista. Veig com les coristes es lleven les túniques de gassa i arrenquen a córrer pels passadissos totes nues; veig com els espectadors a la platea es lleven la roba també i com es graten els uns als altres com si fossin monos.

Miro d'asserenar-me. Al capdavall he trobat una llar, on cada dia m'esperara una menjada. I Serge és un bon jan, sense dubte. Però no puc dormir. És com anar a dormir a un diposit de cadavers. El matalas esta saturat de fluid d'embalsamar. És una morgue per a polls, xinxes, escarabats, cucs solitaris. No ho puc suportar. No ho suportaré! Al capdavall sóc un home, no un poll.

Al matí espero que Serge acabi de carregar el camió. Li demano que em dugui a París. No tinc valor de dir-li que me'n vaig. Deixo la motxilla, amb unes quantes coses que em quedaven. Quan arribem a la Place Péreire, salto del vehicle. No tinc cap motiu especial per baixar aquí. No tinc cap motiu especial per res. Sóc lliure... aixó és l'essencial...

Agil com un ocell volo d'un barri a l'altre. És com si hagués acabat de

sortir de la presó. Contemplo el món amb ulls nous. Tot m'interessa pregonament. Adhuc les foteses. A la due du Faubourg Poissounnière m'aturo enfront l'aparador d'un establiment de cultura física. Hi ha fotografies que exhibeixen especimens del sexe masculí "abans i després". Tots són francesos. Alguns estan despullats, tret d'un pinganas o una barba. No puc comprendre com aquests pardals es poden afeccionar a les paral·leles i als pesos. Els menja-granotes (1) haurien de tenir una mica més de panxa, com el baró de Charlus. Haurien de dur barba i pinganas, però mai no s'haurien de deixar retratar despullats. Haurien d'usar sabates de xarol i, a la butxaqueta superior de l'americana, un mocador blanc sobresortint un parell de centímetres del tall. Si fos possible, haurien de dur una cinta roja a la solapa, a través del trau. Haurien de posar-se un pijama per anar a dormir.

En arribar a la Place Clichy, al capaltard, passo per costat de la meuca menuda de la cama de fusta que s'instal·la enfront el Gaumont Palace dia per altre. No sembla que tingui més de divuit anys. Suposo que té una clientela fixa. Després de mitjanit s'esta alla plantada amb el seu vestit negre, com si hi hagués arrelat. Darrera seu, el carreró que crema talment com un infern. En passar devora seu amb el cor lleuger, em recorda una d'aquelles oques que tenen el fetge malalt, per tal que el món pugui tenir el seu pâté de foie gras. Deu resultar estrany ficar-se al llit amb aquesta cama de fusta. Hom imagina tota mena de coses: estelles, etc. Tanmateix, contra gustos...

Baixant per la rue des Dames m'aturo a can Peckower, un altre pobre diable que treballa al diari. Es queixa de no poder dormir més de dues o tres hores cada nit... S'ha de llevar a les vuit del matí per anar a treballar al consultori d'un ~~dent~~ dentista. No és per diners que ho fa, segons m'explica... és per comprar-se una dentadura postissa.

- Es difícil corregir proves quan t'estas morint de son - diu -. La dona es pensa que tinc una panacea. Que faréim si et quedaves sense feina?, em diu.

Pero a Peckover tant se li'n fot la feina; ni tan sols pot ~~xiu~~ disposar d'un ral. Ha de guardar-se les puntes dels cigarrets i fumar-se-les amb la pipa. La seva americana s'aguanta amb pines. Té mal ale i li suen les mans. I només pot dormir tres hores cada nit.

- No és vida per a un home - diu -. I aquest patró que tinc... diu que em fara pixar sang si se m'escapa un punt i coma.

Parlant de la seva muller, diu:

- Aquesta dona meva, no és capaç de sentir ni una fotuda gota d'agraïment, et dic!

En acomiadar-me, me les apanyo per arrancar-li un franc i mig. Miro ~~disposar-me a pagar~~ d'espremer-lo una mica més, de treure-li cinquanta centims més, pero és impossible. Tanmateix en tindrè prou per a un cafe amb croissants. Prop la Gare St. Lazare hi ha un bar de preus reduïts.

La sort ha volgut que trobés una entrada per a un concert en un lavabo. Lleuger com una ploma me'n vaig cap a la Salle Gaveau. L'acomodador sembla enfellonit perque m'he oblidat de donar-li una propina. Cada vegada que passa devora meu m'esguarda inquisidorament, com si esperés que, tot d'una, pugués recordar-me'n.

^{tant de}
Feia/temps que no seia al costat de gent ben vestida que em sento un pel espantat. Encara tinc l'olor de la formalina ficada al nas. Potser Serge fa lliuraments de la seva mercaderia aquí també. Pero, gracies a Déu, ningú no es grata. Una olor suau de perfum... molt suau. Fins i tot abans de començar el concert, la gent tenen una expressió d'avorriment estergida al rostre. El concert és una forma cultural d'autotortura. Un instant, quan el director dóna uns copets amb la batuta, es produeix un espasme tens de concentració seguit quasi immediatament d'una depressió general, una autentica mena de repos vegetal provocat pel ruixim constant i ininterromput de l'orquestra. La meva ment esta curiosament alerta; és com si tingués un miler de miralls dins el crani. Tinc els nervis tensos, vibrants! Les notes són com les boles de cristall dansant al cim d'un milió de raigs d'aigua. Mai no havia assistit a un concert amb l'estomac ~~tant~~ tan buit. Res no se m'escapa, ni tan

sols la remor lleu de la caiguda d'una agulla. És com si no dugués roba i cada un dels porus del meu cos fos una finestra i totes les finestres fossin obertes i la llum es vessés sobre les meves entranyes. Sento que la llum es vincia sota la volta de les costelles, i les costelles resten suspeses sobre una volta buida, tremules per causa de la reverberació. No tinc la més mínima idea de la duració de tot això; he perdut la noció del temps i de l'espai. Després d'un lapse que em sembla una eternitat segueix un interval de semi-inconsciència equilibrat per una calma tal que em sento com si tinguéssim un llac enorme dintre meu, un llac de resplendor iridiscent, fred com una gelatina; i d'aquest llac, elevant-se en grans espirals, emergeixen bandades d'ocells de pas de llargues potes primes i plomatge brillant. Una volior rera l'altra afloren de la ~~superfície~~ freda i placida superfície del llac i, passant sota les clavícules, es perden en el mar blanc de l'espai. I aleshores, lentament, molt lentament, com si una anciana de toca blanca anés donant tombs dins el meu cos, lentament es clouen les finestres i els meus òrgans ocupen de nou llur lloc. Tot d'una s'encenen els llums i l'home de la llotja blanca a qui havia pres per un oficial turc resulta que és una dona amb un pitxer al cap.

Ara munta un botzineig i tots aquells que volen estossegar, estosseguen a cor que vols. Se sent la remor de peus que freguen el trespol i el colpeig de les butaques, la remor constant, renouera, de gent que es mouen sense un propòsit definit, de gent que obren els programes i fan veure que els llegeixen i després els deixen caure a terra i els arrosseguen amb els peus cap a sota els seients, agraïnt l'incident més nimi per causa del qual no es demanen en que estan pensant, perquè si saben que no pensen en res es tornarien folls. Sota el violent resplendor dels llums es miren els uns als altres amb una expressió buida i s'estableix una estranya tensió en la insistència amb que s'esguarden. I bon punt el director colpeja de nou, cauen altra volta en un estat cataleptic... es graten inconscientment o de sobte recorden un aparador en el qual hom exhibia una bufanda o un barret; recorden tots els detalls d'aquell aparador amb una claredat sorprenent,

pero on queda exactament, no ho poden recordar; i això els amoïna, els fa romandre ben desperts, inquiets, i aleshores escolten amb més atenció perquè estan del tot desperts i per molt meravellosa que sigui la música no perden consciència d'aquell aparador i d'aquella bufanda allí penjada o d'aquell barret.

I aquesta terrible concentració s'encomana; adhuc l'orquestra sembla galvanitzada en una atenció extraordinària. La segona partitura s'acaba de cop com el giravoltar d'una baldufa... tan sobtadament, per cert, que quan tot d'una la música s'estronca i s'encenen els llums, alguns resten tesos al seient com si fossin pastanagues, les barres convulsivament tremoloses, i si de sobte els cridaveu a l'orella Brahms, Beethoven, Mendeleief, Herzegovina, us contestarien instintivament: 4, 967, 289.

Quan arribem a l'obra de Debussy l'atmosfera està completament corrompuda. Jo mateix em trobo pensant que deu experimentar la dona durant l'acte sexual... si el plaer deu ser més intens, etc. Miro d'imaginar-me que una cosa em penetra per l'entreuix, però només assoleixo d'experimentar una vaga sensació dolorosa. Tracto de concentrar-me, però la música és massa esllavissadissa. No puc pensar en res més que en una guerra grega que es revolca lentament mentre les figures cauen al buit. Finalment només queda la llum donant voltes, i em pregunto com és que gira la llum. L'home que seu al meu costat està profundament adormit. Té l'aspecte d'un prestador de diners, amb la seva panxa i el seu bigoti engomat. M'agrada així. M'agrada sobretot aquesta panxa enorme i tot allò que ha contribuït a formar-la. Per què no hauria de dormir profundament? ~~Xi~~ Quan vulgui escoltar, sempre podrà pagar~~ex~~ el preu d'una entrada. Observo que com més ben vestits van més profundament dormen. Tenen una consciència feble, els rics. Si un pobre diable dormisqueja, ni que sigui un instant, se sent mortificat; s'imagina que ha comès un crim contra el compositor.

Durant la partitura espanyola, la sala s'electritza. Tothom seia a la vora de la butaca; els tambors els han despertat. Quan comença el redoblament, em vaig pensar que no s'acabaria mai. Esperava veure caure la gent

de les llotges o que començarien a llençar els barrets enlaire. Tenia quelcom d'heroic tot allo i Ravel hauria pogut fer-nos tornar folls furiosos, si hagués volgut. Però, Ravel no és capaç de fer una cosa així. De sobte tot s'esllangueix Fou com si hagués recordat, al punt dolç de les seves entremaliadures, que duia posat un frac. Es contení. Un gran error, segons la meva modesta opinió. L'art consisteix a arribar fins a l'extrem. Si arrenqueu amb els tambors, heu d'acabar amb dinamita i TNT. Ravel sacrifica quelcom a la forma, a unes verdures que la gent han de pair abans d'anar-se'n a dormir.

Els meus pensaments es van espergint. La música se m'escapa, ara que els tambors han emmudit. Arreu la gent han recuperat el posat circumspecte. Sota el llum indicador de la sortida, hi ha un Werther sumit en la desesperació; es repenja sobre els colzes, té els ulls vidriosos. Prop la porta, embolcallat en una capa enorme, hi ha un espanyol dret amb el sombrero a la ma. Sembla com si estigués posant per al "Balzac" de Rodin. Del coll cap a -
munt, em recorda Buffalo Bill. A la galeria del davant, a la primera fila, seu una dona amb les cames eixencarrades; sembla que tingui les barres serrades, el coll tirat enrera, desllorigat. Fóra meravellós que la dona del barret vermell que esta dormitant damunt la barana tingués una hemorragia! Us imagineu si tot d'una abocava una galleda plena de sang sobre aquella colla de les camises emmidonades de la platea? Imagineu-vos aquestes nul·litats anant-se'n cap a casa després del concert amb les piteres tacades de sang!

La nota general és la son. Ningú ja no escolta. És impossible pensar i escoltar. És impossible somiar fins i tot quan la música mateixa no és sinó un somni. Una dona amb guants blancs té un cigne a la falda. La llegenda diu que quan Leda fou fecundada va tenir bessonada. Tothom dona a llum alguna cosa... tothom llevat la lesbiana de la galeria superior. Té el cap decantat, l'escot molt obert; esta alerta i tremolosa per causa del ruixim de guspires que sorgeix de la simfonia de radium. Júpiter li perfora les

orelles. Frases breus de California, balenes de barbes enormes, Zanzíbar, l'Alcazar. Quan al llarg del Guadalquivir hi havia un miler de mesquites resplendents. La profunditat dels icebergs i els dies de color morat. El carrer dels Diners amb dos pals blancs d'afermar cavalls... l'home del mal de Jaworski... els llums del riu... els...

A Nord-América tenia una colla d'amics indús, alguns de bons, alguns de dolents, d'altres d'indiferents. Les circumstàncies m'havien situat en una posició des de la qual, sortosament, podia ajudar-los; els assegurava feina, els oferia aixopluc i els alimentava quan calia. He de confessar que eren s'al·lo més agraïts; tant és així que, de fet, m'amargaven l'existència amb llurs atencions. Dos d'ells eren sants, si és vàlida la meua noció del que és un sant; sobretot Gupte a qui trobaren un matí amb el coll tallat d'orella a orella. En una petita pensió del Greenwich Village el trobaren estirat al llit completament nu i el coll tallat, com dic, d'orella a orella. Mai ningú no pogué esbrinar si havia estat assassinat o si s'havia suïcidat. Ai o, però, no fa al cas...

Estic rememorant la cadena de circumstàncies que finalment em dugueren a can Nanantatee. Penso com és estrany que m'hagués oblidat de tot el que es relacionava amb Nanantatee fins l'altre dia que em trobava reposant en la sordida habitació d'un hotel de la rue Cels. M'estic ajaçat al llit de ferro pensant en la mena de zero a l'esquerra en que m'havia convertit, en la nul·litat que jo era, quan tot d'una, paf!, esclata el mot: NONENTITY! (1) Així és com li deiem a Nova York: Nonentity. Senyor Nonentity.

Ara sóc estirat a terra en aquella suntuosa suite de la qual tant se'n vantava quan vivia a Nova York. Nanantatee es fa el bon samarita; m'ha donat un parell de flassades aspres, flassades per a cavalls, en les quals m'enrosco^o damunt el trespol polsós. A totes les hores del dia hi ha petites ocupacions a les quals dedicar-se... és a dir, si sóc prou ximple ~~me~~ com per quedar-me a casa. Al matí em desperta bruscament per tal que li prepari les verdures del desdèjuni: cebes, alls, mongetes tendres, etc. El seu amic, Kepi, m'aconsella que no tasti aquell menjar... diu que és dolent. Bo o dolent, que hi fa? Menjar! Això és l'única cosa que importa. Per una mica de menjar estic disposat a escombrar les seves catifes amb una escombra rompuda, a rentar-li la roba i a recollir les molles de terra bon punt aca-

ba de manjar. S'ha tornat del tot immaculat d'ença de la meva arribada: cal treure la pols de tot arreu ara, les cadires han de ser arranjades d'una manera determinada, el rellotge ha de tocar les hores, el water ha de funcionar adequadament... Un hindú foll, si mai n'hi ha hagut cap! I parsimoniós talment com una mongeta tendra. Quin tip de riure em faré el dia que pugui escapar-me de les seves urpes, pero ara com ara sóc un presoner, un home sense casta, un intocable...

Si al vespre no torno a casa a enroscar-me en la flassada per a cavalls, quan arribo diu:

- Oh, així que no t'has mort, doncs? Em pensava que t'havies mort.

I, tot i que sap que no tinc ni un ral, cada dia em parla d'una habitació barata que acaba de descobrir pel barri.

- Pero encara no puc llogar-ne cap, ja ho saps - li dic.

I aleshores parpellejant com un xines, em contesta amb to suau:

- Oh, sí, m'havia oblidat que no ~~tenia~~ tens diners. Sempre me n'oblido, Endree... Pero quan arribi el cable... quan la senyoreta Mona t'enviï els diners, aleshores m'acompanyaras a cercar una peça, eh?

I sense respirar, m'insta a romandre a casa seva tant de temps com vulgui...

- ... sis mesos... set mesos, Endree... tu ets molt útil aquí.

Nanantatee és un dels hindús per als quals no vaig fer mai res a Nord-América. Se'm presenta com un mercader ric, un comerciant de perles, amb un luxós apartament de diverses habitacions sobre la rue Lafayette, a París, una finca a Bombai, un bungalow a Darjeeling. Al primer cop d'ull vaig adonar-me que era un sonat, pero el cas és que els sonats tenen prou talent per a amassar una fortuna. No sabia que pagava la factura de l'hotel a Nova York deixant un parell de perles magnífiques a les mans del propietari. Ara trobo divertit que, un temps, aquest anec es passegés ostentosa-ment pel vestibul d'aquell hotel de Nova York amb un bastó de banús, donant ordres als grums, encarregant dinars per als seus invitats, cridant el porter perquè li comprés entrades pel teatre, llogant un taxi per tot el dia, etc.,

etc., tot això sense tenir un sou a la butxaca. Tan sols un enfilall de perles a l'entorn del coll, les quals convertia en efectiu, d'una a una, a mida que passava el temps. I la fatuïtat amb que em tustava l'espatlla, agraïnt-me que fos tan bondadós amb els hindús.

- ... són minyons molt intel·ligents, Endree... molt intel·ligents!

Em deia que el bon déu tal i tal em recompensaria per la meva bondat. Ara m'explico perquè solien riure d'aquella manera, aquells intel·ligents minyons hindús, quan els suggeria que li demanessin cinc dolars a Nanantatee.

Es ben curiós com el déu tal i tal m'ha recompensat per la meva bondat. No sóc sinó un esclau d'aquest anec grassonet. Estic contínuament a les seves ordres. Necessita tenir-me aquí... m'ho diu a la cara. Quan va a la comuna, crida:

- Endree, porta'm una galleda d'aigua, si et plau. He de netejar-me.

Mai no se li acudia usar paper sanic, a Nanantatee. Deu anar contra la seva religió. No, ell demana una galleda d'aigua i un parrac. És delicate, aquest anec grassonet. De vegades quan es pren una tassa de te claret en el qual hi ha tirat un petal de rosa se m'atansa i m'engega un rot sonor a la cara. Mai no diu: "Perdona'm!". Aquest mot no deu figurar en el seu diccionari gujarati.

El dia que vaig arribar a l'apartament de Nanatatee, estava a punt de fer les seves ablucions, és a dir, era dret davant una palangana ronyosa tractant de fer arribar el seu braç torçat, passant-lo a l'entorn del coll, fins al clatell. Devora la palangana hi havia una gerra de coure que utilitzava per a canviar l'aigua. Em demana que m'estigués callat durant la cerimònia. Vaig restar silenciós, tal com m'havia ordenat, i vaig observar com cantava i resava i escopia, ara i adés, dintre la palangana.

De manera que aquesta és la meravellosa suite de la qual en parlava tant a Nova York! La rue Lafayette! Em semblava que aquest nom corresponia a un carrer important, quan era ella, a Nova York. Em pensava que en aquest

carrer només hi vivien els milionaris i els traficants de perles. Té un so meravellós, la rue Lafayette, quan hom viu a l'altra banda de l'oceà. Igualment com ~~taxi~~ l'avinguda Cinquena, quan sou aquí. Hom no pot imaginar-se quants d'embornals hi ha en aquets carrers aristocràtics. Tanmateix, heus-me aquí, al cap i a la fi, assegut a la luxosa suite de la rue Lafayette. I aquest anec foll amb el seu braç torçat continua realitzant el ritual de rentar-se. La cadira en la qual m'he assegut esta rompuda, el llit tot esbalandrat, el paper de les parets esquinçat; hi ha una maleta oberta sota el llit plena de roba bruta. Del lloc on sec estant puc veure la placeta miserable, on els aristocrates de la rue Lafayette baixen a fumar amb llurs pipes de fang. Mentre ell entona la seva doxologia, em demano com deu ser aquell bungalow de Darjeeling. Els seus cants i els seus precos són interminables.

M'explica que té l'obligació de rentar-se d'una faigó determinada: la seva religió li ho exigeix. Però els diumenges es banya a la banyera de zinc; el Gran JO SOC ho tolerara això, diu. Quan acaba de vestir-se se'n va cap a la consola, s'agenolla enfront un ídol petit que hi ha al tercer prestatge i repeteix la seva melopea. Si reses així, cada dia, diu, no et passara cap desgracia. El bon déu com es digui mai no s'oblida del seu fidel servidor. I aleshores m'ensenyà el braç esguerrat, tal com li queda després d'un accident de taxi, un dia que sense dubte s'oblida de repetir aquells cants i aquelles danses. El seu braç sembla un compas romput; ja no és un braç sinó un tòdol amb una canella empalmada. D'ençà que li van adobar el braç se li han desenvolupat dues glandules a les aixelles, unes glandules menudes, grassones, exactament com els testicles d'un gos. Mentre es lamenta de la seva desgracia, tot d'una ~~xx~~ se'n recorda que el metge li havia indicat una dieta més liberal. En demana de seguida que li prepari un menú, amb força peix i força carn.

- I que me'n dius d'unes quantes ostres, Endree... per le petit frère?

Però tot això no és sinó per a impressionar-me. No té ni la més mínima intenció de comprar ostres ni carn ni peix. Si més no, mentre jo sigui

aquí. Ara com ara ens alimentarem a base de llenties amb arros i dels llegums que ha emmagatzemat a les golfes. I la mantega que compra la setmana passada, tampoc no pensa pas balafiar-la. Quan comença de fregir la matega, la pudor és insuportable. De primer jo solia guillar, quan la fregia, pero ara m'aguanto. Estaria encantat si podia fer-me vomitar el menjar; això fóra també quelcom que podria guardar al rebost amb el pa sec i el formatge florit i les galletes de llard que es fa ell mateix amb llet agra i mantega rancia.

Durant els darrers cinc anys, segons que sembla, no ha donat ni un cop, ni ha guanyat un ral. Els negocis estan en bancarrota. En parla de les perles de l'Ocea Índic... perles enormes que us asseguruen el pa per tota la vida. Els arabs ens estan arruïnant el negoci, diu. Pero mentrestant ell li resa al déu tal i tal cada dia i això el manté. Esta d'allo més vé amb la divinitat; coneix la forma d'adular-la, de rascar-li uns quants sous. És una relació purament comercial. A canvi de la moixiganga que representa diàriament davant la consola obté la seva ració de mongetes i d'alls, per no esmentar el parell de testicles inflamats de l'aixella. Confia que al capdavant tot anira bé. Algun dia potser podra vendre les perles, potser d'aquí a cinc anys, potser d'aquí a vint anys... quan el senyor Boomaroom ho vulgui.

- I quan el negoci rutlli, Endree, et pertocara el deu per cent... per la feina d'escriure les cartes. Pero primer, Endree, cal que escriguis la carta per tal de veure si podem aconseguir un credit de la India. Triguem sis mesos a rebre resposta, potser set mesos... els vaixells no són rapidats a la India.

No té la més mínima noció del temps, aquest anec. Quan li pregunto si ha dormit bé, em contesta:

- Ah, sí, Endree, dormo molt bé... De vegades dormo noranta dues hores en tres dies.

Al matí generalment esta massa debil per fer cap mena de feina. El seu

braç! Aquella llastimosa forqueta rompuda que té per braç! De vegades quan el veig com sé l'enrosca a l'entorn del coll em demano com s'ho fara per tornar-se'l a posar al seu lloc de nou. Si no fosper la panxeta que té em recordaria un d'aquells contorsionistes del Cirque Médrano. Només li caldria trencar-se una cama. Quan em veu escombrar la catifa, quan veu el núvol de pols que aixeco, comença de cloquejar com un pigmeu.

- Bé! Molt bé, Endree. I ara jo recolliré les volves.

Aixo vol dir que hi ha uns quants residus de pols que se m'han passat per alt; és una manera educada que té de ser sarcàstic.

A la tarda sempre compareixen uns quants sequaços del mercat de perles que es deixen caure per casa seva a fer-li una visita. Tots són molt educats, malparits de llenguatge untós i d'ulls dolços com els de les gaceles; s'asseuen al volt de la taula a prendre el te perfumat, xerrupant renouement, mentre Nanantatee salta d'una banda a l'altra com un ninot de caps de sorpreses o bé assenyala una engruna de pa de terra i diu amb la seva veu suau i llefiscosa:

- Vols recollir això, Endree?

Quan arriben els invitats s'apropa melosament al rebost i treu els cros-tons de pa sec que ha torrat fa una setmana i que ara tenen un fort regust de fusta florida. No es llença res. Si el pa es torna massa agre el pren i el duu a baix, a la consierge la qual, segons diu, ha estat d'allo més amable amb ell. D'acord a les seves declaracions, la conciierge esta encantada de rebre el pa sec... en fa pûding de pa.

Un dia em va venir a veure el meu amic Anatole. Nanantatee en queda enamorat. Va insistir perquè Anatole es quedés a prendre el te. Va insistir perquè provés les galetetes de llard i el pa sec.

- Heu de venir cada dia - diu -, a ensenyar-me rus. És un idioma bell, el rus... Vull aprendre'l. Com es diu això, Endree... borsht? Vols escriure-m'ho, Endree, si et plau...?

I li ho d'escriure a màquina, per tal que pugui observar la meua tècnica.

Va comprar la maquina d'escriure, després d'haver cobrat la indemnització pel braç lesionat, perquè el metge li ho recomana com un bon exercici. Però aviat se'n cansa de la maquina d'escriure... era una maquina d'escriure anglesa.

Quan s'assabenta que Anatole tocava la mandolina, exclama:

- Esplendid! Heu de venir cada dia a ensenyar-me música. Bon punt millorin els negocis em compraré una mandolina. És bo per al meu barç.

L'endema manlleua un fonograf a la concierge.

- M'ensenyaras a ballar, Endree, si et plau. Tinc massa panxa.

Estic esperant que algun dia compri un bistec de llom per poder-li dir:

- Me'l voleu mastegar vós, senyor Nonentity, si us plau. Les meves dents no són prou fortes.

Com deia fa un moment, d'ençà de la meua arribada s'ha tornat extraordinàriament meticulós.

- Ahir -- diu --, vas cometre tres equivocacions, Endree. Primer, et vas oblidar de tancar la porta de la cambra de bany i tota la nit no ha parat de fer bum-bum; segon, vas deixar la finestra de la cuina oberta i per això el vidre estava romput aquest matí. I et vas oblidar de treure l'ampolla de la llet! Em faras la merce de treure sempre l'ampolla de la llet, abans d'anar-te'n a dormir, i al matí em faras la merce de dur el pa.

Cada dia el seu amic Kepi es deixa caure per casa a veure si han arribat visites de la Índia. Espera que Nanantatee se'n vagi i aleshores es precipita cap al rebost i devora els trossos de pa que estan guardats en un pot de vidre. El menjar no és bo, insisteix, però ell se'l cruspeix talment com una rata. Kepi és un parasit, una mena de llagasta humana que s'enganxa a la pell de fins i tot el més pobre dels seus compatriotes. Segons la seva opinió tots són uns nababs. Per un cigar de Manila i els diners per a una copa, fóra capaç de besar-li el cul a qualsevol hindú. D'un hindú, fixeuvos-hi bé, no d'un angles. Té l'adreça de totes les cases de meuques de París, i la tarifa. Adhuc dels cataus de deu francs, en treu la seva comissioneta. I també coneix el camí més curt per anar alla on vulgueu. Primer

us preguntara si hi voleu anar en taxi; si li contesteu que no, us suggerirà l'autobús, i si us sembla massa car, aleshores us indicara el tramvia o el metro. O bé s'oferirà a acompanyar-vos per tal que us estalvieu un parell de francs, sabent perfectament que caldrà passar per davant d'un tabac i que sereu prou bon minyó com per a comprar-li un cigar filipí.

Kepi és un tipus interessant, en certa manera, perquè esta absolutament mancat d'ambicions, com no sigui la de fotre una cardada cada nit. Tots els centims que guanya, i en guanya ben pocs, se'ls poleix a les sales de ball. Té muller i vuit fills a Bombai, però això no el priva de proposar-li matrimoni a qualsevulla petit femme de chambre que sigui prou estúpida i credula com per a deixar-se entabanar per ell. Té una petita peça a la rue Condorcet per la qual paga seixanta francs al mes. La va empaperar ell mateix. N'esta ben orgullós. Fa servir tinta violeta per a l'estilografica perquè dura més. S'enllustra ell mateix les sabates, es planxa els pantalons i es renta la roba. Per un cigar, un cigar filipí - "si's plau" - us acompanyara per tot París. Si us atureu a mirar una camisa o un botó de coll, els seus ulls llampeguen.

- No ho compreu aquí - us dira -. És massa car. Us mostraré un lloc més barat.

I abans que tingueu temps de repensar-vos, us arrossegara i us dipositarà enfront un altre apartador on hi ha les mateixes corbates, les mateixes camises i els mateixos botons de coll - potser és la mateixa botiga!, però no notareu la diferència. Quan Kepi sent que voleu comprar alguna cosa, el cor li balla. Us fara tantes de preguntes i us arrossegara a tants de llocs que forçosament us agafara sedà i el convidareu a prendre una copa, i aleshores descobrireu, per a sorpresa vostra, que us trobeu davant un tabac - potser el mateix tabac! - i que Kepi us diu amb la seva veueta untosa:

- Sigueu bon minyó i compreu-me un cigar filipí, si's plau!

Qualsevol cosa que us proposeu de fer, adhuc si només voleu anar fins a

la cantonada, Kepi us fara fer economies. Kepi us ensenyara el camí més curt, el lloc més barat, on serveixen el plat més abundós, perque per qualsevulla cosa que hagi de fer, heu de passar per davant d'un tabac, i tant si esclata una revolució com si hom declara un lockout o una quarentena, Kepi ha de trobar-se al Moulin Rouge o a l'Olympia o a l'Ange Rouge quan comença la música.

L'altre dia em dugué un llibre perque el llegís. Tractava d'un procés famós entre un santó i l'editor d'un diari hindú. Sembla que l'editor havia acusat obertament el santó de menar una vida escandalosa; va anar més lluny encara i l'acusa d'estar malalt. Kepi diu que deu haver estat la verola francesa, pero Nanantatee assegura que eren purgacions japoneses. Per a Nanantatee tot ha de ser exagerat. Sigui com sigui, Nanantatee em diu alegrement:

- Faras la merce d'explicar-me que diu, Endree. No puc llegir-lo, em fa mal el braç.

Després, per tal d'encoratjar-me afegeix:

- ... és un bon llibre sobre la cardamenta. Kepi l'ha dut per a tu. No té res més al cap que les dones. Es fot tantes dones... exactament com Krishna. Nosaltres no hi creiem en tot això, Endree...

Una estona més tard em fa pujar a l'atic el qual és ple de llaunes i de porqueries de la Índia embolicades amb xarpallera i papers de colors.

- Aquí és on porto les ~~meix~~ mosses - diu. I afegeix pensativament: - No sóc un bon cardador, Endree. Jo no me les foto, les dones. Les abraço i els dic coses. Ara només em plau dir-los coses.

No ca l escoltar res més: sé que em parlara del seu braç. Me l'imagino, ~~xxxxxxxxxx~~ allí ajagut, amb aquella frontissa rompuda penjant d'un costat del llit. Pero, per a sorpresa meua, afegeix encara:

- No sóc gran cosa cardant, Endree. Mai no he estat gaire bon cardador. El meu germa sí que ho és! Tres cops al dia! I en Kepi també és ferm... com Krishna.

Té una idea fixa, ara: "l'assumpte de la cardamenta". A baix, a la petita estança on s'agenolla davant l'armari obert, m'explica com anaven les coses quan ell era ric i la seva dona i els seus fills vivien aquí. Els dies de festa s'enduia la muller a la Casa de les Nacions i llogava una cambra per passar la nit. Cada habitació estava decorada d'acord a un estil distint. A la seva muller li agrada molt allo.

- És un lloc magnífic per a cardar, Endree. Conec totes les habitacions...

Les parets de l'estança on seiem són plenes de fotografies. Hi són representades totes les branques de la família; és com una vivisecció de l'imperi hindú. Car la major part dels membres d'aquest arbre genealògic semblen fulles seques: les dones són fràgils i tenen una mirada astorada; els homes tenen una expressió sutil, intel·ligent, de ximpanzés ensinistrats. Hi són tots allí, una norantena, amb llurs zebús blancs, llurs coques de fenta, llurs cames seques, llurs ulleres de l'any de la picor; al fons, ara i adés, copseu una llenca de terra agostada, un monument derruït, un ídol de braços doblegats, una mena de centpeus huma. Hi ha alguna cosa tan fantàstica, tan incongruent en aquesta galeria que hom no pot deixar de pensar en la immensa munió de temples que s'estén des de l'Himalaia fins al cap de Ceilan, una vasta massa confusa d'arquitectura, de bellesa enlluernadora i ensems monstruosa, odiosament monstruosa, car la fecunditat amb que bull i fermenta en la miríade de ramificacions del disseny sembla haver deixat exhausta fins i tot la terra mateixa de la Índia. Contemplant l'eixam bellugadís de figures que pul·lulen per les façanes dels temples, hom resta esmaperdut per causa de la potència d'aquesta gent magnífica i obscura que mesclaren llurs corrents misteriosos en una abraçada sexual la qual ha durat trenta segles o més. Aquests homes i aquestes dones fràgils d'ulls penetrants que miren fitament de les fotografies estant semblen les ombres descarnades d'aquelles figures virils i massisses que s'encarnaren en pedra i frescos des d'un cap de la Índia a l'altre per tal que els mites heroics de les

racas que aquí s'entremesclaren romanguessin eternament entrelligats amb els cors de llurs compatriotes. Quan esguardo ni que sigui un fragment d'aquests immensos somnis de pedra, aquests edificis esfondrats, estatics, incrustats de gemmes, coagulats amb esperma humana, em sento anorreat pel brillant resplendor d'aquests vols de la imaginació que permeteren que cinc-cents milions de persones d'origensdiversos encarnessin les expressions més fugisseres de llurs anhels.

Es una estranya i inexplicable barreja de sentiments la que m'assalta ara mentre Nnantatee parla sobre la germana que va morir de part. És allí a la paret, una coseta fragil, tímida de dotze o tretze anys penjada del braç d'un vellard. Als deu anys d'edat fou donada en matrimoni a aquest vell roué qui ja havia ~~estat~~ enterrat cinc esposes. Va tenir set fills, dels quals només un la va sobreviure. Fou lliurada a aquest goril·la ancia per tal que les perles quedessin en poder de la família. Mentre agonitzava, així m'ho explica Nanantatee, li mussita al metge:

- Estic cansada de cardar... No vull cardar més, doctor.

Mentre m'ho conta es grata el cap amb el seu braç pansit.

- L'assumpte de la cardamenta és una mala cosa, Endree, diu E. Però t'ensenyaré una paraula que sempre et portara sort; l'has de dir cada dia, una i a tra vegada, has de repetir-la un milió de vegades. És la millor paraula que existeix, Endree... diga-la ara... OOMAHARUMOOMA!

- OOMARABOO...

- No, Endree... així... OOMAHARUMOOMA!

- OOMAMABOOMBA...

- No, Endree... així...

... Però que hi fa la llum llobrega, la impressió borrosa, la tapa estripada, la pagina arrugada, els dits maldestres, les puces saltadores, les xinxes del llit, l'escuma de la seva boca, les lleganyes dels seus ulls, el nus del seu coll, la beguda del seu got, la picor al palmell de la seva ma, el gemec dels seus esbufecs, la fortor del seu ale, la boira del seu cervell,

el tic de la seva consciència, la intensitat de la seva fúria, les expansions de la seva ullera, el foc de la seva gargamella, el remenament de la seva cua, les rates de la seva mansarda, el poti-poti i la pols a les orelles, per tal com triga un mes a fer algun progrés, el cas és que era dur com una pedra per aprendre's de ~~xx~~ cor més d'una paraula per setmana.

Suposo que mai no m'hauria pogut alliberar de les urpes de Nanantatee si el destí no hagués intervingut. Una nit, la sort volgué que Kepi em demanés si no voldria acompanyar un dels seus clients a una casa de meques d'allà a la vora. El jove acabava d'arribar de la Índia i no tenia gaires diners per a gastar. Era un dels deixebles de Gandhi, un dels que havia format part del grupet que realitza la històrica marxa vers el mar durant el daltabaix produït per causa de la sal. He de confessar que era un deixeble de Gandhi molt alegre, a despit dels vots d'abstinència que havia fet. Evidentment, feia anys que no es mirava cap dona. No vaig tenir més remei que acompanyar-lo fins a la rue Laferrrière; semblava un gos amb la llengua a fora. I era un dimoniet pompós i vanitós de cap a peus! S'havia abillat amb un vestit de pana, una gorra, un bastó i una corbata Windsor; s'havia comprat dues estilogràfiques, una Kodak i unes peces de roba interior de fantasia. Els diners que gastava eren un present dels comerciants de Bombai; l'havien enviat a Anglaterra a divulgar les creences de Gandhi.

Un cop va ser dins la casa de la senyoreta Hamilton comença de perdre la seva sang-froid. Quan tot d'una es troba envoltat d'un floret de dones nues m'esguarda tot consternat:

- Trieu-ne una - li vaig dir -. Podeu escollir la que més us plagui.

Estava tan atabalat que amb prou feines si se les podia mirar.

- Escolliu-me-la vós - murmura, enrojolant-se violentament.

Les vaig repassar fredament i vaig triar una flavia jove i graassoneta que semblava farcida de plomes. Ens assegürem al rebedor i vam esperar les begudes. La madam va voler saber perquè jo no havia triat una noia per

a mi també.

- Sí, trieu-ne una vós també - digué el jove hindú -, no vull quedar-me sol amb ella.

Així que les noies foren portades de nou i en vaig escollir una per a mi, una moessa més aviat alta, prima, d'ulls melangioses. Ens deixaren sols, a tots quatre, al rebedor. Al cap d'un instant, el meu jove Gandhi es decanta i em mussita quelcom a cau d'orella.

- És clar que sí, si us agrada més, preneu-la - li vaig contestar, i així, més aviat maldestrament i considerablement torbat, va explicar a les mosses que volíem fer un canvi. De seguida vaig veure que havíem donat un faux pas, però a hores d'ara el meu jove amic estava dominat per una alegre luxúria i no pensava en res més que en pujar rapidament a dalt i enllestir d'una vegada.

Ocuparem habitacions contigües amb una porta de comunicació. Em penso que el meu company pensava fer un altre canvi bon punt hagués satisfet la seva fam aguda i devoradora. Tanmateix, tan bon punt les noies van haver abandonat l'habitació per tal de preparar-se, vaig sentir que tustava la porta.

- On és el water, si's plau? - em pregunta.

Sense pensar que podia tractar-se d'una cosa seriosa, li vaig dir que podia fer-ho al bidet. Les noies tornaren amb les tovalloles a les mans. Vaig sentir el riure contingut del meu amic a la peça del costat.

Mentre em poso els pantalons, tot d'una sento que es produeix una commoció a l'altra habitació. La moessa l'esbronca, dient-li porc, porc fastigós. No em puc imaginar que ha fet per a mereixer aquells insults. Em quedo alla plantat, amb un peu al camal dels pantalons, escoltant atentament. Ell està tractant d'explicar-se en anglès, cridant cada vegada més fins que la seva veu es torna un xiscle.

Sento petar una porta i al cap d'un instant la madam entra a la meua cambra com una bala, el rostre vermell com un perdigot, gesticulant amb els braços salvatgement.

- Us n'hauríeu d'avergonyir - crida -; portar un home com aquest a casa meua! És un barbar... és un porc... és un...

El meu company esta dret darrera d'ella, al llindar de la porta, amb una expressió de desconcert absolut al rostre.

- Que heu fet? - li pregunto.

- Que ha fet? - xiscla la madam -. Jo us ho ensenyaré... Veniu!

I prenent-me pel braç, m'arrossega cap a l'altra habitació.

- Guaiteu! Guaiteu! - xiscla, assenyalant el bidet.

- Veniu, guillem d'aquí - diu el noi hindú.

- Un moment, no us en podeu anar així com així.

La madam, dreta vora el bidet, treu foc pels queixals. Les noies també són allí dretes amb les tovalloles a les mans. Tots cinc som allí drets fixant el bidet. Hi ha dos cagallons enormes surant a l'aigua. La madam es decanta i ho tapa amb una tovallola.

- Horrible! Horrible! - es lamenta -. Mai no havia vist una cosa com aquesta! És un porc! Un porc fastigós!

El noi hindú m'esguarda fent-me'n retret.

- Hauríeu hagut de dir-m'ho! - exclama -. No sabia que això no se n'aniria avall. Us he preguntat on podia anar i m'heu dit que utilitzés això.

Esta a punt de plorar.

Finalment, la madam se m'emporta a part. Ara ha esdevingut una mica més raonable. Al capdavant, fou un error. Potser els cavallers voldrien baixar i demanar una altra copa... per a les noies. S'havien afectat molt, elles. No estan avesades a aquesta mena de coses. I si els honorables cavallers són tan amables com per a recordar-se'n de la femme de chambre... No és gens plaent per a la femme de chambre... aquest poti-poti, aquest poti-poti tan desagradable. Arronsa les espatlles i pica l'ullet. Un incident lamentable. Però al cap i a la fi no és sinó un incident. Si els cavallers volen esperar-se aquí un moment, la minyona dura les begudes. Els vindria de gust una copa de xampany, als cavallers? Sí?

- A mi m'agradaria tocar el dos - diu l'hindú feblement.

- No us ho prengueu així - diu la madam -. Ja ha passat. De vegades es cometen errors. La propera vegada demanareu ~~mà~~ pel water.

Continua enraonant dels waters... n'hi ha un a cada pis, sembla. I una cambra de bany, també.

- Tinc molts de clients anglesos - diu -. Tots són uns cavallers. El cavaller, és hindú? Són gent encantadora, els hindús, tan intel·ligents, tan ben plantats.

Quan sortim al carrer, el jove cavaller encantador està a punt de plorar. Ara es penedeix d'haver-se comprat el vestit de pana, el bastó i les dues estilografiques. Parla dels vuit vots que va fer, del control del paladar, etc. Durant la marxa cap a Dandi, adhuc tenien prohibit menjar-se un gelat. En parla de la filadora... de com el petit grup de Satiagrahistes imitaven la devoció de llur mestre. Narra amb orgull com caminava devora el mestre i conversava amb ell. Tinc la impressió de trobar-me davant d'un dels dotze apostols.

Durant els dies següents ens veiem sovint; calia concertar entrevistes amb els periodistes i havia de donar conferències als hindús residents a París. És sorprenent de veure com aquests dimoniets sense espinada s'ordenen mútuament; sorpren també de veure com són maldestres amb tot el que concerneix a les coses pràctiques. I la gelosia i les intrigues, les rivalitats mesquines, sordides. Onsevilla que s'apleguin una dotzena d'hindús, allí teniu la Índia amb les seves sectes i els seus cismes, els seus antagonismes racials, lingüístics, religiosos, polítics. En la persona de Gandhi, estan experimentant breument el miracle de la unitat, però quan ell desaparegui es produirà un desastre, un total retorn al conflicte i al caos tan característics del poble hindú.

El jove hindú és optimista, és clar. Ha estat a Nord-Amèrica i s'ha encomanat l'idealisme barat dels nord-americans, s'ha contaminat per causa de les banyeres, per les grans botigues de deu i cinc centaus, pel renou, l'eficiència, les maquinaries, els sous alts, les biblioteques públiques, etc., etc. El seu ideal fóra ~~americanitzar~~ americanitzar la Índia. No li plau

pas gens la mania retrograda de Gandhi. Endavant, diu ell, talment com si fos un membre de la YMCA (1). Mentre escolto els seus contes sobre Nord-America, comprenc com n'és d'absurd esperar de Gandhi el miracle que desviara la marxa del destí. L'enemic de la Índia no és Anglaterra, sinó Nord-America. L'enemic de la Índia és l'esperit del temps, la palanca que no pot ser girada cap enrera. Res no sera prou eficaç per neutralitzar aquest virus que emmetzina el món sencer. Nord-America és l'encarnació mateixa del fat. Arrossegara el món sencer devers l'abisme insondable.

Ell es pensa que els nord-americans s'n una gent que s'ho empassen tot. En parla de les animes credules que l'ajudaren: els quaquers, els unitaris, els teosofistes, els nous pensadors, els adventistes del sete dia, etc. Sabia com avarar la barca, aquest jove eixerit. Sabia apanyar-se-les perque les llagrimas li acudissin als ulls en el moment precís; sabia com organitzar una col·lecta, com atreure's la muller del pastor, com fer-li l'amor a la mare i a la filla ensems. En mirar-lo haurieu dit que era un sant. I ho és, un sant, a la manera moderna; un sant contaminat que parla alhora de l'amor, de la germanor, de les banyeres, de la higiene, de l'eficiencia, etc.

La darrera nit de la seva estada a París la consagra a "l'assumpte de la cardamenta". Ha tingut un dia de trafec: conferencies, cablegrams, interviews, fotografies per als diaris, comiats afectuosos, aconsellar els fidels, etc., etc. A l'hora de sopar decideix deixar de banda els seus maldecaps. Demana xampany amb el manjar, fa petar els dits al garçon i es capté en general com el que és: com un rústec camperol. I per tal com n'esta tip de tots els llocs elegants, ara em suggereix que li ensenyi quelcom de més primitiu. Li abelliria d'anar a una casa ben barata i demanar dues o tres noies de cop. Me l'enduc boulevard de la Chapelle avall, tot recomanant-li constantment que tingui cura de la bitlleta. Pels volts d'Auber-villiers, ens fiquem en un tuguri i immediatament en tenim un ramat a l'abast de la ma. Al cap de pocs minuts, ja balla amb una flavia nua, una rossa enorme amb plects a la papada. Veig el seu cul reflectit una dotzena de

vegades en els miralls de les parets... i aquells dits obscurs i ossosos que l'engrapen tenaçment. La taula és plena de gots de cervesa, la piano-la esbufega feixugament. Les noies desocupades seuen placidament en els banos de cuiro, tot gratant-se amb parsimonia talment una família de ximpanzés. Una mena de pandemonium dominat amara l'aire, una nota de violència reprimida, com si l'explosió esperada hagués de menester l'adveniment d'algun detall insignificant, quelcom microscòpic però del tot espontani, completament inesperat. En aquesta mena d'endormiscament que us permet de participar en un esdeveniment i, això no obstant, romandre del tot alie, el petit detall que mancava començà obscurament però insistentment de cuallar, d'assumir una forma capriciosa i cristal·lina, com el glaç que s'acumula als marcs de les finestres. I com aquelles formes de gel que semblen tan estranyes, tan absolutament lliures i fantàstiques quant al disseny, però que no obstant això estan determinades per les lleis més rígides, així aquesta sensació que començava de prendre forma dintre meu, semblava obeir també a unes lleis ineluctables. Tot el meu ésser responia als dictats d'un neguit que mai no havia experimentat; allò que podria anomenar el meu jo semblava que s'anava contraient, condensant, evaïnt dels antics i habituals límits de la carn la superfície de la qual coneixia tan sols les modulacions dels extrems dels nervis.

I com més substancial i més sòlid es feia x el meu cor, més delicada i extravagant se m'aparia la realitat propera i palpable, de la qual n'estava essent expremut. En la mesura que jo esdevenia cada cop més metàl·lic, en aqueixa mateixa mesura l'escena que es produïa davant els meus ulls s'anava magnificant. La tensió era tan intensa que la introducció d'una simple partícula estranya, adhoc d'una partícula microscòpica, com dic jo, ho hauria esmicolat tot. Durant la fracció d'un segon, potser, vaig experimentar aquella clarividència total que segons ~~alguns~~ diuen només coneixen els epilèptics. En aquell instant vaig perdre completament la noció del temps i l'espai: el món descobria el seu drama simultàniament al llarg d'un meridià

sense eix. En aquella mena d'eternitat en suspens sentia que tot estava justificat, supremament justificat; vaig sentir dintre meu les guerres que havien deixat al darrera tota aquella pulpa i aquestes ruïnes; vaig sentir els crims que bullien aquí per emergir dema en esclatants esgarips; vaig sentir la miseria que s'anava molent a si mateixa amb la ma i el morter, la llarga i trista miseria que s'escorre de gota en gota en els mocadors bruts. En el meridià del temps no existeix la injustícia: existeix només la poesia del moviment creant la il·lusió de la veritat i del drama. Si en qualsevol moment, onsevulla que sigui, hom es troba de cara a cara amb l'absolut, aquella enorme simpatia que fa que homes com Gantama i Jesús semblin divins, es descongela; allo que és ~~monstruós~~ monstruós no és pas que els homes hagin conreat roses en aquest femer, sinó que, per una raó o altra, hagin tingut necessitat de les roses. Per una raó o altra, l'home cerca el miracle, i per tal d'acomplir-lo sera capaç de passar a gual un riu de sang. Es corrompra per causa de les idees, es reduirà fins a esdevenir una ombra si, ni que sigui durant un segon de la seva vida, pot cloure els ulls a l'horror de la realitat. Tot ho suportara: la ignominia, la humiliació, la pobresa, la guerra, el crim, l'ennui, en la creença que ~~maxim~~ d'un dia a l'altre quelcom s'esdevindra, un miracle, que tornara la vida més tolerable. I mentrestant, un comptador funciona al ~~seu~~ seu dedins i no hi ha cap ma que pugui abastar-lo i aturar-lo. Tota l'estona algú es va menjant el pa de la vida i bebent-ne el vi, algun sacerdot talment un escarabat gras i llardós que s'amaga al celler per tal d'endrapar-se'l, mentre alla dalt, a la llum del carrer una hostia fantasma toca els llavis, i la sang és pal·lida com l'aigua. I d'aquest turment i d'aquesta miseria eterna no en neix cap miracle, ni tan sols un microscòpic vestigi d'alleujament. Només idees, pal·lides, atenuades idees que han de ser engreixades pel carnatge; idees que afloren com la bilis, com la budellada d'un porc quan es esventrat.

I així jo penso quin miracle no fóra si aquest miracle que l'home espera eternament, no fos res més que aquests dos cagallons enormes que el

fidel deixeble ha deixat caure al bidet. Que passaria si en el darrer moment, quan la taula del banquet fos parada i els címbals ressonessin, apareixia de sobte, i sense cap avís previ, una safata d'argent en la qual adhuc els cecs poguessin veure que no hi havia res més ni res menys que dos enormes bocins de merda? Això, crec, fóra més miraculós que res del que l'home ha pogut esperar i desitjar. Fóra ~~tan~~ miraculós perquè seria allò mai no somniat. Fóra més miraculós que el somni més esbojarrat, car qualsevol persona podria imaginar-ne la possibilitat, però mai ningú no ho ha fet i probablement ningú no ho farà mai.

Tanmateix la certesa que no cal esperar res ~~tingu~~ exercí un efecte saludable ~~per~~ en mi. Durant setmanes i mesos, durant anys, de fet, durant tota la vida havia estat esperant que succeís quelcom, algun esdeveniment extern que alterés la ~~meua~~ meua vida, i ara, sobtadament, inspirat per l'absoluta desesperança de tot, em sentia alleugit, com si m'haguessin tret un gran pes de les espatlles. A trenc d'alba, em vaig acomiadar del jove hindú, després d'haver-li ratcat uns quants francs per poder llogar una habitació. Caminant cap a Montparnasse vaig decidir deixar-me menar pel corrent, no oposar ni la més mínima resistència al fat, tant se val en quina forma es presentés. Res del que m'havia esdevingut fins aleshores no havia estat suficient per a destruir-me; res no havia estat destruït llevat de les meves il·lusions. Jo estava intacte. El món estava intacte. Demà podria esclatar una revolució, haver-hi una pesta, un terratremol; demà podria ser que no quedés ni una sola anima a la qual hom pogués recórrer a l'enclac d'una mica de compassió, d'ajuda, de fe. Em semblava que la gran catastrofe ja s'havia manifestat, que no podria estar més absolutament sol que en aquell ~~mateix~~ precís instant. Vaig decidir que no m'aferraria a res, que no esperaria res, que d'ara en endavant viuria com un animal, com una bestia de presa, com un vagabund, com un bandoler. Adhuc si hom declarava una guerra i em tocava d'anar-hi, emportaria la baioneta i l'enfonsaria, l'enfonsaria fins a l'empunyadura. I si l'ordre del dia fos violar, aleshores violaria i ho faria amb rabia. En aquest mateix mo-

ment, en l'albada silenciosa d'un nou dia, per ventura no esta la terra atordida per causa del crim i de la miseria? Per ventura ha estat alterat, vitalment, fonamentalment alterat un sol element de la naturalesa de l'home per la marxa incessant de la historia? L'home ha estat traït pel que ell anomena la part més bona de la seva naturalesa, vet-ho aquí. Al límit extrem del seu ésser espiritual, l'home es troba de nou nu com un salvatge. Quan troba Déu, com si diguéssim, ja ha quedat descarnat: no és més que un esquelet. Cal encauar-se novament en la vida per tal de cobrir-se de carn. El verb ha d'esdevenir carn; l'anima, sed. Qualsevulla engruna que m'he cossi el meu ull l'engraparé i la devoraré. Si viure és la cosa suprema, aleshores viuré, per bé que hagi de convertir-me en un caníbal. Fins ara he estat tractant de salvar la meua pell preciosa, mirant de conservar els pocs bocins de carn que cobreixen els meus ossos. Ja en tinc prou d'aixo. He arribat als límits de la resistència. Estic d'esquena a la paret; no puc recular més. Historicament, sóc mort. Si hi ha alguna cosa més enlla, hauré de rebotar. He trobat Déu, pero és insuficient. Només sóc mort espiritualment. Físicament sóc viu. Moralment sóc lliure. El món del qual he partit és una casa de feres. L'aurora arribarà en un món nou, un món com una jungla on els esperits magres vagaregen amb les urpes esmolades. Si sóc una hiena, sóc una hiena seca i famolenta: tiro endavant per tal d'engreixar-me.

A dos quarts de dues, tal com havíem convingut, vaig arribar a can Van Norden. M'havia avisat que si no responia voldria dir que estava dormint amb algú, probablement amb la seva mansa de Georgia.

Tanmateix, era allí, confortablement acotxat, però amb el seu aire de cansament habitual. Es desperta maleïnt-se o maleïnt la feina o maleïnt la vida. Es desperta totalment avorrit i frustrat, enquimerat de pensar que no s'ha mort durant la nit.

Jo m'assec devora la finestra i l'encoratjo tant com puc. És una tasca tediosa. Realment cal obligar-lo a que deixi el llit. Al matí - per a ell el matí és qualsevol hora entre la una i les cinc de la tarda - al matí, com dic, es lliura al somnieig. Sobretot somnia amb el passat. Amb les seves "manses". S'esforça per recordar el que sentien, el que li deien en certs moments crítics, on se les tirava, etc. I mentre s'esta alla ajagut, somrient i renegant, mou els dits d'aquella manera tan curiosa i avorrida que té de fer-ho, com si volgués fer la impressió que el seu fastic és massa intens per a expressar-lo amb paraules.

Al capçal del llit penja un irrigador que té reservat per als casos d'emergència: per a les verges que encalça com un gos perdiguer. Però fins i tot després d'haver dormit amb una d'aquestes mítiques criatures, encara s'hi referira anomenant-la verge i gairebé mai pel seu nom. Diu: "La meva verge", com si digués "la meva mansa de Goergia". Quan se'n va a la comuna, em diu:

- Si ve la meva mansa de Goergia, diga-li que s'espera. Diga-li que ho he dit jo. I, escolta, te la pots tirar si vols. N'estic tip.

Clava una llambregada furtiva per veure quin temps fa i sospira profundament. Si plou, exclama:

- Maleït sia aquest clima de merda, et posa malalt!

I si brilla un sol esplèndid, diu:

- Maleït sia aquest sol de merda, et crema els ulls!

Quan comença d'afaitar-se, se'n recorda tot d'una que no té cap tovallola neta.

- Maleït sia ~~en~~ aquest hotel de merda, són massa miserables per donar-te una tovallola neta cada dia!

Vagi on vagi i faci el que faci, tot ho troba malament. O és un país de merda o un treball de merda, o bé és una mansa de merda que el treu de pelleguera.

- Tinc totes les dents corcades - diu, fent gargarismes -. És el pa de merda que et donen aquí.

Bada la boca i s'estira el llavi jussà.

- Veus? Ahir em vaig fer arrencar sis dents. Aviat m'hauré de fer posar una dentadura postissa. Això és el que en treus de pensar per guanyar-te les garrofes. Quan feia el mandra, tenia totes les dents, i els ulls brillants i clars. Guaita'm ara! Amb prou feines si puc pescar alguna mansa de tant en tant. Redeu, com m'agradaria trobar una mansa rica... com aquell titoleta, en Carl. No t'ha ensenyat mai les cartes que ella li escriu? Qui és ella, ho saps tu? No em va voler dir com es diu, el malparit... té por que no l'hi prengui.

Torna a fer gargarismes i després es mira detingudament les cavitats.

- Tu tens sort - diu irritat -. Tu tens amics, almenys. Jo no tinc ningú, tret d'aquest titoleta que em treu de polleguera amb la seva mansa rica.

- Escolta - diu -, no coneixes pas una mansa que es diu Norma? Es passa tot el sant dia al Dòme. En sembla que és invertida. Ahir la vaig tenir aquí, i li vaig fer pessigolles a l'ullera. No em va deixar fer res més. La vaig fotre al llit... fins i tot li vaig arribar a treure les calces... i després em va fer empenyar. Redeu, no puc suportar això d'haver de bregar d'aquesta manera. No paga la pena. O es deixen o no es deixen... és una ximpleria malgastar el temps bregant amb elles. Mentre t'estas barallant amb una puteta d'aquestes potser hi ha una dotzena de manses a la terrasse

que es moren de ganes que te les tiris. És un fet. Totes venen aquí a car-
dar. Es pensen que tot és pecaminós aquí... pobres bledes! Algunes d'aques-
tes mestresses que arriben de l'oest, són verges de debo... de veres! Es
passen tot el sant dia amb el cul a la cadira pensant en això. No cal que
t'esforcis gaire. Se'n moren de ganes. L'altre dia em vaig tirar una casa-
da que em va dir que feia sis mesos que no cardava. T'imagines? Redeu, qui-
na calenta! Em pensava que m'arrencaria la titola. I no va parar de geme-
gar ni un moment. Et ve? Et ve? repetia tota l'estona, com si estigués so-
nada. I saps que volia fer aquella gossa? Volia venir a viure aquí. Imagina'3!
Em preguntava si l'estimava. Ni tan sols sabia com es deia. Mai no sé com
es diuen... no vull saber-ho. Les casades! Redeu, si veies totes les casades
que porto aquí, no et faries més il·lusions. Són pitjor que les verges, les
casades. No esperen que prenguis la iniciativa... te la treuen elles matei-
xes. I llavors parlen de l'amor. És repugnant. T'asseguro que començo a o-
diar les dones!

Torna a guaitar per la finestra. Ruixima. Fa cinc dies que no ~~plou~~ pa-
ra de ploure d'aquesta manera.

- Anem cap al Dome, Joe?

Li diu Joe perquè ell em diu Joe a mi. Quan Carl és amb nosaltres, també
és un Joe. Tothom és un Joe, perquè és més fàcil d'aquesta manera. Així ma-
teix és una forma agradable de recordar que no us heu de prendre massa se-
riosament. Tanmateix, Joe no vol anar al Dome... deu massa diners allí. Vol
anar a la Coupole. Primer vol donar un tomb.

- Però esta plovent, Joe.

- Ja ho sé, però, que dimonis! He de fer la meua passejada saludable.
He de fer baixar la porqueria de la panxa.

Quan diu això, tinc la impressió que té el món sencer dins el ventre i
que s'hi està podrint.

Mentre es vesteix, cau de nou en aquest estat semicomatós. Es queda
plantat amb el braç dins la maniga de l'americana i el barret de gairell i
comença de somniar en veu alta en la Riviera, en el sol, en deixar passar

la vida mandrosament.

- Tot el que li demano a la vida - diu -, és uns quants llibres, uns quants somnis i unes quantes manses.

Mentre mussita això meditativament, m'esguarda amb el més bla, el més insidiós dels somriures.

- M'agrada aquest somriure? - em pregunta. I prossegueix, disgustat: - Redeu!... Si podia trobar una mansa rica per a somriure-li d'aquesta manera!

- Només una mansa amb cales em pot salvar, ara - exclama, tot encaparrat -. Arriba un moment que et canses d'empaitar manses noves tota l'estona. Resulta massa mecànic. El problema és que no puc enamorar-me, saps? Sóc massa egoïsta. Les dones només m'ajuden a somniar, vet-ho aquí. És un vici, com la beguda o l'opi. Cada dia n'haig de posseir una de nova; si no, em poso malalt. Penso massa. De vegades em sorprenco de tan de pressa com ho faig... i de tant insignificant com és tot plegat. Ho faig automàticament. De vegades no penso en cap dona, però de cop m'adono que n'hi ha una que m'observa i llavors, nyac!, ja hi som altra vegada. Abans de saber que passa, ja la tinc aquí a l'habitació. Ni tan sols recordo que els dic. Les porto a la peça, els clavo una patxada al cul, i abans de saber que passa, tot s'ha acabat. És com un somni... Saps que vull dir?

Les franceses no li paluen gaire. No les pot suportar.

- O bé volen calés o bé volen casar-se. Al fons del fons totes són unes meques. Més m'estimo bregar amb una verge - explica -. T'ofereixen una efímera il·lusió. Si més no es resisteixen una mica.

Això no vol pas dir, però, que quan donem una llambregada a la terrasse no resulti difícil trobar una meuca que no se l'hagi tirada, un moment o altre. Del bar estant, me les va ~~enumerant~~ assenyalant d'una a una, les repassa anàticament, em va descrivint les coses bones i les dolentes que les caracteritzen.

- Totes són frígides - diu.

I aleshores comença de fregar-se les mans, tot evocant les belles i suco-

ses verges que se'n moren de ganes.

Enmig dels seus somieigs, s'atura de sobte, i engrapant-me el braç tot excitat, assenyala una dona que sembla una balena que acaba de deixar-se caure en un seient.

- Aquesta és la meva mansa danesa - remuga -. Veus aquest cul? Es un cul danes. Com li agrada a aquest a dona! M'ho demana a precs. Vine cap aquí... guaita-la ara, de costat! Guaita quin cul! És enorme. Et juro que quan em munta amb prou feines si puc abraçar-lo. Tapa el món sencer. Em fa sentir com si fos una cuca introduint-se dintre seu. No sé pas perquè m'agrada tant... suposo que és per culpa d'aquest cul. Sembla tan incongruent. I els sacsons que té! Un cul com aquest no s'oblida mai. És una realitat... una solida realitat. Les altres poden enfastidir-te o poden oferir-te una il·lusió efímera, però aquesta... amb aquest cul!... punyeta!, no pots pas oblidar-la... és com ficar-se al llit amb un monument a sobre.

La danesa sembla que l'ha electritzat. Ara ha perdut tota la seva lassitud. Els ulls li surten de les orbites. I naturalment una cosa li'n fa recordar d'altres. Vol fotre el camp d'aquell hotel de merda perquè el soroll el molesta. També vol escriure un llibre per tal de tenir la ment ocupada. Però aleshores la feina maleïda se li apar com un obstacle.

- Et fa sortir de polleguera, aquesta merda de feina! No vull escriure sobre Montparnasse... vull escriure la meva vida, els meus pensaments. Vull expulsar la porqueria de la panxa... Escolta, pren aquella d'allà! Jo la vaig posseir fa molt de temps. Solia vagar pels volts de Les Halles. És una gossa curiosa. S'asseia a la vora del llit i s'arremangava les fal·dilles. No ho has provat mai d'aquesta manera? No esta malament. No m'apressava pas. Simplement s'ajeia panxa enlaire i jugava amb el seu capell mentre jo la treballava amb aplicació. I quan m'escorria, em preguntava com si s'estigués avorrint: "Ja has acabat?" Com si tant se valgués una cosa com l'altra. És clar que tant se val, ho sé massa bé... però tenia una sang freda... gairebé m'agradava... era fascinant, saps? Quan anava a rentar-se, es posava a cantar. En sortir de l'hotel, encara cantava. Ni

tan sols deia: Au revoir! S'allunyava brandant el capell, cantant baixet. Aquesta és una meuca per a tu! Un bon plat tanmateix. Em sembla que m'agradava més que la meva verge. Hi ha una mena de depravació en cardar-se una dona que tant se li'n fot. E T'encen les sangs...

I després, al cap d'un instant de meditació, afegeix:

- T'imagines com seria si no tenia sentiments?

- Escolta - diu -, vull que vinguis al club dema a la tarda,... fan ball.

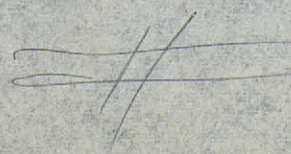
- Dema no puc, Joe. Li vaig prometre a Carl que l'ajudaria...

- Escolta, oblida't d'aquest titoleta! Vull que em facis un favor. Es tracta del següent - comença de fregar-se les mans de nou -. Tinc una mansa fent tanda... em va prometre que passaria amb mi la primera nit que jo tingués lliure. Però encara no la tinc molt segura. Té una mare, saps?... una pintora de merda que no em deixa viure cada cop que ^{vaig a veure la filla.} ~~la veig~~. Em sembla que el que passa és que la mare esta gelosa. ~~Maxxxxxxxx~~ Si me la tirava a ella primer, em penso que no l'importaria tant. Ja saps com són aquestes coses... Tanmateix, he pensat que potser no et faria res quedar-te amb la mare... no esta tan malament com tot això... si no hagués vist la filla, jo mateix no me l'hauria deixada escapar. La filla és esplendida, jove, fresca, saps que vull dir? Fa olor de net...

- Escolta, Joe, val més que te'n busquis un altre...

- Oh, no t'ho prenguis així! Ja sé que et passa. Només et demano que em facis un petit favor. No sé com apanyar-me-les per a desempallegar-me de la gallina vella. De primer havia pensat engatar-me i clavar-li una bitlla... però no crec que li fes gaire gracia a la jove. Són sentimentals de mena. Oriundes de Minnesota, em sembla. De totes maneres, dema vine a despertar-me, vols? Altrament, em quedaré adormit. I d'altra banda, vull que m'ajudis a trobar una habitació en un carrer tranquil, per aquí a la vora. He de quedar-me per aquests barris... Aquí tinc credit. Escolta, promet-me que ho faras. Et pagaré un tiveri de tant en tant. Vine a totes passades, perquè em torno boig de tant enraonar amb aquestes manses estúpides. Vull parlar

amb tu sobre Havelock Ellis. Redeu, fa tres setmanes que tinc aquest llibre i encara no me l'he mirat. Aquí et podreixes. No t'ho creuras, pero encara no he anat mai al Louvre... ni a la Comédie-Française. Paga la pena anar a aquests llocs? És clar que deu ser una distracció, suposo. Que fas tu durant tot el sant dia? No t'avorreixes? Com te les apanyes per cardar? Escolta... vine aquí! No te'n vagis encara... estic sol. Saps una cosa? Si aquesta situació dura un any més em tornaré foll. He de fotre el camp d'aquesta merda de país. No hi tinc res a fer aquí. Ja sé que esta fotut, a Nord-América, pero tanmateix... Aquí et tornes com una bestiola... tots aquests merdes seques es passen el dia amb el cul a la cadira, jactant-se de la seva feina, i no n'hi ha cap que valgui un ral. Són una colla de fracassats... per això se'n venen aquí. Escolta, Joe, no enyores la teva terra? Ets un tipus divertit... sembla que t'hi trobis bé aquí. Que hi veus?... M'agradaria que m'ho expliquessis. Per Déu que voldria deixar de pensar en mi mateix. Tinc els dedins tots recargolats... és com si tingués un nus aquí... Escolta, ja sé que t'estic avorrint de valent, pero he de parlar amb algú. No puc fer-ho amb aquests individus de dalt... Ja saps com són aquests malparits... només somnien en veure el seu nom en lletres de motlle. I en Carl, el titoleta, és un egoïsta fotut. Jo sóc un egotista, pero no sóc egoïsta. És molt diferent. Jo sóc un neurotic, suposo. No puc deixar de pensar en mi mateix. No és que em consideri un tipus important... simplement no puc pensar en cap altra cosa, vet-ho aquí. Si podia enamorar-me d'alguna dona, potser m'afiria bé, pero no puc trobar-ne cap que m'interessí. Estic fet un embolic, com pots veure. Que m'aconselles que faci? Que faries tu al meu lloc? Escolta, jo no vull retenir-te més temps, pero vine a despertar-me dema... a dos quarts de dues... vols? Merda, m'estic pelant les bales en aquesta feina i ni tan sols em puc canviar la camisa. Ens tenen com un estol de negres. Ah, vaja, a la merda! Me'n vaig a donar un tomb... a fer baixar la porqueria de la panxa. No t'oblidis, dema!

Fa sis mesos o més que dura aquesta correspondència amb Irene, la mansa que té calés. Darrerament, he anat a veure Carl cada dia per tal de posar punt final a aquest assumpte, perquè pel que respecta a Irene això podria continuar indefinidament. En els últims dies, l'intercanvi de cartes ha estat una autèntica allau; la darrera carta que vam trametre tenia quasi quaranta pàgines, escrites en tres idiomes. Era un potpourri potpourri, la darrera carta: finals de velles novel·les, fragments dels suplement dominical, versions reconstruïdes de cartes antigues adreçades a Llona i a Tania, transcripcions desfigurades de Rabelais i Petronius; breu: ens varem exhaurir. Finalment, Irene decideix eixir de la closca. A l'últim arriba una carta en la qual ens dóna cita al seu hotel. Carl es pixa a les calces. Una cosa és escriure cartes a una dona coneguda; visitar-la i fer-li l'amor és una cosa ben diferent. A darrera hora tremola de tal manera que gairebé arribo a témer que l'hauré de substituir. Quan baixem del taxi enfront de l'hotel, tremola tant que me l'he d'endur a donar un tomb. Ja s'ha pres dos Pernods, però no li han causat ni el més mínim efecte. La simple visió de l'hotel és suficient per deixar-lo esclafat: és un edifici pretenciós amb un d'aquests enormes vestibuls deserts en els quals les angleses s'hi passen les hores assegudes amb la mirada buida. Per tal d'assegurar-me que no arrencaria a córrer, vaig restar ~~enfront~~ al costat seu mentre el porter l'anunciava per telèfon. Irene era a l'hotel i l'esperava. En ficar-se a l'ascensor em va clavar una darrera i desconsolada llambregada, una d'aquelles súpliques mudes que us engeguen els gossos quan els poseu el dogal al coll. Tot fent voltar la porta giratòria vaig pensar en Van Norden...

Jo que me'n torno a l'hotel i espero la trucada telefònica. Només té una hora de temps i m'ha promès que abans d'anar-se'n a treballar em farà saber els resultats. Dono una ullada a les còpies de les cartes que li havíem enviat. Mito d'imaginar-me la situació tal com és realment, però

se m'escapa. Les seves cartes són molt millors que no pas les nostres - són sinceres, això és evident. A hores d'ara ja es deuen haver abraçat mútuament. Em demano si ell encara es deu pixar a les calces.

El telefon es dispara. La seva veu té un so estrany, esquerdat, com si estigués espantat i alegre ensems. Em demana que el substitueixi a l'oficina.

- Diga-li qualsevol cosa al malparit! Diga-li que l'estic dinyant...

- Escolta, Carl... pots explicar-me...?

- Hola! Sou Henry Miller?

Es una veu femenina. És la Irene. Em vol saludar. La seva veu té un so meravellós per telefon... meravellós. Un instant, sento un panic autentic. No sé que dir-li. M'abelliria fer: "Escolta, Irene, penso que ets molt bella... penso que ets meravellosa". Em plauria dir-li una cosa vera, tant se val que semblés una ximpleria, ~~perquè~~ car ara que sento la seva veu tot ha canviat. Pero abans d'haver tingut tems d'asserenar-me, Carl s'ha posat de nou al telefon i em diu amb la seva veu estranya i esquerpada:

- Li agrades, Joe. Li he parlat de tu...

A l'oficina he hagut de fer-me carreg de les redaccions per a Van Norden. Quan arriba l'hora de plegar, se m'enduu a part. Sembla que esta malhumorat i rabiüt.

- Així que s'esta morint, el titoleta, eh? Escolta, no m'amaguis m'ou.

+ Em sembla que se n'ha anat a veure la mansa rica - li contesto calmament.

- Que? Vols dir que ha anat a visitar-la? - Sembla alienat.- Escolta, on viu? Com se diu? - Faig veure que ho ignoro. - Escolta - prossegueix -, tu ets un tipus decent. Per que dimonis no em deixes ficar el nas en aquest afer?

Per tal de calmar-lo, finalment li prometo que li ho explicaré tot ni bé Carl m'ho conti punt per randa. Em moro d'impaciencia de veure Carl.

L'endema, pels volts de migdia, truco a la seva porta. Ja s'ha llevat i s'esta remullant la barba. No puc deduir res de l'expressió del seu rostre.

Ni tan sols puc dir si m'explicara la veritat. El sol es filtra per la finestra oberta, els ocells refilen i, això no obstant, no sé perquè, la cambra sembla ~~xxx~~ més nua i miserable que mai. El trespol està empastifat de sabó i al tovallolet hi ha dues tovalloles que mai no ha canviat ningú. I en certa manera, Carl tampoc no ha canviat, i això m'intriga més que cap altra cosa. Aquest matí el món sencer hauria d'haver canviat, per a bé o per a mal, però hauria d'haver canviat, canviat radicalment. Carl, però, és allà dret ensabonant-se la cara i ni un sol detall no s'ha alterat.

- Seu... seu aquí al llit - diu -. Ho sabras tot... però de primer espera't... espera't una mica.

Comença d'ensabonar-se la cara de nou, i després es posa a assuaujar la navalla. Fins i tot fa un comentari sobre l'aigua calenta... altre cop no hi ha aigua calenta.

- Escolta'm, Carl, estic a punt d'esclatar. Pots torturar-me després, si vols, però ara diga'm, diga'm una cosa... va anar bé o malament?

Es gira amb la brotxa a la mà i em fa un estrany somriure.

- Espera't! T'ho explicaré tot...

- Això vol dir que va ser un fracàs.

- No - respon, arrossegant els mots -. No va ser cap fracàs, i tampoc no va ser un èxit... Ara que hi penso, vas deixar-ho aclarat a l'oficina? Que els vas dir?

Comprenc que és inútil provar d'estirar-li la llengua. Quan li plagui i li vingui bé m'ho explicarà. No pas abans. M'estiro al llit, callat com una ostra. Ell continua afaitant-se.

Tot d'una, sense to ni so, comença a parlar... descordadament de primer, i després amb més claredat, enfaticament, resoludament. És una lluita per a ell abocar-ho, però sembla disposat a relatar-ho tot; es capteix com si s'arranqués alguna cosa de la consciència. Adhuc em recorda la mirada que em va clavar quan es fica a l'ascensor. Ho comenta morosament, com si volgués significar que tot havia estat contingut en aquell darrer instant, com si, d'haver tingut el poder d'alterar les coses, mai no hauria tret

els peus de l'ascensor.

Ella duia un vestit de nit quan ell va entrar. Hi havia una galleda amb xampany al bufet. L'habitació estava més aviat fosca i la seva veu era meravellosa. En dona tots els detalls de l'estança, el xampany, com el garçon destapa l'ampolla, el soroll que va fer, com cruixia el seu vestit de nit quan se li apropa per saludar-lo... m'ho explica tot menys allo que jo vull saber.

Eren prop de les vuit quan hi va arribar. A dos quarts de nou, estava nerviós, pensant en la feina.

- Eren prop de les nou quan et vaig trucar, oi? - em pregunta.

- Sí, més o menys.

- Estava nerviós, saps...

- Ja ho sé, Continua...

No sé si creure-me'l o no, sobretot després d'aquelles cartes que havíem ginyat. Ni tan sols sé si he escoltat bé, car el que m'explica em sembla del tot fantàstic. I això no obstant també em sembla cert, sabent la mena d'individu que és. I aleshores recordo ~~ix~~ el so de la seva veu pel telèfon, aquella estranya mescla de por i de gaubança. Però, per que no està més còfoc, ara? No para de somriure tota l'estona, somriu com una xinxarodona que acaba de fer-se'n un tip.

- Eren les nou - repeteix un altre cop -, quan et vaig trucar, oi?

Assenteixo amb el cap fastiguejat. Sí, eren les nou. Ara està segur que eren les nou perquè recorda haver ~~tingut~~ mirat el rellotge. Tanmateix, quan va tornar a mirar el rellotge eren les deu. A les deu ella era ajaçada al divan amb les mamelles a les mans. Aquesta és la manera com m'ho va contar: a petites dosis. A les onze, tot estava arranjat; fugirien plegats, cap a Borneo. Que es foti el marit! Ella mai no l'havia estimat. Mai no hauria escrit la primera carta si el marit no hagués estat vell i desapassionat.

- I llavors ella va i em diu: "Però, escolta, estimat, com saps que no et cansaras de mi?".

En sentir això, esclafeixo el riure. Això em sembla absurd, no ho puc

evitar.

- I tu que li vas contestar?

- Que volies que li contestés? Li vaig dir: "Com podria ningú cansar-se mai de tu?"

I llavors em descriu el que s'esdevingué després d'aixo, com es decanta i li besa els pits, i com, després de besar-los-hi fervorosament, els entafora de nou dins els sostenidors, o com es diguin aquestes coses. I tot seguit, una altra coupe de xampany.

Als volts de la mitjanit, el garçon duu cervesa i sanvitxos, sanvitxos de caviar. I tota l'estona, diu, es moria de ganes de fer una pixarada. Un cop tingué una erecció, pero s'esvaní. Tota l'estona tingué la bufeta a punt d'esclatar, pero el titolleta s'imaginava que la situació reclamava delicadesa.

A dos quarts de dues, ella vol llogar un cotxe i anar a donar un tomb pel Bois. Ell no té més que un pensament al cap: com se les apanyara per fer una pixarada? "T'estimo... t'adoro", li diu. "Aniré on tu vulguis... Estambul, Singapur, Honolulu. Pero ara me n'he d'anar... Es fa tard".

M'explica tot això en la seva peça reduïda i bruta, mentre el sol s'hi vessa a dolls i els ocellets refilen a fora com si fossin folls. Encara no sé si ella era bella o no ho era. Ell no sap si era bella o no. Ell mateix no ho sap, l'imbecil. Més aviat li sembla que no ho era. L'estança estava fosca i a més hi havia el xampany, ~~ixam~~ i ell tenia els nervis alterats.

- Pero hauries de saber com era... si tot això no és una maleïda mentida!

- Espera un moment - diu -. Espera... deixa'm pensar! No, no era bella. n'estic segur d'això, ara. Tenia un floc de cabells grisos sobre el front... d'això me'n recordo. Pero això no hauria estat un problema... ja quasi me n'havia oblidat, com pots veure. No, el problema eren els seus braços... eren prims... prims i fràgils.

Comença de dardar amunt i avall a grans gambades. Tot d'una s'atura en sec.

- Només que fos deu anys més jove! - exclama -. Si fos deu anys més jove, potser tant se me'n donaria que tingui el floc de cabells grisos... i fins i tot els braços prims. Però és massa vella, comprens? Amb una mansa com aquesta cada any que passa compta ara. L'any que ve no tindrà un any més... en tindrà deu més. Al cap d'un altre any, en tindrà vint més. I jo semblaré cada cop més jove... almenys durant cinc anys més...

- Però, com va acabar? - el tallo.

- Aquest és el cas... que no va acabar. Li vaig prometre que l'aniria a visitar el dimarts cap alla a les cinc. Això és el mal, saps? Té^{unes}/arrugues a la cara que encara sera pitjor veure-les a la llum del dia. Suposo que vol que me la tiri el dimarts. Cardar de dia... és impossible amb una mansa com aquesta. Sobretot en un hotel com aquell. Més m'estimaria de fer-ho la nit que no hagi de pensar... però el dimarts no tinc la nit lliure. I això no ho és tot. Li he promès escriure-li una carta en l'endemig. Com he d'escriure-li una carta ara? No tinc res a dir-li... Merda! Si tingués deu anys menys! Et sembla que hi hauria d'anar... a Borneo o alla on sigui que vol dur-me? Que podria fer amb una mansa rica com aquesta a les mans? No sé tirar. En fan por les escopetes i totes aquestes coses. D'altra banda, ella voldrà que me la tiri de nit i de dia... res més que caçar i cardar tot el temps... No puc fer-ho!

- Potser no estaria tan malament com et penses. Et comprara corbates i tot de coses...

- Potser podries venir amb nosaltres, eh? Li he parlat de tu...

- Li has dit que sóc pobre? Li has dit que no tinc res?

- Li ho he explicat tot. Merda, tot aniria bé, si fos uns quants anys més jove. En va dir que anava per la quarentena. Això vol dir que en té cinquanta o seixanta. És com fotre't la propia mare... no pèts fet una cosa així... és impossible.

- Però bé deu tenir algun atractiu... has dit que li havies besat els pits.

- Besar-li els pits... i això que vol dir? De més a més estava fosc, ja t'ho he dit.

En posar-se els pantalons, li cau un botó.

- Mira, veus? S'està caient a trossos, aquest vestit maleït. Fa set anys que el tinc... i no el vaig pagar mai. Un temps, havia estat un bon vestit, però ara put. I aquesta mansa em compraria vestits també, tot el que jo li demanés segurament. Però això és el que no m'agrada, tenir una dona que em mantingui. No ho he consentit mai a la vida. Això és cosa teva. Més m'estimaria viure sol. Merda, aquesta és una bona pega, oi? Que té de dolent? Té més bon aspecte que no pas la seva habitació, oi? No em plau el seu magnífic hotel. Estic en contra d'aquella classe d'hotels. Ja li ho vaig dir. Em va contestar que tant se li'n donava viure en un lloc com en un altre... em va dir que vindria a viure amb mi, si jo ho volia. Te la imagines mudant-se aquí amb els seus baguls enormes i les seves capses de barrets i totes aquelles andromines que arrossega arreu on va? Té massa coses... massa vestits i ampolles i tot això. Sembla una clínica, la seva habitació. Si es fa una esgarrapada en un dit, es pensa que s'ha de morir. I encara necessita que li facin massatges, que li rissin els cabells i que no ha de menjar d'això i que no ha de menjar d'allo. Escolta Joe, fóra fantàstica si fos una mica més jove. A una mansa jove li ho pots perdonar tot. Una mansa jove no cal que tingui seny. Són ~~lxxx~~ millors si no tenen pesquis. Però una mansa vella, ni que sigui intel·ligent, ni que sigui la dona més fadadora del món, no hi ha res que la faci millorar. Una flàvia jove és una inversió; una mansa vella és una pèrdua total. Tot el que poden fer per a tu és comprar-te coses. Però això no els engreixa els braços ni els posa suc a l'entreuix. No està malament, la Irene. De fet, em penso que t'agradaria. Amb tu és diferent. No cal que te la tiris. Tu pots donar -te el luxe de trobar-la plaent. Potser no t'agradarien tots aquells vestits i totes aquelles ampolles i qui-sap-lo, però tu sabries ser tolerant. No t'empenyaria, estic segur. Fins i tot és interessant, gosaria dir. Però està pansida. Els seus pits encara estan prou bé... però els seus braços! Li

Vaig dir que algun dia hi aniria amb tu. Vaig parlar-li molt de tu... no sabia que dir-li. Potser t'agradara, sobretot vestida. No ho sé...

- Escolta, tu dius que és rica, oi? M'agradara. Tant me fa que sigui vella, sempre i quan no sigui una bruixa...

- No és una bruixa! Que t'empatolles? És fadadora, et dic. Parla bé. Esta molt bé... només que té aquells braços...

- Esta bé, si és així, me la tiraré jo... si tu no vols fer-ho. Diga-li-ho. Pero, sigues subtil. Amb una dona com aquesta cal fer les coses morosament. Porta-m'hi i deixa que les coses facin el seu curs. Deixa'm com una merda davant seu. Fes veure que estas gelós... Merda, encara ens la fotrem tots dos... i sortirem plegats i menjarem plegats ... i farem excursions i anirem a caçar i duren bona roba. Si ella vol anar a Borneo, que ens hi dugui. Jo tampoc no sé tirar, pero això tant se val. A ella tant se li'n dona. Només vol que se la tirin, res més. Tu no fas més que parlar dels seus braços. No tens cap necessitat de mirar-li els braços tota l'estona, oi? Guaita aquest cobrellit! Guaita aquest mirall! D'Això en dius viure? Vols continuar essent delicat i viure com un poll tota la vida? Ni tan sols pots pagar el compte de l'hotel... i a més has de pensar. Això no és manera de viure. Tant me fa que tingui setanta anys... sempre val més que això.

- Mira, Joe, tira-te-la tu per mi... llavors tot anira com una seda. Potser me la foti de tant en tant també... la nit que no penqui. Fa quatre dies que no faig una bona cagada. Tinc alguna cosa enganxada, que sembla que siguin raïms...

- Tens morenes, vet-ho aquí.

- En cauen els cabells... i hauria d'anar a veure el dentista. Em sento com si m'estigués desintegrant. Li vaig comentar que eres un bon jan... Ho faras per mi, oi? No tens massa manies, oi? Si ens n'anem a Borneo, ja no tindrè mai més morenes. Tal volta pescaré alguna altra cosa... alguna cosa pitjor... les febres, potser... o el colera. Merda, val més morir

d'una bona malaltia que no pas pixar la vida de gota en gota damunt un diari amb raïms a l'ullera tot perdent els botons dels pantalons. M'agradaria ser ric, ni que fos durant una setmana, i després anar a parar en un hospital amb una bona malaltia, una malaltia fatal, i tenir l'habitació plena de flors i d'infermeres ballant al meu entorn i rebre telegrams... Si ets ric, tothom té bona cura de tu. Et renten amb cotó fluix i et pentinen. Merda, ho sé molt bé tot això. Potser tindrè sort i no em moriré. Potser seré un invalid tota la vida... potser em quedaré paralític i hauré de fer de cos en una cadira de rodes. Però aleshores igualment tindran cura de mi... fins i tot si no tinc calés. Si ets un invalid - un invalid de veritat - no et deixen morir de gana. I tens un llit net on poder jeure ... i et canvien les tovalloles cada dia. En canvi ara ningú no en fot cap cas de tu, sobretot si tens feina. Es pensen que l'home que té feina és un home feliç. Que t'estimaries més, ser un paralític tota la vida o bé tenir una bona feina... o bé casar-te amb una mansa rica? T'estimaries més casar-te amb una mansa rica, ja ho veig. No penses més que en menjar. Però suposem que et cases amb ella i després no trempes més - això passa de vegades -, que faries aleshores? Quedaries a merce d'ella. Hauries de menjar a la seva ma, com un gosset petarrell. T'agradaria això? O potser no hi penses en aquestes coses? Jo penso en tot. Penso en els vestits que pescaria i en els llocs que m'abelliria d'anar, però també penso en ^{les} altres coses. Això és el més important. De que et servrien les corbates de fantasia i els vestits elegants si no podies trempar més? Ni tan sols podries fer-li el salt... perquè no et deixaria de petja. No, la cosa millor fóra casar-se amb ella i després agafar una malaltia tot seguit. Que no fos una sífilis. El colera, posem per cas, o la febre asiàtica. De manera que si es produïa un miracle i salvaves la pell quedessis paralític per a tota la vida. Llavors ja no hauries d'enquimerar-te més per tirar-te-la, i tampoc no hauries d'amoinar-te per pagar el lloguer. Ella probablement et compraria una magnífica cadira de rodes amb llandes de goma i tota mena de palan-

ques i de qui-sap-lo. Fins i tot podries valdre't de les mans... vull dir tant com per a poder escriure. O podries tenir una secretaria, per a aquesta tasca. Aquesta és la millor solució per a un escriptor. Que n'ha de fer ningú dels braços i de les cames? No cal tenir braços ni cames per a escriure. Cal tenir seguretat... pau... protecció. Tots aquests herois que desfilen en cadires de rodes, és una llastima que no siguin escriptors. Si podia tenir la seguretat, en anar a la guerra, de perdre només les cames... si podia estar-ne segur d'aixo, jo diria que esclati la guerra dema mateix. Tant se menin fotrien les medalles... se les podrien guardar. Tot el que demanaria és una bona cadira de rodes i tres menjades per dia. Llavors els donaria alguna cosa per llegir, a aquests titoles.

L'endema, a dos quarts de dues, arríbo a can Van Norden. És el seu dia lliure, o més ben dit la seva nit lliure. M'ha fet dir per Carl que avui he d'ajudar-lo a mudar-se.

Me'l trobo en un estat de depressió poc habitual. No ha aclucat els ulls en tota la nit, em diu. Té una cosa al cervell, una cosa que l'esta minant. No trigo gaire a esbrinar que és; ha estat esperant impacient la meua arribada per tal d'abocar-ho.

- Aquest minyó - comença a dir, referint-se a Carl -, aquest minyó és un artista. Em va descriure tots els detalls minuciosament. M'ho va explicar amb tanta de precisió que estic segur que tot plegat no és sinó una maleïda mentida... pero no m'ho puc treure del cap. Ja saps com funciona la meua ment!

S'interromp per preguntar-me si Carl m'ha contat la historia completa. Ni se li ha acudit pensar que Carl m'hagi pogut explicar a mi una cosa i a ell una altra. Sembla pensar que aquella historia fou inventada expressament per tal de torturar-lo. Segons que sembla no se li'n dona gran cosa que sigui una fantasia. Són les "imatges", com diu ell, que Carl ha deixat

dins el seu cervell allo que el turmenta. Les imatges són reals, per bé que la historia sigui falsa. I d'altra banda, el fet és que hi ha una manca rica en escena i que Carl verament ~~z~~ ana a visitar-la; això és innegable. Allo que realment s'esdevingué és secundari; dóna per fet que Carl ho ha aconseguit. Però el que el desespera és pensar que allo que Carl li ha descrit pugui haver estat possible.

- És així aquest minyó - diu,-, capaç d'explicar-me que li va clavar sis o set bitlles. Sé que és un munt de merda i no m'importa gaire, però quan m'explica que ella va llogar un cotxe i que se'l va endur al Bois i que van fer servir l'abric de pells del seu marit de flassada, això és massa. Suposo que t'ha explicat que el xofer s'esperava respectuosament... i escolta, et va dir que el motor botzinava durant tota l'estona? Redeu, s'ho ha empecat tot meravellosament. És molt característic d'ell pensar en un detall com aquest... és un d'aquests petits detalls que tornen una cosa psicològicament real... després no t'ho pots treure del cap. I m'ho explicava tan placidament, tan naturalment... em demano si ho haura rumiat amb temps o si se li haura acudit de sobte, espontaniament? És un mentider tan endimoniat que no et pots pas escapar de la seva grapa... és com si t'escrivís una carta, una d'aquelles tirallongues que endega en una nit. No comprenc com un manu com aquest pot escriure aquelles cartes... no entenc la mentalitat que s'hi amaga... és una mena de masturbació... no et sembla?

Però abans de tenir l'avinentesa d'arriscar una opinió, o ni tan sols de riure'm als seus nassos, Van Norden prossegueix amb el seu monòleg.

- Escolta, suposo que t'ho va explicar tot... et va explicar com la va besar al balcó a la llum de la lluna? Això sona trivial en repetir-ho, però de la manera que el manu t'ho descriu... Jo ja em veig el titolleta amb la dona als braços tot escrivint-li una altra carta, una altra tirallonga sobre les teulades i totes aquelles ximpleries que pispa als autors francesos. He descobert que aquest manu mai no diu res d'original. Has de tenir una mena de clau... esbrinar quin escriptor ha estat llegint darrerament... i això és difícil de fer-ho perquè és maleïdament reservat. Escolta, si no

sabia que tu el vas acompanyar, no em creuria que aquesta dona existeix. Un manu com aquest fóra capaç d'escriure's cartes a si mateix. ~~Maximilian~~ ~~consequent~~ I amb tot és afortunat... és tan maleïdament remenut, tan delicat, té un aspecte tan romantic, que les dones de tant en tant se n'enamoren... és com si l'adoptessin... li tenen com una mena de llastima, suposo. I a algunes manses els agrada rebre tirallongues... les fa sentir importants... Pero aquesta dona, és una dona intel·ligent, segons que diu. Tu hauries de saber-ho... has llegit les seves cartes. Que et sembla que li deu haver vist una dona com aquesta? Puc arribar a comprendre que l'hagin enlluernat les seves cartes... pero que et sembla que devia sentir quan el va veure?

"Pero, escolta: tot això no té importància. El que vull remarcar és la manera en que m'ho va explicar. Ja saps com broda les coses... bé, després d'aquella escena del balcó - ell m'ho va anar presentant talment com uns ors d'oeuvre, sals? - després, segons diu, es van ficar dins i ell li va descordar el pijama. Per que somrius? Vols dir que m'ha enredat?

- No, no! M'ho estas repetint textualment com ell m'ho va explicar. Continua...

- Després d'això - ara Van Norden no té més remei que somriure ell mateix -, després d'això, fixa-t'hi bé, m'explica que ella es va asseure en una cadira amb les cames alçades... nua de pel a pel... i ell assegut a terra se la mirava i li deia com n'era de bella... et va dir que semblava un Matisse?... Espera't un segon... M'agradaria recordar exactament el que va dir. Va deixar caure una frase molt subtil relacionada amb una odalisca... i que dimonis és una odalisca? Ho va dir en frances, per això és difícil de recordar que coi va dir... pero sonava bé. Sonava talment com el que hauria pogut dir. I ella segurament ho va trobar original... Suposo que es deu pensar que ell és un poeta o una cosa per l'estil. Pero, escolta, tot això no és res... Li dono credit per la seva imaginació. És el que va passar després el que em fa tornar boig. M'he passat la nit regirant-me dins el llit, jugant amb aquestes imatges que em va filtrar dintre el cervell. No

m'ho puc treure del cap. Em sembla tan real que si sabia que no va passar res d'aixo, fóra capaç d'estrangular-lo, el malparit. Ningú no té dret a inventar aquestes coses. O bé és que esta malalt...

"Ara arrábo al moment que, segons diu, es va agenollar i amb aquells dos dits ossosos que té li va obrir la xona. Te'n recordes d'aixo? Diu que ella seia amb les cames penjant sobre els braços ~~deixant~~ la poltrona i tot d'una, segons diu, va tenir una inspiració. Això era després d'haver-li clavat un parell de bitlles... després d'haver fet aquella al·lusió a Matisse. S'agenolla, fixa-t'hi bé!, i amb els dos dits... només amb les puntes dels dits, sents?... li obre els petats menuts... xuic, xuic! Re-déu, no he deixat de sentir-lo en tota la nit! I després diu, com si encara no fos prou per a mi, després em diu que va enfonsar el cap en aquella tofa. I quan va fer això, que Déu m'ampari, ella li va passar les cames a l'entorn del coll i me'l va deixar enxampat. Això em va esclafar! Imagina-t'ho! Imagina't una dona esplèndida i sensible com aquesta enllaçant-lo amb les cames pel coll! Té quelcom de verinós tot això. És tan fantàstic que sembla veritat. Si només m'hagués parlat del xampany i del passeig pel Bois, i fins i tot de l'escena del balcó, potser m'hauria quedat tan fresc. Però això resulta tan increïble que ja no sembla que sigui mentida. No puc creure que hagi llegit res de semblant enlloc, i no sé veure que li pot haver ficat aquesta idea al cap com no sigui que alguna cosa és certa. Amb un títolleta com aquest, saps?, pot passar qualsevol cosa. Potser no se l'ha tirada, però pot haver consentit que li fes pessigolles... mai no saps que se'n pot esperar d'aquestes manses riques...

Quan a l'últim salta del llit i comença d'afaitar-se, la tarda ja està molt avançada. Finalment he aconseguit de menar la seva imaginació cap a d'altres coses, sobretot cap a la mudança. La minyona ve a veure si ja està llest; havia d'haver abandonat la cambra a migdia. Tot just s'està posant els pantalons. Em sorpren una mica que no s'excusi o que no es giri. En veure'l allí plantat cordant-se la bragueta tan despreocupadament mentre li dóna ordres, començo a riure per sota el nas.

- No t'amoinis per ella - fa, clavant-li una llambregada de suprem menyspreu -, no és més que una truja. Pessiga-li el cul, si vols. No dira res.

I tot seguit, adreçant-se a ella en angles, li diu:

- Vina, marmota, posa'm la ma aquí sobre!

En sentir això, ja no puc aguantar-me més. Esclafeixo la rialla, una crisi de riure histèric que s'encomana a la minyona també, tot i que ella no sap de que va. La raspa comença a despenjar els quadres i les fotografies - la majoria són d'ell mateix - que cobreixen les parets.

- Tu - crida, movent el polze - vine aquí! Aquí tens un record meu - arrenca una fotografia de la paret -, quan me n'hagi anat, pots netejar-te el cul amb això. Veus - afegeix, girant-se cap a mi -, és una marmota. No s'hauria pas mostrat més intel·ligent si li ho hagués dit en frances.

La raspa s'ha quedat plantada amb la boca badada; esta convençuda que ell és un guillat.

- Ei! - li crida com si fos sorda -. Ei, tu! Així...! - i pren la fotografia, la seva propia fotografia, i es neteja el cul -. Comme ça! Veus? Has de repetir-ho tot amb gestos - explica, botint el llavi jussa amb fastic.

Se la mira desconsoladament mentre la noia va ficant les coses d'ell dins les enormes maletes.

- Té, posa-hi això, també - mana, abastant-li el raspall de les dents i l'irrigador.

La meitat de les seves pertinences són esbarriades per terra. Les maletes són planes a vessar i no resta espai per posar-hi les teles ni els llibres ni les ampolles mig buides.

- Seu una estona - diu -. Tenim molt de temps. Hem de rumiar-ho bé tot això. Si no haguessis vingut, mai no me n'hauria anat d'aquí. Ja veus quina nul·litat que sóc. Recorda'm que m'he d'endur les bombetes... són meves. La paperera també ho és. Aquests malparits esperen que visquis com un porc.

La raspa se n'ha anat a baix a buscar uns cordills.

- Ja ho veuras... em cobrara el cordill encara que només valgui tres

rals. No et cusen ni un botó als pantalons que no t'ho cobrin. Són uns garrepes pollosos!

Pren una ampolla de Calvados de la lleixa de la xemeneia i amb el cap m'indica que agafi l'altra.

- No val la pena que m'ho endugui al pis nou. Acabem-nos-el ara. Però no n'hi donis ni una gota! La malparida; no li deixaria ni un tros de paper sanic. M'agradaria fer-ho malbé tot abans de marxar. Escolta... pixa't a terra, si vols. Tant de bo pogués deixar una tova al calaix de l'escriptori.

Se sent tan sumament fastiguejat amb ell mateix i amb tot plegat que no sap que fer per tal d'alliberar-se dels seus sentiments. S'apropa al llit amb l'ampolla a la ma i, recollint el cobrellit, ruixa el matalas amb Calvados. No satisfet d'aixo, clava el taló en el matalas. Malauradament no duu fang als talons. A l'últim estira un llençol i es neteja les sabates.

- Així tindran feina - mussita venjativament.

Després de xerrupar llargament, tira el cap enrera i fa gargarismes una bona estona i tot seguit ho escup ~~xa~~ contra el mirall.

- Teniu, malparits de merda! Netegeu tot això quan me n'hagi anat!

Camina amunt i avall remugant en veu baixa. En veure els seus mitjons foradats a terra, els recull i els fa a miques. També les teles el treuen de polleguera. N'alça una, un retrat d'ell fet per una lesbiana coneguda, i la trespassa amb el peu.

- Aquesta gossa! Saps que va tenir la barra de demanar-me? Que li passés les meves manses bon punt hagués trencat peres amb elles. Mai no em va donar ni cinc per l'article que vaig escriure. Ella es pensava que jo admirava sincerament les seves obres. Mai no hauria aconseguit que em fes aquest retrat si no li hagués promes fer-li de bo amb aquella flavia de Minnesota. Estava guillada per ella... solia seguir-nos com una gossa calenta... no ens la podíem treure de sobre, aquesta guineu! M'amargava la vida. Vaig arribar a l'extrem de tenir por de dur una dona aquí per temor que ella se'ns tirés a sobre. Solia esllavissar-me fins aquí com un lladre i tancava la porta al meu darrera bon punt era a dins... Entre ella i aquella mansa de Georgia,

em feien tornar boig. L'una sempre anava calenta i l'altra sempre estava famolenca. Em repugna fotre'm una dona morta de gana. És com si li endinsessis menjar i després li tornessis a treure... Redeu, això m'ha fet recordar una cosa... on vaig posar aquell ungüent blau? N'has tingut mai d'aquestes coses? És pitjor que agafar purgacions. I no sé pas on les vaig pescar. He portat tantes dones aquí darrerament que n'he perdut el rastre. És curiós, car totes feien flaire de net. Però ja saps com és...

La raspa ha amuntegat les seves coses a la vorera. El patron guaita amb aire malhumorat. Un cop ha estat tot carregat al taxi, només resta espai per a un de nosaltres. Bon punt comencem de rutllar, Van Norden treu un diari i comença a embolicar els pots i les cassoles; al nou hotel està estrictament prohibit cuinar. Quan arribem al nostre destí, tot l'equipatge està desfet; no hauria estat tan emprenyador si la madam no hagués tret el nas per la porta justament quan començàvem d'enfilar les escales.

- Déu meu! - exclama -, que dimonis és tot això? Que representa?

Van Norden ~~mitx~~ se sent tan intimidat que no se li acut de dir altra cosa que:

- C'est moi... c'est moi, madame!

I girant-se cap a mi, remuga salvatgement:

- Quina lloca! Li has vist la cara? Aquesta em farà la vida impossible.

~~El~~ L'hotel està situat al fons d'un passatge brut i forma un rectangle molt semblant a una penitenciària moderna. El bureau és ampli i tenebrós, a despit dels reflexos brillants de les parets de mosaics. Hi ha gabies d'ocells penjades a les finestres i quadrets esmaltats pertot arreu demanant als dispesers en un llenguatge arcaic que no facin això i que no s'oblidin d'allo altre. Tot està quasi immaculadament net, però tot és miserable, deslluït, ruïnós. Les butaques entapissades s'aguanten amb filferros retorçats; us recorden neguitosament la cadira elèctrica. L'habitació que ha d'ocupar és al cinquè pis. Mentre muntem per l'escala, Van Norden m'informa que Maupassant visqué en aquest hotel. I sense prendre ale comenta que al vestibul se sent una olor especial. Al cinquè pis algunes finestres no te-

nen vidres; ens aturem un instant a contemplar els llogaters de l'altra banda del pati. Comença de ser l'hora de sopar i la gent retornen a llurs habitacions amb aquell posat fatigat i abatut que dóna el guanyar-se la vida honestament. La majoria de les finestres són obertes de bat a bat: Les sordides cambres tenen l'aspecte de boques que badallen. Els ocupants també badallen, o bé es rasquen. Van amunt i avall desorientats i aparentment sense un propòsit determinat; ben bé podrien ser una colla de llunatics.

Quan ~~ens girem~~ ^{ens girem} per enfilear el corredor devers l'habitació 57, s'obre tot d'una una porta enfront nostre i una bruixota de cabells esbullats i ulls de sonada surt a xafardejar. Ens sobta de tal manera, que restem petrificats. Durant un minut ens quedem tots tres allí plantats incapaços de moure'ns o ni tan sols de fer un gest intel·ligent. Darrera la bruixota, vaig una taula de cuina en la qual jeu un infant nu de pel a pel, un nadó menudet no pas més gran que un pollastre desplomat. Finalment la vella pren una galleda que té al seu costat i fa una passa endavant. Nosaltres ens separem per tal de deixar-la passar i, en cloure's la porta darrera d'ella, l'infant profereix un agut esgarip. És l'habitació 56, i entre la 56 i la 57 hi ha la comuna on la bruixota buida la galleda.

D'ença que hem pujat les escales, Van Norden no ha piulat. La seva expressió, però, és eloqüent. Quan obre la porta de la 57, un instant tinc la sensació ~~de haver-me tornat~~ ^{d'haver-me tornat} foli. Un espill enorme cobert amb una gassa verda i ubicat en un angle de 45 graus, penja directament davant l'entrada sobre un cotxet d'infant curull de llibres. Van Norden ni tan sols esbossa un somriure; en canvi, s'adreça desmenjadament cap al cotxet i prenent un llibre es posa a fullejar-lo, talment com ho faria un home que entrés a una biblioteca pública i s'atansés distretament al prestatge més proper. I potser això no m'hauria semblat tan absurd si alhora no hagués clissat un parell de manubris de bicicleta reposant en un racó. Semblen tan absolutament pacífics i satisfets, com si fes anys que fossin allí dormint, que tot d'una em fa l'efecte que hem romas en aquesta cambra, exactament en la

mateixa posició, durant un temps incalculable, que la nostra era una posa adoptada en un somni del qual mai no n'havíem emergit, un somni que el més mínim gest, adhuc el més mínim parpelleig podria interrompre'l. Però més notable encara és la reminiscència que sobtadament aflora a la superfície de la meva consciència, el record d'un somni real que vaig tenir l'altra nit, un somni en el qual vaig veure Van Norden exactament en aquest racó que ara ocupen els manubris de bicicleta, amb la diferencia que en lloc dels manubris hi havia una dona arraulida amb les cames alçades. El veig dempeus, a la vora d'aquesta dona, amb aquella mirada intensa i vigilant que apareix als seus ulls cada cop que desitja alguna cosa vivament. El carrer on s'esdevé tot això se m'apar borrós... només l'angle que formen les dues parets, és clar, i la silueta de la dona ajaçada. Veig que s'atança amb aquell posat agil, animalitzat, que li és característic, alie a tot el que passa al seu entorn, disposat a fer la seva. I com si digués amb l'esguard: "Després em pots matar, però deixa'm que te la fiqui... Te l'haig de ficar!" I heus-el aquí, vinclat sobre ella, colpejant tots dos el cap contra la paret; ell experimenta una erecció tan tremenda que se li fa senzillament impossible de penetrar-la. Tot d'una, amb aquell aire fastiguejat que tan bé sap adoptar, es dreça i es corda els pantalons. Esta a punt de guillar quan de sobte s'adona que el seu penis és a terra, a la vorera. Té la llargaria d'un pal d'escombra. El cull distretament i se'l posa sota el braç. Quan s'allunya, veig que en un cap del pal d'escombra es gronxen dos bulbs enormes, talment els bulbs dels tulipans, i sento que ell va remugant: "testos... textos"

El garçon arriba panteixant i suant. Van Norden se'l mira idiotitzat. Ara entra la madam i, anant de dret cap a Van Norden, li arrabassa el llibre de les mans, el llença dins el cotxet i, sense dir ni un mot, l'empeny cap al vestibul.

- Això és un manicomi - diu Van Norden, somrient amargament.

El seu somriure és tan lleu, tan indescriptible que, un instant, la sensació d'estar somniant retorna i em sembla que som drets al capdavall d'un

llarg passadís a la fi del qual hi ha un mirall corrugat. I al llarg d'aquest corredor, brandant la seva aflicció com si fos una llanterna fumada, Van Norden tentineja, entra i surt trontollant a mida que aquí i alla s'obre una porta i una ma l'arrossega cap a dins o una peül·la l'engega cap a fora. I com més s'allunya més llobrega és la seva aflicció; la duu com el fanalet que els ciclistes aguanten amb les dents les nits en que el paviment és humit i llefiscós. Entra a les cambres i en surt com un esperitat, i en asseure's, la cadira s'esfondra, i quan obre la maleta només hi ha un raspall de les dents. A cada peça hi ha un mirall enfront del qual s'hi atura i mastega la seva fúria, i de tant mastegar, remugar i murmurar, mussitar i renegar, les barres se li han desencaixat i li pengen desllorigadament i, quan es frega la barba, li cauen trossos de mandíbula i de tan enutjat que esta amb ell mateix els trepitja i els fa a miques amb els seus enormes talons.

Mentrestant, hom ha entrat l'equipatge. I les coses comencen de semblar encara més estranyes que abans - sobretot quan subjecta el seu aparell de fer gimnastica i es posa a fer exercicis.

- M'agrada aquest lloc - li diu somrient al garçon.

Es lleva la jaqueta i l'armilla. El garçon se'l mira intrigat; duu una maleta en una ma i l'irrigador a l'altra. Jo m'he quedat dret a l'avantcambra, engrapant el mirall de la gassa verda. No hi ha cap objecte que sembli tenir un ús practic. L'avantcambra mateixa sembla inútil, com ho fóra un vestibul en un graner. És exactament la mena de sensació que experimento quan entro a la Comédie-Française o al Palais Royal; és un món de bric-a-brac, de trapes, d'armes i bustos i trespols encerats, de canelobres i armadures, d'estatues sense ulls i cartes d'amor dins les vitrines. Alguna cosa esta passant, pero no té cap sentit; és com acabar-se les ampolles de Calvados mig buides per tal com no hi ha lloc a la maleta.

Muntant les escales, com deia fa un moment, esmenta el fet que Maupassant solia viure aquí. La coincidència sembla haver-lo impressionat. Li agradaria poder creure que fou en aquesta mateixa cambra on Maupassant

engendra alguns d'aquells contes espantosos sobre els quals recolza la seva reputació.

- Vivien com a porcs, aquells pobres malparits - diu.

Seiem a l'entorn de la taula rodona en un parell de comodess butaques velles que han estat reforçades mitjançant grapes i tirants; el llit és devora nostre, tan a prop, per cert, que podem posar-hi els peus a sobre. L'armoire es troba en un racó darrera nostre, també a l'abast. Van Norden ha abocat la roba bruta damunt la taula; seiem amb els peus enterrats sota les seves camises i els seus mitjons bruts i fumem complaguts. La sordidesa de l'indret sembla haver actuat com un encantament en ell: n'esta satisfet. Quan m'alço per encendre el llum, suggereix que podríem jugar una partida de cartes abans d'anar a sopar. De manera que ens asseiem vora la finestra, amb la roba bruta esbarriada per terra i l'aparell de fer gimnastica penjat a l'aranya, i juguem unes quantes partidetes de pinacle. Van Norden s'ha guardat la pipa i s'ha entaforat un bocí de tabac a la boca. Ara i adés escup per la finestra, enormes i saludables gargalls de suc marró que espeteguen en topar contra el paviment del carrer. Sembla satisfet ara.

- A Nord-America - diu -, ni podries somniar de viure en un lloc com aquest. Fins i tot quan vivia de l'aire del cel dormia en habitacions millors que aquesta. Però aquí sembla natural; és com els llibres que llegeixes. Si mai hi torno, m'oblidaré absolutament d'aquesta vida, com t'oblides d'un malson. Probablement reprendré la meua vida exactament al mateix punt on la vaig deixar... si mai hi torno. De vegades ajagut al llit somnio en el passat i em resulta tot tan real que m'haig de somoure per tal de saber on sóc. Sobretot quan tinc una dona al costat; res no pot allunyar-me de la realitat com una dona. Això és tot el que els demano, que pugui oblidar-me de mi mateix. De vegades m'extravio de tal manera en el meu somieig que ni puc recordar el nom de la mansa o el lloc on l'he trobada. Fa gracia, oi? És agradable tenir un cos jove i calid al teu costat quan et despertes al matí. Et causa una sensació de netedat. Et tornes espiritual... fins que

comencen d'abocar tota aquella merda sobre l'amor i tot allo. Per que totes aquestes manses han de garlar tant sobre l'amor, m'ho pots explicar? Aparentment no en tenen prou amb una bona cardada... necessiten la teva anima també...

Per cert que aquest mot, anima, que esclata sovint en els soliloquis de Van Norden, solia produir-me un efecte curiós al principi. Cada cop que sentia la paraula anima dels seus llavis em posava histeric; en certa manera em sonava com una moneda falsa, més encara per tal com sovint anava acompanyada d'un gargall de suc marró que deixava un filet penjant a la commissura dels llavis. I com que mai no he tingut escrúpols d'esclafir el riure davant dels seus nassos, s'esdevenia invariablement que, quan sonava aquesta parauleta, Van Norden feia una pausa prou llarga esperant que esclatés la meva rialla i alehores, com si res no hagués passat, reprenia el monolog, tot repetint la paraula cada cop amb més freqüència i cada vegada amb un emfasi més acaroador. Era la seva anima allo que les dones provaven de posseir... això m'ho aclara perfectament. M'ho ha explicat diverses vegades, pero hi torna altra volta com ~~xixfexxaxaxax~~ un paranoic a la seva obsessió. En certa manera Van Norden és un foll, d'això n'estic convencut. L'únic temor que té és que el deixin sol, i aquesta por és tan pregonia i persistent que fins i tot quan es munta una dona, fins i tot quan s'ha soldat amb ella, no pot fugir de la presó que s'ha bastit per a ell mateix.

- Ho he provat tot - m'explica -. De vegades em poso a comptar, o començo a rumiar un problema filosofic, pero no serveix de res. És com si jo fos dues persones, i una d'elles m'estigués observant tota l'estona. M'enfelloneixo de tal manera amb mi mateix que em mataria... i en una bona mesura, això és el que faig cada cop que tinc un orgasme. Durant un segon em destrueixo. Llavors ni tan sols existeix una sola personalitat... no existeix res... ni tan sols la manca. És com rebre la comunió. T'ho juro. Després durant uns quants segons experimento un deliciós arborament espiritual... i potser aquest estat podria perllongar-se indefinidament

- qui sap? - si no fos pel fet que tens una dona al costat i després l'irrigador i l'aigua corrent... tots aquests petits detalls que et fan sentir desesperadament conscient de tu mateix, desesperadament sol. I per aquest únic instant de llibertat has d'empassar-te tota aquella merda sobre l'amor... em treu de polleguera de vegades... voldria enviar-les de seguida a passeig d'una puntada de peu... de tant en tant ho faig. Però això no les espanta. De fet, els agrada. Com menys cas els fas, més et segueixen. Hi ha alguna cosa perversa en les dones... en el fons són totes masoquistes.

- Però, alehores, que n'esperes tu d'una dona? - li demano.

Comença de masegar-se les mans; el llavi jussà li cau. Sembla completament frustrat. Quan eventualment assoleix de quequejar unes quantes frases entretallades, ho fa amb la convicció que darrera les seves paraules no hi ha res més que una abassegadora futilitat.

- Voldria poder-me lliurar a una dona - esclata -. Desitjaria que m'alliberés de mi mateix. Però per fer això, ella hauria de ser millor que jo; hauria de tenir esperit, no solament una xona. Hauria de fer-me creure que la necessito, que no puc viure sense ella. Busca'm una mansa així, vols? Si ho feies, et cediria la meua feina. Llavors tant se me'n donaria del que em passés: no hauria de menester ni feina ni amics ni llibres ni res. Si ella pogués fer-me creure que hi ha coses més importants al món que no pas jo mateix. Redeu, com em detesto! Però encara odio més aquestes manses malparides... perquè no n'hi ha cap que valgui un ral.

- Tu et penses que sento admiració per mi mateix - prossegueix -. Això demostra que em coneixes poc. Sé que sóc un gran tipus... no tindria aquests problemes si no hi hagués alguna cosa dintre meu. Però el que em rebenta és que no sé expressar-me. La gent es pensen que sóc un caçador de manses. Que en són de buits, aquests pedants que es passen el dia a la terrace rumiant el bol psicològic... No està malament, oi? : el bol psicològic. Anota-m'ho. L'utilitzaré a la meua columna la setmana entrant... Parlant de tot, has llegit mai Stekel? És bo? Em sembla que no és més que un cas

patologic. Per Déu que voldria tenir prou coratge per consultar un psicoanalista... un de bo, vull dir. No vull anar a veure cap embrollaire d'aquests amb barbeta i levita, com el teu amic Boris. Com te les apanyes per tolerar aquesta mena d'individus? No t'avorreixes com una ostra? M'he fixat que enraones amb tothom. Tant se te'n fot. Potser tens raó. Tant de bo no tingués un esperit tan maleïdament crític. Però aquests jueus llardosos que es passen tot el sant dia pels volts del Dome, redéu, em fan esgarriar. Enraonen com els llibres sagrats. Si podia parlar amb tu cada dia, potser aconseguiria arrencar-me alguna cosa del pit. Tu saps escoltar. Sé que jo no represento res per a tu, però ets pacient. I no tens cap teoria per explotar. Suposo que després ho apuntes tot en el teu quadern. Escolta, tant me fa el que diguis de mi, però no em facis apareixer com un caçador de manses... és massa simple. Algun dia escriuré un llibre sobre mi mateix, sobre els meus pensaments. No vull pas dir simplement una peça d'anàlisi introspectiu... Vull dir que m'ajeuré damunt la taula d'operacions i posaré al descobert totes les meves entranyes... totes i cada una de les maleïdes coses que tinc a dins. Hi ha hagut mai ningú que ho hagi fet això? De que diables te'n rius? Ho trobes ingenu?

Me'n ric perquè cada cop que toquem el tema d'aquest llibre que escriura algun dia, les coses prenen un aspecte incongruent. Només cal que digui "el meu llibre" i tot seguit el món es redueix a les dimensions particulars de Van Noorden i Companyia. El llibre ha de ser absolutament original, absolutament perfecte. És per això, entre d'altres coses, que li és impossible de començar-lo. Bon punt se li acut una idea, comença d'analitzar-la. Se'n recorda que Dostoïevski ja l'havia utilitzada, o bé Hamsun o qualsevol altre.

- No vull dir que desitjo ser millor que no pas ells, sinó que vull ser diferent - s'explica.

I així, en lloc de posar-se a escriure el seu llibre, llegeix un autor rera l'altre per tal de tenir l'absoluta certesa que no espigolara en llur

propietat privada. I com més llegeix, més desdenyós es torna. Cap no el satisfà; cap no assoleix aquell grau de perfecció que ell s'ha imposat. I oblidant completament que no ha arribat a escriure ni un sol capítol, parla d'ells amb condescendència, talment com si existís un prestatge ple de llibres amb el seu nom, llibres que tothom coneix i els títols dels quals resulta, per tant, superflu d'esmentar. Per bé que mai no ha mentit obertament sobre aquest fet, és obvi que les persones que importuna per tal d'orejar la seva filosofia particular, les seves crítiques, i els seus planys, donen per descomptat que darrera d'aquells comentaris descordats es dreça una solida obra. Especialment les verges joves i ximplotes que s'enduen a la seva habitació amb el pretext de llegir-los els seus poemes, o amb el pretext, encara millor, de demanar-los consells. Sense el més mínim sentiment de culpabilitat o carrec de consciència els posara/les mans un tros de paper arrugat en el qual hi ha gargotejat unes quantes línies - la base d'un nou poema, com diu ell - i amb absoluta seriositat els sollicitara l'expressió sincera de llur opinió. Com que generalment no saben que dir a manera de comentari, desconcertades com estan per l'absoluta manca de sentit de les frases, Van Norden aprofita l'avinentesa per a exposar-los el seu punt de mira sobre l'art, un punt de mira, no cal dir-ho, creat espontaniament per a l'ocasió. S'ha tornat tan expert a representar aquest paper que la transició dels "cantos" d'Ezra Pound al llit es resol tan simplement i tan naturalment com una modulació d'una clau a una altra; de fet, si no es realitzés, es produiria una dissonància, la qual cosa és el que s'esdevé ara i adés quan s'equivoca respecte a aquestes guillades a qui ell qualifica de "candidates". Naturalment, atesa la seva personalitat, es refereix a aquests errors fatals de judici amb recança. Però quan es decideix a confessar un error d'aquesta mena ho fa amb absoluta franquesa; en realitat, sembla haver-ne un plaer pervers quan s'atura a furgar en la seva ineptitud. Hi ha una dona, per exemple, a la qual esta tractant d'aconseguir des de fa deu anys - primer a Nord-Amèrica i finalment aquí, a París. És l'única persona del sexe oposat amb la qual manté relacions amigables i

cordials. No sols sembla que s'agraden mútuament, sinó que es comprenen. De primer em pensava que si ell podia realment conquerir aquesta criatura, estaria resolt el seu problema. Tots els elements per a una unió feliç eren donats - llevat del fonamental. Bessi era tan insolita en la seva manera de ser com ell mateix. L'interessava tan poc lliurar-se a un home com les postres que hom serveix després del menjar. Generalment era ella qui feia l'elecció i ella mateixa feia la proposició. No era lletja, però tampoc no podia dir que fos bonica. Tenia un cos bell, això era el més important - i li agradava, com se sol dir.

Eren tan companys, aquell parell, que de vegades, per tal de satisfer la seva curiositat (i també amb la vana esperança d'excitar-la amb la seva habilitat), Van Norden l'amagava a l'armari durant alguna de les seves sessions. Un cop s'havia acabat tot, Bessie sortia del'amagatall i es posaven a comentar el fet amb tota naturalitat, és a dir, amb una gairebé absoluta indiferència per tot, tret de la "técnica". La técnica era un dels temes preferits per part d'ella, almenys en aquelles polemiques que vaig tenir el privilegi d'escoltar.

- Quin defecte té la meua técnica? - demanava ell.

I Bessie contestava:

- Ets massa groller. Si mai intentes de conquerir-me, has d'aprendre a ser més subtil.

Existia una comprensió tan gran entre tots dos, com deia, que sovint quan arribava a can Van Norden, a dos quarts de dues, trobava Bessie asseguda al llit, els llençols arregussats, i Van Norden invitant-la a que li toqués el penis...

- ... només uns quants copets suaus - deia ell -, així tindrè coratge per a llevar-me.

O bé insistia a que li fes una bufadeta, o si fracassava, se l'agafava ell mateix i se'l sacsejava com si fos una campana, mentre esclafien el riure com un parell de folls.

- Mai no me la tiraré, aquesta gossa - deia -. No em té gens de respecte. Això és el que guanyo de convertir-me en el seu confident.

I aleshores, abruptament, potser afegia:

- Que me'n dius de la rossa que et vaig mostrar ahir?

Adreçant-se a Bessie, és clar. I Bessie es burlava d'ell dient-li que no tenia gust.

- Oh, no em vinguis amb aquests romanços - faria ell.

I llavors, enjogassat, diria potser per mil·lèsima vegada, per tal com a hores d'ara allò ja s'havia convertit en una facecia constant entre tots dos:

- Escolta'm, Bessie, no vols que et clavi una bitlla? Només una cardada... no?

I si la temptativa fracassava, com era habitual, afegiria amb el mateix to:

- Bé, i amb ell? Per que no ho fas amb ell?

El problema de Bessie era que no podia, o senzillament no volia equiparar-se amb una meuca. Parlava de la passió, com si fos una paraula nova de trinka. S'apassionava per tot, adhuc per una cosa tan nímia com ficar-se al llit amb un home. Havia de posar-hi l'anima.

- Jo també m'apassiono de vegades - deia Van Norden.

- Oh, tu! - exclamava Bessie -. Tu no ets més que un satir decrepit. Quan tens una erecció, et penses que t'apassiones.

- Esta bé, potser no és passió... però no et pots pas apassionar si no trempes. Això és una veritat com un cove, no?

Tot això relacionat amb la Bessie i amb les altres dones que dia rera dia s'enduu a la seva habitació no m'ho trec del cap mentre ens adrecem cap al restaurant. M'he adaptat tan bé als seus monologs que, sense interrompre el meu propi somieig, faig el comentari adient d'una manera automàtica, bon punt sento que la seva veu s'apaga. És un duo, i com en la majoria dels duos, hom no escolta atentament sinó el senyal que anuncia l'adveniment de la pròpia veu. Com que és la seva nit lliure, i per tal com li he promès que li

que li faria companyia, m'he immunitzat previament contra les seves incertituds. Sé que abans no s'hagi acabat el vespre estaré del tot exhaust; si tinc sort, és a dir, si puc rascar-li uns quants francs com un pretext o altre, m'escapoliré ~~xxxí~~ bon punt se'n vagi a la comuna. Però com que coneix la leva propensió a acomiadar-me a la francesa, en lloc de sentir-se ofes, simplement pren la precaució de guardar-se els sous. Si li demano diners per a comprar cigarrets, insisteix a venir amb mi a comprar-los. No vol que el deixi sol ni un instant. Fins i tot quan assoleix de pescar una dona, se sent aterroritzat de quedar-se sol amb ella. Si fos possible, em tindria assegut a la ~~xxx~~ habitació mentre realitza la seva actuació. Fóra com demanar-me que m'esperí mentre s'acaba d'afaitar.

Les nits de lleure, Van Norden generalment sol tenir almenys cinquanta francs a la butxaca, un fet que no el priva pas de manllevar diners cada cop que en té l'avinentesa.

- Hola - diu -, dóna'm vint francs... els he de menester.

A la vegada, té la virtut de semblar esporuguit. I si algú es refusa, es torna insultant.

- Bé doncs, convida'm a prendre una copa.

I quan aconseguix la copa, insisteix gentilment:

- Escolta, dóna'm cinc francs, doncs... dóna-me'n dos...

Anem d'un bar a l'altre a la percaça d'una mica d'emoció, tot acumulant, sempre, uns quants francs més.

A la Coupole topem amb un torrat que treballa al diari. És un dels companys de la redacció. Acaba de presenciar un accident a l'oficina, ens informa. Un dels correctors de proves ha caigut per l'ull de l'ascensor. No creuen pas que es pugui salvar.

De primer, Van Norden resta esbalaït, pregonament esbalaït, però bon punt s'assabenta que es tracta de Peckover, l'angles, sembla alleugit.

-- El pobre malparit - diu - estava més mort que no pas viu. Tot just faun parell de dies que li van posar la dent dura postissa...

L'al·lusió a les dents postisses li fa venir llagrimes als ulls a l'home de la redacció. Ens explica entre sanglots un petit incident vinculat amb l'accident. Està trasbalsat, més trasbalsat per aquest incident que no pas per la catastrofe mateixa. Segons que sembla, quan Peckover topa contra el fons de l'ull de l'ascensor, recupera el coneixement abans que ningú pogués ajudar-lo. Malgrat haver-se romput les cames i tenir les costelles esclafades, havia aconseguit de posar-se de quatre grapes i buscar a les palpenes la dentadura postissa. A l'ambulancia, tot delirant, plorava per les dents que havia perdut. L'incident era patètic i ridícul ensems. El company de la redacció no sabia si riure o plorar mentre ho contava. Era un moment delicat, car amb un trompa com aquell un moviment en fals podria comportar un cop d'ampolla al mig del cap. Aquell minyó no havia estat molt amic de Peckover, de fet poques vegades havia posat els peus al departament de correccions: hi havia un mur invisible que separava els individus de dalt dels individus de baix. Però ara, d'ençà que havia sentit l'ale de la mort, volia demostrar que tenia esperit de companyonia. Desitjava plorar, si podia, per tal de provar que era un minyó normal. I Joe i jo, que coneixíem bé Peckover i que també sabíem que no valia un rot de gitano, ni tan sols unes quantes llagrimes, ens vam quedar atònits davant aquella sensibleria ebria. Nosaltres bé volíem dir-li-ho, també, però amb un minyó com aquell no us podeu permetre de ser honest; heu de comprar una corona i anar al funeral tot fent veure que us sentiu afligit. I, encara, heu de felicitar-lo per la bella nota necrològica que ha escrit. Dura a sobre la seva delicada nota necrològica durant una pila de mesos, ponderant tant la forma amb que resolgué la situació que fins i tot farà pudor. Nosaltres, Joe i jo, ho pensarem tot això sense dir-nos ni un mot. Ens quedarem allà escoltant-lo experimentant un mortal i silenciós menyspreu. I tan bon punt poguérem girar cua i guillar, ho vam fer; de manera que el deixarem allí al bar amb el seu somiqueig i el seu pernod.

Un cop fórem lluny de la seva vista, esclatarem a riure històricament, La dentadura postissa! Tant se val el que diguéssim del pobre diable, i

també diguérem unes quantes coses bones, sempre anàvem a parar a la dentadura postissa. Hi ha gent en aquest món que de tan grotesca com és fins i tot la mort els atorga un aspecte ridícul. I com més horrible és la mort, més ridículs semblen. De res no val mirar de disfressar la fi amb una mica de dignitat; caldria que fossiu un mentider i un hipòcrita per poder descobrir res de tragic en el seu traspàs. I per tal com nosaltres no necessitavem posar-nos cap careta falsa, podíem riure'ns d'aquell incident a cor que vols. Ens passarem tota la nit rient, i de tant en tant descarregàvem tot el menyspreu i tota l'avversió que sentíem pels minyons de la redacció, els capgrossos que devien estar tractant de convencer-se, segurament, que Peckover era una bella persona i que la seva mort era una catastrofe. Tota mena de records divertits acudien a la nostra ment: els punts i comes que se li escapaven i per culpa dels quals li estiraven les orelles. Li feien la vida impossible amb llurs punts i comes de merda i els fragments que sempre es cruspia. Fins i tot van estar a punt d'acomiar-lo un dia perquè es presenta a treballar amb l'ale vinós. El menyspreaven perquè sempre semblava tan afligit i perquè tenia èczema i caspa. Per a ells només era un no ningú, però ara que s'havia mort tots cotitzarien esplendidament, li comprarien una enorme corona i farien imprimir el seu nom amb lletres grans a la columna de defuncions. Qualsevol cosa que pugui projectar un lleu reflex sobre ells mateixos; si podien, el convertirien en una fabulosa cagarada. Però malauradament, tractant-se de Peckover, ben poca cosa podien inventar. Era un zero, i ni tan sols el fet d'estar mort no afegiria ni una sola xifra al seu nom.

- Només té un sol aspecte bo tot això - diu Joe -. Podràs ocupar el seu lloc. I si tens una mica de sort, potser et fotras de cap per l'ull de l'ascensor i et trencaras el coll. Et comprarem una magnífica corona, t'ho prometo.

A trenc d'alba, seiem a la terrace del Dome. Fa estona que ens hem o-

blidat del pobre Peckover. Ens hem divertit una mica al Bal Negre i la ment de Joe ha retornat a l'eterna preocupació: les menses. És en aquesta hora, quan ja quasi s'ha acabat la nit de descans, que la seva inquietud esdevé febril. Pensa en les dones que ~~ha~~ s'ha deixat escapar al començament del vespre i en aquelles altres que hauria pogut haver pel sol fet de demanar-los-ho, si no fos que ja n'esta fart. Inevitablement se'n recorda de la seva mense de Georgia - la qual ha estat perseguint-lo darrerament, tot implorant-li que la deixés viure amb ell, almenys fins que aconseguixi una feina.

- No em fa res donar-li de menjar de tant en tant - diu -, però no puc pas permetre que es quedi d'una manera permanent... m'ho arruinaria tot amb les altres menses.

Allo que més l'emprenya és que no s'engreixa gens.

- És com ficar-se al llit amb un esquelet - explica -. L'altre nit me la vaig tirar - per llastima - i que et penses que s'havia fet, aquella gossa boja? Se l'havia afaitada del tot... ni un pel havia deixat. T'has tirat mai una dona amb la xona afaitada? És repulsiu, oi? I és divertit, alhora. Talment una cosa de folls. No sembla una xona: és talment una cloïssa morta o una cosa així.

Em conta que, desvetllada la seva curiositat, salta del llit i se'n va anar a buscar la lot.

- Li vaig fer obrir i vaig enfocar la lot. M'hauries hagut de veure... era comic. Em vaig concentrar tant, que vaig oblidar-me d'ella. Mai a la vida no havia mirat una xona amb tanta d'atenció. Hauries dit que no n'havia vista mai cap. I com més la contemplava, menys interessant la trobava. Això demostra que no té res després de tot, especialment quan esta afaitada. És la pelussera el que les torna misterioses. Per això les estatuets et deixen fred. Només un cop vaig veure una estatua amb una xona de debó... era de Rodin. L'hauries de veure algun dia... té les cames ben separades... no crec que tingués cap. Només una xona, podríem dir. Redeu, va ser horrible! El cas és que totes s'assemblen. Quan les contemples vestides t'imagines

tota mena de coses; els atorgues una individualitat, que no tenen, és clar. Només hi ha un tall entremig de les cames i per aquest tall t'encens... ni tan sols te'l mires la majoria de vegades. Saps que és allí i no penses més que en ficar-li la virosta a dins: és com si el penis pensés per tu. És una il·lusió. T'abruses per no res... per un tall ple de pel, o sense pel. És tan absolutament insignificant, que em fascinava mirar-lo. Em dec haver quedat uns deu minuts estudiant-lo. Quan te'l mires d'aquesta manera, objectivament, se t'acuden ~~tant~~ coses sense cap ni peus. Tot aquest misteri a l'entorn del sexe... i aleshores descobreixes que no és res: només el buit. No fóra divertit trobar-hi una harmonica a dintre... o un calendari? Però no hi ha res... no res. És emprenyador. Per poc em torno boig... Escolta, saps que vaig fer després? Li vaig clavar una bitlla a corre-cuita i tot seguit em vaig girar d'esquena. Sí, vaig prendre un llibre i em vaig posar a llegir. D'un llibre en pots haver moltes coses, per bé que sigui un mal llibre... però d'una zona... és perdre miserablement el temps...

El cas és que mentre ell acabava aqueulla tirallonga, una meuca ens va tirar l'ull. Sense la més mínima transició, m'etziba bruscament:

- T'agradaria clavar-li un cop de sec? No ens costarà molt... podem anar-hi tots dos.

I sense esperar resposta, s'alça i se li apropa. Al cap d'uns minuts, torna:

- Tot està arreglat - m'explica -. Acaba't la cervesa. T'és gana. Ja no hi ha res a fer en aquesta hora... podem anar-hi tots dos per quinze francs. Anirem a la meua habitació... sera més barat.

Camí de l'hotel, la noia tremola tant que ens aturem per oferir-li un cafe. És una criatura més aviat dolça i no gens desagradable. Evidentment coneix Van Norden, sap que no pot esperar de treure-li més que els quinze francs.

- Tu no tens ni un clau - em diu Van Norden, en veu baixa.

Com que jo no tinc ni cinc, no veig a que ve això, fins que esclata:

- Per l'amor de Déu, recorda que no tenim cales. No t'estovis quan arribem a dalt. Et demanava alguna cosa més; la conec, aquesta mansa! Hauria vingut per deu francs, si hagués volgut. No té sentit aviciar-les...

- Il est méchant, celui-la - em diu ella, aplegant la brossa de les observacions de Van Norden amb el seu posat d'estúpida.

- Non, il n'est pas méchant, il est très gentil.

Ella denega amb el cap tot rient.

- Je le connais bien, ce type.

I aleshores comença de narrar una història desgraciada, sobre l'hospital i la manca de diners i la criatura que té al camp. Però no ho exagera. Sap que tenim les orelles embuçades; però la misèria és allí, al seu dedins, com una pedra, i no hi ha lloc per a cap altre pensament. No intenta pas de tocar-nos el cor; no fa sinó arrossegar el pes enorme que duu al seu interior d'una banda a l'altra. M'agrada una mica. Déu vulgui que no tingui cap malaltia...

En ser a l'habitació, comença de fer els preparatius mecànicament.

- Per casualitat, no hi haurà cap rosegó de pa? - demana, mentre es culliva al bidet.

Van Norden es posa a riure en sentir-ho.

- Té, serveix-te una copa - li diu, atansant-li una ampolla.

No vol prendre res; es queixa que té l'estómac ociós.

- Això només és un parany - diu Van Norden -. No deixis que et treballi la moral. Malgrat tot, més m'estimaria que parlés d'una altra cosa. Com dimonis pots desvetllar la passió amb una mansa famèlica als braços?

Precisament! Cap dels dos no sentim passió. I, quant a ella, si esperaveu descobrir-li una guspira de passió, fóra com pretendre que us mostrés un collar de diamants. Però hi ha els quinze francs, i bé cal fer alguna cosa al respecte. És com un estat de guerra: bon punt la situació arriba al punt culminant, ningú no pensa sinó en la pau, en acabar la guerra com més aviat millor. Tot i això, però, ningú no té el coratge de depositar les armes, de dir: "Ja n'estic tip... prou". No, en algun lloc hi ha quinze francs, pels

quals ja ningú no en donaria ni un rot, uns francs que al capdavant ningú no els haura, però són com la causa originària de les coses i en lloc d'escoltar la pròpia veu, en lloc d'eixir de la causa originària, hom es ret a la situació, hom continua escorxant, escorxant i com més covard se sent més heroicament es capté, fins que arriba ~~en~~ un dia que el fons s'esfondra i de sobte tots els ~~exteriors~~ canons emmudeixen i els sanitaris recullen amb llurs lliteres els herois mutilats i ensangonats, i els claven medalles al pit. Aleshores a hom li queda la resta de la seva vida per pensar en els quinze francs. No té ni ulls ni braços ni cames, però li resta el consol de somniar durant els dies que li queden de vida en els quinze francs que tothom ha oblidat.

Es talment un estat de guerra - no m'ho puc treure del cap. La manera amb que ella es basqueja, per tal d'insuflar-me una guspira de passió, em fa pensar que fóra un pobre soldat malparit si mai arribava a ser prou ximple com per deixar-me enxampar tan fàcilment i ser arrossegat cap al front. Quant a mi, sé que ho retiria tot, aduuc l'honor, per tal d'escapar d'aquest merder. No tinc estomac per suportar-ho, i això és l'única cosa que cal tenir. Però ella té els quinze francs ficats al cap i si jo no vull lluitar, ella m'obligara a fer-ho. Bé que no podeu pas inserir l'esperit de lluita en els pebrots d'un home si no ~~se~~ sent cap inquietud per la lluita al seu interior. Alguns som tan coverds que ni tan sols assolireu de convertir-nos en herois, per molt que ens vulgueu espantar amb la mort. Potser sabem massa. Alguns de nosaltres no vivim en aquest instant: hi ha qui viu un xic avançat, o un xic endarrerit. La meua ment està totsemps concentrada en el tractat de la pau. No puc oblidar que han estat els quinze francs la causa de tota aquesta història. Quinze francs! Que són per a mi quinze francs, sobretot tenint en compte que no són meus?

Van Norden sembla assumir una actitud més normal sobre aquest afer. Tampoc no li interessen els quinze francs ara; és la situació allò que l'intriga. Sembla reclamar una demostració de vigor - està compromesa la seva virilitat. Els quinze francs estan perduts, tant si ens en sortim com si no. Hi

ha quelcom més en joc, potser, no solament la virilitat, sinó la voluntat. De nou penso en l'home a les trinxeres: ja ha deixat de saber perquè li cal continuar vivint, per tal com si aconseguís de sobreviure ara, no trigaria gaire a caure després, però ell va endavant igualment, i per bé que tingui l'anima d'un escarabat i s'ho hagi confessat a si mateix, deixeu-li un fusell o un ganivet o ni que siguin les ungles pelades i continuara matant, escorxant, eliminara un milió d'homes abans d'aturar-se i demanar-se per què.

Mentre contemplo Van Norden bregant amb ella, em sembla que estic observant una màquina els engranatges de la qual s'han desengranat. Si hom els deixava, podrien continuar d'aquesta manera eternament, rutllant i desengranant-se, sense que mai no passés res. Fins que alguna ma parés el motor. L'espectacle que ofereixen, talment dues cabres mancadés de la més mínima guspira de passió, rutllant permanentment sense cap motiu tret dels quinze francs, esborra qualsevol vestigi de sentiment que pugui niar en el meu interior llevat d'aquell tan inhumà de satisfer la curiositat. La noia jeu a la vora del llit i Van Norden es decanta al seu damunt talment com si fos un satir amb els peus solidament plantats a terra. Jo seó en una cadira darrera d'ell, observant llurs moviments amb una indiferència freda i científica; tant se me'n donaria que durés eternament. És com contemplar una d'aquestes màquines folles que vomiten diaris a milions, bilions i trillions amb llurs encapçalaments titulars sense sentit. La màquina, folla com és, sembla més assenyada, més fascinant, que no pas els éssers humans i els fets que la produïren. El meu interès per Van Norden i la noia és nul; si podia seure com ara i ~~contemplar~~ observar tots i cada un dels esdeveniments que tenen lloc en aquest instant pertot el món, el meu interès encara fóra menys nul. No fóra pas capaç de diferenciar un fenomen com aquest de la pluja que cau o d'un volcà en erupció. Mentre manqui aquella guspira de passió, l'esdeveniment no té significació humana. Val més contemplar la màquina. I aquest parell són com una màquina amb els engranatges desengranats. Cal el contacte d'una ma humana per tal d'adobar-la. Necessita un mecànic.

M'agenolla darrera Van Norden i examino la maquina amb més cura. La noia desanta el cap i em clava una llambregada desesperada.

- No hi ha res a fer - em diu -. És impossible.

En sentir-ho, Van Norden es posa a treballar amb renovada energia, talment un boc vell. És un gamarús tan obstinat que més s'estimara rompre's les banyes que no pas cedir. I ara s'empenya perquè li faig pessigolles al cul.

- Per l'amor de Déu, Joe, deixa-ho córrer! La mataras, la pobra noia.

- Deixa'm estar - remuga -. Gairebé estava a punt.

La seva posició i el to decidit amb que ha etzibat aquestes paraules m'han fet pensar, tot d'una, per segona vegada, en el meu somni. Bé que ara el pal d'escombra, que ell s'havia posat sota el braç amb indiferència, mentre s'allunyava caminant, sembla perdut per sempre. És com la seqüela d'aquell somni - el mateix Van Norden, però sense la causa originària. És com un heroi que torna de la guerra, un pobre malparit mutilat que viu la realitat dels seus somnis. Onsevilla que s'assegui, la cadira s'esfondra; qualsevilla que sigui la porta que traspassa, la cambra és buida; qualsevol cosa que es posi a la boca li deixa mal gust. Tot és igual que abans; els elements no han canviat, el somni no és distint de la realitat. Simplement que entre l'instant que s'adormí i l'instant que es desperta, li robaren el cos. És com una maquina que vomita diaris, milions i bilions de diaris cada dia, la primera pagina dels quals és plena de catastrofes, d'avalots, d'assassinats, d'explosions, de colisions; ell, però, no sent res. Si algú no fa girar l'interruptor, mai no sabrà que vol dir morir; no us podeu pas morir si us han robat el cos. Podeu muntar una dona i treballar el seu cos talment com un boc fins a l'eternitat; podeu anar a les trinxeres i caure esmicolat; res no produirà aquesta guspira de passió si no intervé la ma humana. Per tal que els engrantges engranin de nou, algú haura de posar la ma dins la maquina i haura de deixar-se-la esclafar. Cal que algú ho faci sense esperar cap recompensa, sense preocupar-se pels quinze francs; algú que tingui un pit

tan prim que si li clavaven una medalla caminaria geperut. I bé cal que hi hagi algú que sigui capaç de llençar un tros de carn dins una xona famolenca i que no tingui por de treure-li de nou. Altrament aquesta comedia continuara eternament. No hi ha manera de sortir-ne, d'aquest embolic...

Al cap d'una setmana sencera de llepar-li el cul al director - car això és el que cal fer aquí - vaig aconseguir d'ocupar el carrec de Peckover. El pobre diable va morir, en efecte, al cap de poques hores d'haver-se estavellat contra el fons de l'ull de l'ascensor. T tal com jo havia pronosticat, organitzaren un esplendïd funeral, amb missa solemne, enormes corones i tot. Tout compris. I després de les cerimonies, els companys de la redacció es xalaren en un bistro. Quina llastima que Peckover no s'hagués pogut prendre ni tan sols una copa; li hauria plagut d'allo més seure entre els homes de la redacció i sentir esmentar el seu nom amb tanta freqüència.

He de confessar, d'antuvi, que no tinc motius per a queixar-me. És com trobar-se en un manicomi, on els llunatics tenen permís de masturbar-se durant la resta de les vides llurs. En posen el món sota el nas i tot el que em demanen és que puntuï les calamitats. Res no s'escapa de les urpes d'aquests manus llardosos de la redacció: cap alegria, cap miseria no passa inadvertida. Viuen al bell mig dels fets descarnats de la vida, de la realitat, que dieun. És la realitat d'un panta i ells són les granotes que no tenen altra feina millor que raucar. Com més rauquen més real esdevé la vida. Advocats, sacerdots, metges, polítics, periodistes; aquests són els medicastres que tenen els dits sobre el pols del món. Una atmosfera perenne de calamitat. És meravellós. És talment com si el barometre mai no canviés, com si la bandera sempre fos a mig pal. Hom pot comprendre, ara, com arrela la idea del paradís en la consciencia dels homes, com guanya terreny tot i que els perpals que l'alçapremen han estat estassats. Hi deu haver un altre món della d'aquest panta en el qual tot hi és abocat a dojo. Costa d'imaginar com deu ser, aquest paradís amb el qual somnien

els homes. Un paradís de granotes, sense dubte. Miasma, escoria, nenúfars, aigües estagnants. Seuen en una fulla aquatica i rauquen tot el sant dia. M'imagino que deu ser una cosa així.

Exerceixen un meravellós efecte terapèutic sobre meu, aquestes ~~proves~~ catastrofes les ~~qu~~ proves de les quals corregeixo. Imagineu-vos un estat d'immunitat perfecta, una existencia fada, una vida de seguretat absoluta al si de bacils metzinosos. Res no em toca, ni els terratremols ni les explosions ni els avalots ni la fam ni les col.lisions ni les guerres ni les revolucions. Estic immunitzat contra tota mena de malalties, de calamitats, de penes i de miseries. És la culminació d'una vida de fortitud. Assegut dins el meu nínxol, totes les metzines que el món espargeix passen cada dia per les meves mans. Ni tan sols les ungles en resulten contaminades. Sóc del tot immune. Estic encara més bé que no pas un ajudant de laboratori, perquè aquí no hi ha males olors, només les emanacions del plom fos. El món pot esclatar -- jo no em mouré d'aquí per tal de posar una coma o un punt i coma. Fins i tot podria quedar-m'hi una estona més, car davant un fet com aquest existeix la possibilitat que s'esdevingui una fi extra. Quan el món esclati i la darrera edició hagi entrat en màquines, els correctors de proves aplegarem pausadament totes les comes, els punts i comes, els guionets, els asteriscs claudators, els parentesis, els punts, els signes d'admiració, etc. i els posarem en una capseta damunt la cadira de l'editor. Comme ça tout est réglé...

Cap dels meus companys no sembla comprendre perquè faig l'efecte d'estar satisfet. Ells rondinen tot el sant dia, tenen ambicions, volen mostrar llur orgull i llur spleen. Un bon corrector de proves no ha de tenir ambicions ni orgull ni spleen. Un bon corrector és una mica com Déu Totpoderós: és al món, però no hi pertany. Només existeix els diumenges. Els diumenges té la nit lliure. Els diumenges davalla del seu pedestal i ensenya l'ullera als fidels. Un cop la setmana escolta totes les penes i miseries privades del món; en té prou per a la resta de la setmana. La

resta de la setmana, roman als glaçats pantans hivernencs, un absolut, un absolut impecable, només amb la cicatriu de la vacuna que el diferencia del buit immens.

La més gran calamitat per a un corrector de proves és l'amenaça de perdre la feina. Quan ens apleguem a l'hora del descans, la pregunta que ens fa córrer un calfred per l'espina és: "Que faries si et quedaves sense feina?" Per al cavallerís, l'obligació del qual és escombrar fems, el terror suprem és la perspectiva d'un món sense cavalls. Dir-li que és desagradable passar-se la vida recollint femta calenta és una imbecilitat. L'home pot arribar a estimar la merda si la seva vida en depen, si la seva felicitat hi va lligada.

Aquesta vida que, si jo fos encara un home amb orgull, honor, ambició i tot això, em semblaria talment l'últim graó de la degradació, ara la rebo amb alegria, igualment com un invalid rep la mort. És una realitat negativa, talment com la mort - una mena de paradís sense ~~dolor~~ el dolor i el panic de morir. En aquest món ctonia l'única cosa important és l'ortografia i la puntuació. Tant se val quina sigui la naturalesa de la calamitat, el que cal és que sigui escrita correctament. Tot és situat al mateix nivell, tant si es tracta de la darrera moda en vestits de nit com si es tracta d'un nou cuirassat, d'una pesta, d'un alt explosiu, d'un descobriment astronòmic, d'una fallida bancària, d'un accident ferroviari, d'una especulació a la borsa, d'un tiroteig de cent contra un, d'una execució, d'un robatori, d'un assassinat o de qui-sap-lo. Res no defuig l'ull del corrector, però res no penetra el seu guardapits a prova de bales. Madame Scheer (de soltera, senyoreta Esteve) escriu a l'hindú Agha Mir dient-li que esta d'allo més satisfeta amb la seva feina. "En vaig casar el dia 6 de juny i us ho ~~agradeixo~~ agraeixo. Som molt feliços i espero que merces al vostre poder ho serem eternament. Per gir telegrafic us envio la quantitat de... per recompensar..." L'hindú Agha Mir us prediu l'esdevenidor i us llegeix els pensaments d'una faïç precisa i inexplicable. Ell us aconsellara, us ajudara a desempallegar-vos de totes les cabories i de tots els conflictes, etc. Personalment

o per carta: 20 Avenue Mac-Mahon, París.

Us llegeix els pensaments d'una manera meravellosa! Suposo que això vol dir sense excepcions, des de els pensaments més trivials fins als més vergonyits. Deu tenir d'allo més temps a la seva disposició, aquest Agha Mir. O bé només es concentra en els pensaments d'aquelles persones que li envien diners per gir telegrafic?

A la mateixa edició llegeixo un encapçalament anunciant que "l'univers s'espandeix tan de pressa que pot esclatar", i dessota hi ha la fotografia d'una persona víctima d'un terrible maldecap. I després hi ha un article sobre les perles, signat per Tecla. Les ostones en produeixen de dues menes, informa a tots i a tothom: la perla "salvatge" o oriental i la perla "cultivada". El mateix dia, a la catedral de Trier, els alemanys exhibeixen la túnica de Crist; és la primera vegada que l'han tret de les boles de naftalina de fa quaranta-~~quatre~~ anys. Res no diuen dels pantalons ni de la casaca. A Salzburg, també el mateix dia, nasqueren dos ratolins dins l'estomac d'un home, tant si us ho creieu com si no. Una famosa actriu de cinema apareix amb les cames encruades: està reposant a Hyde Park, i a sota un pintor famós comenta: "Reconec que la senyoreta Coolidge té tant d'encant i tanta personalitat que hauria estat una de les dotze dones famoses nord-americanes tot i que el seu marit no hagués estat ~~el~~ president". D'una entrevista amb el senyor Humhal, de Viena, n'extrec el següent...: "Abans d'acabar", declara el senyor Humhal "voldria afegir que n'hi ha prou amb la manera d'estar tallat un vestit; la prova d'una bona confecció es constata amb l'ús. El vestit ha d'amotllar-se al cos tot conservant la línia quan el que el duu posat camina o s'asseu". I cada ~~vegada~~ cop que es produeix una explosió en una mina de carbó - una mina de carbó britànica - fixeuvos, si us plau, que el Rei i la Reina sempre envien llurs condolències rapidament, per telegraf. I sempre concorren a les curses importants, per bé que l'altre dia, segons el diari, al Derby, em sembla, "comença de caure un aiguat, per a gran sorpresa del Rei i de la Reina". Més commovedor, però, és un paràgraf

com aquest: "A Italia, hom proclama que les persecucions no són contra l'Església, tot i que són adreçades contra les parts més exquisides de l'Església= Hom addueix que no van contra el Papa, pero apunten directament contra ~~el cor i els ulls~~ el cor i als ulls del Papa".

He hagut de viatjar al voltant de tot el món per tal de trobar un nínxol tan comfortable i agradable com aquest. Gairebé sembla increïble. Com hauria pogut preveure, a Nord-América, amb tots aquells coets que us foten al ~~cul~~ cul per donar-vos vigoria i coratge, que la ~~posició~~ posició ideal d'un home del meu temperament era cercar errors d'ortografia? Alla no pensen en res més que en esdevenir president dels Estats Units algun dia. En potencia, tothom és ~~ix~~ de la fusta dels presidents. Aquí és diferent. Aquí cada home és potencialment un zero. Si arribeu a ser alguna cosa o algú és un accident, un miracle. Teniu mil probabilitats contra una de ~~perdreix~~ ~~XXXXX~~ no moure-us mai del vostre poble natal. Teniu mil probabilitats contra una de perdre les cames per causa d'una canonada, o bé de perdre els ulls. Tret que es produeixi ~~el~~ miracle i us trobeu convertit en general o contraalmirall.

Pero justament perque totes les probabilitats les teniu en contra, precisament perque hi ha tan poca esperança, la vida és dolça aquí. Dia rera dia. Sense ahir ni dema. El barometre mai no canvia, la bandera sempre és a mig pal. Porteu un tros de crespó negre al barç, teniu una cinteta al trau i, si sou prou afortunat per poder-ho fer, us compreu un parell de cames artificials lleugeres, preferentment d'alumini. La qual cosa no us priva d'assaborir un apéritif o de contemplar els animals al zoologic o de fer l'alesta a les aus de presa que darden amunt i avall dels boulevards sempre a l'aguait cercant carronya fresca. El temps passa. Si sou estranger i teniu la documentació en regla, us podeu exposar a la infecció sense temor de contaminar-vos. Si és possible, val més tenir una feina de corrector. Comme ça, tout s'arrange. Això vol dir que, si per casualitat retireu a les tres de la matinada i sou interceptat pels policies ciclistes, els podeu fer pam i pipa. Al matí, quan el ritme del mercat arriba a l'apogeu, podeu com-

prar ous belgues a cinquanta centims cada un. Un corrector generalment no es lleva fins a migdia, o una mica més tard. Paga la pena escollir un hotel situat prop d'un cinema, perquè si teniu tendència a quedar-vos adormit, els timbres us desperten a l'hora de la matinée. O si no podeu trobar cap hotel prop d'un cinema, trieu-ne un que quedi prop d'un cementiri, ve a ser el mateix. Sobretot, no us desespereu mai. Il ne faut jamais désespérer.

Aixo és el que tracto d'inculcar en l'ànim de Carl i de Van Norden cada nit. Un món sense esperança, prou, però també sense desesperació. És com si m'hagués convertit a una nova religió, com si fes una novena anual cada nit a Nostre Dona de la Consolació. No puc imaginar-me que en treurien de fer-me editor del diari o bé president dels Estats Units. Sóc en un atzucac, i tot és acollidor i comfortable. Amb una galerada a la ma, escolto la música que m'envolta, el zumzeig i la monotonia de les veus, el colpeig de les linotips, talment un centenar de braçalets d'argent passant per una batidora; ara i adés, una rata s'esllavissa per entremig dels peus o un escarabat davalla per la paret del davant, movent-se agilmente i cautelosa amb les seves potes delicades. Els esdeveniments del dia us els passen per sota el nas, suaument, sense escarafalls amb una acotació al marge de tant en tant per assenyalar la presència d'una ma humana, d'un ego, d'un toc de vanitat. La processó passa serenament, talment un seguici que travessa la portalada d'un cementiri. El paper que hi ha sota la taula de les galerades és tan gruixut que gairebé sembla una catifa de pel suau. Sota l'escriptori de Van Norden hi ha tot de taques de suc marró. Pels volts de les onze, arriba el venedor de cacauets, un armeni mig guillat, que també està satisfet de la seva sort.

De lluny en lluny rebo un ~~telegrama~~ cablegrama de Mona en el qual em diu que arribara en el proper veixell. "Seguire carta", sempre diu. Fa nou mesos que dura això, però mai no trobo el seu nom a les llistes de passatgers dels vaixells que arriben, ni tampoc el garçon no em dau mai cap carta en safata de plata. Tampoc no servo cap esperança en aquest sentit. Si mai

arribava, ella podria preguntar per mi a baix, darrera el lavabo mateix. Probablement em dira de seguida que no és higienic. Això és la primera cosa/^{d'Europa} que impressiona les nord-americanes - que no és higienic. No poden pas concebre un paradís que no tingui un sistema sanitari modern. Si troben una xinxà, de seguida volen escriure una carta a la Cambra de Comerç. Com podré explicar-li mai que visc content aquí? Dira que m'he convertit en un degenerat. Me la sé de cor, la seva lletania. Voldrà buscar un estudi amb jardí... i banyera, n'estic segur. Vol ser pobre d'una faigó romàntica. La conec bé. Però aquesta vegada estic preparat.

Hi ha dies, però, quan brilla el sol i m'allunyo de les senderes petjades, que hi penso ansiosament. Ara i adés, a desgrat de la meua sordida satisfacció, em poso a pensar en una altra forma de vida, em demano si canviaria gaire les coses tenir una criatura jove i inquieta aïll meu costat. El problema és que amb prou feines si recordo el seu rostre, ni tan sols puc evocar la sensació de tenir-la entre els meus braços. Tot allò que pertany al passat sembla haver caigut al mar; bé servo records, però les imatges han perdut llur intensitat, semblen mortes i inconnexes, com les momies rosegades pel temps immergides en un marjal. Si provo de rememorar la meua vida a Nova York, n'obtinc alguns fragments esmicolats, com les imatges d'un malson, coberts de verdet. Sembla com si la meua propia existencia s'hagués extingit en algun lloc, exactament en quin lloc, però, jo no ho sé. Ja no sóc nord-americà ni de Nova York ni molt menys europeu o parisenc. No tinc cap lligam, cap responsabilitat, cap perjudici, ni sento odis ni passions. No vaig a favor ni en contra de res. Sóc neutral.

Quan de nits, fem via tots tres cap a casa, sovint s'esdevé que després dels primers espasmes de disgust ens posem a enraonar sobre la condició de les coses amb aquell entusiasme que només poden experimentar els qui no prenen part activa en la vida. Allò que em sembla extrany de vegades, quan em fico al llit, és que tot aquest entusiasme/^{és} engendrat exclusivament per tal de matar el temps, per tal d'aniquillar els tres quarts d'hora que hem d'esmerçar per anar des de l'oficina fins a Montparnasse. Podríem tenir

les idees més brillants, les més viables per al millorament d'aixo o d'allo, pero ens manca el vehicle on enganxar-les. I el més estrany de tot és que l'absència de qualsevol mena de relació entre les idees i la vida no ens produeix ni angoixa ni desassossec. Ens hem arribat a adaptar tant que, si dema ens manaven caminar amb les mans, ho fariem sense piular. Suposant, és clar, que el diari continués sortint com de costum. I que nosaltres rebessim el sou regularment. Fora d'aixo, res no té importància. No res. Ens hem orientat. Ens hem tornat coolies; coolies de coll dur, anul·lats mitjançant un grapat d'arros diari.

L'altre dia llegia que la presència de l'os espantal, o bé os Incae, a l'occipit, determina un tret especial dels cranis nord-americans. La presència d'aquest os, continuava dient el savant, és degut a la persistència de la sutura occipital transversal que generalment es ~~é~~ clou durant la vida fetal. D'aquí que sigui un senyal de cessació del desenvolupament i indicador d'una raça inferior. "La capacitat cúbica promig d'un crani nord-americà" deia, "és inferior a la dels blancs, i superior al de la raça negra". Prenent ambdós sexes, els parisencs d'avui dia tenen una capacitat craniana de 1.448 centímetres cúbics; els negres, 1.344 centímetres; els indis nord-americans, 1.376". De tot això no en trec cap deducció, perquè jo sóc nord-americà i no pas indi. Però queda bé explicar-les coses d'aquesta manera, mitjançant un os, un os Incae, per exemple. No altera pas gens la teoria el fet que alguns exemplars aïllats de cranis indis han donat la capacitat de 1.920 centímetres cúbics, una capacitat craniana no superada per cap altra raça. El que noto amb satisfacció és que els parisencs, d'ambdós sexes, semblen tenir una capacitat craniana normal. La sutura occipital transversal evidentment no és pas tan constant en ells. Saben assaborir un apéritif i no s'amoïnen si les cases no estan pintades. No tenen res d'extraordinari llurs cranis, pel que es refereix als índexs cranians. Hi deu haver alguna altra explicació que justifiqui l'art de viure que han dut a un grau tan alt de perfecció.

A can Monsieur Paul, el bistro del davant, hi ha una sala interior re-

servada per als periodistes, on poden menjar a credit. Es una saleta agradable amb serradures per terra i mosques tot l'any. En dir que esta reservat per als periodistes, no vull pas dir que mengem en privat; al contrari, significa que tenim d'aplegar-nos amb les meuques i els rufians que componen l'element més substancial de la clientela de monsieur Paul. Aquesta mesura, als manus de la redacció els va com l'anell al dit, perquè sempre van a l'encalç d'alguna flavia, i fins i tot aquells que tenen una franceseta fixa, no es refusen a fer un canvi de tant en tant. El principal és no pescar unes purgacions; de vegades sembla com si una epidemia hagués assolat l'oficina, i potser podríem trobar una explicació en el fet que tots s'han ficat al llit amb la mateixa dona. Tanmateix, és recomfortant d'observar l'aspecte desconsolat de les dones quan ~~tenen~~ no tenen més remei que seure al costat d'un macarró, el qual, a despit de les nímies dificultats de la seva professió, viu una vida de luxa comparada amb la d'elles.

Penso especialment, ara, en un individu alt, ros, que reparteix les notícies de l'agencia Havas, en bicicleta. Sempre arriba una mica tard a menjar, suant profusament, el rostre llefardós. Té una manera simpática, desmenjada, d'entrar a la sala, i saludant tothom amb dos dits, se'n va cap al lavabo situat entre la bescambra i la cuina. Tot eixugant-se la cara, clava una llambregada a les provisions; si veu un bistec damunt la post, l'alça i l'olora, o bé fica el cullerot a l'olla de la sopa i en tasta una mica. Sembla un gos coniller, el musell sempre enganxat a terra. Un cop ha acomplert tots els preliminars, després d'haver fet un pipí i d'haver-se mocat ~~excessivament~~ vigorosament, s'atansa desmenjadament a la seva meuca, li fa un petó ben sonor i li clava un patac afectuós a les natges. A ella, a la meuca, mai no l'he vista malgirbada, ni tan sols a les tres de la matinada, després d'haver treballat tot el vespre. Sembla talment que acabi de sortir d'un bany turc. Es una delícia contemplar uns exemplars tan saludables, veure tanta naturalitat, tant d'afecte, tanta gana com la que ells demostren tenir. Parlo del sopar, ara, el breu re-

frigeri que es cruspeix ella abans de començar a complir amb les seves obligacions. Al cap d'una estona, haura d'abandonar el seu gamarús ros, per tal d'instal·lar-se en algun indret del boulevard i xerrupar el seu múscle digestif. Si la feina que fa és avorrida o fastigosa o anihiladora, ella realment no ho demostra. Quan arriba el gamarús, famolenc com un llop, ella l'abraça i el besa ansiosament, li besa els ulls, el nas, les galtes, els cabells, el clatell... li besaria el cul si podia fer-ho en públic. Li esta agraïda, això és evident. No és una esclava a sou. Durant tot el sopar, ella no para de riure estrepitosament. Dirieu que té el cap ple de pardals. I de tant en tant, afectuosament, li clava una sonora bufetada a la cara, un bolet capaç de fer girar a qualsevol corrector de proves com una baldufa.

No semblen pas parar esment en res sinó en ells mateixos i en el menjar que ingereixen a palades. Un goig tan perfecte, una harmonia i una comprensió mútua tan notables, fan enfellonir Van Norden quan se'ls mira. Sobre-tot quan ella fica la ma a la bragueta del gamarús i l'hi acaricia, a la qual cosa ell reacciona pinçant-li el mugró enjogassadament.

Hi ha una altra parella que arriben més o menys a la mateixa hora i que es captenen com si fossin casats. Tenen llurs batusses, es treuen els drapets al sol i un cop han ~~peratxat~~ assolit de tornar la situació intolerable per a ells mateixos i de cara als altres, després d'amenaçes i renecs i retrets i recriminacions, ho compensen a base de magarrufes i amanyacs, ~~tan~~ com si fossin una parella de tortores. Lucienne, com li diu ell, és una rossa platinada, feixuga, d'aire cruel i malenconic. Té el llavi jussa gruixut, que es mossega verinosament quan s'enfelloneix. I uns ulls freds, com denes, d'un color blau de procellana deslluïda, que el fan suar quan ella se'l mira de fit a fit. Però és de bona mena, Lucienne, a desgrat del perfil de condor que ens ofereix quan comença la batalla. Sempre duu el ~~mantó~~ portamonedes ple de ~~exers~~ cales, i si se'n despren amb cautela no és sinó perquè no vol donar ales als mals hàbits d'ell. Si hom es prenia seriosament les invectives de Lucienne, es creuria que ell

té un caracter feble. Fóra capaç de gastar-se cinquanta francs tot esperant que ella acabi la feina. Quan la cambrera s'atansa a prendre nota de la seva demanda, ell no té gens de gana.

- Ah, altre cop estas desganat! - braola Lucienne -. Uf! M'has estat esperant, suposo, al Faubourg Montmatre. T'ho has passat bé, espero, mentre jo pencava com una esclava per a tu. Parla, imbecil, on has estat?

Quan ella s'encen d'aquesta manera, quan s'enfelloneix, ell l'esguarda tímidament i aleshores, com si hagués decidit que el silenci era la millor actitud que podia adoptar, acota el cap i es posa a jugar amb el tovalló. Pero aquest gest, que ella coneix tan bé i que, és clar, assaborix secretament per tal com ara esta segura de la seva culpabilitat, no fa més que incrementar la ira de Lucienne.

- Parla, imbecil! - miscla ella.

I amb una veneta esquerdada, tímida, ell li explica tristament que, mentre l'esperava, havia tingut ~~gana~~ tanta gana que no havia tingut més remei que aturar-se a menjar un entropa i prendre un got de cervesa. N'hi va haver prou per a arruïnar-li l'apetit - ho diu compungit, per bé que és evident que el menjar, ara, és la menor de les seves preocupacions.

- Pero - i, mirant de donar a la veu una inflexió més convincent, esclata -, t'he estat esperant tota l'estona.

- Mentider! - exclama ella -. Mentider! Ah, per sort, jo també ho sóc de mentidera... una bona mentidera, sóc. Em fas ferir amb les teves mentides de pa sucat amb oli. Per que no em dius una mentida que s'ho valgui?

Ell acota el cap de nou, i distretament aplega unes quantes molles de pa i se les posa a la boca. Tot seguit, ella li pica la ma.

- No facis això! Em tens cansada. Ets tan imbecil. Mentider! Pero, espera't. Encara no he acabat. Jo també sóc una mentidera, pero no sóc imbecil.

Al cap d'un instant, pero, seuen ben juntets, les mans unides, a ella li mussita blanament:

- Ah, el meu conillet, com em costa de deixar-te ara. Vine, besa'm!

Que penses fer aquesta nit? Diga'm la veritat, petitet... lamento tenir tan mal geni.

Ell la besa tímidament, com ~~un xerret~~ si fos un conillet d'orelles llargues i rosades; li dóna un petó als llavis com si mossegués una fulla de col. I, alhora, els seus ulls brillants i rodons acaronen amb l'esguard el portamonedes que reposa obert damunt el banc devora d'ella. Ell no fa sinó esperar el moment de guillar; es deleix per~~ar~~ tocar el dos, per seure en algun cafe tranquil de la rue du Faubourg Montmartre.

Jo el conec bé, l'innocent dimoniet d'ulls rodons i esporoguits de conill. I sé quina mena de carrer endimoniat és el Faubourg Montmartre amb les plaques de llautó i els articles de goma, els llums que titil·len tota la nit i el sexe que corre al llarg del carrer com per un clavegueró. Anar de la rue Lafayette fins al boulevard és com passar per l'adreçador; les bagasses se us adhereixen com els barretes, us devoren com les formigues, us engalipen, us afalaguen, us adulen, us imploren, us supliquen; ho fan en alemany, en angles, en espanyol; mostren llurs cors esparracats i llurs sabates rompudes, i bona estona després d'haver tallat els tentacles, bona estona després d'haver emmudit el xiuxineig i l'espurnall, la flaire del lavabo encara persisteix dins els forats del nas - és l'olor del Parfum de Danse, l'eficàcia del qual està garantitzada només a una distància de vint centímetres. Podríeu passar-vos tota la vida orinant en aquest curt passatge que va del boulevard fins a la rue Lafayette. Tots els bars són vius, bateguen, els daus carregats; els caixers enfilats com voltors al capdamunt dels alts tamboretts i els diners que manegen tenen sentor humana. Els diners sangonosos que circulen aquí no tenen equivalent al Banc de França, aquests diners que traspuen suor humana, que corren, talment un incendi en un bosc, de ma en ma, i deixen un rastre de fum i feter. L'home que pugui passar pel Faubourg Montmartre de nit sense pantejar ni suar, sense una oració o un renec a flor de llavis, és un home que no té testicles i, si en té, hauria de ser castrat.

I si el tímid conillet es gasta cinquanta francs cada vespre mentre espera la seva Lucienne? I si té gana i es compra un entrepa i un got de cervesa, o s'atura a enraonar una estona amb la bagassa d'un altre? Creieu que n'hauria d'estar fart de fer aquesta ronda totes les nits? Creieu que n'hauria de sentir el pes, que l'hauria d'oprimir, que l'hauria de fastiguejar? Suposo que no us penseu que els macarrons són inhumans. El macarró també té les seves penes i miseries particulars, no ho oblideu. Potser res no li ~~plauria~~ abelliria tant com plantar-se cada nit en un xamfra amb un parell de gossos blancs i contemplar-los mentre fan pipí. Potser li plauria, en obrir la porta, trobar la seva dona llegint el Paris-Soir, les parpelles una mica pesades per causa de la son. Potser no és ~~tan macarró~~ gens plaent, quan es decanta sobre la seva Lucienne, sentir l'ale d'un altre home. Potser mal més tenir només tres francs a la butxaca i un parell de gossos blancs que orinen per les cantonades que no pas besar aquests llavis marcits. M'hi jugo el que vulgueu que quan ella l'abraça fermament, quan li pidola aquella petita ració d'amor que només ell li sap donar, ~~potser~~ ~~tan macarró~~ m'hi jugo el que vulgueu que ell brega com mil dimonis per tal d'estar en deguda forma, per tal d'esborrar aquell regiment que ha desfilat per entremig de les seves cames. Tal volta quan ell pren el seu cos i assaja una nova melodia, potser no tot és passió i curiositat el que sent, sinó una lluita en la fosca, un combat a ma alçada contra l'exercit que ha forçat les portes, l'exercit que li ha passat pel damunt, que l'ha afollada, que l'ha deixada amb una fam devoradora que ni tan sols un Rodolf Valentino no podria apaivagar.

Quan escolto els retrets que hom etziba contra una noia com Lucienne, quan sento que la denigren o menyspreen perquè es freda i mercenaria, perquè és massa mecànica, o bé perquè té massa pressa, o perquè això o perquè allò, em dic: "Para el carro, amic, no tan de pressa!" Pensa que vas molt endarrerat a la processó; recorda que un exercit sencer l'ha assetjada, que ella ha estat devastada, ultratjada i saquejada. Em dic: escolta, amic, no regategis els cinquanta francs que li dones pel fet de saber que el seu ma-

carró se'ls esta rebentant al Faubourg Montmartre. Són els seus diners i és el seu macarró. Són diners sangonosos. Són diners que mai no han estat trets de circulació per tal com no hi ha res al Banc de França amb que redimir-los.

Aixo és el que penso sovint quan, assegut al meu nínxol, faig malabaris-
mes amb els informes de l'agència Havas o miro d'esbrinar els cables de Ki-
cago, de Londres o de Montreal. Entre els mercats del cautxú i de la seda
i les cotitzacions dels cereals de Winnipeg, munta el xiuxiueig i l'espur-
nall del Faubourg Montmartre. Quan els bonus baixen i els valors més impor-
tants decauen i els més volatils entren en efervescència, quan el mercat
dels cereals rellisca i es decandeix, i els braus comencen de mugir, quan
totes les fotudes calamitats, totes les croniques esportives, tots els ar-
ticles sobre la moda, totes les arribades de vaixells, totes les ressenyes
de viatges, totes les xafarderies, tots els avisos, han estat puntuats,
controlats, revisats, fixats i recargolats als braçals d'argent, quan sen-
to ajustar a cops de martell els titulars de la primera plana i veig ballar
les granotes talment com correcames folls, penso en Lucienne baixant pel
boulevard, amb les ales esteses, un enorme condor argentat suspes sobre la
lenta marca del transit, un estrany ocell dels cims dels Andes amb un
ventre rosa pal·lid i una petita mata porfíridiosa.

De vegades me'n vaig sol cap a casa i la segueixo pels carrers obscurs,
la segueixo pels patis del Louvre, pel Pont des Arts, per sota l'arcada, a
través de les esquerdes i de les escaletres, de la somnolència, de la pal-
lidesa de la embriaguesa, de les reixes del Luxemburg, dels arbusts entre-
mesclats, dels ronc i dels gemecs, de les persianes verdes, del redoblament
i de la dringadissa, de les puntes dels estels, de les lluentines, dels
molls, dels tendalsx llistats de blau i ~~hirs~~ blanc que ella fragava amb les
puntes de les ales.

Sota la llum d'un crepuscle matutí blau electric, les clofolles dels

cacauets se m'aparen deslluïdes i esclafades; al llarg de la riba de Montparnasse els nenúfars es decanten i s'esberlen. Quan la marea baixa i només queden unes quantes sirenes sifilitiques enclotades al fang, el Dome sembla una galeria de tir a la diana colpejat per un cicló. Tot llisca lentament cap al clavegueró. Durant cosa d'una hora plana una calma letargica i, mentre dura, les gitarades són eixugades. Tot d'una els arbres comencen de cruixir. D'un cap a l'altre del boulevard munta una cançó fol·la. És com el senyal que anuncia el tancament de la Borsa. Totes les esperances hagudes i per haver són escombrades. Ha arribat l'instant de buidar la darrera aigua de les olives. El dia penetra, d'amagatotis, com un leprós...

Una de les coses que cal evitar quan trebal·leu de nits, és alterar l'horari programat; si no us fiquen al llit abans que els ocells comencin de piular, és del tot inútil ficar-se al llit. Aquest matí, com que no tenia res millor a fer, he visitat el Jardin des Plantes. Hi ha pelicans meravellosos, aquí, de Xapultepec i paons de ventalls ornamentats que us fiten amb ulls de beneit. Tot d'una es posa a ploure.

Tot retornat a Montparnasse en autobús, observo una francesa menuda asseguda davant meu tan tesa i erecta com si estigués a punt d'emperifollar-se. Seia a la vora del seient talment com si temés aixafar-se l'esplendida cua. Fóra magnífic, vaig pensar, si de sobte se sacsejava de cap a peus i del seu darriere es desplegués un enorme ventall llampant amb llargues plomes de seda.

Al Café de l'Avenue, on m'aturo a fer una mossada, una dona amb el ventre inflat mira d'interessar-me en el seu estat. Voldria que me n'anés a una habitació amb ella a passar un parell d'hores. És la primera vegada que una dona prenys em fa proposicions: quasi estic temptat de provar-ho. Bon punt hagi nascut la criatura, i les autoritats se n'hagin fet carrec, tornara a practicar el seu ofici, diu. Fa barrets. En adonar-se que el meu interès

minva, em pren la ma i la col·loca damunt el seu ventre. Sento una cosa que es mou a dins. Em lleva la gana.

Mai no he conegut cap ~~ita~~ indret com París, quant a varietat de ferratges sexuals. Ni bé una dona perd una dent frontal o un ull o una cama es tira a la mala vida. A Nord-Amèrica, es moriria de gana si no tenia cap més recomanació que un membre mutilat. Aquí és diferent. La manca d'una dent o un nas rosegat o una matriu caiguda, qualsevulla desgracia que agreugi la natural lletjor de la dona, sembla que sigui considerat com un atractiu suplementari, un estimulants per als apetits lassos del mascle.

Parlo, naturalment, d'aquell món característic de les grans ciutats, el món dels homes i de les dones la darrera gota de suc dels quals ha estat extreta per la màquina: els martirs del progrés modern. És en aquesta massa d'ossos i de botons de coll, on el pintor troba tan difícil de posar-hi carn.

Solament després, a la tarda, quan em trobo en una galeria d'art de la rue de Sèze, envoltat pels homes i les dones de Matisse, és quan sóc arrossegat de nou cap als límits autèntics de la humanitat. Al llindar de la porta d'aquesta sala enorme, les parets de la qual ara flamegen, m'aturo un instant per refer-me de l'impacte que hom experimenta quan la grisor habitual del món s'esquinça violentament i els colors de la vida esclaten convertits en cançons i poemes. Em trobo en un món tan natural, tan complet, que em sento perdut. Tinc la sensació d'haver-me immergit en el plexe mateix de la vida, de trobar-me al bell mig, sigui quin sigui el lloc, la posició que ocupi, o l'actitud que adopti. Perdut com quan em vaig enfonsar en les pregonesses de les poncelles esponeroses i vaig seure al manjador d'aquell món gegantí de Balbec (1), copsant per primer cop el significat profund d'aquells silencis interiors que manifesten llur presència mitjançant l'exorcisme de la vista i del tacte. Dret al llindar d'aquest món creat per Matisse, vaig tornar a experimentar el poder d'aquella revelació que permeté a Proust de deformar de tal manera la imatge de la vida que, només aquells qui com ell mateix són sensibles a l'alquímia del so i dels sentits, són capaços

de transformar la realitat negativa de la vida en les formes substancials i significatives de l'art.

Només aquells qui poden tolerar la llum en llurs entranyes, són capaçs d'expressar allo que hi ha al cor. Ara recordo vividament com la brillantor i les llampades de la llum que reflectien els massissos canelobres s'esmicolaven en gotes de sang, tacant les crestes de les ones que colpejaven monotonament l'or esvaït de l'exterior. A la platja, els pals i les xemeneies s'entrellacen i, talment una ombra fuliginosa, la silueta d'Albertine brillava a través de la rompent tot fonent-se amb la profunditat i el prisma misterioses d'un reialme protoplasmic, en unir la seva ombra al somni i al pressagi de la mort.

Amb la fi del dia, el dolor munta de la terra com una boira, el dolor ho embolcalla tot, obtura la perspectiva infinita del mar i del firmament. Dues mans ceroses reposen lasses damunt el cobrellit i al llarg de les pal·lides venes el murmuri aflautat d'un cargol repeteix la llegenda del seu naixement.

Cada poema de Matisse enclou la historia d'una partícula de carn humana que refusa la consumació de la mort. Tot el corrent de la carn, des de les puntes dels cabells fins a les ungles dels peus, expressa el miracle de la respiració, com si l'ull interior, avid d'una realitat més evident, hagués convertit els porus de la carn en famolenques boques vidents. Onsevulla que hom clavi l'esguard, priven la sentor i el so del viatge. És impossible de mirar, ni que sigui un racó dels seus somnis, sense sentir l'elevació de l'onada i la frescor del riixim.

Ell es posa al timó i sotja amb els seus ulls blaus i placids la carpeta del temps. Fins a quins racons llunyans no ha arribat el seu esguard escodri-nyador? Des del vast promontori del seu nas ho ha contemplat tot: les cordilleres que se submergeixen al Pacífic, la historia de la Diaspora narrada sobre pergami, els proticons que filtren el frou-frou de la platja, el piano corbat talment com una petxina, les corol·les espargint arpegis de llum, camaleons recargolant-se sota la premsa de llibres, harems expirant en

oceans de luxúria, música fluïnt com si fos foc de la secreta cromosfera del dolor, espores i madrepores fecundant la terra, melics vomitant llurs brillants oueres d'angoixa... Ell és el savi de clar esperit, un agil vident que, d'una ~~peti~~ pinzellada, elimina l'horrible cadafal al qual es troba encadenat el cos huma pels fets incontrovertibles de la vida. Ell és qui - si cap home posseeix aquest do avui dia -, sap quina part de la figura humana cal esfumar, ell és qui té el coratge de sacrificar una línia harmoniosa per tal de copsar el ritme i la remor de la sang, ell és qui pren la llum que ha estat reflectida al seu interior i la deixa lliscar pel pentagrama del color. Darrera les minúcies, el caos, la burla de la vida, ell copsa l'esquema invisible; pregona els seus descobriments en el pigment metafísic de l'espai. Res de recerca de formules, res de crucifixar idees, res de compulsió com no sigui la de crear. Adhuc ara que el món va de dret cap al seu aniquilament, hi ha un home que roman centrat, que esdevé cada cop més solidament fixat i ancorat, més centrípet a mida que ~~ix~~ el procés de dissolució s'accelera.

Cada vegada més, el món s'assembla al somni d'un entomoleg. La terra es desplaça fora de la seva òrbita, l'eix s'ha traslladat de lloc; des del nord ens arriba la neu en tupides rafegues d'un blau acerat. S'esta iniciant una nova era glacial, les sutures transversals es clouen i per tota la zona del blat de moro el món fetal agonitza, convertint-se en un mastoides fossilitzat. Els deltes s'assequen polzada a polzada i les mares dels rius queden llises com cristalls. Un nou dia llustreja, un dia metal·lúrgic, en que una pluja de minerals metal·lífers d'un groc esplendent repicara contra la terra. Mentre el termòmetre baixa, la forma del món esdevé borrosa; encara té lloc l'òsmosi, i ça i della resta una articulació, però a la ~~superfície~~ periferia les venes són totes varicoses, a la periferia les ones de llum es vincen i el sol sagna talment com si fos un recte esquinat.

Al bell mig d'aquesta roda que es va esbaldregant, es dreça Matisse. I ell continuara rodolant fins que tot allò que ha contruït a fer la roda

s'hagi desintegrat. Ja ha rodolat damunt una bona part del globus terraqui, damunt Persia i l'India i la Xina, i talment com un iman s'ha anat adherint a ell mateix partícules microscopiques de Curdista, Baluquista, Timbuctú, Somalia, Angora, Terra del Foc. Les odalisques, les ha adornades amb malaquita i jaspi, ha velat llurs carns amb milers d'ulls, ulls perfumats amb esperma de balena. Onsevulga que s'aixeca la brisa, hi ha pits frescos com la gelatina, colòms blancs vénen a oronejar i a acoblar-se a les venes glacials i blavoses de l'Himalaia.

El paper amb el qual els homes de ciencia han empaperat el món de la realitat es va desenganxant tot esquinejat. L'enorme bordell en que han convertit la vida no requereix decoració; només cal que els desguassos funcionin bé. La bellesa, aquella bellesa felina que ens té corpresos als nord-americans, s'ha extingit. Per tal de sondar la nova realitat, cal desmantellar els desguassos, cal deixar oberts els conductes gangrenats que componen el sistema genito-urinari per on circula l'excreta de l'art. La flaire del dia, l'és la del permanganat i la del formol. Els desguassos són obstruïts amb embrions estrangulats.

El món de Matisse encara és bell a la manera d'un dormitori passat de moda. No hi trobareu pas cap coixinet de boles ni cap caldera ni cap pistó ni cap clau anglesa. És el mateix món antic que se n'anava alegrement al Bois en els dies pastorals de vi i fornicació. Ho trobo calmant i refrescant això de moure's entremig d'aquestes criatures que viuen i alenen pels porus contra un fons tan solid i estable com la llum mateixa. Ho sento d'una manera punyent, quan camino pel boulevard de la Madeleine i les meques em passen a frec, quan només de mirar-les em poso a tremolar. És perquè són exotiques o ben apaixades? No, és rar trobar una dona bella al boulevard de la Madeleine. Però en Matisse, en l'exploració del seu pinzell, hi trobareu la llampada esgarriada d'un món que només necessita la presència de la dona per tal que cristal·litzin les més fugisseres aspiracions. Descobrir una dona que s'ofereix davant d'uns urinaris, on tot de cartells a-

nuncien papers de fumar, rom, acrobates, curses de cavalls, on l'espes
fullam dels arbres romp la massa feixuga de les parets i de les teula-
des, és una experiència que comença allí on s'extingeixen els límits del
món conegut.

De nits, tot resseguint els murs del cementiri, topo, ara i adés, amb
les fantasmagoriques odalisques de Matisse adherides als arbres, les embul-
lades cabelleres amarades de saba. Uns quants peus més enlla, separat per
incalculables eons de temps, jeu el fantasma de Baudelaire prostrat i em-
benat talment com una momia, fantasma d'un món que mai més no tornara a
vomitar. Als racons obscurs dels cafes, hi ha homes i dones amb les mans
enllaçades, els lloms clapejats; el garçon és allí devora amb el davantal
ple de sous, esperant pacientment que arribi l'hora de plegar per tal de
llençar-se sobre la seva dona i clavar-li una bitlla.

I per bé que el món s'esfondra, el París de Matisse s'esgarrija vícti-
ma dels orgasmes radiants i anhelants, l'aire mateix encalmat per causa
de l'esperma estagnant. Sobre el seu eix oscil.lant, la roda gira sense
parar costa avall; sense frens, sense coixinets, sense pneumatics. La ro-
da s'esta desintegrant, la rotació, pero, no n'és afectada...

Un dia, caiguda del cel, m'arriba una carta de Boris, a qui fa mesos i mesos que no he vist. És un document estrany i no pretenc pas comprendre'l del tot. "El que ha passat entre nosaltres - si més no, pel que a mi respecta - és que m'has commogut, has commogut la meva vida, vull dir aquella part de mi que encara és viva: la meva mort. Pel corrent emocional vaig passar per una altra immersió. Vaig tornar a viure; sóc viu. No pas per reminiscències, com ho faig amb ~~mirall~~ d'altres, sinó que sóc viu".

Així començava. Ni un mot de salutació ni data ni adreça. Escrita amb una lletra fina i ampul·losa, en un full de paper ratllat, extret d'un quadern. "És per això que, tant si m'aprecies com si no - en el fons, més aviat em sembla que m'odies -, ets tan aprop meu. Per tu, sé com he mort: em veig agonitzant de nou. Estic agonitzant. Això és molt. És més que estar simplement mort. Aquesta pot ser la raó per la qual tinc tanta por de veure't: em pots haver fet la mala passada de morir-te. Tot passa tan de pressa avui dia!"

La rellegeixo, mot per mot, dret vora les lapides. La trobo estúpida, tota aquesta barbolla sobre la vida i la mort i que tot passa tan de pressa. No veig que passi res, tret de les calamitats habituals de la primera plana. Els darrers sis mesos se'ls ha passat tot sol, enclaustrat en una habitació barata - tot mantenint, probablement, comunicació telepàtica amb Cronstadt. Parla de la línia que recula, del sector evacuat, que si són verdes, que si són madures, com si estigués enterrat en una trinxera, escrivint un informe per a l'Estat Major. Segurament duia la levita quan s'assegué a escriure aquesta missiva, i probablement es frega les mans unes quantes vegades tal com solia fer quan arribava un client a llogar l'apartament. "El motiu pel qual volia que et suïcidessis...", comença de nou. En llegir-ho, esclafeixo la rialla. Solia anar amunt i avall amb una ma enfonsada a la butxaca de la levita, a la Villa Borghese o a can Cronstadt - onsevulla on hi hagués espai vital, vaja - i descapdellava tota aquesta ximpleria sobre la vida i la mort fins que el cor li deia prou.

Mai no en vaig entendre ni un borrall de tot allo, ho confesso, pero era un bon espectacle i per tal com jo sóc gentil, m'interessava verament per allo que passava en aquella gabia de grills de la seva ment. De vegades es deixava caure damunt el sofa, rendit per l'allau d'idees que li travessaven el meló, els peus a frec de la llibreria on guardava el seu Plató i el seu Spinoza - no podia comprendre perque no m'interessaven. He de confessar que ell sabia fer de manera que resultessin interessants, per bé que jo no tenia la més mínima idea de que es tractava. A vegades clavava una llambregada furtiva a un volum, per constatar aquelles idees estrafolaries que ell els imputava - el contacte, pero, era lleu, superficial. Tenia un llenguatge propi, Boris, és a dir, això quan l'escoltava a ell tot sol; pero quan sentia parlar Cronstadt em semblava que Boris havia plagiat les seves meravelloses idees. Parlaven una mena de gerga algebraica, aquell parell. Res de carn ni de sang; tot era sinistre, espectral, lúgubrement abstracte. Quan arribaven al tema de la mort, sonava a quelcom de més concret; al capdavant, tant les destrals com els tallants bé han de tenir manec. Aquelles sessions em plaïen d'allo més. Fou la primera vegada a la vida que vaig trobar la mort fascinant; totes aquelles morts abstractes que duïen implícita no sé quina mena d'agonia exsangüe. Ara i adés em solien felicitar perque jo era viu, pero ho feien d'una manera que arribaven a avergonyir-me. Em feien sentir que vivia al segle dinové, que era una mena de residu ataví, un esquingall romantic, un pithecanthropus erectus commovedor. Sobretot Boris semblava trasbalsat-se quan em tocava; volia que jo fos viu per tal que ell es pogués morir a pler. Haurieu dit que tots aquells milions d'éssers que van pel carrer no eren sinó vaques mortes a jutjar per la forma que em mirava i em tocava. Pero la carta... m'oblidava de la carta...

"El motiu pel qual volia que et suïcidessis aquell vespre a can Cronstadt, quan Moldorf es convertí en Déu, era perque jo em trobava molt a prop teu aleshores. Potser més a la vora del que mai arribaré a ser-hi. I vaig tenir

por, una por terrible, que algun dia retornaries a mi i et moriries als meus braços. I jo restaria a mig aire només amb la teva imatge, i res per a sustentar-la. Mai no t'ho perdonaria, una cosa així".

Potser podreu imaginar-vos-el dient una cosa com aquesta! Jo mateix no veig prou clar quina idea s'havia forjat de mi, o a tot estirar, és evident que jo era una idea pura, una idea que es mantenia viva sense aliments. Boris mai no havia atorgat massa importància al problema del menjar. Mirava de nodrir-me a base d'idees. Tot era una idea. Tanmateix, quan es proposava llogar l'apartament, no s'oblidava mai de posar un lavabo nou a la cambra de bany. Ara bé, ell no volia pas que em morís als seus braços. "Per a mi, has de ser viu fins a la fi", ~~xxxix~~ escriu. "Aquesta és l'única forma de poder mantenir la idea que tinc de tu. Perquè has quedat, com pots veure, lligat a mi mitjançant quelcom tan vital, que no crec que mai pugui desempallegar-me de tu. Ni tampoc ho vull. Vull que visquis cada dia més vitalment, en la mesura que jo ~~xxxxxxx~~ sigui/mort. Per això, quan parlo de tu als altres, em sento una mica avergonyit. És difícil parlar tan íntimament d'un mateix".

Tal vegada us imaginareu que tenia ~~xxx~~ ansies de veure'm, o bé que li plauria de saber que feia; però no, ni una ratlla sobre el concret i el personal, tret d'aquest llenguatge seu sobre la vida i la mort, res més que no fos aquest breu missatge des de les trinxeres, aquesta glopada de gas verinós per a fer saber a tots i a tothom que la guerra encara continuava. De vegades em demano com és que tan sols exerceixo atracció sobre els guillats, els neurastenics, els neurotics, els psicopates i especialment els jueus. Deu haver alguna cosa en el gentil sa que excita la ment jueva, com quan veuen un pa negre azim.

Tenim Moldorf, per exemple, qui s'erigí ell mateix en Déu, segons Boris i ~~xxxx~~ Cronstadt. Realment em detestava, el petit reptil - tot i això, però, no podia viure sense mi. Regularment venia a buscar la seva dosi d'insults; era com un tonic per a ell. De primer, és cert, jo era molt amable amb ell;

al capdavall, em pagava perquè l'escoltés. I per bé que mai no estat massa simpatic, sempre he sabut romandre callat quan això comportava una menjada i uns quants cales. Al cap d'un temps, però, veient com n'era de massoquista, em donava el gust de riure'm als seus nassos de tant en tant; això era com una fuetada per a ell, i el dolor i el sofriment afloraven amb vigoria renovada. I potser tot hauria anat d'allo més bé en les nostres relacions, si ell no hagués considerat que tenia el deure de protegir Tania. Però essent jueva, Tania, això planteja un problema moral. Ell volia que jo m'enganyés amb Mlle. Claude per la qual, ho reconec, sentia un gran afecte. Fins i tot em dona cales, ocasionalment, perquè em fiques al llit amb ella. Fins que s'adona que jo era un llibertí inveterat.

Esmento Tania, ara, perquè acaba de tornar de Rússia; fa uns quants dies. Sylvester es queda per tal de conseguir feina. Ha ~~deixat~~ abandonat totalment la literatura. Es lliura en cos i anima a la nova Utopia. Tania vol que me'n vagi amb ella, a Crimea si pot ser, i que iniciï una nova vida. L'altre dia vam organitzar una reunió a can Carl amb bones bugudes, per discutir-ne les possibilitats. Jo volia saber que podria fer-hi allí per guanyar-me la vida; si podria fer de corrector, per exemple. Ella em va dir que no m'amoïnés per això; ells s'encarregarien de trobar-me feina sempre i quan jo fos una persona seriosa i sincera. Vaig mirar de posar-me seriós, però només vaig assolir de semblar patetic. No volen veure cares tristes, a Rússia; volen que siguin alegres, entusiastes, despreocupats, optimistes. Això ho vaig trobar molt semblant al que passa a Nord-Amèrica. Jo no he nascut amb aquesta mena d'entusiasme. No ho vaig deixar besllumar, és clar, però íntimament pregava que em deixessin tranquil, que em deixessin tornar al meu nínxol i romandre allí fins que esclatés la guerra. Totes aquestes disquisicions sobre Rússia em perturbaren una mica. Tania es posa tan excitada, que varem liquidar quasi mitja dotzena d'ampolles de vin ordinaire. Carl saltava al nostre entorn com un escarabat. Té prou sang jueva com per a perdre el cap per una ^{idea} ~~idea~~ com la de Rússia. Res no fóra millor que casar-nos - immediatament.

- Endavant! - exclama -. No teniu res per perdre, vosaltres!

I aleshores fa veure que se'n va a fer un encarrec, per tal que en puguem fotre un de rapid. I per bé que Tania ho desitjava, aquell assumpte de Rússia s'havia arrelat tan fermament al seu cervell que es passa l'estona mossegant-me l'orella, la qual cosa em posa de malhumor i em deixa mal disposat. Tanmateix, calia pensar en menjar i havíem d'anar a l'oficina, de manera que ens enquibírem en un taxi al boulevard Edgar-Quinet, a un cop de pedra del cementiri, i vam partir rabents.

Era una hora magnífica per passejar per París en un cotxe descobert, i el vi que sondrollava al nostre interior encara ens el feia més meravellós que de costum. Carl seia davant nostre, al strapotin, la cara roja com una remolatxa. Era feliç, el pobre malparit, pensant en la vida esplèndida que menaria a l'altre cap d'Europa. I al mateix temps estava una mica enquimerat; això era evident. En realitat, tenia tantes ganes de partir-se de París com jo. París no l'havia pas tractat més bé que a mi, o que a qualsevol altre, de fet; però quan heu sofert i suportat tantes de coses, París us enxampa, us engrapa pels dallonses, com si diguéssim, talment com una meuca enamorada que més s'estimaria morir que deixar-vos escapar de les mans. Això és el que ell sentia; era evident. En travessar el Sena, un ampli somriure estúpid li il·luminava el rostre i fitava els edificis i les estatuës com si els veiés en un somni. Per a mi també eracom un somni: tenia la ma damunt la sina de Tania i li ~~apret~~ oprimia el mugró amb tota la força, i contemplava l'aigua que corria sota els ponts i les barcasses i Notre-Dame alla baix, talment com apareix a les postals, i pensava, embriac, així és com el foten, però ^{en} ~~em~~ vaig mostrar astut respecte a aquell assumpte i sabia que mai no canviaria tot aquell revoltim que m'envoltava ni per Rússia ni ~~per~~ pel paradís ni per res del món. Era una tarda esplèndida, i anava pensant que aviat endraparíem alguna cosa i que podríem demanar, com a cosa especial, un bon vi espes per ofegar tot aquell assumpte de Rússia. A les dones com Tania, plenes de saba i de tot, tant se'ls en fot el que us passa quan tenen una idea fixa. Si les deixeu fet, són capaces de treu-

re-us els pantalons allí mateix, dins el taxi.

Això no obstant, era grandíols deixar-se menar pel transit, les cares tacades de rouge i el vi fent gloc-gloc dintre nostre com als claveguerons, sobretot quan enfilarem la rue Lafayette que és prou ampla com per a emmarcar el petit temple situat al capdavall del carrer i el Sacré Coeur al damunt, una mena/^{d'exotic} ~~ix~~ poti-poti arquitectonic, una lúcida idea francesa que se us filtra a través dels sentits enervats i us deixa nedant inermes en el passat, en un somni fluïd que us desvetlla totalment i, tot i això, no us enardeix els nervis.

Amb Tania altre cop en escena, una feina segura, les tabes de barraler sobre Rússia, les passejades nocturnes fins a casa, i París a ple estiu, la vida sembla alçar el cap una mica més alt. Heus aquí perquè, una carta com la que m'envia Boris, la trobo absolutament absurda. Gairebé cada dia em trobo amb Tania als volts de les cinc, per anar a prendre un oporto, que diu ella. Deixo que em dugui a llocs on ho hi he estat mai, als bars elegants dels voltants dels Champs-Élysées on les notes de jazz i les veus infantils dels crooners, aquestes veus pastoses i sentimentals us encalcen, penetren flotant a la bescambra a través de les finestrelles de la ventilació i converteixen la vida en una bombolla de sabó iridiscent. Sigui perquè Sylvester no hi és i ella se sent lliure, o pel que sigui, el cas és que Tania mira de captenir-se com un àngel.

- Em vas tractar malament abans de partir - em digué un dia -. Per què et portaves d'aquella manera? Mai no vaig fer res que et pogués ferir, oi?

Ens posavem sentimentals, qui sap si per causa dels llums suaus i d'aquella música de caoba melosa que inundava tot el local. S'apropava l'hora d'anar a treballar i encara no havíem menjat. Teníem els tiquets alla davant - sis francs, quatre cònquanta, set francs, dos cinquanta -, jo els comptava mecànicament tot demanant-me alhora si no m'estimaria més fer de cambrer. Sovint, quan em parlava, quan m'empenyava amb allo de Rússia, del futur, de l'amor, i totes aquelles punyetes, em posava a rumiar sobre les coses més insignificants, ~~sobre els efectes de la vida a París~~ com ara

enllustrar sabates o fer d'encarregat d'uns urinaris; suposo que devia ser perquè s'hi estava tan comode en aquells locals on em solia dur i perquè mai no se m'acudia pensar que algun dia podria estar sobri com una pedra i que potser seria vell i vençut... no, sempre m'imaginava que l'esdevenidor, per modest que fos, em sorprendria en aquesta mena d'ambients, amb les mateixes tonades percutint en el meu cervell, la mateixa dringadissa dels gots, i darrera de cada un d'aquells culs sumptuosos, un deixant de perfum d'una iarda d'amplaria que eliminaria la fetor de la vida, fins i tot alla baix, al labayo.

L'estrany és que mai no em vaig aviciar de tant anar voltant pels bars elegants acompanyat per ella. Em costava d'allo més deixar-la, és cert. Solia menar-la fins a les voltes d'una església situada prop de l'oficina i a peu dret, allí en la fosca, ens donavem la darrera abraçada, i ella m'assitava:

- Déu meu, i ara que faré?

Tania volia que deixés la feina per tal que poguéssim fer-nos l'amor de nit i de dia; ja tant se li'n donava Rússia, sempre i quan estiguéssim plegats. Però bon punt la deixava, la ment se m'aclaria. Era una altra mena de música, no tan llangorosa però igualment bona, la que m'acaronava l'oïda quan empenyia la porta de vaivé. I una altre classe de perfum, no pas d'una iarda d'amplaria, sinó una olor omnipresent, una mena de barreja de suor i patxuli que semblava muntar de les maquines. Entrar amb la bufeta plena, com em solia passar a mi, era talment com caure sobtadament en un pou. Generalment, me n'anava de dret cap a la comuna; això en certa manera em tonificava. Feia més fresca allí dins, o si més no la remor de l'aigua corrent bé me'n donava la sensació. Sempre era com una dutxa d'aigua freda, la comuna. Era real. Abans d'entrar-hi, calia passar pel davant d'una filera de francesos que s'estaven despullant. Uf!, com pudien, aquells diables! I els ho pagaven bé, això també. Però allí els teníeu, mig despullats, alguns en calçotets llargs, d'altres amb barba, la majoria pal·lids, talment rates pelades amb plom a les venes. Dins la comuna podíeu fer un inventari de llurs pensaments

ociosos. Les parets eren plenes de dibuixos i d'epitets, tots ells jocosament obscens, fàcils d'entendre, i en general més aviat comics i simpàtics. Degueren de menester una escala per arribar a certs indrets, però suposo que bé degué pagar la pena de fer-ho, fins i tot mirant-t'ho des d'un punt de mira psicològic. De vegades, mentre era allí dret orinant, em demanava quina impressió els causaria tot allo a les dames elegants que veia entrar als magnífics urinaris dels Champs-Élysées. Em preguntava si encara tindrien aquells fums si podien veure el concepte que mereixia un cul aquí. En llur món, sense dubte, tot eren gasses i velluts; o bé així us ho fan creure mijjantant els fins perfums que exhalen en passar llangorosament devora vostre. Algunes d'elles no sempre han estat unes dames tan distingides; algunes d'elles van amunt i avall llangorosament per tal d'anunciar llur mercaderia. I potser, quan es troben a soles amb elles mateixes, quan parlen en veu alta en la intimitat de llurs budoirs, tal volta també deixen caure algunes frases estranyes; perquè en aquest món, com a tots els mons, gran part del que s'esdevé no és sinó fems i merda, tan sordid com una galleda d'escombraries, amb la diferència que elles tenen la sort de posar-hi una tapa, a la galleda.

Com anava dient, aquella vida nocturna amb Tania mai no exercí cap efecte nociu en mi. De tant en tant em sentia tan bufat que havia de ficar-me els dits a la gargamella, perquè és difícil corregir proves quan no teniu la ment prou clara. Cal concentrar-se més per detectar la manca d'una coma que no pas per resumir la filosofia de Nietzsche. De vegades podeu mostrar-vos brillant, quan esteu pitof, però l'agudesa és fora de lloc a la secció de correcció de proves. Dates, fraccions, punts i comes... això són les coses que compten. I aquestes són les coses que més costa de rastrejar quan teniu la ment abrusada. Ara i adés, cometia equivocacions greus, i si no hagués estat que havia après de besar-li el cul al cap de secció, no hi ha dubte que m'haurien acomiadat. Fins i tot un dia vaig rebre una carta del gran mogol, un individu a qui no havia vist mai, tan amunt era, i entre unes quantes frases sarcàstiques respecte a la meua intel·ligència su-

perior a la normal, insinuava^{ben}/clarament que faria bé d'aprendre el meu ofici o tindria dificultats amb el sou. Francament, em vaig cagar a les calces. Després d'això, ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ mai més no vaig emprar cap mot polisíl·lab en les converses; de fet, a penes si obria la boca en tota la nit. Em feia l'imbecil, que al capdavant era el que pretenien que fessim.

De lluny en lluny, per tal d'adular el cap de secció, pujava a preguntar-li educadament que volia dir tal o tal paraula. Això li plaia. Era una mena de diccionari i de taula cronològica, aquell individu. Per molta cervesa que prengués durant el descans - i és evident que ~~feia~~ tenia els seus moments de descans privats, a jutjar per la manera que menava l'espectacle - mai no podíeu pescar-li cap error en les dates o les definicions. Havia nascut per en aquella feina. L'única cosa que lamentava és que jo sabia massa. A desgrat de totes les precaucions que prenia, de tant en tant això es posava en evidència. Si arribava a treballar amb un llibre sota el braç, el nostre capítost ho notava, i si era un bon llibre, l'home es tornava verinós. Però jo mai no vaig fer res intencionadament que li/pogués desplaure; m'estimava massa la feina com per a posar-me un llaç escorredor al coll. Amb tot, però, és difícil enraonar amb un home quan no teniu res en comú amb ell; us traïu, per bé que només empreu mots monosíl·labs. El cap de secció sabia prou bé que no posava cap ~~interès~~ atenció per sentir les seves bajanades; i, no obstant això, doneu-li l'explicació que vulgueu, li causava plaer arrencar-me dels meus somieigs i omplenar-me de dates i de fets històrics. Era la seva manera de venjar-se, suposo.

El resultat fou que vaig desenvolupar una lleu neurosi. Bon punt eixia a l'aire, lliure, em captenia de la manera més extravagant. Tant se val quin fos el tema de la conversa, mentre retornàvem cap a Montparnasse, a trenc d'alba, de seguida ~~xiobria~~ l'aixeta per tal d'abocar tots els meus somnis pervertits. El que més m'agradava era parlar d'aquelles coses sobre les quals cap de nosaltres no en sabia res. Havia cultivat una mena de bogeria mansa; ecolàlia, em sembla que n'hi diuen. Tots els caps per lligar d'una nit de feina se'm posaven a dansar a la punta de la llengua. Dalmàcia: ha-

via tingut a les mans la prova d'un anunci d'aquella bella joia turística. Molt bé, Dalmacia. Agafeu un tren i al matí següent transpireu per tots els porus i els grans de raïm s'esberlen de tan madurs. Era capaç de garlar sobre Dalmacia des del gran boulevard fins al palau del cardenal Nazarin, o més enllà, si volia. Ni tan sols sé on queda en el mapa, i tampoc no ho vull saber, però a les tres de la matinada amb tot aquell plom a les venes i la roba saturada de suor i patxuli i ~~en~~ la dringadissa dels braçalets en passar per la batidora i aquelles tirallongues amarades de cervesa que em tenien tan ~~en~~ enxampat, insignificancies com ara la geografia, la vestimenta, el llenguatge, l'arquitectura no tenien cap significat per a mi.

Dalmacia pertany a una certa hora de la nit en que aquells gongs sonors han emmudit i el pati del Louvre sembla tan meravellosament ridícul que sentiu ganes de plorar sense motiu, tan sols pel fet que tot roman tan magníficament silenciós, tan buit, tan totalment distint de la primera plana i d'aquells individus del pis de dalt jugant als daus. Amb aquell trosset de Dalmacia reposant damunt els meus nervis afuats com la freda fulla d'un ganivet, podia experimentar les més meravelloses sensacions d'un viatge. I la cosa curiosa és que podria viatjar arreu del món, però Nord-Amèrica mai no vindria a ocupar la meua ment; era encara més perduda que un continent perdut, per tal compels continents perduts sento una certa atracció misteriosa, mentre que per Nord-Amèrica no sento res en absolut. De tant en tant, és cert, pensava en Mona, no com una persona situada en una àerea definida en el temps i l'espai, sinó aïlladament, separada, talment com si s'hagués diluït en un núvol ~~XXXXX~~ enorme que bloquejava ~~que~~ el passat. No em podia posar a pensar en ella molta estona; d'haver-ho fet, m'hauria tirat daltabaix del pont. És estrany. Havia arribat a reconciliar-me amb aquesta vida sense ella i, tot amb tot, si pensava en ella durant un minut era prou perquè l'os i la medul·la de la meua conformació restessin esclafats i anés a raure de nou al canal agonitzant del meu miserable passat.

Durant set anys vaig vagar, dia i nit, amb una sola obsessió: ella. Si existia un cristià tan fidel al seu Déu com jo ho vaig ser a ella, avui dia

tots fórem Jesucristes. Pensava en ella de dia i de nit, fins i tot quan l'enganyava. I ara, de vegades, al bell mig dels esdeveniments, quan em penso que m'he alliberat de tot allo, de sobte, en tornar una cantonada potser, apareix una placeta, uns quants arbres i un banc, un indret desert on ens havíem estimat, on ens tornarem folls per causa de les amargues escenes de gelosia. Sempre un indret desert, com la Place de L'Estrapade, posem per cas, o aquells carrers sordids i llobrecs dels voltants de la Mesquita o al llarg d'aquella tomba oberta que és l'avinguda de Breteuil, la qual a les deu del vespre és tan silenciosa, tan morta, que us fa pensar en l'assassinat o el suïcidi, on qualsevulla cosa és capaç de crear un vestigi de drama huma. Quan m'adono que ella se n'ha anat potser per sempre, un buit enorme s'obre sota meu i sento que caic, que vaig caient, caient en un abisme obscur, insondable. I això és pitjor que el plor, més pregon que el remordiment, la pena o el dolor.; és l'abisme on fou estimbat Satanas. No hi ha manera de grimpar cap amunt, no hi ha ni un raig de llum, ni el so d'una veu humana ni el contacte d'una ma humana.

Quants milers de evgades, tot caminant de nits pels carrers, m'he demanat si arribaria un dia en que la tindria de nou al meu costat...! Totes aquelles mirades anhelants que vaig dedicar als edificis i a les estatués...! Els havia mirats tan ansiosament, tan desesperadament, que a hores d'ara els meus pensaments deuen haver esdevingut part integrant d'aquells edificis i d'aquelles estatués, deuen haver quedat amarats de la meua ~~angustia~~ angòixa. No podia deixar de rememorar, també, què quan caminarem plegats per aquests carrers tristos i llefardosos, tan saturats actualment dels meus somnis i de les meves nostalgies, ella no havia observat res, no havia sentit res: per a ella eren com qualsevol altre carrer, una mica més sordids potser, i res més. Ella no se'n recordaria que en un determinat xamfra, jo m'havia aturat a collir una de les seves agulles de ganxo, o que, quan em vaig culivar per fer-li la llaçada de les sabates, em vaig estergir a la memoria l'indret on havia reposat el seu peu i que no s'es-

borraria mai més, ni tan sols després que hagin estat enderrocades les catedrals i que la civilització llatina hagi estat arrasada per sempre més.

Una nit, davallant per la rue Lhomond, víctima d'una crisi d'angoixa i de desolació desusada, certes coses se'm revelaren amb una claredat punyent. No sé si fou perquè havia passat per aquell carrer tan sovint amargat i desesperat o si fou per causa del record d'una frase que ella havia deixat caure una nit mentre ens estavem a la Place Lucien-Herr: "Per que no em mostres" digué, "aquell París sobre el qual tant has escrit?". Una cosa, però, sé del cert que en recordar aquests mots, em vaig adonar de sobte de la ~~possibilitat~~ impossibilitat de revelar-li mai aquell París que jo havia après de conèixer, el París els arrondissements del qual són indefinits, un París que no ha existit mai, excepte per virtut de la meua soledat, del meu desig per ella. Quin París Tan immens! M'exigiria tota una vida explorar-lo de nou. Aquest París, del qual només jo en tenia la clau, amb prou feines si es brinda per fer una recorreguda, adhuc amb les més bones intencions; és un París que ha de ser viscut, que cal experimentar cada dia mitjançant mil formes diverses de tortura, Un París que creix dintre nostre com un cranc, que creix i creix fins que us devora.

Tot vagarejant per la rue Mouffetard, amb aquestes reflexions bullint a la ment, vaig recordar un altre estrany incident arrancat del passat, extret d'aquella guia les pàgines de la qual ella ~~havia~~ m'havia demanat d'anar passant, però que, pel fet de tenir unes tapes tan pesades, aleshores em fou impossible d'obrir. Sense cap motiu - per tal com en aquell moment els meus pensaments estaven ocupats ^{per} ~~amb~~ Salavín en els sagrats dominis del qual anava pilloscant - sense cap motiu, deia, em vingué a la ment el record d'un dia en que, inspirat per la placa que havia observat dia rera dia, vaig entrar impulsivament a la Pension Orfila i vaig demanar de visitar la cambra que Strindberg havia ocupat. Fins aleshores res de terrible no m'havia esdevingut, per bé que ja havia perdut tots els meus bens terrenals i havia après que era caminar pels carrers mort de fam

i temorós de la policia. Fins aleshores encara no havia trobat ni un sol amic a París, un fet que no era pas tan depriment com sorprenent, per tal com, en qualsevulla part d'aquest món on he viscut, la cosa que més facil m'ha estat de trobar, ha estat un amic. Pero en realitat, encara no m'havia succeït res de massa terrible. Hom pot viure sense amics, de la mateixa manera com pot viure sense amor, o adhuc sense diners, la qual cosa suposa el sine qua non. Hom pot viure a París - tal com jo vaig descobrir! - a base de pena i d'angoixa. Amarg aliment - potser el millor que hi ha per a certes persones. En tot cas, encara no se m'havia acabat la corda. No feia sinó flirtrejar amb la desgracia. Tenia prou temps i sensibilitat per tal d'esmerçar-los furgant les vides alienes, per tal d'entretenir-me amb la materia morta de les novel·les la qual, per morbida que sigui, quan es troba embolcallada per les tapes d'un llibre, se'ns apar deliciosament remota i anonima. Mentre m'allunyava d'aquell indret, era conscient del somriure ironic que aletejava als meus llavis, com si m'hi em digués:

1 - la Pension Orfila, encara no!

D'aleshores ençà, és clar, he apres el que tots els folls de París descobreixen tard o d'hora: que no existeixen inferns prefabricats per als aturmentats.

Em sembla que ara comprenc una mica més bé perque ella s'hi adelita tant en la lectura d'Strindberg. La veig alçar l'esguard del llibre després d'haver llegit un passatge deliciós i com, amb llagrimes als ulls, em diu:

- Ets tan boig com ell... te necessites que et castigui!

Quina satisfacció degué sentir aquella sadica en descobrir el seu propi masoquista! Talment mossegar-se a si mateixa, com si diguéssim, per tal de provar si tenia les dents esmolades. En aquella epoca, quan jo la vaig coneixer, estava saturada d'Strindberg. Aquella ferestega ballaruga de cues en la qual ell s'hi rebejava, aquell duel etern dels x sexes, aquella ferocitat tuixegosa que li havia guanyat l'afecte dels lloscos pallussos escandinaus; allo fou el que ens va unir. Ens unirem en una dansa mortal i tan rapidament vaig ser absorbit pel remolí que en tornar a la superficie

de nou, no em fou possible de reconeixer el món. Quan em vaig sentir lliure, la música havia emmudit; la bullicia havia cesat i a mi m'havien pescat...

Després de sortir de la Pension Orfila aquella tarda, me'n vaig anar a la biblioteca i allí, després de banayr-me al Ganges i d'haver meditat sobre els signes del zodíac, em vaig posar a reflexionar sobre el significat d'aquell infern que Strindberg havia descrit tan despietadament. I, mentre rumiava, comença d'aclarir-se el misteri del seu pelegrinatge, el vol que el poeta fa sobre la terra i tot seguit, com si li haguéssin ordenat de reprendre un drama perdut, el descens heroic a les entranyes mateixes de la terra, l'obscur i terrible sojorn al ventre de la balena, la lluita sagnant per alliberar-se, per emergir net del passat, un déu-sol brillant, amarat de sang, sorgint en una platja aliena. Deixa de ser un misteri per a mi per que ell i d'altres (Dante, Rabelais, Van Gogh, etc. etc.) havien fet llur pelegrinatge a París. Llavors vaig comprendre perque París atreu els torturats, els al·lucinats, els grans maníacs de l'amor. Vaig comprendre com és que aquí, al botó mateix de la roda, hom pot abraçar les més fantàstiques, les més absurdes teories, sense trobar-les estranyes en absolut; és aquí que hom torna a llegir els llibres de joventut i els enigmes prenen un nou significat, un de distint per cada cabell blanc. Camineu pels carrers sabent que sou un boig, un possés, perque resulta massa evident que aquestes cares fredes, indiferents, són les dels vostres escarcellers. Aquí totes les fronteres s'esfumen, i el món es manifesta com l'escorxador foll que és. La roda dels turments arriba fins a l'infinit, les trapes són colses fermament, la logica corre desfermada, amb una destal sangonosa esparpillant. L'aire és ~~fix~~ fred i resclosit, el llenguatge apocalíptic. Cap cartell no assenyala la sortida enlloc; l'única alternativa és la mort. Un atzucac al fons del qual es dreça un cadafal.

París, ciutat eterna! Més eterna que no pas Roma, més esplendorosa que no pas Ninive. El melic del món, devers el qual hom retorna de quatre grapes, talment un idiota orb i quec. I com un suro que ha estat arrastrat fins al centre mort de l'oceà, hom flota enmig de l'escoria i els detritus

dels mars, las, ~~desesperat~~ desesperangat, indiferent fins i tot al pas d'un Cristofor Colom. El bressol de la civilització, ho són les clavegueres pútrides del món, l'ossera a la qual les matrius fetides confien llurs embalsams sangonosos de carn i ossos.

Els carrers eren el meu refugi. I cap home no pot ~~comprendre~~ comprendre el fadament dels carrers fins que no es veu obligat a refúgiar-s'hi, fins que no ha esdevingut un bri de palla arrossegat d'aquí cap alla per cada zefir que bufa. Hom passa per un carrer un dia d'hivern i, en veure un gos en venda, arrenca a plorar. Mentrestant a l'altra banda, alegre com un cementiri, es dreça una cabana miserable que s'anomena Hotel du Tombeau des Lapins. Això fariure, fa riure fins a morir. A la fi us adoneu que hi ha hotels pertot arreu, per als conills, els gossos, les puces, els emperadors, els ministres, els prestadors, els tractants de cavalls i qui-sap-lo. I gairebé un de cada dos és un Hotel de l'Avenir. La qual cosa encara us fa posar més histèric. Quants hotels de l'esdevenidor! No n'hi ha cap en participat passat ni en mode subjuntiu ni en conjuntivitis. Tot és venerable, gris, erigit d'alegria, inflammat pel futur, com un flemó. Intoxicat per causa d'aquest eczema lúbric del futur, camino fent tentines cap a la Place Violet, els colors malva i pissarra, les portalades tan baixes que només els nans i els gnoms hi poden entrar amb penes i treballs; damunt el crani ombriu de Zola les xemeneies escupen carbó de coc pur, mentre la Madonna de Sandwiches escolta amb les seves orelles de col el sumzeig dels tancs del gas, aquells magnífics gripaus inflats cultivats a la vora de la carretera.

Per que sobtadament em vingué a la memòria el Passage des Thermopyles? Perque aquell dia una dona s'adreça a la seva gosseta en el llenguatge apocalíptic de l'escorxador, i la gosseta entengué el que aquella bagassa, madura i llefardosa, li deia. Com em va deprimir allo! Més encara que no pas la visió d'aquells cadells ploricons que hom venia a la rue Brancion, per tal com no eren els gossos el que em feia pena, sinó l'enorme reixa de ferro, aquelles llances rovellades que semblaven dreçar-se entre la

meva persona i la vida a la qual tenia dret. A l'agradable carreró prop de l'Abattoir de Vaugirard (Escorxador Hipofag) anomenat rue des Périchaux, havia copsat ~~xxxx~~ ga i della taques de sang. Talment com Strindberg, en la seva bogeria, havia descobert pressagis i averanys en les llosardes de la Pension Orfila, així, mentre jo vagava sense nord per aquell carreró fangós esquitxat de sang, fragments del passat s'anaven deseixint i suraven a la ventura davant dels meus ulls, i em deixaven ~~xxxxxx~~ esbalaït amb les premonicions més horribles. Vaig veure la meva propia sang espargida, la calçada fangosa tacada des d'un passat tan remot com podia recordar, probablement des de l'origen mateix. Hom és llençat al món com una momia bruta i menuda; les senderes són llefiscoses per causa de la sang i ningú no sap per que. Cadascú fa el seu camí i, per bé que la terra es podreixi amb tantes de coses bones, no hi ha temps per recollir els fruits; la processó s'arrossega devers la sortida, amb tant de panic, tanta ansiar per fugir, que els febles i els impotents són trepollats contra el llot i llurs crits desolats.

El meu món d'éssers humans havia deperit; em trobava absolutament sol a la terra i tenia els carrers per amics, i els carrers em parlaven en aquell llenguatge trist i amarg compost de miseria humana, d'anhel, de remordiment, de fracàs, d'esforços inútils. Una nit, en passar per sota el viaducte al llarg de la rue Broca, després d'haver sabut que Mona estava malalta i a la miseria, tot d'una vaig recordar que fou aquí, en la sordidesa i la penombra d'aquest carrer oblidat, aterrida potser per una premonició del futur, on Mona se m'abraça i amb veu tremolosa em va pregar que li prometés que mai no l'abandonaria, mai, passés el que passés. I al cap d'un parell de dies només, dempeus a l'andana de la Gare St. Lazare, veia partir un tren, el tren que se l'enduia lluny de mi; ella treia el cap per la finestrella, talment com havia tret el cap per la finestra quan la vaig deixar a Nova York, i tenia el mateix ~~xxx~~ somriure trist, inescrutable, al rostre, aquella expressió de darrera hora amb la qual intenten d'expressar tantes coses, però que no és sinó una mascara distorsionada per un somriure vacu. Feia només un parell de dies, ella m'havia abraçat desesperadament i aleshores alguna

cosa havia passat, alguna cosa que encara no veig prou clara, i per pròpia voluntat va pujar al tren, i ara de nou em mirava amb aquell somriure trist i enigmàtic que em desconcerta, que és injust, artificial, i del qual desconfio amb tota l'ànima.

I ara sóc jo qui, a l'ombra del viaducte, estenc els braços per encalçar-la, qui s'aferma a ella desesperadament, amb aquell inexplicable somriure als llavis, la màscara que he encastat damunt la meua pena. Puc romandre aquí somrient vacuament, i per molt fervents que siguin les meves pregaries, per desesperada que sigui la meua nostalgia, un oceà ens separa; ella romandra allí i es morirà de gana, i jo restaré aquí caminant d'un carrer a l'altre, les llàgrimes ardents escaldant-me el rostre.

És aquesta mena de crueltat incrustada als carrers; és això que ens fita des de les parets i ens aterroïtza quan de sobte sentim una por indescriptible, quan tot d'una un pànic torturant ens envaïeix l'ànima. És això que dóna als fanals llurs horribles formes recargolades, que els impulsa a fer-nos senyals i a atreure'ns cap a llurs abraçades sufocants; és això que dóna a certes cases l'aspecte de guardians de ~~secrets~~ crims secrets i a llurs orbes finestres l'aparença d'òrbites buides d'uns ulls que han vist massa coses. És aquesta mena de cosa, escrita en la fisonomia humana dels carrers el que m'indueix a fugir quan tot d'una descobreixo sobre el meu cap la inscripció que fa: Impasse Satan. Això que em fa estremir quan a l'entrada mateixa de la Mesquita observo que algú ha escrit: "Dilluns i dijous tuberculosi; dimecres i divendres sífilis". A cada estació del metro hi ha cranis sarcàstics que us saluden amb un "Défendez-vous contre la syphilis!". Onsevilla que hi hagi un mur, hi ha cartells amb crancs brillants i tuixegosos que pregonen l'arribada del càncer. Vagis on Vagis, toquis el que toquis, allí hi ha càncer i sífilis. És escrit al firmament; flameja i dansa, talment un mal averany. Ens ha devorat l'ànima i no som sinó una cosa morta com la lluna.

Em sembla que fou el quatre de juliol quan de nou em van treure la cadira de sota el cul. Sense avisar. Un dels grans tifes de l'altra banda de l'oceà decidí de fer economies; prescindint d'uns quants correctors i d'uns quants dactilògrafs insignificants, estaria en condicions de pagar les despeses dels seus viatges d'anada i tornada i la luxosa suite que ocupava al Ritz.

Havent pagat els deutes insignificants que havia contret amb els lino-
tipistes, i després de deixar una quantitat a compte al bistro del davant per tal de conservar el credit, amb prou feines si em va sobrar res de la meva darrera paga. Vaig haver de notificar al patron de l'hotel que me n'anava; no li vaig dir el motiu perquè s'hauria fet mala sang pensant en els seus miserables dos-cents francs.

"Que faries si et quedaves sense feina?". Aquesta era la frase que em furgava les orelles constantment. Ça y est maintenant! Ausgespielt! No tenia res a fer com no fos tornar al carrer, caminar, vagar, seure en un banc, mater el temps. A hores d'ara, és clar, el meu rostre era prou conegut a Montparnasse; per una temporadeta, podria fer veure que encara treballava al diari. Així em resultaria més fàcil d'haver un esmorzar o un sopar. Era estiu i els turistes començaven d'arribar. Tenia uns quants projectes que m'ajudarien a explotar-los.

"Que faries...?". Bé, per començar, no em moriria de gana. Si no feia res més que concentrar-me en el menjar, evitaria de desintegrar-me. Durant un parell de setmanes encara podria continuar anant a can Monsieur Paul i haver una menjada cada vespre; ell no sabia si treballava o no. L'essencial és menjar. Per la resta, confieu en la Providència!

Naturalment, conservava les orelles dretes per tal de copsar el dring de qualsevol cosa que tingués el so d'una pàfia. I vaig cultivar les relacions amb un nou grup de coneguts, corcons que fins aleshores havia esquivat,

barralers als quals detestava, artistes que tenien unes quantes virolles, guanyades mitjançant el premi Guggenheim, etc. No costa gaire fer amics quan us passeu dotze hores diàries en una terrasse. Arribeu a conèixer tots els culs de cafè de Montparnasse. Se us enganxen com les puces, tot i que no tingueu cap altra cosa per oferir-los que les orelles.

Ara que m'havia quedat sense feina, Carl i Van Norden havien encunyat una nova frase per a mi: "I si arribava la ~~tercera~~ dona ara?" Bé, que? Dues boques per alimentar en lloc d'una. Tindria amb qui compartir la misèria. I, si ella no havia perdut la bellesa, probablement me les apanyaria més bé en parella que no pas sol: el món mai no deixa que una dona bella es mori de gana. No podia confiar massa en Tania; li havia d'enviar diners al seu Sylvester. De primer vaig pensar que em permetria compartir la seva habitació, però temia comprometre's; d'altra banda havia de ser fidel al seu amo.

A les primeres persones a les quals ~~vaig escriure~~ recorreu quan esteu fotut és als jueus. Quasi de seguida en vaig tenir tres al meu abast. Animes sensibles. Un d'ells era un comerciant en pells, retirat, que es delia per veure el seu nom als diaris; em proposa que li escrivís una sèrie d'articles que ell signaria amb el seu nom per a un diari jueu de Nova York. Vaig haver d'explorar el Dome i la Coupole cercant jueus destacats. El primer que vaig trobar era un matemàtic celeberrim; no sabia un borrall d'angles. Vaig haver d'escriure sobre les lleis ~~del~~ del xoc basant-me en els diagrames que feia en els tovallons de paper; havia de descriure el moviment dels cossos astrals i demolir la concepció einsteniana ensems. Tot per vint-i-cinc francs. Quan vaig ~~haver~~ veure els meus articles al diari no els vaig poder llegir; però impressionaven, tanmateix, sobretot amb l'afegitó del pseudonim del mercader de pells.

Vaig escriure ~~mi~~ d'allo més anonimament durant aquest període. Quan inauguraren el gran bordell al boulevard Edgar-Quinet, vaig aconseguir algunes retribucions per haver escrit els fullets de propaganda. És a dir, una ampolla de xampany i una cardada gratis en una de les habitacions

egípcies. Si tenia la sort de dur-hi algun ~~client~~ client, em donarien una comissió, talment com en temps passats l'hi pagaven a Kepi. Una nit vaig portar-hi Van Norden; em brindava l'oportunitat de guanyar-me uns calerets mentre ell es xalava a les habitacions de dalt. Però quan la madame s'assabenta que era periodista no en va voler saber res de cobrar-li; una altra ampolla de xampany i una cardada gratis per a mi. No en treia res de tot allo. De fet, vaig haver d'escriure per a ell perquè Van Norden no sabia com enfocar el tema sense esmentar la mena de lloc de que es tractava. I així una cosa rera l'altra. El cas és que estava ben fotut.

El pitjor treball de tots fou una tesi que em vaig comprometre a escriure per a un psicòleg sord-mut. Un tractat sobre l'atenció que necessiten els infants tolits. Tenia el cap ple de malalties, de braguers, de bancs de treball i de teories sobre l'aire pur; vaig esmerçar-hi unes sis setmanes, i després, per aconseguir que l'acceptessin, vaig haver de corregir-ne les proves, d'aquell treball maleït. Escrit en francès, però en un francès que mai a la vida no he sentit parlar a ningú ni l'he llegit enlloc. Però em reporta un bon desdèjuni diari, un desdèjuni nord-americà, amb suc de taronja, sopa de civada, crema, cafè i de tant en tant ous amb pernil per variar. Fou l'únic període de la meua estada a París que vaig assaborir un bon desdèjuni, merces als infants tolits de Rockway Beach, de l'East Side, i de totes les cales i badies que voregen aquelles zones agrestes.

Aleshores, un dia, vaig conèixer un fotògraf; estava preparant una col·lecció de fotografies de tots els tuguris més baixos de París per a un degenerat de Munich. Volia saber si jo posaria per a ell amb els pantalons avall, i en d'altres postures. Vaig pensar en aquells homenets escardalencs, que s'assemblen als cadets i missatgers, que de vegades hom veu a les postals pornogràfiques a l'aparador d'alguna petita llibreria, els fantasmes misteriosos que habiten la rue de la Lune i d'altres barris pestilents de la ciutat. No em feia gaire gràcia exhibir el meu físic en companyia d'aquella élite. Però, com que m'asseguraren que les fotografies eren per a una col·lecció estrictament privada, i per tal com anava destinada a Munich,

vaig donar el meu consentiment. Quan no residí a la vostra ciutat natal, us podeu permetre ~~mixtura~~ certes llibertats, particularment per un motiu tan poderós com és guanyar-vos el pa de cada dia. Al capdavant, si bé ho pensava, no havia estat pas mai massa melindrós ni tan sols a Nova York. Hi havia nits que em sentia terriblement desesperat, a casa meua, que ~~mmmm~~ ~~mmmmmmmm~~ no tenia més remei que demanar almoïna a la meua propia barriada.

No anavem als locals freqüentats pels turistes, sinó als tuguris on l'ambient era més simpàtic, on podíem jugar una partideta de cartes al vespre abans de posar-nos a treballar. Era un bon company, el fotògraf. Coneixia la ciutat com el palmell de la mà, sobretot les parets; sovint em parlava de Goethe, i de l'època dels Hohenstaufen, i de la mortaldat de jueus durant el regnat de la Pesta Negra. Temes interessants, i sempre relacionats d'alguna manera amb les coses terboles que feia. També tenia idees per a la decoració, però ningú no tenia el coratge de realitzar-les. La visió d'un cavall, esventrat, talment les portes d'un saló obertes de bat a bat, l'inspirava i aleshores es posava a parlar sobre el Dante o Leonardo da Vinci o Rembrandt; de l'escorxador de la Villette saltaria dins un taxi i se m'enduria rabent al Museu del Trocadéro, per tal de mostrar-me un crani o una momia que l'havien fascinat. Vam explorar el Ve, el XIIIe., el XIXe., i el XXe. arrondissements de punta a punta. Els indrets que escolliem per reposar eren racons ~~llobregos~~ llobregos com ara la Place Nationale, la Place des Peupliers, la Place de la Contrescarpe, la Place Paul Verlaine. Moltes d'aquestes places ja les coneixia, però ara les veia sota una llum diferent degut a l'exòtic sabor de la seva conversa. Si avui, per exemple, enfilava la rue du Château-des-Rentiers, inhalant la sentor fètida dels llits de l'hospital que exhala el XIIIe. arrondissement, els meus badius sense dubte es dilatarien de plaer, per tal com, barrejats amb la fortor rancia dels crins i del formol, copsaria la flaire dels nostres viatges imaginaris a través de l'ossera d'Europa que la Pesta Negra havia creat.

Pel seu conducte vaig conèixer un individu espiritual anomenat Kruger,

que era escultor i pintor. No sé perquè li vaig caure en gracia; un cop va descobrir que estava ~~xxx~~ amatent a les seves idees "esoteriques", no me'l vaig poder treure de sobre. Hi ha gent en aquest món per als quals el ~~xxx~~ mot "esoteric" sembla actuar com un fluïd diví. Talment un terreny "abonat" per a Herr Peeperkorn de la Muntanya Mágica. Kruger era un d'aquests sants frustrats, un masoquista, un tipus anal regit per l'escrupolósitat, la rectitud i la consciència, un individu que si es llevava amb el peu esquerre fóra capaç de fer-nos expassar les dents d'un pinyac sense parpellejar. Li semblava que jo estava a punt per passar a un altre pla, "un pla superior", que deia ell. Jo estava a punt de passar a qualsevol pla que ell em designés, sempre i quan no s'hi begués o mengés menys que en aquest. Em posava un cap com un timbal parlant del "fil de l'anima", del "cos causal", de l'"ablació", dels Upanishads, de Plotí, de Krishnamurti, de la "vestidura Karmica de l'anima", de la "consciència nirvanica" de tota aquesta verbola que bufa de l'orient com un halit de la plaga. A vegades entrava en extasi i parlava de les seves encarnacions anteriors, si més no, tal com ell se les imaginava. O bé em narrava els seus somnis els quals, per tot el que podia veure, eren tan absolutament insípid i prosaics que amb prou feines haurien merescut l'atenció d'un freudia, però, per a ell, hi havia vastes meravelles esoteriques ocultes en llurs pregoneses les quals jo havia d'ajudar-lo a descobrir. Es gira de dins cap a fora, talment com una jaqueta amb el ~~xxx~~ folre gastat.

De mica en mica, a mida que em ~~guanyava~~ guanyava la seva confiança, m'obria camí devers el seu cor. Vaig arribar a l'extrem que m'encalçava pel carrer per demanar-me si em podia deixar uns quants francs. Em volia mantenir en bones condicions per tal que pogués sobreviure a la ~~transició~~ transició devers un pla superior. Jo em captenia com lax pera que va madurant a l'arbre. De tant en tant tenia recaigudes i confessava aleshores que tenia necessitat de més aliments terrestres - una visita a l'Sphinx o a la rue St. Apolline on sabia que ell, en moments de debilitat satisfecia les demandes de la carn quan esdevenien massa vehements.

Com a pintor era una nul.litat; com a escultor menys que una nul.litat. Era un bon amo de sa casa, això ho he de reconèixer. I estalviador com ell sol. No malbaratava res, ni tan sols el paper d'embolicar la carn. Els divendres a la nit posava l'estudi a disposició dels seus amics artistes; sempre hi havia força begudes i uns entrepans excel.lents, i si per casualitat sobrava alguna cosa, jo arribava l'endema i ho netejava.

Darrera el Bal Bullier hi havia un altre estudi que em vaig habitar a freqüentar: l'estudi de Mark Swift. Si bé no era un geni, indubtablement era un exentric, aquest caustic ~~kalmades~~ irlandès. Tenia un model jueva amb la qual vivia des de feia anys; ara n'estava fart i cercava un pretext per a despenallegar-se'n. Però com que s'havia cruspit el dot que originàriament ella havia dut, es demanava com se les apanyaria per a desembarassar-se'n sense haver de restituir-l'hi. El mitjà més senzill era empenyar-la fins a l'extrem que ella s'estimés més morir-se de fam que no pas suportar la seva crueltat.

Era una persona excel.lent, la seva amistançada; la pitjor cosa que hom podia dir-ne era que havia perdut la línia, i l'habilitat de suportar-lo més. Ella també era pintora i, entre els entesos, feien córrer que tenia més talent que no pas ell. Però per molt que ell li fes la vida impossible, ella era justa; mai no permetia que ningú digués que no era un gran pintor. Justament perquè era un geni, deia ella, resultava tan podrit com a individu. Hom mai no veia les teles d'ella per les parets - només les d'ell. Les coses d'ella eren amuntegades a la cuina. Una vegada, davant meu, algú va insistir a voler veure les obres d'ella. El resultat fou d'allo més dolorós.

- Veieu aquesta figura - digué Swift, assenyalant una de les teles d'ella amb el seu peu enorme -. L'home situat a l'obertura de la porta, se'n va a pixar. Mai no podrà ~~trobar~~ trobar el camí de tornada perquè té el cap mal col.locat... Ara observeu aquell nu d'allí... Estava bé fins que va començar de pintar-li la xona. No sé pas en que pensava, però li va fer tan gran que

que el pinzell se li va esllavissar cap a dins i no el va poder tornar a treure.

Per tal de mostrar-nos com ha de ser un nu, extragué un enorme tela que acabava de pintar. Era un retrat d'ella, una esplèndida demostració de vengança inspirada per un sentiment de culpabilitat. L'obra d'un boig viciós, mesquí, maligne, brillant. Teníeu la sensació que ell l'havia espiada pel forat del pany, que l'havia agafat de sorpresa, en l'instant que s'estava furgant el nas distretament o bé rascant-se el cul. Seia en un sofa de pel de cavall, en una cambra sense ventilació, una habitació grandiosa sense cap finestra; igualment hauria pogut ser el lobul anterior de la glandula pineal. Darrera d'ella, l'escala en zig-zag que mena al balcó; els esglaons són coberts per una catifa d'un verd biliós, d'un verd tan intens que només podia provenir d'un univers defecat. Allò que més es destacava eren les natges, les quals eren boterudes i plenes de crostes; semblava talment que havia alçat un pel el cul del sofa, per tal de tirar-se un pet. El rostret, ell l'havia idealitzat: semblava dolç i virginal, pur com un xarop de la tos. Tenia els pits distesos, inflats amb emanacions de claveguera;; semblava que estava nedant en un mar menstrual, un fetus engrandit amb l'aparença insípida i encaramelada d'un àngel.

Això no obstant, hom no podia deixar de simpatitzar amb el pintor. Era un treballador infatigable, un home que no pensava sinó en pintar. I més llest que una fura. Ell fou qui em fica al cap la idea de cultivar l'amistat de Fillmore, un jove del servei diplomàtic que integrava el grupet de gent que envoltaven Kruger i Swift.

- Deixa'l que t'ajudi - em digué -. No sap que fer-ne dels diners.

Quan una persona es gasta el que té, quan es dona una bona vida amb els seus propis diners, la gent solen dir: "no sap que fer-ne dels diners". Per la meua banda, no veig que puguin ser despesos en res de millor. Respecte d'aquests individus, no podeu pas dir que són generosos o garrepes. Fan circular els diners, això és l'essencial. Fillmore sabia que els seus dies a França eren comptats; estava disposat a passar-los bé. I per tal com hom

sempre s'ho passa més bé en companyia d'un amic, era natural que s'atansés a una persona com jo, que disposava de molt de temps, per trobar la companyia que necessitava. La gent deien que era un corcó, i ho era, suposo, però quan us heu d'estrenyar el cinturó podeu suportar coses pitjors que no pas algú que us doni la lata. Al capdavant, a desgrat del fet que parlava sense parar, i generalment d'ell mateix o dels autors als quals admirava servilment - elets com Anatole France i Joseph Conrad -, feia ~~tant~~ ~~tant~~ mans i manigues perquè les nits em resultessin interessants en d'altres aspectes. Li agradava ballar, li plaien els bons vins i les dones. Que també li agradessin Byron i Victor Hugo li ho podíeu perdonar; feia pocs anys que havia sortit de la universitat i tenia força temps per davant per a guarir-se s'aquests gustos. El que tenia que m'entusiasmava era un gran sentit per l'aventura.

Ens coneguèrem més a fons, més íntimament, diria, degut a un incident peculiar que ocorregué durant la meua ^{breu} estada a la casa de Kruger. S'esdevingué precisament després de l'arribada de Collins, un mariner a qui Filimore havia conegut durant el viatge de tornada de Nord-América. Ens solíem reunir sovint tots tres a la terrasse de la Rotonde abans de sopar. Sempre preniem Pernod, una beguda que posava Collins de bon humor i proporcionava la base, com si diguéssim, per als vins, la ~~tervesa~~ i els finés que bebiem després. Durant l'estada de Collins a París, vaig viure com un duc; res més que aus, bons vins i unes postres de les quals mai no n'havia sentit parlar. Un mes a base d'aquest regim i no hauria tingut més remei que anar a Baden-Baden o a Vichy o a Aix-les-Bains. Mentrestant Kruger m'allotjava al seu estudi. Començava a ser una nosa per tal com no arribava mai abans de les tres de la matinada i era difícil arrencar-me del llit abans de migdia. Kruger mai no pronuncia obertament un sol mot de retret, però la seva actitud indicava prou clarament que m'estava convertint en un vividor.

Un dia vaig caure malalt. Aquella dieta tan nutritiva feia de les seves. No sé que em va fer mal, però el cas és que no em podia llevar del llit.

Havia perdut les forces, i amb elles tot el coratge que posseïa. Kruger va haver de tenir cura de mi, va haver de preparar-me els brous i tot això... Fou un període de prova per a ell, sobretot perquè estava a punt d'inaugurar una exposició al seu estudi, una exposició privada de cara a uns connosseurs rics dels quals n'esperava ajuda. El catre on jo dormia era a l'estudi; no hi havia cap altra habitació.

El matí del dia que havia de realitzar l'exposició, Kruger es desperta d'un humor de mil dimonis. Si m'hagués pogut posar dret, sé que m'hauria clavat un pinyac a la mandíbula i una puntada de peu al cul. Però jo em trobava prostrat i debil com un gat. Va provar de treure'm del llit amb paraules falagueres, amb la idea de tancar-me a la cuina quan arribessin els visitants. Vaig comprendre que per culpa meva se li complicava tot. La gent no poden contemplar quadres i estatuës amb entusiasme quan un home agonitza davant llurs propis ulls. Kruger es creia de debo que m'estava morint. I jo també. Per això, tot i que em sentia culpable, no vaig poder demostrar massa entusiasme quan suggerí cridar una ambulancia per traslladar-me a l'Hospital Nord-América. Jo volia morir allí, comodament, a l'estudi mateix; no volia que m'obliguessin a llevar-me i buscar un lloc millor per morir. De fet, tant se me'n donava morir en un lloc com en un altre, sempre i quan no m'hagués de llevar.

Quan em va sentir parlar d'aquesta manera, Kruger s'esvera. Pitjor que tenir un malalt a l'estudi, quan arribessin els visitants, era tenir un mort. Això arruinaria completament les seves perspectives, magres com eren. Ell no m'ho presenta així, és clar, però podia veure per la seva agitació que això era el que l'amotinava. I això va fer que em posés tossut. No vaig voler que truqués a l'hospital. No vaig voler que cridés el metge. No vaig voler que fes res.

S'enfutisma tant que, a l'últim, malgrat les meves protestes, em va començar a vestir. Jo estava massa debil per a resistir-me. Tot el que podia fer era mussitar feblement "malparit!!"

Per bé que a fora feia calor, jo tremolava com un gos. Quan ataba de vestir-me del tot, em tira un abric a les espatlles i se n'ana a telefonar.

- No me n'aniré! No m' n'aniré! - repetia jo.

Ell, pero, es limita a clavar-me la porta pels nassos. Torna al cap de poca estona i, sense adreçar-me la paraula, es posa a feinejar per l'estudi. Preparatiu de darrera hora. Al cap d'un instant, trucaven a la porta. Era Fillmore. Collins m'esperava a baix, m'informa.

Tots dos, Fillmore i Kruger, em passaren els braços per sota les aixelles i em posaren dempeus. Mentre m'arrossegaven devers l'ascensor, Kruger s'estova:

- És per al teu bé - digué -. I d'altra banda, no fóra just per a mi.

Saps prou bé com he pregat tots aquests anys. Hauries de pensar en mi també.

Estava a punt de plorar. Abatut i desgraciat com em sentia, els seus mots gairebé em van fer ~~riure~~ somriure. Ell era considerablement més gran que jo, i per bé que era un mal pintor, un mal artista de cap a peus, mereixia una oportunitat - almenys una a la vida.

- No te'n faig retret - vaig murmurar -. Comprenc el que passa.

- Saps que sempre t'he apreciat - contesta -. Quan et refacis, pots tornar aquí... pots quedar-t'hi el temps que vulguis.

- És clar, ja ho sé... no penso pas petar encara - vaig aconseguir dir.

En certa manera, quan vaig veure Collins, en arribar a baix, l'anima em torna al cos. Si mai algú m'ha semblat viu, saludable, content, magnanim, ha estat ell. Em va alçar com si fos un ninot i em posa a l'entrada del taxi - amb suavitat, la qual cosa vaig agrair després de la manera que m'havia tractat Kruger.

Quan ens aturarem a l'hotel - l'hotel on s'hostatjava Collins - es produí una breu discussió amb el propietari, durant la qual vaig romandre estirat al sofa del bureau. Sentia que Collins li deia al patron que no era

res... tan sols una mena de crisi... que al cap d'uns quants dies m'hauria passat. Vaig veure que li posava un bitllet nou a la ma i després, girant-se rapidament i amb llestesa, s'apropa on era jo i em digué:

- Apa, amunt! Que no esx pensi que estas a punt de fer l'anec.

I en dir això, em posa dret i tot sostenint-me amb un braç m'acomboia cap a l'ascensor.

Que no es pensi que estas a punt de fer l'anec! Evidentment és de mal gust morir als braços de la gent. Ens hem de morir al si de la família, en privat, com si diguéssim. Els seus mots eren encoratjadors. Vaig començar a veure-ho tot com si es tractés d'una broma pesada. A dalt, a porta closa, em despul-laren i em van posar entre els llençols.

- No et pots morir, ara, maleït sia! - digué Collins enardit -. Encara m'enterraras a mi... A més, que diables et passa? No pots suportar la bona vida? Cap viu, home! D'aquí a un parell de dies ja et podras menjar un bistec com una casa. Et penses que estas malalt! Espera't, redéu, ja veuras quan pesquis una bona sífilis! Llavors sí que tindras motius per amoïnar-te...

I comença d'explicar, humorísticament, el seu viatge pel Yangtze-Kiang, durant el qual li queien els cabells i se li corcaven les dents. En l'estat de debilitat en que jo em trobava, aquella historia llarga i increïble em causa un efecte extraordinariament sedant. Em vaig oblidar absolutament de mi mateix. Tenia pebrots, aquell minyó. Potser en va fer un gra massa, en benefici meu, pero jo no me l'escoltava pas amb esperit crític en aquell moment. Era tot orelles i ulls. Vaig veure la desembocadura llorda i groga del riu, com ~~minutins~~ s'encenien els llums de Hankow, el mar de rostres grocs, els sampans sallant a través dels gorgs i els rapids flamejant amb l'halit sulfurós del drac. Quina historia! Els coolies, talment un eixam, s'aplegaven a l'entorn de l'embarcació per recollir les deixalles que eren llençades per la borda, Tom Slattery incorporant-se ~~en~~ el seu llit de mort per donar la darrera llambregada als llums de Hankow, la bella eurasiàtica que jeiz en una cambra obscura amb les venes plenes de grogues, la monotonia de

les cassaques blaves i els rostres grocs, milions i milions d'éssers corsecats per la fam, extenuats per les malalties, subsistint ~~mitjançant~~ merces a les rates, els gossos i les arrels, rosegant l'herba a flor de terra, devorant llurs propis fills. Era difícil imaginar que el cos d'aquest home havia estat una llaga viva, que havia romas aïllat com si fos un leprós; la seva veu era tan placida i tan dolça que talment semblava que el seu esperit hagués estat purificat per tot el sofriment que havia suportat. En estendre la ma per abastar el got, el seu rostre es torna encara més suau i em sembla que realment les seves paraules m'acaronaven. I tota l'estona, la Xina planant per sobre nostre com si fos el Destí. Una Xina putrefacta, desintegrant-se com un enorme dinosauri, i no obstant això, servant fins a la fi el fadament, l'encantament, el misteri, la crueltat de les seves venerables llegendes.

No vaig poder seguir més el fil d'aquella historia; la meua ment s'havia esllavissat devers un quatre de juliol llunya, quan vaig comprar el meu primer paquet de correccames conjuntament amb els llargs bocins d'esca que tan fragils eren, aquella esca que calia bufar per tal d'obtenir una brasa roent, aquella esca l'olor de la qual us impregnava els dits durant dies i dies i us feia somniar coses estranyes. El quatre de julio, els carrers són coberts de papers d'un roig brillant, estampats amb dibuixos negres i daurats, i arreu és ple de ^{petits} correccames que tenen uns intestins d'allo més curiosos; paquetets i més paquetets de petards, lligats tots junts amb llurs cordills de tripes, prims i aplanats, de color de cervells humans. Tot el dia se sent la fortor de la polvora i de l'esca, i el polsim daurat dels embolcalls de color vermell brillant s'enganxa als dits. Hom mai no pensa en la Xina, però hi és present tota l'estona, a les puntes dels dits i fa coïssor al nas; i molt de temps després, quan ja quasi heu oblidat la sentor que fan els correccames, us desperteu un dia amb el polsim daurat ficat a la gorja i sentiu l'olor punyent que ~~xxxx~~ exhalen els trossos d'esca, i els brillants embolcalls vermells us amaren de nostalgia per un poble i

una terra que no heu conegut mai, però que els dueu ficats a la sang, misteriosament ficats a la sang, com la noció del temps i l'espai, un valor fugitiu i constant al qual us aferreu cada cop amb més braç a mida que us aneu fent vell, que mireu d'afermar amb la ment, però infructuosament, per tal com en tot allo que és xines hi ha saviesa i misteri i mai no ho podeu enxampar ni amb les mans ni amb la ment, sinó que heu de deixar que s'esvaeixi, que se us enganxi als dits, que se us filtri lentament a les venes.

Unes setmanes més tard, en rebre una invitació atabuixadora de Collins, qui acabava de ~~retornar~~ retornar de Le Havre, Fillmore i jo vam agafar un tren un matí, disposats a passar el fi de setmana amb ell. Era la primera vegada que sortia de París d'ençà de la meua arribada. Estavem de molt bon humor, i ens passarem tot el viatge fins a la costa bevent Anjou. Collins ens havia enviat l'adreça d'un bar on ens havíem de trobar; era un lloc anomenat Jimmie's Bar, que segons ell tothom el coneixia a Le Havre.

A l'estació, pujarem a un cabriolé i partírem a bon trot cap al nostre rendez vous; encara ens quedava mitja ampolla d'Anjou, que vam liquidar pel camí. Le Havre oferia un aspecte alegre, assolellat; l'aire era tonificant, amb aquella forta flaire salabrosa que quasi em feia sentir enyor de Nova York. Arreu sorgien pals i bucs, banderoles de colors vius, enormes places obertes i cafes de teulats alts com els que hom només veu a les províncies. La primera impressió era realment magnífica; la ciutat ens acollia amb els braços oberts.

Abans d'arribar al bar, veírem Collins corrent carrer avall, de cara a l'estació, sense dubte, i com sempre una mica tard. Fillmore immediatament suggerí un Pernod; ens tustarem les espatlles mútuament, rient i garlant, embriacs de sol i d'aire salat del mar. De primer, Collins semblava una mica indecís respecte al Pernod. Havia pescat unes lleus purgacions, ens digué. No era res greu - "un ~~excess~~ excés" probablement. Ens ensenya una ampolla

leta que duia a la butxaca - "Vénétienne", es deia, si no ho recordo malament. El remei dels mariners per a les purgacions.

Ens aturarem en un restaurant a fer una moçada, abans d'anar al can Jimmie. Era una taverna immensa amb enormes vigues fumades i taules curulles de menjar. Vam beure copiosament els vins que ens recomanava Collins. Després ens assegüem en una terrasse a prendre cafe i licors. Collins^{ens} parlava del Baron de Charlus, un home que seguia els impulsos del seu cor, deia. Ja feia gairebé un any que residia a Le Havre, malbaratant-se els diners que havia acumulat durant l'epoca que féu de contrabandista de licors. Els seus gustos eren senzills: menjar, beguda, dones i llibres. I una cambra de bany privada! Això era essencial.

Encara parlavem del Baron de Charlus, quan arribarem al Jimmie's Bar. Era tard, i el local amb prou feines es començava a omplir. Jimmie era allí, el rostre vermell com un perdigot, i al seu costat la seva esposa, una bella francesa revinguda d'ulls resplendents. Tothom ens brinda una ~~recepció~~ meravellosa recepció. Altre cop teníem sengles Pernods al davant; la gramola grinyolava i la gent garlaven en angles, frances, holandes, norueg i espanyol, i Jimmie i la seva dona, molt animats i eixerits, s'acaronaven i es besaven cordialment tot alçant els gotes i fent-los dringar - tot plegat produïa un xivarri tan prenyat d'alegria que us venien ganes de llevar-vos la roba i ballar una dansa guerrera.

Les dones del bar s'havien aplegat al nostre entorn com les mosques. Si érem amics de Collins volia dir que érem rics. No hi feia res que ens haguéssim presentat vestits amb la roba vella; tots els anglais es vestien així. Jo no tenia ni un sou a la butxaca, la qual cosa no tenia cap importància, és clar, per tal com era l'invitat d'honor. Això no obstant, em sentia una mica cohibit amb aquelles dues meques fantàstiques, penjades dels braços, esperant que demanés alguna cosa. Vaig decidir agafar el brau per les banyes, Ningú ja no sabia quines ~~consumicions~~ eren les consumicions que anaven a carrec de la casa i quines eren les que calia pagar. M'havia de captenir com

un gentleman, encara que no tingués ni un sou a la butxaca.

Yvette - la dona de Jimmie - era extraordinàriament amable i afectuosa amb nosaltres. Estava preparant un tiberi en honor nostre. Encara trigaria una mica a estar a punt. No ens havíem d'engatar massa - volia que assaboríssim el mejjar. La gramola anava a tot drap i Fillmore s'havia posat a ballar amb una bella mulata que duia un vestit de vellut tan ajustat que posava en relleu tots els seus encants. Collins s'esllavissa cap al meu costat i murmura uns mots sobre la noia que seia devora meu.

- La madame la invitara a sopar - digué -, si t'agrada.

Era una ex-meuca, propietaria d'una casa magnífica als afores de la ciutat. L'amistançada d'un capita de marina. Ell era absent i no calia témer res.

- Si li fas el pes, et demanara que et quedis amb ella - afegí.

Ja en vaig tenir prou. De seguida em vaig girar cap a Marcelle, i em vaig posar a fer-li l'aleta. Ens ficarem en un racó, fent veure que ballavem, pero, de fet, ens rebregavem feroçment. Jimmie em pica l'ullet maliciosament, i branda el cap amb aprovació. Aquella Marcelle era una gossa calenta i, alhora, molt agradable. De seguida es desempallega de l'altra mosca, i ens embrancarem en una inacabable i íntima conversa que malauredament fou interrompuda per l'anunci que el sopar era a taula.

Erem una vintena a sopar, i Marcelle i jo ocupavem el cap de taula oposat al de Jimmie i la seva muller. Comença amb un estrepitos destapament d'ampolles de xampany i fou seguit immediatament per discursos ebris, durant el curs dels quals Marcelle i jo juguinejavem per sota la taula. Quan em toca el torn d'alçar-me i dir unes paraules, vaig haver de mantenir el tovalló estes davant meu. Era dolorós i comic alhora. Vaig haver d'escursar el discurs per tal com Marcelle no parava de fer-me pessigolles a l'entre-cuix.

El sopar dura gairebé fins a mitjanit. Jo m'anava fent la il·lusió de passar la nit amb la Marcelle en aquella magnífica casa situada al cim del penya-segat. Pero no havia de ser així. Collins tenia projectat acompanyar-

nos per fer-nos coneixer la ciutat i no podia pas negar-m'hi.

- No t'amoïnis per ella - digué -. Te n'atiparas abans d'anar-te'n. Diga-li que t'esperí aquí fins que tornem.

No li féu gaire gracia, a Marcelle, pero quan li diguérem que teníem uns quants dies per davant se li il·lumina el rostre. En sortir al carrer, Fillmore ens agafa pel braç solemnement i ens digué que ens havia de confessar una cosa. Estava pal·lid i enquimerat.

- Bé, que passa? - pregunta Collins, alegrement -. Aboca-ho d'una vegada!

Fillmore no ho podia abocar així com així, tot d'un cop. Estossega, que-queja i, a l'últim, esclata:

- Vaja que, quan he anat a la comuna, fa un moment, he notat que...

- Ja ho has pescat! - exclama Collins triomfant, tot exhibint l'ampolla de Vénétienne -. No vagis a veure cap metge - afegí verinosament -. Et xuparan la sang, els insaciabls malparits. I no deixis de beure tampoc. Tot això són ximpleries. Pren això un parell de cops al dia... agita-ho bé abans de prendre-t'ho. I no hi ha res pitjor que enquimerar-se, m'entens? Ara aïnem. Et donaré una xeringa i una mica de permanganat quan tornem.

I així partírem devers la nit, camí del port, d'on muntava el so de la música, els crits i els renecs dels torrats; Collins no parava de parlar amb veus ~~pausades~~ pausada d'això i d'allo, d'un xicot del qual s'havia enamorat i de les feines i treballs que tingué per sortir d'aquell embolic quan els pares se n'assabentaren. D'aquest tema passa a parlar del Baron de Charlus i després de Kurt, qui havia remuntat el riu i s'havia perdut. El seu tema predilecte. En plaia la manera que Collins es movia continuament sobre aquest fons literari; semblava un milionari que no baixés mai del seu Rolls Royce. Per a ell no existia cap zona intermedia entre la realitat i la fantasia. Quan entrarem el bordell del Quai Voltaire, després d'haver-se deixat caure en un divan i d'haver demanat dones i begudes, encara anava remant riu amunt amb Kurtz, i solament quan les noies s'hagueren ajagat al seu costat i li hagueren tapat la boca a petons, deixa de divagar.

Després, com si de sobte s'hagués adonat d'on era, es gira cap a l'avia que menava el local i li etziva una eloqüent tirallonga sobre els dos amics que havien vingut expressament de París per conèixer la casa. Hi havia mitja dotzena de mosses a l'habitació, totes nues, i he de confessar que eren verament esplendides. Oronejaven per l'estança com un eixam d'ocells mentre nosatres tres miravem de mantenir una conversa amb l'avia. Finalment aquesta s'excusa i ens digué que ens féssim l'efecte que érem a casa nostra. Em vaig sentir completament seduït per aquella dona, de tan dolça i amable com era, tan plenament gentil i maternal. I tan educada! Si hagués estat una mica més jove, li hauria fet proposicions deshonestes. Segurament no haurieu dit que ens trobavem en un "antre del vici", com se sol dir.

Tanmateix ens hi passarem un horeta, i per tal com només jo estava en condicions de gaudir dels privilegis de la casa, Collins i Fillmore roman-gueren a baix, xerrant amb les noies. Quan vaig tornar, me'ls vaig trobar ajeguts al llit; les mosses havien format un semicercle a llur entorn i cantaven amb les veus més angelicals el cor de Roses in Picardy. Ens sentíem sentimentalment deprimits quan deixarem la casa - sobretot Fillmore. Collins de seguida ens arrossega cap a un sordid tuguri ple de mariners embriacs, que estaven de permís, i ens assegürem una estona per gaudir el clima homosexual que anava arribent al punt algid. Quan alçarem el vol, vam haver de travessar el berri de la "llum roja", on trobarem d'altres "avies" amb el mocador al coll assegudes al llindar de les portes des d'on saludaven/els vianants tot ventant-se. Totes elles tenien aquell ~~xix~~ ^{amablement} aire tan bon-dadós, animes beneïtes, que semblaven talment les guardadores d'un jardí d'infants. Grups de mariners passaven baladrejant i feien llur via renouera-ment devers les tavernes bullicioses. Sexe pertot arreu: ho enllotava tot, talment una marea llorda que anava estassant els puntals de sota la ciutat. Orinarem de la vora del moll estant, des d'on tot semblava confús, barrim-barram; teníeu la impressió que tots aquells veixells, aquelles barques de

pesca, els iots, les goletes i les barcasses, havien estat llençats a la costa per un violent temporal.

En el lapse de quaranta-vuit hores havien passat tantes coses que semblava que feia un mes que érem a Le Havre. Pensavem partir el dilluns al matí a primera hora, per tal com Fillmore havia de retornar al seu treball. Vam passar el diumenge behent i fent xerinola, amb purgacions o sense purgacions. Aquella tarda Collins ens confessa que pensava entornar-se'n al seu ranxo d'Idaho; feia vuit anys que faltava de casa seva, i tenia ganes de tornar ^{veure} a les muntanyes abans de fer un altre viatge a l'Orient. En aquell moment séiem en un prostíbul esperant que aparegués una mossa a la qual havia promès que li duria una mica de cocaïna. N'estava fart de Le Havre, ens digué. Massa voltors penjats del seu coll. D'altra banda, la dona de Jimmie s'havia enamorat d'ell, i li feia la vida impossible amb el seus rampells de gelosia. Gairebé cada nit li feia una escena. S'havia comportat bé d'ença que havíem arribat, però allò no duraria gaire, ens havia pronosticat ell. La dona sentia gelosia, en especial, d'una noia russa que venia al bar ara i adés quan s'engatava. Era una busca-raons. I, per ~~xxx~~ acabar-ho d'adobar, Collins estava desesperadament enamorat d'aquell minyó del qual ens n'havia parlat el primer dia.

- Un vailet com aquest et pot fer perdre l'oremus - digué -. És tan endimoniadament bell! I tan cruel!

En sentir això, no vam poder evitar el riure. Semblava absurd. Però Collins ho deia sincerament.

Pels volts de la mitjanit del diumenge, Fillmore i jo ens n'anarem a dormir; ens havien donat una habitació a dalt, sobre el bar. Feia una xafogor de mil dimonis, no bufava ni un alè d'aire. Per les finestres obertes sentíem el xivarri de baix i la gramola que no parava ni un instant. Tot d'una esclata la tempesta: un autèntic diluvi. I entre els trons i el vent que fetejava els vidres de la finestra, arriba fins a les nostres ~~oïdes~~ orelles el brogit d'una altra tempesta que s'havia desencadenat a baix, al

bar. La sentíem amenaçadorament proxima i sinistra; les dones xisclaven a ple pulmó, les ampolles petaven renouement, les taules anaven de corcoll i es produí aquella remor sorda, familiar i impressionant que fa el cos humà en topar contra el sol.

Cap alla a les sis, Collins va treure el cap per la porta, el rostre ple de pegats i un braç en un cabestrell. Un ampli somriure li il·luminava la cara.

- Tal com us havia dit - féu -. Anit es va desfermar. Suposo que heu sentit el terrabastall?

Ens vestírem rapidament i vam baixar a acomiadar-nos de Jimmie. El saló estava completament arrasat, no quedava ni una sola ampolla dreta ni cap cadira sencera. El mirall i el vidre de l'aparador fets miques. Jimmie es preparava un ~~especial~~ coctel d'ou.

Camí de l'estació, reconstruïrem l'escena. La noia russa havia arribat bon punt nosaltres ens n'anarem al llit, i Yvette de seguida comença d'insultar-la sense ni tan sols esperar que li donés motius. S'estiraren els cabells i aleshores un suec com una casa s'havia avançat i li havia clavat una sonora plantofada a la russa - per tal de fer-la reaccionar. Llavors començaren els focs artificials. Collins volgué saber quin dret tenia aquell galifardeu a intervenir en una discussió privada. Com a resposta, va rebre un directe a la mandíbula, un bon pinyac que l'envia volant a l'altre cap de sala.

- T'esta bé! - xiscla Yvette, aprofitant l'avinentsa per clavar-li a la russa un cop d'ampolla al cap.

En aquell moment, esclata la tempesta. Un instant, al·lofou fou un pandemonium, les dones xisclaven hysteriques i ansiones d'aprofitar l'oportunitat de passar comptes per les renyines privades. No hi ha res com una bona batussa en un bar... és tan fàcil clavar-li a un home un punyal a l'esquena o deixar-lo estabornit quan jau estirat sota una taula... El pobre suec s'havia ficat en un niu de vespes; tothom l'odiava, sobretot els seus com-

panyes de bord. El volien veure acabat. De manera que tancaren la porta amb clau i separant les taules deixaren un espai lliure davant el taulell on els dos homes poguessin haver-se-les. I com se les van haver! Hagueren de dur el pobre diable a l'hospital quan s'acaba la baralla. Collins havia tingut més sort - només el canell fora de lloc i un parell de dits deslorigats, el nas inflat i un ull de vellut. Només unes quantes esgarripades, com deia ell. Però si mai se'l tornava a trobar, el suen aquell, el mataria. Al·lo no podia acabar així. Ens ho va prometre.

I al·lo no fou tampoc la fi de l'esbatussada. A partir d'aleshores, Yvette hauria d'anar-se a engatar en un altre bar. L'havien insultada i estava disposada a acabar-ho tot d'una bona vegada. Agafa un taxi i li demana al taxista que la dugués al cim del penya-segat que s'encara amb el mar. Es mataria, això és el que faria. Però estava tan pet que quan davalla del taxi fent tentines, es posa a plorar i abans que ningú pogués evitar-ho, comença de treure's la roba. El taxista la porta de nou al bar, mig nua, i quan Jimmie la veié en aquell estat, es posa tan furiós que prengué la corretja d'assuaugar la navalla d'afaitar i li clava un juli que la deixa baldada, però com a bona barjaula que era, ella hi troba gust.

- Torna-hi! - li pregava, agenollada a terra com estava i amb els braços a l'entorn de les cames d'ell.

Jimmie, però, ja en tenia prou.

- Ets una truja vella i tinyosa! - li etziba, i li engega una puntada de peu al ventre que li talla l'ale... i les absurdes vel·leïtats sexuals també.

Arriba l'hora de partir. La ciutat semblava distinta sota la primera llum del matí. La darrera cosa sobre la qual van parlar mentre esperaven la sortida del tren fou sobre Idaho. Tots tres érem nord-americans. Cadascú era oriünd d'un indret distint, però teníem alguna cosa en comú - moltes, diria jo. Ens posavem sentimentals, com fan els nord-americans quan arriba l'hora de separar-se. Semblavem ximplets parlant de les vaques i dels bens i dels espais oberts on els homes són homes i totes aquestes punyetes. Si en lloc

d'un tren hagués arribat un vaixell hauriem pujat a bord i ens hauriem acomiadat de tot. Però Collins no tornaria a Nord-Amèrica mai més, com vaig saber posteriorment; i Fillmore... bé, Fillmore també havia de rebre el seu castig, d'una manera que cap de nosaltres no hauria pogut sospitar aleshores. Val més ~~mantenir~~ servir Nord-Amèrica així, sempre com a teló de fons, talment com una postal que podeu contemplar en moments de feblesa. Així, us imagineu que sempre és allí esperant-vos, immutable, intacta, un immens espai obert, patriòtic, ple de vaques i de bens i d'homes compasius disposats a acollir tot allo que aparegui, sigui home, dona o bestia. Nord-Amèrica no existeix. És el nom que doneu a una idea abstracta...

París és com una meuca. De lluny, sembla adorable, no veieu el moment de tenir-la als braços. I al cap de ~~uns~~ cinc minuts, us sentiu buits, disgustats amb vosaltres mateixos. Us sentiu defraudats.

Vaig tornar a París amb diners a la butxaca -- uns centenars de francs que Collins m'havia ~~donat~~ entatxonat a la butxaca en el precís ~~moment~~ instant que pujava al tren. En tenia prou per a pagar el lloguer d'una peça i almenys per a comprar ~~una~~ bona teca per una setmana. Era més del que havia tingut a les mans d'un sol cop des de feia anys. En sentia joïós, talment com si una nova vida d'obris davant meu. A més volia que durés, de manera que vaig anar a veure un hotel econòmic situat sobre una fleca de la rue du Château, a l'altra banda mateix de la rue de Vaugelas, un indret que Eugène m'havia mostrat un dia. Uns quants metres més enllà hi havia el pont que uneix els dos caps del camí de Montparnasse. Un barri familiar.

Hauria pogut llogar una cambra per cent francs al mes, una habitació sense cap comoditat, és clar -- sense ni tan sols una finestra --, i potser m'hi hauria quedat, ni que fos per tenir un lloc segur on reposar una estona, si no hagués estat pel fet que, per tal d'arribar en aquesta peça, calia atravesar l'habitació d'un cec. La idea d'haver de passar cada vespre pel davant del seu llit em produí un efecte terriblement depriment. Vaig decidir buscar una altra cosa. Me'n vaig anar cap a la rue Cels, darrera mateix del cementiri, i vaig examinar una mena de raters amb balcons que circumdaven el pati. Hi havia gabies d'ocells penjades als balcons, al llarg del pis de baix. Una vista alegre, potser, però a mi em féu l'efecte de la sala d'espera d'un hospital. El propietari semblava no estar en bon seny tampoc. Vaig decidir esperar la nit, per tal de buscar amb més deteniment, i aleshores triar un reducte atraient en un carrer apartat i tranquil.

A l'hora de sopar, vaig gastar quinze francs, precisament el doble del que m'havia proposat de despendre. Això em va fer tan desgraciat que no em vaig voler donar el luxe d'asseure'm a prendre cafè, tot i que havia començat a ruiximar. Donaria un tomb i després me n'aniria tranquil·lament

a dormir, a una hora enraonada. ~~Donaria una excusa per a refugiar-me en algun lloc i~~ El fet de mirar d'equilibrar els meus recursos, em tirava l'anim per terra. No ho havia fet mai a la vida; no s'adeia amb el meu taranna.

Finalment es posa a ploure a bots i barrals. Em vaig posar content. Això em donaria ~~una~~ excusa que necessitava per a refugiar-me en algun lloc i estirar les cames. Era massa d'hora per anar a dormir. Vaig començar d'apressar el pas, tot retornant cap al boulevard Raspail. De sobte una dona se m'apropa i m'atura, sota el xafec mateix. Vol saber quina hora és. Li vaig dir que no tenia rellotge. I aleshores m'etziba aquests termes:

- Oh, bon senyor, per casualitat, ~~parlem~~ parlem angles?

Assenteixo amb el cap. Ara plou torrencialment.

- Estimat senyor, potser serieu tan amable i em durieu a un cafe. Plou tant i no tinc diners per poder anar enlloc. Ja em perdonareu, estimat senyor, pero teniu una cara tan bondadosa... ja sabia jo que éreu angles.

I tot dient això somriu, un somriure estrany, mig foll.

- Potser em podreu donar un consell, amable senyor. Sóc sola al món... Déu meu, és terrible no tenir diners...

Tots aquells "estimat senyor" i "amable senyor" i "bon senyor", etc., ja em tenien al caire de la histeria. Sentia pena per ella i això no obstant em feia riure. Vaig riure. Vaig esclafir el riure, als seus nassos mateix. I llavors ella també es posa a riure, amb una rialla aguda, fantasmagorica, desafinada, una rialla del tot inesperada. La vaig prendre pel ~~braç~~ braç i d'una correguda ens ficarem al cafe més proper. Quan entrarem al bistro, ella encara reia.

- Estimat i bon senyor - comença de nou -, potser us penseu que no us dic la veritat. Sóc una bona noia... d'una bona família. Només que... - i ara em somriu de nou amb aquell somriure esvaït i estrany -, només que sóc tan desgraciada que no tinc ni un racó on deixar-me caure.

En sentir això, em vaig posar a riure altra volta. No ho podia evitar: les frases que usava, l'accent peculiar, l'estrafolari capell que duia, aquell somriure foll...

- Escolta - la vaig interrompre -, de quina nacionalitat ets?

- Sóc anglesa - replica -. És a dir, vaig néixer a Polònia, però el meu pare és irlandès.

• I per això dius que ets anglesa?

- Sí - féu ella, i comença a riure de nou, forçadament, tímidament, i amb la intenció de semblar ~~múida~~ púdica.

- Suposo que deus saber on hi ha algun hotelet on puguis dur-m'hi - li vaig dir, no perquè tingués intenció d'anar-hi amb ella, sinó per tal d'evitar-li els preliminars habituals.

- Oh, estimat senyor! - exclama, com si jo hagués comès el més greu dels errors -. Estic segura que no ho dieu seriosament! No sóc d'aquesta mena de noies. M'heu volgut fer una broma, ja ho sé. Sou tan bo... teniu una cara tan bondadosa. No m'hauria atrevit a parlar-li a un francès com ho he fet amb vós. De seguida t'insulten...

Continua garlant d'aquesta manera una bona estona. Jo volia treure-me-la de sobre. Però ella no volia que la deixés sola. Tenia por - els seus papers no estaven en regla. Seria tan amable d'acompanyar-la a l'hotel? Potser podria "prestar-li" quinze o vint francs, per a tranquil·litzar el patron. Vaig anar amb ella fins a l'hotel on digué que s'estatjava i li vaig posar un bitllet de cinquanta francs a la ma. O era molt eixerida o molt innocent - de vegades resulta molt difícil asseverar-ho - però el cas és que a totes passades volia que m'esperés mentre ella anava a buscar canvi al bistro. Li vaig dir que no es molestés. I en sentir això em prengué la ma impulsivament i me la besa. Em vaig quedar estupefacte. Li hauria donat tot el que tenia. Aquell gest eixalabrat m'emociona. Vaig pensar, és una bona cosa ser ric de tant en tant, ni que sigui per a experimentar una sensació com aquesta. Amb tot, no vaig perdre el cap. Cinquanta francs! Una bona suma per polir-se-la una nit de pluja. Mentre m'allunyava, ella em saluda brandant aquell capell estrambotí que no sabia com posar-se'l. Semblava que fossim uns vells companys. Em vaig sentir una mica ximple i beneït. "Estimat i amable senyor... teniu una cara tan bondadosa... sou tan bo, etc.". Em sentia

talment un sant.

Quan esteu tan estufat, no és pas tan facil anar-se'n a dormir de seguida. Us sentiu com si haguéssiu de compensar d'alguna manera aquelles inesperades demostracions de bondat. En passar enfront del Jungle vaig clavar una llambregada a la pista de ball; les dones amb l'esquena nua, escanyades pels collars de perles - o així m'ho semblava a mi -, remenaven llurs belles natges davant meu. Me'n vaig anar de dret al bar i vaig demanar una coupe de xampany. Quan la música emmudí, una rossa bellíssima - semblava noruega - s'assequé al meu costat. El local no era tan ple ni tan alegre com semblava des de fora. Hi havia només una mitja dotzena de parelles a la sala - devien estar ballant totes alhora. Vaig demanar una altra coupe de xampany per tal de no perdre el coratge.

Quan em vaig alçar per ballar amb la rossa, no hi havia ningú més que nosaltres a la pista. En qualsevol altre moment hauria estat amb els cinc sentits desperts, pero el xampany i la manera en que ella m'arrambava, la llum difusa i la ferma sensació de seguretat que em donaven aquells centenars de francs, bé... Vam ballar-ne un altre, una mena d'exhibició privada, i després ens embrancarem en una conversa. Ella s'havia posat a plorar; així va començar tot. Vaig pensar que segurament havia begut massa, de manera que vaig fer veure que no me n'adonava. I mentrestant recorria la sala amb l'esguard per veure si hi havia alguna altra dona disponible. Pero el local era completament buit.

El que cal fer quan us trobeu enxampat és tocar pirandó... de seguida. Si no ho feu, esteu perdut. El que em va retenir, cosa ben curiosa, fou pensar que hauria de tornar a pagar el tiquet del guarda-roba. Hom sempre es deixa entrapar per una fotesa.

Ben aviat vaig descobrir que el motiu pel qual plorava era que acabava d'enterrar el seu fill. Tampoc no era noruega, sinó francesa, i llevadora per acabar-ho d'adobar. Una llevadora "chic", val a dir-ho, fins i tot amb les llagrimes que li queien galtes avall. Li vaig preguntar si una copa de licor l'ajudaria a consolar-se, a la qual cosa reacciona rapidament

demanant un whisky que féudesapareixer en un tancar i obrir d'ulls.

- No ~~me'n prendries~~ ^{te'n prendries} un altre? - vaig suggerir gentilmente.

Ella creia que sí, se sentia tan deprimida, tan terriblement descoratjada. També li semblava que li vindria bé un paquet de Camels.

- No, espera't - digué -. M'estimaria més les Pall Mall.

Tria el que vulguis, vaig pensar, pero deixa de plorar, per l'amor de Déu, que m'ataca els nervis. D'una estrabada la vaig treure a ballar. Dreta semblava una altra persona. Potser el dolor torna la gent més lasciva, no ho sé. Vaig murmurar alguna cosa sobre escapar-nos.

- A on? - pregunta vivament.

- Oh, a qualsevol lloc. A algun indret tranquil on poguem enraonar.

Me'n vaig anar al toilet i vaig comptar els diners un altre cop. Vaig amagar el bitllet de cent francs al butxacó i vaig ficar-me un bitllet de cinquanta francs i la xavalla a la butxaca dels pantalons. Vaig retornar al bar d'espera a parlar sense pels a la llengua.

Ella m'ho féa tot més facil, car enceta el tema. Es trobava en una situació difícil. No solament havia perdut el fill, sinó que tenia la mare a casa, malalta, molt malalta, i calia pagar el metge i comprar medecines, i que si són verdes i que si són madures. Jo no em creia ni una sola paraula, és clar. I per tal com havia de buscar un hotel per a mi, li vaig suggerir que vingués a passar la nit amb mi. Així faria economies, em vaig dir. Pero ella no accepta la invitació. Insistí a anar a casa seva, em digué que tenia un apartament - i d'altra banda, havia de tenir cura de la seva mare. Pensant-ho bé, vaig concloure que encara fóra més barat dormir a casa seva, de manera que vaig acceptar tot proposant d'anar-hi de seguida. Abans de marxar, pero, vaig considerar que era millor fer-li saber exactament quina era la meva situació, a fi i efecte d'evitar ulteriors complicacions. Em va semblar que s'anava a desmaiàr quan li vaig dir el que tenia a la butxaca.

- Pero, que t'has cregut? - exclama.

Se sentia pregonament ferida. Em pensava que em faria una escena... Im-
passible, pero, em vaig mantenir ferm.

- Molt bé, aleshores et deixaré - vaig fer, tranquil·lament -. Potser
m'he equivocat.

- Em sembla que sí! - exclama, pero al mateix temps em prengué per la
manega -. Ecoute, chéri... sois raisonnable!

Em sentir això, vaig recuperar la confiança. Sabia que només seria qües-
tió de prometre-li alguna cosa extra i tot sortiria a cor que vols.

- Esta bé - vaig dir desmenjadament -. Et tractaré bé, ja ho veuras.

- Aleshores, m'has enganyat? - em pregunta.

$\frac{1}{2}$ Sí.- Vaig somriure.- T'he mentit.

Abans d'haver tingut temps de posar-me el barret, ella ja havia cridat
un taxi. Vaig sentir que donava un número del boulevard de Clichy. Em sor-
tiria més car que el lloguer d'una habitació, vaig pensar. Oh, bé, encara
hi havia temps... Ja ho veuríem. No sé com comença, pero aviat es posa a
desvariejar sobre Henry Bordeaux. Encara no he nonegut mai cap meuca que no
conegui Henry Bordeaux! Pero aquesta estava realment inspirada; el seu
llenguatge era bell, tan tendre, tan perspicaç, que em vaig començar a de-
manar quant li donaria. Em sembla haver-li sentit dir: "quand il n'y aura
plus de temps". Si més no, sonava així. En l'estat en que em trobava, una
frase com aquella valia cent francs. Em vaig preguntar si seria d'ella o
si l'hauria pispat a Henry Bordeaux. Tant se valia. Era Montmartre. "Bona
nit, mare" em deia a mi mateix, "la vostra filla i jo tindrem cura de vós...
quand il n'y aura plus de temps". Ella m'ensenyaria el seu diploma, també,
ho recordava perfectament.

Un cop la porta s'hagué clos darrera nostre, es mostra tota agitada. En-
follida. Recargolant-se les mans i adoptant poses de Sarah Bernhardt, mig
nua, s'aturava ara i adés per demanar-me que cuités, que em despullés, que
fes això, que fes allò altre. Finalment, quan s'acaba de despullar i es po-
sa a fregar ça i della amb la camisola a la ma, cercant el seu quimono, li
~~vaig prendre~~

vaig prendre per abraçar-la fermament. Quan la vaig soltar, ella tenia una expressió d'angoixa estergida al rostre.

- Déu meu! Déu meu! He de baixar a veure la mare! - exclama -. Si mols pots banyar-te, chéri. Allí! Tornaré de seguida.

A la porta, la vaig abraçar de nou. Anava en calçotets i vaig tenir una tremenda erecció. D'alguna manera tota aquella angoixa i agitació, tot aquell dolor i tota aquella exhibició histrionica, no feine sinó afuar el meu desig. Potser havia baixat a tranquil·litzar el seu maquereau. Tenia la sensació que alguna cosa rara estava passant, una mena de drama del qual en tindria esment en llegir el diari del matí. Vaig donar un cop d'ull a l'apartament. Hi havia dues habitacions i una cambra de bany; no estaven mal moblades. Més aviat amb una certa coqueteria. El seu diploma era penjat a la paret: "Excel·lent", com diuen sempre. I sobre la calaixera hi havia la fotografia d'un infant, una nena amb uns magnífics tirabuixons. Vaig omplir la banyera, i després em vaig repensar. Si passava alguna cosa i jo em trobava a la banyera... No em feia gens de gracia, aquella idea. Em vaig posar a caminar amunt i avall, cada cop més intranquil a mida que passaven els minuts.

Quan torna, encara estava més alterada que abans.

- Es morira... es morira! - gemegava sense parar.

Un instant, vaig estar a punt de guillar. Com diables us podeu tirar una dona mentre la seva mare agonitza a l'altre pis, potser a sota vostre mateix? La vaig abraçar, una mica per compassió i una altra mica perquè estava disposat a aconseguir el que havia vingut a buscar. Mentre ens estavem així, em parla en un murmur, com si realment estigués afligida, de la necessitat que tenia dels diners que li havia promes. Eren per a la manan. Merda, no vaig tenir cor de regatejar-li uns quants francs en aquell moment. Vaig atancàr-me a la cadira on reposava la meva roba i vaig treure el bitllet de cent francs del butxacó, tenint cura de donar-li l'esquena, però. I, per més precaució, vaig col·locar els pantalons al costat del llit on sabia que m'hauria d'ajagar jo. No en tingué prou amb els cent francs, però per la

feblesa de la seva protesta vaig comprendre que era suficient. Aleshores, amb una energia que em sorprengué es lleva el quimono i es fica al llit d'un salt. Tan bon punt la vaig encerclar amb els braços, tot atraient-la cap a mi, ella allarga el braç i apaga el llum. M'abraça apassionadament, i es posa a gemegar tal com fan totes les meuques franceses quan us tenen al llit. El seu capteniment m'excitava terriblement; aquell assumpte d'apagar el llum era una cosa nova per a mi... em feia l'efecte que la cosa anava de debo. Però, alhora, desconfiava, i tan bon punt ho vaig poder fer adequadament, vaig allargar la ma per veure si els pantalons encara eren a la cadira.

Vaig suposar que hi passaríem tota la nit. El llit era d'allo més comfortable, més bla que els llits comuns dels hotels - i els llençols eren nets; ja ho havia notat. Si ella no hagués remenat tant! Hauríeu dit que feia un mes que no dormia amb cap home. Jo volia fer-ho durar. Volia treure tot el suc dels meus cent francs. Però ella mussitava tota mena de coses en aquell llenguatge foll del llit, que se us fica a la sang encara més de pressa quan ho feu a les fosques. Jo em resistia tant com podia, però em resultava impossible amb tots aquells gemecs i sospirs i aquell mormolejar que feia: "Vite, chéri! Vite chéri! Oh, c'est bon! Oh, oh! Vite, vite, chéri!". Vaig mirar de comptar, però era talment com si s'hagués disparat un timbre d'alarma. "Vite, chéri!" i aquesta vegada exhala un sospir tan esgarriat que dring! vaig sentir tritllejar els estels i se n'anaren a passeig els cent francs i els cinquanta que ja havia oblidat del tot, i el llum s'encengué de nou i, amb la mateixa agilitat amb que s'havia ficat al llit, ara n'eixia d'un salt, grunyint i xisclant com una truja vella. Em vaig estirar de sobines fumant un cigarret, sense deixar de fitar desconfiadament els pantalons; estaven terriblement arrugats. Al cap d'un instant, torna embolcallada amb el seu quimono, dient amb aquella agitació que començava de posar-me nerviós que fes com si fos a casa meva.

- Me'n vaig a baix a veure la mare - digué -. Mais faites comme chez vous

chéri. Je reviens tout de suite.

Al cap d'un quart d'hora, em vaig començar a sentir molt inquiet. Vaig entrar a l'altra habitació i vaig llegir una carta que hi havia damunt la taula. No era gens interessant: una carta d'amor. A la cambra de bany, vaig examinar tots els flascons del prestatge; hi havia tot allò que una dona ha de menester per fer bona olor. Encara tenia l'esperança que tornaria i em retribuïria per valor d'uns altres cinquanta francs. Però el temps passava i ni senyals de la flavia. Em vaig començar d'alarmar. Qui sap si hi havia algú que realment estava agonitzant al pis de sota. Distretament, per instint de conservació, suposo, em vaig començar a vestir. Mentre em cordava el cinturó em vingué a la memòria, com un llampec, la manera com ella havia entaforat el bitllet de cent francs al porta-monedes. Degut a l'excitació del moment, havia llençat el porta-monedes dins l'armari, al prestatge de dalt. Recordava el seu gest: s'havia posat de puntetes per arribar al prestatge. No vaig esmerçar ni un minut a obrir l'armari i palpar el prestatge cercant el porta-monedes. Encara era allí. El vaig obrir corre-cuita i vaig veure el meu bitllet de cent francs tot arrugat entre els plegs del folre de seda. Vaig tornar a deixar el porta-monedes al seu lloc, em vaig posar l'americana i les sabates i després, dortint al repla de l'escala, vaig escoltar atentament. No se sentia res. On s'havia ficat, només Déu ho sap. En un no res, vaig tornar a l'armari i vaig prendre el porta-monedes. Em vaig embutxacar els cent francs i tota la xavalla que hi havia. Tot seguit, tancant la porta silenciosament, vaig davallar les escales de puntetes i un cop arribat al carrer em vaig posar a caminar tan de pressa com ~~potia~~ m'ho permetien les cames. Al Café Boudon em vaig aturar a fer un mop. Les meques es divertien a costa d'un home gras que s'havia adormit mentre menjava. Estava profundament adormit; en realitat roncava i encara feia anar les mandíbules mecànicament. El local era una olla de cols. Els crits de "Tothom a bord" es barrejaven amb el concert que feien els ganyivets i les forquilles. L'home obrí els ulls un instant, parpelleja estúpidament, i després el cap li caigué de nou endavant, sobre el pit. Vaig

introduir el bitllet de cent francs al butxacó i vaig comptar les monedes. El rebombori augmentava i cada cop se'm feia més difícil recordar si havia vist l'"excel.lent" del seu diploma o no. Allo m'amoïnava. La mare tant se me'n fotia. Esperava que a hores d'ara ja hauria fet l'anec. Hauria estat ben estrany que fos veritat el que m'havia explicat. Massa fantàstic per a creure-ho. Vite, chéri... vite, vite! I l'altra lirona amb els seus "bon senyor" i "teniu una cara tan bondadosa!". Em vaig demanar si realment havia llogat una habitació en aquell hotel on ens havíem aturat.

S'estava a punt d'acabar l'estiu quan Fillmore m'invita a viure amb ell. Tenia un estudi que donava a la caserna de cavalleria prop la Place Dupleix. Ens veiérem sovint d'ençà del viatge a Le Havre. Si no hagués estat per ~~fat~~ Fillmore no sé pas on fóra avui... probablement mort.

-T'ho hauria dit abans - digué -, si no hagués estat per causa d'aquesta puteta de Jackie. No sabia com treure-me-la de sobre.

No vaig poder evitar de somriure. Sempre passava el mateix amb Fillmore. Tenia un atractiu especial per a les meques sense llar. Tanmateix, Jackie finalment havia guillat per voluntat propia.

S'apropava l'epoca de les pluges, les interminables i melangioses jornades llardoses, boiroses, el ruixim que us deixava xop i us feia sentir desgraciat. Quina ciutat execrable és París a l'hivern! Un clima que us devora l'anima, que us deixax pelat com la costa del Labrador. Em vaig adonar amb una certa angoixa que l'únic mitja amb que comptavem per a escalfar el pis era l'estufeta de l'estudi. Tot amb tot, encara resultava prou comfortable. I el panorama que podia contemplar de la finestra de l'estudi estant era superb.

Al matí Fillmore em sacsejava abruptament i em deixava un bitllet de deu francs damunt el coixí. Ni bé se n'anava, jo em girava cap a l'altre cantó per fer la dormideta final. De vegades em quedava al llit fins a migdia. No tenia res a fer, com no fos acabar el llibre, i això no m'enquimerava gaire per tal com estava convençut que tampoc no l'acceptaria ningú. Això no obstant, Fillmore n'estava d'allo més impressionat. Quan arribava al vespre amb una ampolla de vi sota el braç, la primera cosa que feia era apropar-se a la taula per veure quantes pàgines més havia liquidat. De primer m'engrescava aquest entusiasme però després, quan em començava d'esgotar, em feia sentir endimoniadament incomode veure'l furgar pertot arreu cercant les pàgines que suposava havien de brollar de mi com l'aigua d'una aixeta. Quan no tenia res per ensenyar-li, em sentia talment com una meuca d'aquelles a les quals havia ~~em~~ brindat aixopluc. Recordava que, referint-se a Jackie,

solia dir: "Tot hauria anat bé si de tant en tant m'hagués deixat refregar-li el cul". Si jo hagués estat dona, m'hauria deixat refregar el cul de bon grat: m'hauria estat molt més fàcil que no pas sadollar-lo de les pàgines que esperava.

No obstant això, mirava de fer els possibles perquè jo m'hi trobés a gust. Sempre hi havia força menjar i vi, i de lluny en lluny insistia perquè l'acompanyés a un dancing. Li abellia anar a un local de negres de la rue d'Odessa on hi havia un mulato ben plantat que solia acompanyar-nos a casa ocasionalment. L'única cosa que l'empipava és que no podia trobar cap franceseta que li agradés beure. Totes eren massa sobries pel seu gust. Li agradava portar una dona a l'estudi i pipar a cor que vols amb ella abans de ficar-se al llit. També li abellia fer-li creure que era artista. Per tal com l'home que li havia llogat el pis era pintor, no costava gaire crear-ne la impressió; les teles que havíem trobat a l'armoire de seguida foren penjades per les parets i una de les inacabades fou conspicuament col·locada al cavallet. Malhauradament totes eren d'un estil superrealístic i la impressió que causaven era generalment negativa. Entre una meuca, una conciierge i un ministre no hi ha massa diferència de gustos quant a quadres es refereix. Fillmore se sentí d'allo més alleugit quan Mark Swift comença de visitar-nos regularment amb la intenció de fer-me un retrat. Sentia una gran admiració per Swift. Era un geni, deia. I per bé que allo que plasmava tenia quelcom de ferotge, quan pintava un home o un objecte, podíeu dir de que es tractava.

A petició de Swift m'havia començat a deixar la barba. Deia que la forma del meu crani exigia una barba. Em feia seure davant la finestra amb la Torre Eiffel darrere meu perquè volia que també aparegués al quadre. També hi volia la màquina d'escriure. Kruger adopta el costum de deixar-se caure per l'estudi a aquella hora; sostenia que Swift no hi entenia res de pintura. L'exasperava veure les coses desproporcionades. Creia, implícitament, en les lleis de la Natura. A Swift tant se li'n fotia la Natura; ell volia pintar allo que tenia dins el cap. El cas és que el retrat que em feia Swift

era al cavallet, i per bé que tot era desproporcionat, fins i tot un ministre hauria pogut veure que es tractava d'un cap huma, d'un home amb barba. La conciierge, evidentment, comença de manifestar un gran interès en el quadre; opinava que la semblança era sorprenent. I li abellia la idea de posar la Torre Eiffel al fons.

Les coses rutllaren d'aquesta manera, pacíficament, durant un mes o més. El barri m'atreia, sobretot de nits que era quan la brutícia i la tenebrositat es feien sentir en tota plenitud. La placeta, tan fadadora i tranquil·la a l'hora del crepuscle, podia assumir l'aspecte més llobrec i sinistre quan arribava la fosca. Hi havia un mur llarg i alt que tapava una banda de la caserna a tocar del qual sempre hi havia una parella que s'abraçaven furtivament -- sovint sota la pluja. Quin espectacle depriment veure dos amants premuts contra el mur d'una presó sota la trista llum d'un fanal; com si haguessin estat ~~manats~~ manats fins als darrers confins. El que s'esdevenia a l'altre costat del mur també era depriment. Els dies de pluja solia posar-me darrere la finestra i contemplava l'activitat que tenia lloc a baix, talment com si es tractés d'un fet que succeís en un altre planeta. Ho trobava incomprendible. Tot es produïa d'acord a un programa, un programa, però, que devia haver estat preparat per un llunatic. Allí els teníeu, donant tombs pel fang, els clarins sonant, els cavalls a la carrega: tot entre quatre parets. El simulacre d'una batalla. Una colla de soldadets de plom que no tenien el més mínim interès d'aprendre a matar ni a enllustrar-se les botes ni a estrijar els cavalls. Tot plegat resultava absolutament ridícul, però formava part de l'ordre de les coses. Quan no tenien res a fer, encara semblaven més ridículs; es rascaven, vagaven amb les mans a les butxaques, fitaven el firmament. I quan apareixia un oficial, picaven de talons i saludaven. A mi, em semblava un manicomi. Adhuc els cavalls semblaven lirons. I a vegades quan treien l'artilleria, i desfilaven pel carrer renoueraent, la gent admiraven els ~~uniformes~~ vistosos uniformes amb la boca badada. A mi sempre em feren l'efecte d'un exercit en retirada; tenien l'aire de quelcom gastat, llardós, abatut, els uniformes massa folgats, tota la vivacitat, que

com a individus posseïen en un grau tan alt, ara s'havia esvaït.

Quan sortia el sol, però, tot semblava diferent. Tenien una guspira d'esperança als ulls, caminaven més agilmente, mostraven més entusiasme. Aleshores els colors de les coses afloraven graciosament i muntava aquell aldarull i aquell renou tan característic que fan els francesos; al bistro de la cantonada garlaven alegrement amb la copa al davant, i els oficials semblaven més humans, més francesos, gosaria dir. Quan surt el sol, qualsevol indret de París pot semblar bell; i si hi ha un bistro amb el tendal estes, unes quantes taules a la vorera i begudes de colors als gots, llavors la gent semblen del tot éssers humans. I són humans - la millor gent del món, quan brilla el sol! Tan intel·ligents, tan indolents, tan despreocupats! És un crim tancar aquesta gent com un ramat dins una caserna, fer-los fer instrucció, graduar-los de soldats, sergents, coronels i qui-sap-lo.

Com deia, les coses rutilaven sense entrebancs. Ara i adés arribava Carl amb algun treball per a mi: articles de viatge que ell detestava. Només pagaven ~~cinquanta~~ cinquanta francs per article, però eren fàcils de redactar per tal com no havia de fer res més que consultar els números vells i refondre els articles antics. La gent només llegeixen aquestes coses quan seuen a la comuna o per matar el temps en una sala d'espera.

L'essencial era mantenir els adjectius ben polits - la resta era qüestió de dates i estadístiques. Si es tractava d'un article important, el signava el mateix cap de la secció; era un mig liró que no sabia parlar bé cap idioma, però que sabia descobrir errors. Si trobava un paràgraf que li semblava ben escrit, deia: "Bé, així és com vull que escrigueu! És magnífic! Teniu la meua autorització per incloure-ho en el vostre llibre". Aquests magnífics paràgrafs de vegades els treiem de l'enciclopèdia o d'alguna antiga guia turística. Alguns d'ells foren utilitzats per Carl en el seu llibre: tenien un caràcter superrealista.

Llavors, un vespre, en tornar de donar un tomb, obro la porta i una dona sorgeix del dormitori.

- Així que vós sou l'escriptor! - exclama tot seguit, i em mira la barba

com si volgués corroborar la impressió --. Quina barba més horrible! -- fa --. Em sembla que esteu tots guillats.

Fillmore la segueix amb una flassada a la ma.

-- És una princesa -- m'explica, fent petar els llavis com si acabés de tastar un caviar exotí.

Tots anaven vestits amb roba de carrer; no podia capir que dimonis feien amb l'abrigall del llit. I ale hores, tot d'una, se m'acudí que Fillmore la devia haver dut al dormitori per tal de mostrar-li la bossa de la roba bruta. Sempre feia el mateix quan es tractava d'una dona nova, sobretot si era française. "Si no hi ha paga, no hi ha bugada!", això és el que hom havia brodat a la bossa de la roba bruta, i Fillmore tenia l'obsessió d'explicar aquest lema a totes les femelles que arribaven al pis. Però aquesta dama no era française -- ell m'ho aclarí de seguida. Era russa; i no menys que una princesa.

Fillmore bullia de tant excitat com estava, talment com infant que ~~xa~~ acaba de trobar una joguina nova.

-- Parla cinc idiomes! -- em digué, obviament meravellat de tant de talent.

-- No, quatre -- el rectifica ella prestament.

-- Bé, quatre, doncs... Tanmateix, és una mosca endimaniadament intel·ligent. L'hauries de sentir enraonar.

La princesa estava nerviosa, no parava de gratar-se la cuixa i fregar-se el nas.

-- Per que vol fer el llit ara? -- em pregunta abruptament --. És que potser es pensa que així em podra aconseguir? És un nen gran. Es porta pesimament. El vaig dur a un restaurant rus i es va posar a dansar vom un negre.-- La noia remena el darrer per il·lustrar el que deia.-- I xerra massa. Crida. Diu bestieses.

Caminava per l'estança examinant els quadres i els llibres, amb el cap ben alt, però gratant-se intermitentment. De tant en tant girava en rodó talment un vaixell de guerra i tirava una andanada d'imprecacions. Fillmore

no la deixava de petja, amb una ampolla en una ma i un got a l'altra.

- Deixa de seguir-me d'aquesta manera! - exclama ella -. No tens res més que ~~fer~~ això per beure? No pots conseguir una ampolla de xampany? Necessito prendre xampany. Els nervis! Els nervis!

Fillmore mirava de dir-me alguna cosa a cau d'orella.

- És actriu... estrella de cinema... un manu l'ha deixada plantada i ella no es pot sobreposar... la deixaré torrada...

- Aleshores, guillo - li deia jo quan la princesa ens va interrompre amb un crit.

- Que esteu xiuxiuejant? - crida, picant amb el peu a terra -. No sabeu que això és una descortesia? I tu, em pensava que em volies portar a passeig. Aquesta nit m'he d'emborratxar, ja t'ho he dit.

- Sí, sí - digué Fillmore -, de seguida ens n'anem. Només vull prendre una altra copa.

- Ets un porc! - xiscla -. Però també ets un bon minyó. Només que cries massa. Ets un mal educat.- Es gira cap a mi.- Puc confiar en que es portara tal com cal? Aquesta nit m'he d'emborratxar, però no vull que em faci desgraciada. Més tard potser tornaré. M'agradaria enraonar amb tu. Sembles més intel·ligent.

En acomiadar-se, la princesa ~~minxtengmáix~~ m'estrenyí la ma cordialment i em va prometre que vindria un vespre a sopar - "quan estigui sobria", digué.

- Esplendid! - vaig fer -. Porta una altra princesa, o si més no una comtesa. Canviem els llençols cada dissabte.

Cap a les tres de la matinada, Fillmore arriba fent tentines... tot sol. Ences talment com un transatlantic, i fent remor com un cec amb el seu bastó esquerdat. Tap, tap, tap, camí avall...

- Me'n vaig de pet al llit - diu, en passar pel meu costat -. Demà t'ho explicaré tot.

Entra a la seva habitació i estira el cobrellit cap avall. El sento re-

mugar: "quina dona! quina dona!". Al cap d'un segon torna a sortir, el barret posat i el bastó esquerdat a la ma.

-- Sabia que passaria una cosa així. És boja!

Furga una estona per la cuina i després torna a l'estudi amb una ampolla d'Anjou. No tinc més remei que seure i prendre un got de vi amb ell.

Per tot el que he pogut conjuminar de la seva narració, aquell assumpte comença al Rond Point des Champs-Élysées on s'havia deixat caure per prendre una copa camí de casa. Com de costum, la terrasse a aquella hora era plena d'aus de presa. Aquella seia devora el passadís amb una pila de platets al davant; s'engatava tranquil·lament tota sola, quan Fillmore passa per alla i li clava una llambregada.

-- Estic beguda -- digué rient --. No voleu seure?

I aleshores com si fos la cosa més natural del món, comença a descabellar la faula de les relacions amb el seu director de cinema, com l'havia aviada, com ella s'havia tirat al Seine i que sónx verdes i que són madures. Ella ja no recordava des de quin pont ho havia fet, només que hi havia una gernació al seu entorn quan la pescaren de l'aigua. D'altra banda, no veia quina importància tenia que s'hagués tirat des d'un pont o des d'un altre -- per que li feia aquestes preguntes? Reia històricament, i després, tot de sobte, li vingueren ganes d'anar-se'n: volia ballar. En veure que ell titubejava, obrí impulsivament el porta-monedes i n'extragué un bitllet de cent francs. Al cap d'un instant, però, considera que amb cent francs no aniria gaire lluny. "No teniu diners", li demana. No, no en tenia pas massa a sobre, però tenia una llibreta de xecs a casa. De manera que se n'anaren pitant a buscar la llibreta de xecs i llavors, és clar, vaig haver d'arribar jo justament quan ell li explicava allo de "Si no hi ha paga, no hi ha bugada".

Camí de casa, s'aturaren al Poisson d'Or a fer una queixalada que ella havia regat amb uns quants vodkas. Allí la massa es trobava en el seu element, tothom li besava la ma murmurant: Princesse, Princesse. Tot i estar pitof, aconseguí de mantenir-se digna: "No remenis d'aquesta manera?"

li repetia ella mentre ballaven.

Quan la dugué a l'estudi, Fillmore tingué la idea de quedar-s'hi. Però, per tal com era una noia tan intel·ligent i tan excèntrica, decidí seguir-li la beta i posposar el gran esdeveniment. Fins i tot havia considerat la possibilitat de trobar una altra princesa i tornar amb les dues cap a casa. Per consegüent, quan sortiren a tabolejar aquella nit, Fillmore estava de bon humor i disposat, si calia, a desprendre uns centenars de francs amb ella. Al capdavant, hom no troba una princesa cada dia.

Aquesta vegada la princesa se l'endugué a un altre lloc, un restaurant on encara era més coneguda i no hi hauria cap inconvenient per canviar un xec, segons que li digué. Tothom anava d'etiqueta i tornaren a produir-se aquelles ximpleries de les reverències i dels besamans mentre el cambrer els escortava cap a la taula.

A la meitat d'un ball, sobtadament, ella se'n va de la pista, amb llagrimes als ulls.

- Que et passa? - li pregunta ell -. Que he fet ara?

I instintivament es posa la ma al darrera com si temés que encara l'estava remenant.

- No és res - féu ella -. Tu no has fet res. Vine, ets un bon minyó - i tot dient això, l'arrossega cap a la pista de nou i es posa a ballar desmerjadament.

amb un sobtat alienament furios, aferí: - Per que em fas beure? No saps que em torço la beta? repetí ella -. He vist una persona, vet-ho aquí.- I tot seguit

- Tens el xec? - pregunta després -. Hem de sortir d'aquí.

Crida el cambrer i li parla en rus.

- És bo el xec? - demana, quan el cambrer hagué desaparegut. I després, impulsivament -: Espera'm a baix, al guarda-roba. He de parlar per telefon.

Després que el cambrer li hagué tornat el canvi, Fillmore baixa les escales saltironant mandrosament fins al guarda-roba a esperar-la. Es passeja

amunt i avall, cantussejant i xiulant baixet, tot llepant-se els llavis assaborint per endavant el caviar que vindria. Passaren cinc minuts. Deu minuts. Encara xiulava baixet. Quan hagueren passat vint minuts sense que aparegués cap princesa, comença ~~xxxxxxxxxxxx~~ finalment a desconfiar. La noia que atenia el guarda-roba li digué que se n'havia anat ja feia estona.

Sortí al carrer com un llamp. Hi havia un negre amb lliurea i un ampli somriure al rostre. Per ventura sabia el negre cap a on havia volat la dama? El negre somriu. El negre diu:

- He sentit Coupole, res més, senyor!

Al subsol de la Coupole la troba asseguda enfront d'un costel amb una expressió ensonyada al rostre com si estigués en extasi. En veure'l, somriu:

- Et sembla bé - fa ell -, fugir d'aquesta manera? Em podries haver dit que no t'agradava...

Ella s'encrespa en sentir això amb un gest teatral. I després de barbollar pels descosits, es posa a somicar i bavejar.

- Sóc boja - brama -. I tant també ets boig. Vols que dormi amb tu, i jo no vull dormir amb tu.

I després comença a delirar parlant del seu amant, el director de cinema a qui havia vist a la pista de ball. Per això havia fugit del bistro. Per això prenia drogues i s'engatava cada nit. Per això s'havia tirat al Seine. Continua garlant d'aquesta manera sobre com n'era de folla, quan tot d'una se li acudí una idea.

- Anem a can Bricktop!

Allí hi havia un home conegut... un dia li havia promès una feina. Estava segura que l'ajudaria.

- Quant costara la broma? - pregunta Fillmore, cautament.

Costaria un ronyó, li féu saber ella immediatament.

- Però, escolta, si em duus a can Bricktop, et prometo que aniré a casa teva.

Fou prou honesta com per afegir que li costaria cinc-cents o sis-cents

francs.

- Ara, jo els valc! Tu no saps quina mena de dona sóc. No hi ha cap altra dona com jo en tot París...

- Això t'ho creus tu.- La seva sang ianqui comença de fer erupció.- Però jo no ho veig. No sé veure que valguis res. No ets més que una pobra guil-lada malparida. Francament, més m'estimaria donar-li cinquanta francs a qualsevol pobre franceseta; almenys, et donen alguna cosa a canvi.

Va pegar un bot fins al sostre quan ell esmenta les francesetes.

- No em parlis d'aquestes donotes! Les odio! Són estúpides... lletges... mercenaries. Calla, et dic!

Al cap d'un instant, estava calmada. Canvia de tactica.

- Estimat - mussita -, tu no saps com sóc despullada. Sóc bellíssima!

I s'alzina els pits amb les dues mans. Fillmore, però, resta impassible.

- Ets una meuca! - féu, fredament -. No em faria res gastar-me uns cen-tenars de francs en tu, però estas sonada. Ni tan sols t'has rentat la cara. Et put l'ale. Tant se me'n fot que siguis una princesa com que no ho siguis... No tinc interès per cap de les varietats ~~exotiques~~ dels aristocràtics culs russos. Hauries de sortir de pesca pels carrers. No ets pas millor que les francesetes. Ni tan sols els arribes a la sola de la sabata. No penso gastar ni un sou més en tu. Te n'hauries d'anar a Nord-America; aquell és l'indret adequat per a una sangonera com tu...

Aparentment a la noia no li va pas fer massa impressió aquell discurs.

- Em penso que em tens una mica de por - li digué.

- Por de tu?... De tu?

- No ets més que un infant - féu ella -. Ets un mal educat. Quan em cone-guis més bé parlaras ben altrament... Per que no proves de ser amable? Si no vols anar amb mi aquesta nit, molt bé. Demà em trobaras al Rond Point entre les cinc i les set de la tarda. M'agrades.

- No tinc ni la més remota intenció d'anar al Rond-Point ni demà ni cap altre dia! No et vull veure mai més... mai més. Hem acabat. Me'n vaig a buscar una franceseta ben xamosa. Te'n pots anar al diable!

Ella se'l mira i somrigué amb tristesa.

- Això ho dius ara. Però, espera't! Espera't, quan hagi dormit amb mi... Encara no saps com és bell el meu cos. Et penses que les franceses saben fer l'amor... espera't! Et faré tornar boig. M'agrades. Però ets un salvatge. Ets un nen. Parles massa...

- Ets boja - digué Fillmore -. No aniria amb tu ni que fossis la darrera dona sobre la terra. Ves-te'n a casa i renta't la cara.

I toca el dos sense pagar la consumició.

No obstant això, al cap d'un parell de dies la princesa estava instal·lada a casa. Era una princesa genuïna, d'això n'estavem ben segurs. Però tenia purgacions. Tanmateix, la vida dista mol de ser avorrida aquí. Fillmore té bronquitis, la princesa, com deia, té purgacions i jo tinc morenes. Acabo de canviar sis ampolles buides a l'épicerie russa, de l'altra banda del carrer. No n'he tastat ni una gota. Ni carn, ni ~~em~~ vi ni caça de pel ni dones. Només fruita i oli de parafina, gotes d'arnica i ungüent d'adrenalina. I no hi ha en tota la casa ni una sola cadira que sigui prou confortable. Ara mateix, estic contemplant la princesa, repapat com un païsa! Això em recorda el seu nom: Macha. No sona pas tan maleïdament aristocràtic. Em fa pensar en el cadaver vivent.

De primer em vaig pensar que resultaria vergonyant, un ménage a trois, però no fou així. En veure que s'instal·lava a casa vaig creure que tot s'havia acabat per a mi altre cop, que hauria de buscar un altre estatge, però Fillmore de seguida em va donar entenent que només la toleraria fins que pogués alçar el cap. Amb una dona com ella no sé pas que vol dir una expressió com aquesta; per tot el que puc veure, ~~Fillmore~~ ha anat de corcoll tota la vida. Diu que la revolució la va expulsar de Rússia, però estic segur que de no haver estat la revolució, hauria estat una altra cosa. Té la impressió que és una gran actriu; mai no li contradirem res del que diu perquè és perdre el temps. Fillmore la troba divertida. Quan se'n va a l'oficina al matí, deixa deu francs damunt el seu coixí i deu francs

en el meu; a la nit ens n'anem tots tres plegats al restaurant rus de baix. Tot el barri és ple de russos i Macha ja ha descobert un lloc on li donen una mica de credit. Naturalment deu francs diaris no són res per a una princesa; ella vol caviar de tant en tant, i xampany, i necessita renovar el vestuari per tal d'obtenir un paper en una pel·lícula. No té res a fer sinó matar el temps. S'esta engreixant.

Aquest matí he tingut un esglai. Després de rentar-me la cara he pres la seva tovallola per ~~equivocació~~ equivocació. No hi ha manera de fer-li entendre que l'ha de penjar al tovalloler corresponent. I quan l'esbroncava per aquest motiu, ella responia blenament:

- Estimat, si un s'havia de tornar cec per això, ja faria anys que ho seria jo.

I després hi ha la bescambra que hem d'usar tots. Miro de parlar-li amb to paternal sobre el seient del l'inodoro.

- Oh, bah! - exclama -. Si tens tanta por me n'aniré a un cafe.

Pero no cal arribar a aquest extrem, li explico. És qüestió de prendre les precaucions escaients.

- Tu-tut! - fa -. Aleshores no hi seuré... em quedaré dreta.

Tot va en renou d'ença que ella volta per aquí. Al principi no volia lliurar-se perquè tenia la menstruació. Això dura vuit dies. Començaven de penjar que ho feia veure. Però, no, no ho feia veure. Un dia, que jo mirava de posar ordre, vaig trobar bocins de cotó tacats de sang sota el llit. Tot va a parar sota el llit: peles de taronja, cotó fluix, taps de suro, ampolles buides, tisores, condons usats, llibres, coixins... Fa el llit a l'hora d'anar a dormir. La major part del temps se la passa ajeguda ~~mirant~~ llegint diaris russos.

- Estimat - em diu -, si no fos pels diaris ni tan sols em llevaria.

D'això es tracta precisament! Res més que diaris russos. Ni un tros de paper sanitari, res més que diaris russos per a netejar-se l'ullera.

De totes maneres, parlant de la seva idiosincrasia, un cop s'estronca el corrent mensual, un cop estigué ben descansada i hagué afegit una bona

capa de greix a la seva cintura, encara no volgué accedir a lliurar-se. Assegurava que només li abellien les dones. Per acceptar un home, havia de ser estimulada degudament. Volia que la duguéssim a un bordell on feien l'acte amb gossos. O encara millor, deia, fóra Leda i el cigne: l'aleteig de les ales l'excitava terriblement.

Una nit, per posar-la a prova, l'acompanyarem a un d'aquests llocs que havia suggerit. Però abans de tenir l'oportunitat d'exposar-li el problema a la madame, un angles torrat, que seia a la taula del costat, es posa a conversar amb nosaltres. Ja havia estat dos cops a dalt, però volia tornar-hi. Només tenia una vintena de francs a la butxaca i, per tal com no sabia frances, ens demana si l'ajudariem a fer els tractes amb la noia a la qual havia tirat l'ull. Resulta que era una negra, una poderosa barjaula de la Martinica, bella com una pantera. També estava de filis. Per tal de persuadir-la a acceptar els sous restants de l'angles, Fillmore li hagué de prometre que aniria amb ella bon punt hagués enllestit amb l'angles. La princesa observava, escoltava tot el que deien, i després s'enfutisma. Se sentia insultada.

- Bé - digué Fillmore -, volies excitació... aleshores podras contemplar com ho faig!

Ella no volia contemplar-lo; volia contemplar un cigne.

- Este be, redéu! - exclama ell -. Sóc tan habil com qualsevol anec... potser ~~més~~ una mica més i tot.

I així, una paraula en porta una altra, i a l'últim aconseguirem de calmar-la cridant una de les mosses perquè s'acaronessin mútuament... Quan Fillmore torna amb la negra, aquesta tenia els ulls encesos. Per la forma que Fillmore la mirava vaig comprendre que l'actuació d'ella degué ser extraordinària i vaig començar d'engrescar-me. Fillmore segurament se n'adona i s'imagina quina penitència deu ser per a un home passar-se tota la nit assegut en una cadira mirant, perquè tot d'una extragué un bitllet de cent francs de la butxaca i, fent-lo petar davant meu, digué:

- Mira, probablement necessites tirar-te'n una més que cap de nosaltres. Pren això i ~~traxix~~ tria'n una...

No sé perquè aquest gest em va robar més el cor que res del que havia fet per mi, i això que havia fet molt. Vaig acceptar els diners amb l'esperit amb que me'ls donava i de seguida vaig fer-li un senyal a la negra perquè es preparés per a una altra cardada. Això, aparentment, enfurisma la princesa més que cap altra cosa. Volia saber si no hi havia ningú més a la casa que fos prou bona per a nosaltres tret de la negra. Li vaig dir redonament que no. I era així... la negra era la reina de l'harem. Només calia mirar-la per tenir una erecció. Els seus ulls semblaven immersos en esperma. Estava ~~xiarta~~ ebria per causa de tots els requeriments de que era objecte. No s'aguantava dreta... si més no, m'ho semblava. Pujant per l'estreta escala de cargol darrera d'ella, no vaig poder resistir la temptació de ficar-li la mà a l'entreuix; i així vam continuar pujant, ella tombant-se per mirar-me amb un alegre somriure sense deixar de remenar cada cop que li feia pessigolles.

Fou una sessió memorable. Tothom era feliç. Macha també semblava de bon humor. De manera que la nit següent, després que ella va haver liquidat la seva racció de xampany i caviar, després que ens conta un altre capítol de la història de la seva vida, Fillmore comença de treballar-se-la. Semblava que a l'últim obtindria la seva recompensa. Ella havia deixat de resistir-se. Jeia eixencerrada i deixava que ell li fes pessigolles; aleshores, quan la munta, quan ja estava a punt de penetrar-la, ella li féu saber amb indiferència que tenia purgacions. D'un bot ell se separa rodolant com un tronc. El vaig sentir fugir a la cuina buscant el sabó negre que usava en ocasions especials, i al cap d'un instant el tenia plantat devora el meu llit amb la tovallola a la mà tot rondinant: "Que et sembla? Aquesta malparida de princesa té purgacions!". Semblava força espantat. La princesa mentrestant es cruspia una poma i reclamava els diaris russos. Per a ella tot plegat era una broma. "Hi ha coses pitjors que aquestes", deia, ajacada al llit i parlant amb nosaltres per la porta oberta. Finalment Fillmore s'ho prengué

també a tall de broma i obrint una ampolla d'anjou se serví un vas i se l'engolí d'una tirada. Era la una de la matinada, de manera que es queda xerrent amb mi una estona. No es descoratjaria per això, em digué. És clar, calia parar compte... recordava les que havia pescat a Le Havre. No sabia pas com havia succeït. A vegades quan estava pet, s'oblidava de rentar-se. No era una cosa terrible, però mai no sabeu que en pot pervenir. No li feia cap gràcia que li haguessin de fer massatges a la prostata. No, això no l'entusiasmava pas. Les primeres purgacions, les agafa a la universitat. No sabia si la noia l'havia contagiada a ell o ell a la noia; passaven tantes coses rares pels claustres de la universitat que no podia creure en ningú. Gairebé tots els estudiants n'havien pescat un moment o altre. Maleïda ignorància... adhuc els "profes" eren ignorants. Corria el rumor que un dels "profes" s'havia castrat ell mateix...

Tot amb tot, la nit següent decidí arriscar-se... amb un preservatiu. No hi havia massa perill, com no fos que s'esquincés. En compra uns de llargs de ~~quatre~~ de "pell de fava", que en deien - eren els més resistents, m'assegura. Però tampoc no va passar res. Ella era massa estreta.

- Redeu, no sóc pas anormal jo - digué ell -. Com t'ho expliques? Algú la deu haver penetrada per endinyar-li les purgacions. La devia tenir extraordinàriament petita.

De manera que veient que li fallava una cosa rera l'altra, al capdavant en desistí. Ara dormien costat per costat com germa i germana, covant somnis incestuosos. Macha deia amb el seu aire de filosof:

- A Rússia sol passar que un home dormi amb una dona sense tocar-la. Poden passar setmanes i setmanes d'aquesta manera sense ni pensar-hi. Fins que paf!, un cop la toca... paf, paf! Després d'això, paf, paf, paf!

Ara tots els esforços són encaminats a mirar de posar Macha en forma. Fillmore es pensa que si aconsegueix de guarir-la de les purgacions, potser ella

es mostrara més ben disposada. Estranya idea! Per tant, li ha comprat un irrigador, una bona dosi de permanganat, una xeringa de vagina i d'altres menuderies que li recomana un metge hongares, un curandero especialista en avortaments que vivia prop de la Place d'Aligre. Segons que sembla el seu amo havia deixat prenyada una noieta de setze anys i ell li presenta l'hongares; posteriorment l'amo tingué un bellíssim xancre i de nou intervingué l'hongares. Així és com ~~fin~~ feu amics a París: amistats genito-urínaries. El cas és que sota la nostra estricta supervisió, Macha fa el tractament. L'altra nit, però, ens dona un bon ensurt. S'entafora el supositori i després no podia trobar el cordillet que duia adherit.

- Déu meu! - exclama -. On és el cordillet? Déu meu! No trobo el cordillet!

- Hasx mirat sota el llit? - li pregunta Fillmore.

Finalment s'assossega. Però només uns minuts. L'altre problema fou:

- Déu meu! Estic perdent de nou. Acabo de passar el període i ja tornen les gouttes. Deu ser aquest xampany barat que compres. Déu meu, vols que em mori dessagnada? - Surt en quimono i una tovallola a l'entrecuix, procurant d'adoptar el posat digne de sempre. - Tota la meua vida ha estat així - diu -. Sóc una neurasténica. Tot el sent dia donant voltes i de nit ja estic borratxa altre cop. Quan vaig arribar a París encara era una noia innocent. Només llegia Villon i Baudelaire. Però com que aleshores tenia tres-cents mil francs suïssos al Banc, sentia unes ganes folles de divertir-me, perquè a Rússia sempre m'havien tractat amb molta rigidesa. I per tal com encara era més bella llavors que no pas ara, tenia tots els homes agenollats als meus peus.

En dir això, es palpa el tou de greix que se li havia anat acumulant a la cintura.

- No us penseu pas que tenia aquesta panxa quan vaig arribar aquí... això és una conseqüència de tot el vorí que m'han donat per beure... aquests horribles apéritifs que els francesos adoren... Llavors vaig conèixer el meu director de cinema i em va demanar que acceptés un paper. Va dir que era

la criatura més meravellosa del món, i cada nit em suplicava que dormís amb ell. Jo era una joveneta lirona i verge i vaig deixar que una nit em violés. Volia ser una gran actriu i no sabia que ell estava podrit. Així va ser com em va encomanar les purgacions... i era voldria tornar-li la píndola. Per culpa d'ell em vaig voler suïcidar al Sena... De que rieu? No ho voleu creure que em vaig suïcidar? Us puc ensenyar els diaris... va sortir la meua foto a tots els diaris. Algun dia us mostraré els diaris russos ... van escriure coses molt boniques de mi... Però, estimat, ja saps que primer necessito un vestit nou. No puc conquistar aquest home amb aquestes parracs llardosos que porto. D'altra banda, encara li dec a la modista dotze mil francs...

A partir d'aquest punt, arrenca una llarga història sobre l'herència que esta mirant d'haver. Té un advocat jove, francès, que és més aviat tímid, segons que sembla, el qual esta tractant de gestionar la recuperació de la seva fortuna. De tant en tant solia donar-li uns centenars de francs a compte.

- És garrepa, com tots els francesos - diu -. I jo era tan bella, que no em treia els ulls de sobre. No deixava de pregar-me que dormís amb ell. Em vaig cansar tant de sentir-lo que una nit vaig accedir, per tal que no m'empipés més, i també per no perdre els cent francs que em donava de tant en tant.- Fèu una pausa per posar-se a riure històricament.- Ai, estimat - prosseguí -, és tan comic el que li va passar que no trobo paraules per contar-ho. Un dia em truca per telefon i em diu: "T'he de veure de seguida ... és molt important". I quan el vaig veure, em va ensenyar una recepta del metge: gonorrèa! Ai, estimat, vaig esclafir el riure als seus nasos mateix. Com podia saber que encara tenia purgacions? "Tu em volies fotre a mi i jo t'he fotut a tu!" Això el va tranquil·litzar. Així passen les coses en aquesta vida... no sospites res i tot d'una paf, paf, paf! Era tan ximple que es va enamorar de mi altra volta. Però em va demanar que em portés bé i que no em passés les nits a Montparnasse bevent i cardant. Em va dir

~~quaxuixu~~

que el feia tornar boig. Es volia casar amb mi, pero aleshores se'n va assabentar la seva família i el van convencer perquè se n'anés a la Indoxina...

Tot seguit, Macha es posa a comentar tranquil·lament l'afer que tingué amb una lesbiana.

- Va ser molt curiosa la forma en que em va pescar una nit, estimat. Jo era al Fétiche i estava tan pitof com de costum. Ella em va dur d'una banda a l'altra i es va passar tota la nit acariciant-me per sota la taula fins que ja no ho vaig poder resistir més. Llavors em va portar al seu apartament i per dos-cents francs vaig deixar que em fes una llepadeta. Volia que em quedés a viure amb ella, pero a mi no m'engrescava la idea d'haver de deixar-me fer una llepadeta cada nit... debilita massa. És més, puc dir-vos que les lesbianes ja no m'agraden tant com abans. Més m'estimo dormir amb un home, encara que em faci mal. Quan m'excito molt, no em sé contenir... tres, quatre, cinc vegades... com qui no fa res! Paf, paf, paf! I després perdo sang i això és molt perjudicial per a la meua salut, car sóc propensa a l'anèmia. Compreneu per que de tant en tant m'he de deixar fer una llepadeta per una lesbiana...?

Quan arriba el fred, la princesa desaparegué. L'estudi comença de resultar poc comfortable amb aquella estufeta de carbó; el dormitori semblava una nevera i a la cuina no s'hi estava pas més bé. Només hi havia un breu espai a l'entorn de l'estufa on realment se sentia escalfor. El cas és que Macha havia conegut un escultor que estava castrat. Ens ho explica abans de marxar. Al cap d'uns quants dies, intenta de tornar a casa, pero Fillmore no en volgué saber res. Ella es queixava que l'escultor es passava tota la nit besant-la i no la deixava dormir. I, demés, no hi havia ^{no} aigua calenta per fer-se els lavatges. Pero finalment decidí que més valia/tornar a casa nostra.

- No vull tornar a tenir aquest ciri al meu costat - digué -. Sempre aquest ciri... em posava nerviosa. Si haguéssis estat un sarrasa m'hauria quedat a viure amb tu...

Quan Macha se n'ana, les nostres vetllades assoliren un caràcter diferent. Sovint seiem a la vora del foc i passavem l'estona bevent ponx calent i conversant sobre la vida als Estats Units. En parlavem com si mai no hi haguéssim de tornar. Fillmore tenia un planol de la ciutat de Nova York, que havia enganxat a la paret; solíem passar-nos tota la vetllada comparant les respectives virtuts de París i de Nova York. I inevitablement sempre s'introduïa en la nostra discussió la figura de Whitman, aquella figura solitària i única que Nord-América ha produït en el decurs de la seva curta vida. En Whitman cobra vida la totalitat del drama nord-americà, el seu passat i el seu futur, el seu naixement i la seva mort. Tot allò que té de valor Nord-América, Whitman ho ha expressat, i no hi ha res més a dir. L'esdevenidor pertany a la màquina, als robots. Ell fou el Poeta del Cos i de l'Ànima. El primer poeta i el darrer. Whitman és gairebé indesxifrable avui dia, un monument cobert de jeroglífics per als quals no hi ha cap clau. Quasi se'ns fa estrany esmentar el seu nom aquí. No hi ha cap equivalent en els idiomes d'Europa per a traduir l'esperit que ell ha immortalitzat. Europa està satu-

rada d'art i el seu sòl és ple d'ossos morts i els seus museus són curulls de tresors saquejats, pero el que Europa no ha tingut mai és un esperit lliure i sa al qual hom pogués atorgar el nom d'HOME. Goethe fou el que més s'hi assembla, pero Goethe, en comparació, era un tibet. Goethe era un ciutadà respectable, un pedant, un corcò, un esperit universal, pero estampat amb la marca de fabrica alemanya, amb l'aguila de dos caps. La serenitat de Goethe, la calma, l'actitud olímpica no són sinó l'estupor indolent d'una deïtat burgesa alemanya. Goethe és la fi d'alguna cosa, Whitman n'és el principi.

Després d'una discussió d'aquestes, de vegades em vestia i me n'anava a donar un tomb, embotit dins un sueter, un abric de mig temps de Fillmore i amb una capa a sobre. Un fred humit, traïdor, contra el qual no existeix cap protecció llevat de la fortalesa d'esperit. Diuen que Nord-América és un país d'extrems, i bé és cert que el termometre registra temperatures tan baixes que aquí són practicament desconegudes; pero el fred d'un hivern parisenc és un fred desconegut a Nord-América, és un fred psicologic, un fred interior igualment com un fred exterior. Si bé aquí mai no glaça, tampoc mai no desglaça. De la mateixa manera que la gent es protegeixen contra la violació de llur intimitat, mitjançant altes muralles, baldes i finestrons, concierges rondinaires, males llengües i malfardades, així han apres a protegir-se contra el fred i la calor d'un clima vigorós i tonificant. S'han fortificat: el mot clau és protecció. Protecció i seguretat. Per tal de poder-se nodrir confortablement. En una nit humida d'hivern no cal consultar el mapa per descobrir la latitud de París. És una ciutat septentrional, un lloc d'avançada erigit demunt un panta ple de cranis i ossos. Al llarg dels boulevards hi ha una freda imitació electrica de la calor. Tout Va Bien en raigs ultravioletes que atorguen una aparença de cadavers gangrenats als clients de la cadena de cafes Dupont. Tout Va Bien! Aquesta és la divisa que nodreix els pidolaires abandonats que caminen tota la nit d'una banda a l'altra sota el ruixim dels raigs violetes. On-

sevulla que hi hagi llum hi ha escalfor. Hom s'escalfa només de mirar els malparits grassos i confiats que seuen enfront els grogs calents i els cafès fumejants. On hi ha llum hi ha gent a les voreres que s'empenten, que exhaleu una mica d'escalfor animal a través de llurs peces de roba interior. llefardoses i de llur ale pudent i renegaire. Potser durant vuit o deu travessies trobareu una aparença d'alegria, però després caieu de nou dins la nit, llobrega, immunda, nit negra com el greix congelat d'una sopera. Blocs i blocs de cases miserables, totes les finestres closes, totes les botigues tancades i barrades. Milers i milers de presons de pedra sense ni la més lleu besllum d'escalfor; els gossos i els gats són tots a dins amb els canaris. També els escarabats i les xinxes estan ben engarjolats. Tout Va Bien. Si no teniu un ral, preneu uns quants diaris vells i feu-vos un jaç a les escales de la catedral. Les portes són ben barrades i no us molestaran els corrents d'aire. Encara és millor dormir fora les boques del Metro; allí tindreu companyia. Guaiteu-los una nit de pluja, allí ajaçats, tesos com marfegues: homes, dones, polls, tots apinyats i protegits pels diaris contra els gargalls i els llimacs que s'arrosseguen. Guaiteu-los sota els ponts i sota els coberts del mercat. Com semblen vils comparats amb les verdures netes i brillants encastellades talment com joies. Adhuc els cavalls morts i les vaques i els bens penjats dels ganxos greixosos resulten més atractius. Almenys dema ens els podrem cruspir i fàns i tot els budells són aprofitables. Però aquests pidolaires ronyosos ajaçats sota la pluja, per que serveixen? Quin bé poden fer-nos? Ens fan sagnar durant cinc minuts, res més.

Oh, bé, són pensaments nocturns provocats per una caminada sota la pluja després de dos mil anys de cristiandat. Si més no els ocells estan ben apeixats, i els gats i els gossos. Cada cop que passo per davant la finestra de la concierge i copso el glaçat impacte del seu esguard sento un desig foll d'escanyar tots els ocells de la creació. Al fons de cada cor de glaç hi ha un parell de gotes d'amor - només el suficient per a alimentar els ocells.

Tot amb tot, no em puc treure del cap la discrepància que hi ha entre

les idees i la vida. Una dislocació permanent, per bé que miren de cobrir ambdós amb un tendal violat. No servira de res. Cal casar les idees amb l'acció; si no hi ha sexe, si en elles no hi ha vitalitat, no hi ha acció. Les idees no poden existir soles en el buit de la ment. Les idees van relacionades amb la vida; idees hepàtiques, idees renals, idees intersticials, etc. Si només hagués estat per l'amor d'una idea, Copèrnic hauria esclafat el macrocosmos existent i Colom hauria zotsobrat al mar dels Sargassos. L'estètica de la idea crea testos de flors i els testos els poseu al rebaix de la finestra. Però si no hi hagués pluja o sol, de que serviria posar els testos a la finestra?

Fillmore té un gavadal d'idees respecte de l'or. La "mitomania" de l'or, com diu ell. M'agrada la "mitomania" i m'agrada la idea de l'or, però no estic obsessionat pel tema i no veig perquè hem de fer testos, ni que sigui d'or. M'explica que els francesos atresoren l'or llur en compartiments estancs sota la superfície de la terra; m'explica que hi ha una locomotora petita que circula per sota d'aquestes voltes i per aquests corredors subterranis. La idea m'abellix enormement. Un silenci profund, ininterromput en el qual l'or reposa blanament a una temperatura de $17\frac{1}{4}^{\circ}\text{C}$. Diu que un exercit treballant quaranta-sis dies i trenta-set hores no donaria l'abast per comptar tot l'or que hi ha sota el Banc de França, i que hi ha una provisió de dents postisses, de braçalets, d'aliances, etc. de reserva. També hi ha aliments per a vuitanta dies i un llac al capdamunt de la pila d'or per resistir l'impacte dels alts explosius. L'or, diu, tendeix a fer-se cada ~~dia~~ cop més invisible, a esdevenir un mite, i s'acabaran els déficits. Excel·lent! Em demano que passara al món quan abandonem el patró or en les idees, en la moda, en la moral, etc. El patró or de l'amor!

Fins a la data, ~~existint~~ la intenció de col·laborar amb mi mateix, ha estat amb el propòsit d'abandonar el patró or en la literatura. Breu: la meua intenció ha estat de presentar una resurrecció de les emocions, de descriure la conducta humana en l'estratosfera de les idees, és a dir, sota el domini del deliri. Pintar un ésser presocràtic, una criatura meitat cabrit

meitat Tita. En resum, erigir un món damunt la base de l'omphalos, no sobre una idea abstracta clavada a una creu. Ça i della potser trobareu estatuës abandonades, oasis sense conrear, molins de vent oblidats per Cervantes, rius que corren muntanya amunt, dones amb cinc o sis pits arrencats longitudinalment al llarg del tors. (Escrivint a Gauguin, Strindberg li digué: "J'ai vu des arbres que ne retrouverait aucun botaniste, des animaux que Cuvier n'a jamais soupçonnés et des hommes que vous seul avez pu créer")

Quan Rembrandt es féu famós es colga amb els lingots d'or i el pemmican i els llits portatils. L'or és un mot nocturn que pertany a la ment ctoniana: enclou somnis i mites. Retornem a l'alquímia, a aqueixa falsa saviesa alexandrina que produí els nostres símbols pomposos. La saviesa vera esta essent acumulada ~~en~~ als soterranis pels avars del saber. Dia vindrà en que donaran voltes a mig aire carregats d'imans; per descobrir un tros de mineral caldrà elevar-se a deu mil peus d'alçaria amb un parell d'instruments - preferiblement en una latitud àrtica - i establir comunicació telepàtica amb les entranyes de la terra i les ombres dels morts. Prou Klondikes. Prou bonança. Caldra aprendre de cantar i de fer cabrioles, de llegir els signes del zodíac i d'estudiar les propies entranyes. Tot l'or que esta essent entaforat a les bosses de la terra haurà de ser extret de nou; tot aquest simbolisme haurà de ser arrencat altre cop de les entranyes de l'home. Però de primer caldrà perfeccionar els instruments. En primer lloc cal inventar avions millors, descobrir d'on ve el soroll i no perdre el cap tan sols perquè heu sentit una explosió sota el cul. I en segon lloc sera menester adaptar-se a les capes fredes de l'estratosfera, esdevenir un peix de sang freda de l'aire. Sense respecte. Sense pietat. Sense nostalgia. Sense penediment. Sense histeria. Sobretot, com diu Philippe Datz: "SENSE DECORATJAMENT"

Aquests són pensaments assolellats inspirats per un vermut de casis a la Place de la Trinité. Un dissabte a la tarda i un llibre "espifiat" a les mans. Tot nedant en una mucositat divina. La beguda deixa un regust d'herbes amargues a la boca, el sediment de la nostra Gran Civilització Occi-

dental, que ara es podreix talment com les ungles dels peus dels sants. Passen dones - regiments de dones -, totes remenant el cul davant meu; dringuen els cascabells i els autobusos pugen a la vorera i s'envesteixen els uns als altres. El garçon eixuga la taula amb un parrac brut mentre la patronne pica les tecles de la caixa registradora amb fruïció diabolica. Amb una expressió vaga, ebria, distant, devoro els culs que em passen a tocar. Al campanar del davant el geperut pica amb un mall daurat i els coloms parrupegen alarmats. Obro el llibre - el llibre al qual Nietzsche considerava "el millor llibre alemany que existeix" - i llegeixo:

ELS HOMES ESDEVINDRAN MES INTEL·LIGENTS I MES AGUTS; PERO NO SERAN PAS MILLORS, NI MES FELIÇOS NI MES FORTS EN L'ACCIO... O, SI MES NO, EN CERTES EPOQUES. PREVEIG EL TEMPS EN QUE DEU NO N'HAURA MES GOIG D'ELLS, SINO QUE HO DESTRUIRA TOT PER A UNA NOVA CREACIO. ESTIC SEGUR QUE TOT ESTA PREVIST PER A AQUESTA FI, I QUE EL TEMPS I L'HORA SON FIXATS EN EL FUTUR DISTANT PER TAL QUE S'ESDEVINGUI AQUESTA RENOVACIO. PERO PASSARA MOLT DE TEMPS ABANS, I DURANT MILERS I MILERS D'ANYS ENCARA PODREM XALAR-NOS SOBRE AQUESTA ESTIMADA I VELLA SUPERFICIE TERRESTRE.

Encel.lent! Almenys, fa cent anys existí un home que tingué prou visió per veure que el món estava llest. El nostre món occidental! Quan veig aquests homes i aquestes dones que es mouen sense sentit darrera els murs de llur presó, aixoplugats, reclosos durant unes quantes hores, em frapa la capacitat potencial per al drama que encara contenen aquests cossos febles. Darrera els murs grisos salten espurnes humanes, pero això no obstant mai no esclata cap conflagració. Són, pero, homes i dones, em demano, o bé són ombres, ombres de titelles menats per cordills invisibles? En aparença es mouen lliurement, pero no tenen cap objectiu. Només són lliures en un ambit determinat i allí poden vagar a voluntat... pero encara no han apres a volar. Fins ara no hi ha hagut cap somni que hagi volat. Encara no ha nascut l'home prou lleuger, prou gojós, per a deixar la terra! Les aligues que bateren les poderoses ales un instant s'han estossalat pesadament contra el

el sol. Ens arribaren a marejar amb el batre i el xumzeig de les ales. Resteu a la terra, oh, aligues del futur! Els cels han estat explorats i són buits. I allo que hi ha sota la terra també és buit, ple d'ossos i d'ombres. Resteu a la terra i nedeu durant uns quants centenars de milers d'anys més!

I ara són les tres de la matinada i tenim un parell de barrams que fan tombarelles per terra. Fillmore es passeja tot nu amb una copa a la ma, la panxa tesa com un tambor, dura com una fístula. Tot el Bernod i el xampany i el conayc i l'Anjou que ha estat dragant des de les tres de la tarda, fa gloc-gloc dins el seu ventre talment com si fos una claveguera. Les mosses li posen l'orella damunt la panxa com si fos una capsa de música. Li obren la boca amb un tirabotó i li aboquen un altre raig per l'obertura. Quan la claveguera fa gloc-gloc sento que els ratpenats s'allunyen volant del campanar i el somni esdevé artificios.

Les mosses s'han despullat i nosaltres examinem el ~~terre~~ trespol per tal d'estar segurs que no es clavaran cap estella al cul. Encara duen les sabates de taló alt. Però el cul! El cul esta gastat, esgarrapat, polit amb paper de vidre, és llis, dur, brillant talment com una bola de billar o la closca d'un leprós. A la paret hi ha un retrat de Mona: mira cap al nord-est, sobre una ratlla amb Cracow escrita en tinta verda. A la seva esquerra hi ha la Dordogne, dins un cercle fet amb llapis vermell. De sobte veig un tall obscur i pelut davant meu ubicat en una bola de billar polida i brillant; les cames ~~entrelligades~~ m'atenallen com si fossin unes tàsors. Una sola llambregada a aquesta ferida obscura i badada, i de seguida se m'obre una profunda fisura al cervell: totes les imatges i records que havien estat curosament o distretament escollits, etiquetats, documentats, classificats, segellats i marcats fan irrupció atropelladament com formigues sortint d'una fenedura de la vorera; el món deixa de girar, el temps s'atura; adhuc el nexa dels meus somnis es talla i es dissol i les entranyes es vessen en un gran fluix esquizofrenic, una evacuació que em deixa

cara a cara amb l'Absolut. Veig de nou les enormes cames escamarlades de Picasso, els pits coberts d'aranyes, llur llegenda pregonament oculta en el laberint. I Molly Bloom (1) ajaçada en un matalas llefardós per tota l'eternitat. A la porta de la comuna, virotes dibuixades amb guix vermell i la madonna alça el diapasó de l'angoixa. Sento una rialla salvatge; histèrica, una cambra prenyada d'esbalaïment, i el cos que havia estat negre resplendeix com el sofre. Una rialla salvatge, feréstega, absolutament incontrolable, i aquell tall també es riu de mi, riu a través de les patil·les molsoses, un riure que clivella la superfície brillant i polida de la bola de billar. Gran puta i mare de l'home amb gin a les venes. Mare de totes les bagasses, aranya que ens ~~manega~~ arrossega a la ~~tanta~~ seva tomba logarítmica, insaciable, harpia la rialla de la qual m'esbellega! Fito aquell crater enfonsat, món perdut i sense rastres, i sento tocar les campanes, veig dues monges al Palace Stanislas i el ferum de la mantega ranci sota llurs habits, veig el manifest mai no impres perquè plovia, la guerra proclamada per tal de defensar la causa de la cirurgia plàstica, el príncep de Gal·les volent al voltant del món per condecorar les tombes dels herois desconeguts. Cada ratpenat que fuig del campanar, una causa perduda; cada crit d'"Alerta", un gemec difós per la radio de les trinxeres privades dels condemnats. D'aqueixa ferida obscura, badada, d'aqueix clavegueró de l'abominació, d'aqueix bressol de ciutats de negres eixams on la música de les idees és ofegada en llard fred, d'aqueixes Utopies estrangulades neix un pallasso, un ésser mescla de bellesa i lletjor, de llum i de caos, un pallasso que quan acala l'esguard i mira de reüll és la personificació de Satanas i quan alça els ulls al cel veu un àngel mantegós, un cargol amb ales.

Quan fito aquest tall, veig un símbol d'equació, el món equilibrat, un món reduït a zero i sense ~~XXXXX~~ rastres de residus. No pas el zero cap al qual Van Norden enfocava la seva lot, no pas el tall buit de l'home prematurament desil·lusionat, sinó més aviat un zero abàbic, el signe del qual brollen innombrables mons matemàtics, el punt de suport que equilibra els

estels i els somnis alats i les maquines més lleus que l'aire i els membres lleugers i els explosius que els produeixen. Voldria penetrar en aquest tall fins als ulls, fer-los giravoltar ferotgement, ulls cars, folls, metal·lúrgics. Quan girin els ulls tornaré a sentir les paraules de Dostoievski, les sentiré rutllar d'una pagina a l'altra, amb l'observació més minuciosa, amb la introspecció més boja, amb tots els semitons de la miseria, ara tocats suaument, humorísticament, adés inflats talment la nota d'un orgue fins que el cor esclati i no en resti sinó una llum engegadora, abrasedora, la llum radiant que arrenca les llavors fecundadores dels astres. La historia de l'art les arrels del qual es nodreixen del carnatge.

Quan fito aquesta xona fotuda de meuca sento el món sencer sota els peus, un món que trontolla i s'esfondra, un món usat i polit talment com la closca d'un leprós. Si existia un home capaç de dir tot el que en pensa d'aquest món, no li deixarien ni un pam de terra on plantar els peus. Quan apareix un home d'aquests, el món se li tira a sobre i li trenca l'espina. Sempre deixen massa pilastrons corcats plantats, massa humanitat infecta perquè l'home pugui florir. La superestructura és una mentida i els fonaments són una enorme mentida ~~inexplicable~~ esgarriada. Si de segle en segle apareix algun home amb una mirada desesperada i avida als ulls, un home capaç de capgirar el món per tal de crear una raça nova, l'amor que duu al món es transforma en colera i ell esdevé un flagell. Si de tant en tant descobrim pagines que fan explosió, pagines que fereixen i ens deixen exhaurits, que arrenquen gemes i llagrimas i renecs, heu de saber que provenen d'un home d'esquena dreta, d'un home a qui no li han deixat altres defenses que els seus mots i els seus mots sempre són més forts que el pes fal·laç i destructor del món, més forts que tots els cavalls i rodes de tortura que els coverds inventen per a destruir el miracle de la personalitat. Si algun home gosava traduir tot allo que nia al seu cor, descriure allo que ha estat realment la seva experiencia, el que és verament la seva veritat, m'imagino que aleshores el món s'esmicolaria, esclataria convertint-se en dernes, i cap déu, cap accident, cap voluntat mai més no po-

dria reunir de nou els fragments, els atòms, els elements indestructibles que han servit per a fer-lo, el món.

Durant els quatre-cents anys passats d'ençà que aparegué la darrera ànima devoradora, l'últim home que conegué el sentit de l'extasi, s'ha produït una davallada constant i permanent de l'home en l'art, en el pensament, en l'acció. El món s'ha exhaurit: no en resta ni un pet. Quin home que tingui una visió desesperada, ansiosa, pot sentir el més mínim respecte pels governs, per les lleis, els codis, els principis, els ideals, les idees, els totems i els tabús existents? Si algú sabia que significa llegir l'enigma d'això que vui anomenem "tall" o "forat", si algú experimentava la més mínima sensació de misteri en relació amb els fenòmens retolats amb l'etiqueta d'"obsce", aquest món es partiria pel mig. És l'horror obsce, el ressec i fotut aspecte de les coses allò que li atorga l'aspecte d'un cràter en aquesta civilització. És aquest gran golf obert del no-res que tenen a l'entrecuix els esperits creadors i les mares de la raça. Quan apareix un esperit aïd, desesperat, i fa xisclar els conills porquins, és perquè sap on col·locar la vara viva del mexe, perquè sap que sota la closca dura de la indiferència s'amaga la lletja olivella, la ferida que no cicratitza mai. I fica la vara viva entremig de les cames; colpeja el baix ventre, abruça les entranyes mateixes. No serveix de res posar-se guants de goma; tot allò que pot ser manipulat fredament i intel·lectualment pertany a la closca, en canvi l'home que té ansies creadores sempre busca per sota, per la ferida oberta, per l'horror obsce i ulceratiu. Conecta el seu dínamo a les parts més tendres; si no en surt res més que sang i pus, ja és alguna cosa. El cràter ressec i fotut és obsce. Però més obsce que res, ho és la inèrcia. Més blasfem que el renec més horrible, ho és la paràlisi. Si no queda res més que una ferida badada, aleshores cal que ragi per bé que no en surti res més que gripaus i ratpenats i homenets.

Tot és contingut en un segon, tant si és consumat com si ho ho és. La terra no és una erola erma de ~~màxim~~ salut i confort, sinó una enorme fe-

mella aixancarrada amb el tors de vellut que s'infla i s'alzina talment les ones de l'oceà; s'estremeix sota la diadema de suor i angoixa. Nua i sexual gira entremig dels núvols a la llum violada dels estels. Tota ella, des dels seus pits generosos fins als seus malucs resplendents, brilla amb furiosa ardència. Es mou entre les estacions i els anys amb una gran exacerbació que s'apodera del tors amb fúria paroxística, que sacseja les teles d'aranya del firmament; s'enfonsa a les seves orbites fonamentals amb tremolors volcànics. De vegades és com una gasela, una gasela que ha caigut en un parany i resta esperant amb el cor agitat que retronquin els címbals i lladrin els gossos. Amor i odi, desesperació, pietat, fúria, disgust, que són aquestes coses comparades amb la fornicació dels planetes? Que és la guerra, la malaltia, la crueltat, el terror, quan la nit ofereix l'èxtasi de miríades de sols ardents? Que és aquesta palla que masteguen tot dormint sinó el record d'espirals d'urpes i constel·lacions d'estrelles?

Mona, durant les seves crisis d'exaltació, solia dir-me: "Tu ets un gran ésser huma". I per bé que em deixa aquí agonitzant, tot i que em posa sota els peus un profund pou udolair de buidor, els mots que reposen al fons de la meua anima salten cap endavant i il·luminen les ombres dessota meu. Jo sóc aquell qui es perdé entre la multitud, aquell a qui els llums bronzents el marejaren, un zero que ha vist reduït a befa tot el que l'envolta. Han passat devora meu homes i dones fosforescents, porters de lliurea de calci que obrien les mandíbules de l'infern, la fama caminant amb crosses, minimitzada pels gratacels, mastegada i reduïda a pols per les boques eriçonades de les màquines. He caminat entre els alts edificis devers la frescor del riu i he vist a través de les costelles dels esquelets els raigs de llum projectant-se cap al cel com si fossin coets. Si jo fos realment un gran ésser huma, que deia ella, aleshores, que significa aquesta totxeria esclavitzant que m'atenalla? Jo era un home amb cos i anima, tenia un cor que no estava protegit per cap volta d'acer. Per moments em sumia en l'èxtasi i cantava amb ^{una}alegria abrasadora. Vaig cantar l'Equador,

les cames rojament emplomallades i les illes que es perdien de vista. Però ningú no em sentí. Una bala de canó disparada a través del Pacífic cau a l'espai, car la terra és rodona i els coloms volen capgirats. Vaig veure que m'esguardava per sobre la taula amb els ulls prenyats de tristesa; el dolor expandint-se internament s'esclafava contra la seva espinada; la medul·la reduïda a pietat s'havia tornat líquida. Ella era lleugera talment com un cadaver flotant al Mar Mort. Els dits li sagnaven d'angoixa i la sang es convertia en una baba. Amb l'aurora humida arriba el repic de les campanes i al llarg de les fibres dels meus nervis les campanes tocaven sense parar i llurs batalls em martellejaven el cor i ressonava amb ferria malícia. Que estrany que les campanes toquessin d'aquesta manera, però encara és més estrany el cos abrusat, aquesta dona convertida en nit i els seus mots rosegant el matalas com si fossin corcs. Vaig continuar fent via per sota l'Equador, vaig sentir la rialla de la hiena de verdes mandíbules, vaig veure el xacal de cua sedosa i el llop cerver i el lleopard tacat, tots oblidats al Jardí de l'Eden. I després el seu dolor es dilata, talment la proa d'un cuirassat i el pes del seu naufragi m'inunda les orelles. Llacor i zefirs s'esllavissaven tot amarant les neurones alegres, i l'espectre s'entremescla i la borda de la nau s'enfonsa. Vaig sentir girar les curenyes amb la suavitat de la petjada d'un lleó i vaig veure vomitar i escopir els canons: el firmament s'esfondra i tots els estels es tornaren negres. Negre ocea sagnant; estrelles lloques covant llenques de carn fresca i turgent mentre els ocells giravoltaven damunt nostre, i del firmament al·lucinant cau la balança amb el morter i la ma del morter i els ulls embenats de la justícia. Tot això acabat de relatar avança amb peus imaginaris al llarg dels paral·lels dels astres morts; tot allò que hom veu amb les orbites buides esclata talment com l'herba florida. Del no-res munta el signe de l'infinit; sota els espirals eternament ascendants s'enfonsa i lentament l'abisme obert. La terra i l'aigua formen nombres parells, un poema escrit amb carn i més fort que l'acer i el granit. A través de la nit infinita, la terra giravolta devers una creació desconeguda...

Avui m'he despertat d'un son profund amb imprecacions de joia als llavis, proferint paraules incoherents, repetint com una lletania: "Fay ce que voudras!... fay ce que voudras!" Fes qualsevol cosa, pero que causi alegria. Fes qualsevol cosa, pero que provoqui extasi. Tantes coses em venien al cap quan em deia tot això a mi mateix: imatges alegres, imatges terribles, imatges alienadores, el llop i el boc, l'aranya, el cranc, la sífilis, amb les ales esteses, i la porta de la matriu sempre barrada, sempre oberta, a punt com la tomba. Luxuria, delictes, santedat: les vides d'aquells a qui he adorat, els fracassos d'aquells a qui he adorat, els mots que deixaren darrera seu, els mots que deixaren inacabats; el bo que arrossegaren darrera seu i el mal, la pena, la discòrdia, la lluita que crearen. Pero sobretot, l'extasi!

Algunes coses, certes coses vinculades amb els meus ídols em fan venir llagrimes als ulls: les pauses, el desordre, la violència, sobretot l'odi que provocaren. Quan recordo llurs deformacions, l'estil monstruós que escolliren, la flatulència i el tedi de les obres llurs, tot el caos i tota la confusió en els quals es revolcaren, els obstacles que dregaren ~~mirx~~ a llur entorn, m'exalto. Estaven enfonsats en llur pròpia merda. Tots eren homes que cometien excessos. Tan cert és això que gairebé estic temptat a dir: "Mostreu-me un home que cometi excessos i us mostraré un gran home!". Allò que hom considera com a llurs "excessos" és el meu aliment: és el signe de la lluita, és la lluita mateixa amb totes les fibres adherides, l'aura mateixa de l'esperit discòrdant. I quan em mostreu un home que s'expressi perfectament, no diré que no sigui gran, pero diré que no m'atrau... rebutjo les qualitats ensucrades. Quan penso que la tasca que l'artista s'imposa implícitament és la d'estassar els valors existents, de convertir el caos que l'envolta en un ordre propi, de sembrar lluita i ferments per tal que, mitjançant la lliberació emocional, aquells que són morts puguin ser ressucitats, aleshores m'atanso corrent alegrement als éssers grans i imperfectes; llur confusió em nodreix, llur balboteig és talment una música divina per a les meves orelles. A les belles pàgines tupidies que segueixen

les pauses, veig les esmenes de petites intercalacions, les brutes impressions digitals, com si diguéssim, dels covards, dels mentiders, dels lladres, dels vandals, dels calumniadors. Als músculs inflats de llurs líriques gorges, veig el terrible esforç que cal realitzar per tal de fer girar la roda, de reprendre el pas que hom ha perdut. Veig que darrera les cabronades i les intrusions diàries, darrera la malícia barata i enlluernadora dels febles i inactius, es dreça el símbol frustrador de la vida, i aquell que voldria crear un ordre, que voldria sembrar la lluita i discòrdia, perquè és imbuït de voluntat, aquest home anira a parar una i altra volta a la foguera i a la força. Veig que darrera la noblesa del seu gest nia l'espectre de la ridícula de tot plegat, que no és solament sublim, sinó absurd.

Un temps pensava que ser huma era l'aspiració més alta que un home podia tenir, però ara comprenc que això m'hauria destruït. Avui em sento orgullós de dir que sóc inhuma, que no pertanyo ni als homes ni als governs, que no n'he de fer res dels credos ni dels principis. No n'he de fer res de la maquinària grinyoladora de la humanitat: jo pertanyo a la terra! Això ho dic amb el cap damunt el ~~marxi~~ coixí i sento que em brosten les banyes a les temples. Veig al meu entorn tots aquells folls antecessors meus ballant al voltant del llit; em consolen, em toven, em llepen amb llurs llengües viperines, es ~~riuen~~ riuen i es burlen de mi amb llurs cranis decantats. Sóc inhuma! Ho dic amb un comriure fèl·lucinat, i ho repetiré ni que ploguin cocodrils. Darrera les meves paraules s'amaguen tots aquells cranis decantats que em fan ganyotes, que em fiten lascivament, alguns traspasats ~~fa~~ temps ha amb un rictus rioler, alguns somrient esbalaïts, d'altres amb un somriure sardonic: la premonició i les conseqüències d'allò que s'esdevé incessantment. Més clarament encara veig el meu, propi crani somrient, veig l'esquelet que dansa al vent, serps que brollen de la llengua podrida i les pàgines tupidades que regalimen excrements. I jo volco la meua brutícia els meus excrements, la meua follia, el meu extasi al gran corrent que

flueix al llarg de les voltes subterranies de la carn. Tota aquesta sobtada, indesitjable gitarada de borratxo circulara eternament a través dels esperits d'aquells que arribaran en l'inesgotable veixell que conté la història de la raça. Costat per costat amb la raça humana camina una altra raça d'éssers, els inhumans, la raça d'artistes que, agullonats per impulsos coneguts, prenen la massa inerta de la humanitat i mitjançant la febre i el ferment que li infonen converteixen aquesta pasta humida en pa i el pa en vi i el vi en cant. De l'adob mortal i del carrall inert n'extreuen un cant que s'encomana. Veig com aquesta altra raça d'individus saqueja l'univers, com ho capgira tot, llurs peus sempre enfonsats en fang i llagrimes, llurs mans sempre buides, sempre tractant d'engrapar i encalçar el més enllà, el déu inabastable: estassant tot el que tenen a l'abast per tal de calmar el monstre que els rosegua les entranyes. Ho veig quan s'arrenquen els cabells en esforçar-se a comprendre, a abastar allo que és eternament inaccessible. Ho veig quan bramulen talment com besties enfellonides i claven cornades i esbelleguen. Veig que això està bé, que no hi ha cap altre camí. L'home que pertany a aquesta raça ha de dreçar-se al cim proferint paraules incoherents i s'ha d'arrencar les tripes. Està bé i és just, perquè és el seu deure! I tot allo que no encaixi en aquest espectacle espadordidor, tot el que sigui menys estremidor, menys aterridor, menys foll, menys intoxicat, menys incontaminat, no és art. La resta és fals. La resta és huma. La resta pertany a la vida i a la manca de vida.

Quan penso en Stavrogin, per exemple, veig una mena de monstre diví dempeus dalt d'un cim que ens llença les seves entranyes llatzerades. Els possessos la terra tremola: no es tracta pas de la catastrofe que abat l'individu imaginatiu, sinó d'un cataclisme per causa del qual una vasta porció de la humanitat queda colgada, eliminada per sempre. Stravogin era Dostoievski i Dostoievski era la summa de totes aquelles contradiccions que o bé paralitzen l'home o bé el menen als cims. No existia cap món que fos tan baix que ell no hi pogués davallar ni cap indret tan elevat que temés de pujar-hi. Recorregué tota l'escala, des de l'abisme fins als estels.

Es una llastima que mai m'és no tinguem l'avinentesa de veure un home situat al bell mig del misteri il·luminant per a nosaltres, mitjançant les seves llampades, les pregoneses i la immensitat de les tenebres.

Avui tinc consciència del meu llinatge. No tinc cap necessitat de consultar el meu horoscop ni el meu arbre genealogic. D'allo que hi ha escrit a les estrelles o a la meva sang, jo no en sé res. Sé que descendeixo dels fund dors mitològics de la raça. L'home que alça la sagrada copa fins als seus llavis, el criminal que s'agenolla a la plaça pública, l'innocent que descobreix que tots els cadavers poden, el foll que dansa amb llampecs a les mans, el frare que s'arregussa la sotana per clavar una pixarada sobre el món, el fanatic que furga per les biblioteques per tal de trobar el Verb, tots plegats són fusionats en mi, tots plegats provoquen la meva confusió, el meu extasi. Si sóc inhuma és perquè el meu món ha ultrapassat les barres humanes, perquè ser huma sembla un afer pobre, llastimós, miserable, limitat pels sentits, restringit per la moral i els codis, definit per les trivialitats i els ismes. M'aboco el suc del raïm a la gargamella i hi descobreixo la saviesa, però la meva saviesa no prové del raïm, la meva embriaguesa no té res a veure amb el vi...

Vull recorre aquestes altíssimes i àrides carenes on hom es mor de set i de fred, aquesta historia "extratemporal", aquest absolut de temps i espai on no existeix ni home ni bestia ni vegetació, on hom es torna foll de tanta solitud, amb un llenguatge que no és sinó paraules, on tot esta desballestat, desencaixat, en desacord amb el temps. Vull un món d'homes i de dones, d'arbres que no parlin (perquè ja hi ha massa xerrameca al món tal com és!), de rius que ens menin a algun lloc, i no pas rius llegendaris, sinó rius que ens posin en contacte amb d'altres homes i dones, amb d'altres arquitectures, d'altres regions, amb plantes i animals; rius que tinguin barques i en els quals s'hi ofeguïn els homes, que s'ofeguïn no pas en mites i llegendes, en llibres i en la pols del passat, sinó en el temps i en l'espai i en la historia. Vull rius que facin oceans com ara Shakespeare i

el Dante, rius que no s'assequin en la buidor del passat. Oceans, sí! Que hi hagi oceans, nous oceans que inundin el passat, oceans que creïn noves formacions geològiques, noves perspectives topogràfiques i continents estranys i terrorífics, oceans que destrueixin i preservin ensems, oceans ~~que~~ pels quals puguem navegar, en els quals poguem salpar devers nous descobriments, nous horitzons. Que hi hagi més oceans, més alçaments, més guerres, més holocaustes. Que hi hagi un món d'homes i dones amb dinamos a l'entrecuix, un món de fúria natural, de passió, acció, drama, somni, follia, un món que produeixi extasi i no pas pets. Grec que avui més que mai cal cercar un llibre encara que sigui un llibre que no tingui més que una sola pàgina: hem de cercar fragments, estelles, ungles, qualsevulla cosa que contingui minerals, qualsevulla cosa que pugui ressucitar el cos i l'ànima.

Pot ser que estiguem condemnats, que no hi hagi esperança per a nosaltres, per a cap de nosaltres, però si és així, aleshores deixeu-nos fer un darrer udol agònic, esfereïdor, un xiscle de desafiament, un crit de guerra! Fora les lamentacions! Fora les elegies i les absoltes! Fora les biografies i les històries, i les biblioteques i els museus! Deixeu que els morts devorin els morts. Deixeu que els vius ballem al caire del cràter una última dansa agònica. Però una autèntica dansa!

"Amo tot allò que flueix", digué el gran cec Milton dels nostres temps. Pensava en ell aquest matí quan m'he despertat amb un llarg esgarip sagnant de joia: pensava en els seus rius i en els seus arbres i en tot aquell món de nit que ell explorava. Sí, m'he dit, jo també amo tot allò que flueix: els rius, les clavegueres, la lava, el semen, la sang, la bilis, els mots, les frases. Amo el fluïd amniòtic quan es vessa de la bossa. Amo el ronyó amb els càlculs dolorosos, l'arena i qui-sap-lo; amo l'orina que surt calenta i les purgacions que duren indefinidament; amo les paraules histèriques i les frases que flueixen talment com la disenteria i reflexen totes les imatges malaltisses de l'ànima; amo els grans rius com ara l'amazones i l'Orinoco, on homes folls com Moravagine van surant a través del

somni i de la llegenda en una canoa i s'ofeguen a les boques orbes del riu. Amo tot allo que flueix, adhuc el flux menstrual que s'enduu la llavor no fecundada. Amo les excriptures que flueixen, tant si són hieràtiques, esoteriques, perverses, com si són polimorfes o bé unilaterals. Amo tot allo que flueix, tot allo que contingui el temps i l'esdevenidor, que ens meni de nou als orígens on no hi ha mai fi: la violència del profetes, l'obscenitat que és extasi, la saviesa del fanatic, el sacerdot amb la seva lletania enganxosa, els mots falsos de la meuca, les escopinades que suren per les clavegueres, la llet del pit i la mel amarga que regalimade la matriu, tot allo que és fluïd, que es fon, que és dissoluble i dissolvent, tot el pus i la brutícia que en fluir es purifica, que perd l'estigma de l'origen, que fa el gran recorregut devers la mort i la dissolució. ~~Exigim~~ L'intens desig incestuós és continuar fluïnt, esdevenir una sola entitat amb el temps, fondre la gran imatge del més enlla amb l'ara i l'aquí. Un desig fatu, suïcida, constipat pels mots i paraltitzat pel pensament.

A trenc d'alba del dia de Nadal tornarem a casa de la rue d'Odessa amb un parell de negres de la companyia de telefons. El foc era apagat i estavem tan cansats que ens ficarem al llit sense despullar-nos. La meva, que s'havia passat la nit saltant com un lleopard, es queda profundament adormida mentre la muntava. Una estona, vaig treballar el seu cos com aquell qui treballa sobre una persona que s'ha ofegat o que s'ha asfixiat. Després ho vaig deixar córrer i em vaig adormir com un soc.

Durant les festes vam prendre xampany matí, tarda i nit - el més barat i el millor dels xampanyes. A mi d'any havia de partir cap a Dijon, on m'havien ofert un carrec de professor suplent d'angles, un d'aquests acords amistosos franco-nord-americans, que pretenen d'estimular la comprensió i la bona voluntat entre les repúbliques germanes. Fillmore estava més exaltat que no passé jo per causa d'aquesta perspectiva: tenia bons motius per a estar-ho. Per a mi es tractava tan solament del traspas d'un purgatori a un altre. No tenia cap futur per davant; ni tan sols m'havien assignat un sou. Hom s'havia de considerar afortunat pel privilegi de propalar l'evangeli de l'amistat franco-nord-americana. Era un carrec per al fill d'un home ric.

La nit abans de la meva partença, ens ho passarem d'allo més bé. A punta de dia comença de nevar: caminarem d'un barri a l'altre tot acomiadant-nos de París. En passar per la rue St. Dominique tot d'una ens trobarem en una placeta on es dreçava l'Eglise Ste-Clotilde. La gent anaven a missa. Fillmore, que tenia el cap una mica emboirat, també volia anar a missa. "Per divertir-nos!", com digué ell. A mi no em feia cap gracia; en primer lloc mai no havia assistit a missa i en segon lloc anava brut i em sentia brut. Fillmore també tenia un aspecte desastrós, encara més indecorós que jo; duia l'enorme capell tronat de gairell i l'abric encara era ple de serradures del darrer tuguri on havíem estat. Tanmateix, hi entrarem. El pitjor que podia passar era que ens fessin fora.

Vaig quedar tan estupefacte davant l'espectacle que se m'oferia que tot

el meu desassossec es dissipa. Vaig trigar una estona a habituar-me a la penombra. Vacil·lant, vaig seguir Fillmore, enganxat a la seva manega. Un so estrany, sobrenatural, m'ataca les orelles, una mena de botzineig buit que muntava de les lloses fredes. Era una tomba immensa, llobrega, amb tot de persones afligides entrant-t'hi i sortint-ne. Una mena d'avantcambra del món subterrani. Amb una temperatura d'uns cinquanta-cinc o seixanta graus Fahrenheit. No se sentia música, llevat d'aquest indescriptible cant funerari elaborat a la cripta, talment com si un milió de brots de col·i-flor estiguessin gemegant en les tenebres. La gent amortallada remugava amb aquell aire desesperançat, malcorat, dels pidolaires que allarguen la ma abstrets i massiten una súplica inintel·ligible.

Jo sabia que existien aquesta mena de coses, però hom també sap que hi ha escorxadors, diposits de cadavers i sales de dissecció. Instintivament hom esquivava aquesta mena de llocs. Pel carrer sovint havia vist algun capella amb un petit breviarí a les mans, memoritzant aplicadament el seu contingut. "Idiota", em deia a mi mateix, i ho deixava córrer. Pel carrer hom topa amb totes les formes de la demència i un capella no és pas la més xocant. Dos mil anys d'aquesta història no ens ha insensibilitzat a l'extrem de no comprendre la idiotesa que representa. Això no obstant, quan sobtadament sou transportat al bell mig del seu reialme, quan observeu el món diminut en el qual el capella funciona com un despertador, podeu experimentar sensacions del tot diferents.

Un instant, tot aquell babeig i cargolament de llavis gairebé comença de tenir un sentit. Alguna cosa passava, una mena de pantomima que, per bé que no em deixava estupefacte, assolia d'encantar-me. A tot el món, onse-vulla que hi hagi aquestes tombes mal il·luminades, se us ofereix aquest increïble espectacle: la mateixa temperatura mesquina, el mateix resplendor crepuscular, el mateix botzineig somort. Per tota la cristiandat, a certes hores estipulades, tot de persones vestides de negre s'agenollen enfront de l'altar on el sacerdot es dreça amb un devocionari ~~xxix~~ en una ma i una campaneta o un ruixador a l'altra i murmura paraules en un llenguatge que,

per bé que fos comprensible, ja no té cap sentit. Segurament els beneeix. Beneeix el país, beneeix el governant, beneeix les armes de foc i els cuirassats i les municions i les granades de ma. Al seu entorn, a l'altar, hi ha uns galifardeus vestits com els angels del Senyor que canten amb veu atiplada. Anyells innocents. Tots amb faldilles, asexuals, com el sacerdot mateix el qual generalment té peus plans i és tan miop que no hi guipa. Un magnífic epicèn miolaire. Sexe en suspensoris, en to de si bemol.

Jo mirava de no perdre'm res del que passava en aquella penombra. Era fascinant i sorprenent ensems. Per tot el món civilitzat, pensava. Per tot el món. Meravellós! Plogui o faci sol, pedrusqui o rufi, nevi, troni o llampegui, hi hagi guerra, fam o pesta... tant se val. Sempre la mateixa temperatura mesquina, el mateix conjur, les mateixes sabates abotinades i els angels del Senyor cantant amb veus atiplades. Vora la sortida, una guardiola, per tirar endavant la tasca celestial. Per tal que la benedicció de Déu es vessi sobre reis i nacions i cuirassats i alts explosius i tancs i avions, per tal que ~~l'auxili~~ els obrers puguin tenir més força als braços, força per a escorxar cavalls i bedelles i bens, força per a fer forats a les vigues de ferro, força per a cosir botons als pantalons d'altra gent, força per a vendre pastanagues i maquines de cosir i automobils, força per a exterminar insectes i netejar taules i buidar galledes d'escombraries i fregar pixadors, força per a escriure titulars i picar bitllet al metro. Força... força! Tota aquesta missitació i totes aquestes lletanies, només per a proporcionar una mica de força!

Anavem d'una banda a l'altra, observant l'escena amb la lucidesa que proporciona una nit de vetlla. Deviem cridar l'atenció anat amunt i avall amb els colls dels abrics alçats, sense persignar-nos mai, sense moure mai els llavis com no fos per proferir una observació grollera. Potser tot hauria transcorregut inadvertidament si Fillmore no hagués insistit a passar per davant de l'altar enmig de la cerimonia. Buscava la sortida i pensa, suposo, que de passada bé valia la pena clavar una llambregada al sant dels sants, veure'l ben de prop, com si diguéssim. Havíem passat sense inconve-

nients per davant de l'altar i ens adreçavem devers una llenca de llum que devia ser la sortida, quan tot d'una un sacerdot sorgí de la penombra i ens barra el pas. Volia saber on anavem i que feiem. Li diguérem educadament que buscavem la sortida. Diguérem "sortida" en angles, car en aquell moment estavem tan astorats que no poguérem recordar com es deia en frances. Sense dir ni un mot ens engrapa fermament pel braç i, obrint la porta, una porta lateral era, d'una empenta ens envia fent tentines cap a l'enegadora llum del dia. Passa tot tan sobtadament i tan inesperadament que quan arribarem a la vorera estavem enlluernats. Caminarem unes quantes passes, parpellejant, i després instintivament ambdós ens girarem; el sacerdot encara era al capdamunt de la graonada, pal·lid com un espectre i fitant-nos talment com el mateix diable. Devia estar terriblement enutjat. Més tard, en recordar-ho, no n'hi podia fer retret. Però en aquell instant, veient-lo amb la llarga sotana i el casquet encastat al crani, tenia un aspecte tan ridícul que vaig esclafir la rialla. Vaig mirar Fillmore i ell també es posà a riure. Durant un minut restarem allí plantats rient als nassos mateixos del pobre infeliç. Suposo que queda tan sorpres que, un instant, no va saber que fer; tot d'una, però, baixa els esglaons corrent, brandant el puny amenaçador. Quan sortí del claustre, realment galopava. Aleshores una mena d'instint de conservació m'advertí que calia guillar. Vaig prendre Fillmore ~~per la~~ la manega de l'abric i vaig arrencar a córrer. Ell repetia com un idiota:

- No, no! No vull córrer!

- Anem!- vaig cridar -. Val més que toquem el dos. Aquest manu esta enfellonit.

I sortirem volant, tan de pressa com ens ho permetien les cames.

Camí de Dijon, rient encara per causa d'aquest fet, em vingué a la memòria un ridícul incident similar que m'havia ocorregut durant la meua breu estada a Florida. Fou en l'epoca del celebre "boom" quan, com tants d'altres, m'agafaren de sorpresa. Tractant de fugir, em pescaren, juntament amb un amic, al coll mateix de l'ampolla. Jacksonville, on estiguérem ancorats prop

de sis setmanes, estava practicament en estat de setge. Tots i cada un dels desvagats de la terra, i una colla d'individus que mai no havien estat desvagats, devien haver fet cap a Jacksonville. La YMCA (1), l'Exercit de Salvació, la caserna dels bombers i les comissaries, els hotels, les cases de dispesa, tot era ple. Complet absolutament, i arreu cartells similars. Els habitants de Jacksonville s'havien endurit tant que em feia l'efecte que anaven vestits amb cotes de malla. Era la vella història de sempre: el menjar. Menjar i un racó on deixar-se caure. El menjar arribava en trens de mercaderies que venien del sud: taronges, pomelos i tota mena de sucs comestibles. Solíem passar per les andanes de carrega a la recerca de fruita podrida, però fins i tot això escassejava.

Una nit, desesperat, em vaig endur l'amic Joe a una sinagoga, a l'hora de l'ofici. Era una congregació Reformada, i el rabí m'impressiona més a viat favorablement. També la música em va frapar - aquell lament punyent dels jueus. Tan bon punt s'acaba l'ofici, me'n vaig anar cap al despatx del rabí i vaig sol·licitar una entrevista amb ell. Em va rebre molt atentament... fins que li vaig aclarir l'objecte de la meua visita. Aleshores, resta absolutament esfereït. No havia fet més que demanar-li que ens donés un cop de ma, al meu amic Joe i a mi. Hauríeu dit, per la forma en que m'esguarda, que li havia proposat llogar-li la sinagoga per jugar-hi una partida de bitlles. Per acabar-ho d'adobar, em demana abruptament si jo era jueu o no. Quan li vaig respondre que no ho era, es mostra pregonament ultratjat. Per que, doncs, m'havia adreçat a un sacerdot jueu en demanda d'ajuda? Li vaig explicar ingenuament que sempre havia tingut més fe en els jueus que no pas en els gentils. Li ho vaig dir modestament, com si fos un dels meus defectes peculiars. No, senyor. Estava horroritzat. Per tal de desempallegar-se de mi, em dona una carta per a la gent de l'Exercit de Salvació. "Aquest és l'organisme al qual us heu d'adreçar", digué, i bruscament gira cua per atendre el seu ramat.

L'Exercit de Salvació, és clar, no tenia res per a oferir-nos. Si haguéssim tingut vint-i-cinc centaus cada u, hauríem pogut llogar una marfega a

terra. Però entre tots dos no teníem ni un centau. Ens n'anarem al parc i ens vam ajeure en un banc. Plovia, de manera que ens embolicarem amb papers de diaris. No devia fer ni mitja hora que erem allí, m'imagino, quan arriba un bofia i, sense avisar, ens clava una garrotada tan sonora que en un tres i no res ens posarem dempeus i fins i tot ballarem una mica, tot i que no estavem pas d'humor per ballar. Em vaig sentir tan maleïdament dolgut i desgraciat, tan descoratjat, tan miserable, després d'haver rebut el cop al cul que ens clava aquell estúpit malparit, que hauria estat capaç de fer volar el City Hall.

Al matí següent, per tal de fer les paus amb aquests hospitalaris fills de puta, ens presentarem ben d'hora i ben desemboirats a la porta d'un sacerdot catòlic. Aquesta vegada vaig deixar que ~~fos~~ fos Joe qui portés la veu cantant. Era irlandès i tenia una mica d'accent. També tenia els ulls blaus, la mirada blana, i sabia humitejar-los quan volia. Una germana vestida de negre ens obrí la porta; no ens féu entrar, però. Ens haguérem de quedar al vestíbul mentre ella anava a cridar al bon pare. Al cap de pocs minuts aparegué ell, el bon pare, esbufegant com una locomotora. I que era el que volíem per a despertar-lo en aquelles hores? Alguna cosa de menjar, i un lloc on deixar-nos caure morts, responguérem innocentment. I d'on haviem caigut, volgué saber el bon pare de seguida. De Nova York. De Nova York, eh? Aleshores, el millor que podeu fer és entornar-vos-en tan de pressa com pugueu, fills meus, i sense dir res més aquell fardell malparit amb cara de nab ens clava la porta pels nassos.

Una hora més tard, vagant a la bona de Déu, talment com un parell de gotetes borratxes, va donar la casualitat que tornarem a passar per davant de la rectoria. Que Déu em perdoni si aquell fardell pervers amb cara de nab no sortia del carreró en una limousine fent marxa enrera! En passar per davant nostre, ens envia un núvol de fum als ulls. Com si digués: "Va per a vosaltres!". Era una bella limousine, amb un parell de rodes de recanvi al darrera, i el bon pare al volant amb un enorme cigar a la boca. Devia ser un Corona-Corona, de tan gruixut i aromatic com era. Ben apeixat ho estava,

el bon pare, i no calia donar-hi voltes. No vaig poder veure si duia sotana o no. Només veia el suc que li regalimava dels llavis... i l'enorme cigar amb aquella flaire meravellosa.

Tot el viatge, camí de Dijon, me'l vaig passar evocant el passat. Vaig rememorar totes les coses que havia dit o que havia fet, que havia deixat de dir o de fer, durant els moments amargs i humiliants en que el sol fet de pidolar un crostó de pa significa rebaixar-se a la condició del cuc. Absolutament sobri com estava, encara sentia la coïssor d'aquelles velles i insultants injúries. Encara sentia el cop al cul que em clava el bofia al parc - per bé que això era una fotesa, una breu lliçó de ball, podríem dir. He voltat per tots els Estats Units, i pel Canadà i Mèxic. Pertot arreu, la mateixa història. Si voleu pa, us heu de posar l'arnes, heu de marcar el pas. Tota la terra no és sinó un desert gris, una catifa d'acer i de ciment. Producció! Més cargols i femelles, més filferro de punxes, més galletes per a gossos, més segadores de gespa, més coixinets, més alts explosius, més tancs, més gas ~~mortal~~ letal, més sabó, més pasta de dents, més diaris, més educació, més esglésies, més biblioteques, més museus. Endavant! El temps urgeix. L'embrió s'esmuny a través del coll de la matriu, sense gota d'escopina per a assuaular-li el pas. Un part sec, estrangulador. Ni un gemec ni un esgarip. Salut au monde! La salutació de vint-i-una canonades disparades pel recte. "Porto el barret com em plau, per casa o pel carrer", deia Walt (1). Aquella era una època en que encara podíeu trobar un barret que us anés bé. Però el temps passa. Ara, per tal de trobar un barret que us vagi bé cal anar a parar a la cadira elèctrica. Us posen un casquet. Ben encasquetat, eh? Però tant se val! Us va bé.

Cal residir en un país estranger com ara França, travessant el meridià que separa els hemisferis de la vida i de la mort, per saber quines incalculables perspectives s'obren de cara al futur. El cos elèctric! L'ànima democràtica! Marea alta! Santa Mare de Déu, que vol dir aquesta bajanada? El món està assolat i clivellat. Els homes i les dones avancen plegats talment un vol de voltors planant per sobre d'una carronya fetida, per tal

d'aparellar-se i després volar de nou per separat. Voltors que davallen dels núvols com si fossin pedres pesades. Urpes i becs, això és el que som! Un enorme aparell intestinal amb un nas per a ensumar la carn morta. Endavant! Endavant sense pietat, sense compassió, sense amor, sense perdó. No demaneu ni doneu quarter! Més vaixells de guerra, més gas letal, més alts explosius! Més gonococus! Més estreptococus! Més bombarders! Més i més... fins que totes les fotudes calamitats esclatin fetes miques, i la terra sencera amb elles!

En baixar del tren de seguida em vaig adonar que havia comès un error fatal. El Lycée quedava a poca distància de l'estació; vaig enfilem el carrer major a l'hora del capvespre prematur d'una tarda d'Hivern, caminant a les palpentes devers el meu destí. Queia una neu menuda, els arbres eren argentats per la gebrada. Vaig passar pel davant d'un parell d'immensos cafès buits que tenien l'aspecte trist d'una sala d'espera. Una tristesa silenciosa, buida - aquesta és la impressió que em causaren. Una ciutat sense recursos, insignificant, d'on la mostassa surt a carretades, en bidons, en botes, en barrils, en pots i en petits flascons molt bonics.

La primera mirada al Lycée em féu esgarriar. Em vaig sentir tan indecís que a l'entrada em vaig aturar per tal de ~~resolir~~ ^{els} decidir si entraria o no. Però per tal com no tenia ^{els} diners que costava el bitllet de tornada, no tenia sentit considerar el problema. Un instant, vaig pensar enviar-li un telegrama a Fillmore, però aleshores no vaig saber quina excusa donar-li. L'única cosa que podia fer era entrar-hi amb els ulls clucs.

El cas és que Monsieur le Proviseur havia sortit - era el seu dia lliure, segons que em digueren. Un geperadet s'avança i s'ofereix per acompanyar-me al despatx de Monsieur le Censeur, el segon en cap de bord. El vaig seguir, fascinat per la forma grotesca que tenia de coixejar. Era un monstre menut, talment com els que poden veure a la portalada de qualsevol catedral d'Europa.

El despatx de Monsieur le Censeur era gran i desmantellat. Vaig assegurar-me

en una cadira dura a esperar, mentre el geperut sortia fet una bala a buscar-lo. Quasi em vaig sentir com a casa. L'atmosfera de l'estança em recordava vívidament certes oficines de beneficència d'allà, dels Estats Units, on solia seure hores i hores esperant que algun malparit melós vingués a interrogar-me.

De sobte, s'obrí la porta i, amb passa curta, Monsieur le Censeur entra tot ufanós. Vaig fer tot el que vaig poder per tal d'ofegar el riure. Duia una levita com la que solia usar Boris, i sobre el front li queia un floc de cabells, una mena de rínxol enganxat semblant al que hauria pogut dur Smerdyakow. Greu i escardalenc, amb ull de linx, no esmerça ni un mot per a saludar-me. De seguida extragué uns fulls de paper on figuraven metículosament manuscrits els noms dels estudiants, els horaris, les classes, etc. Em digué la quantitat de carbó i de llenya que em pertocava i tot seguit m'informa rapidament que tenia la llibertat de fer el que em plagués durant les hores de lleure. Això fou la primera cosa agradable que li vaig sentir dir. Em sembla tan aconhortador que vaig cuitar a dir una oració per França - per l'exercit i per l'armada, pel sistema d'educació, pels bistros i per totes les maleïdes activitats.

Acomplides aquestes ridícules formalitats, toca una campaneta, i tot seguit aparegué el geperut disposat a acompanyar-me al despatx de Monsieur l'Econome. Aquí l'atmosfera era, d'alguna manera, diferent. S'assemblava a una estació de mercaderies, amb guies i segells de goma pertot arreu, i tot d'escrivents amb cara de molla de pa que gargotejaven sense parar en uns enormes i feixucs llibres mestres amb unes plomes espuntades. Havent hagut la meva part de carbó i de llenya, ens n'anarem, el geperut i jo, amb un bolquet, cap al dormitori. M'havien assignat una habitació a l'últim pis, a la mateixa ala dels pions. La situació prenia un aspecte humorístic. No sabia que dimonis em donarien després. Potser una escopidora. Tot allò feia massa ferum de preparació per a una campanya; l'única cosa que faltava era la motxilla i el fusell... i la plaqueta d'identificació.

La cambra que m'assignaren era més aviat gran, amb una estufeta de la qual en sortia una tuberia torçada que formava un colze, justament sobre el llit de ferro. Devora la porta hi havia un enorme caixó per al carbó i la llenya. Les finestres donaven a una filera de casetes desolades, totes de pedra, on vivien l'adroguer, el forner, el sabater, el carnicer, etc.: tots tenien el posat d'aixafaterrossos imbecils. Vaig mirar per sobre els teulats els pujols pelats per on passava un tren renouer. El xiulet de la locomotora risclava lúgubre i histeric.

Quan el geperut acaba d'encendre el foc, li vaig demanar que m'informés sobre la teca. Encara no era l'hora de sopar. Em vaig deixar caure al llit, amb l'abric posat, i em vaig tapar amb el cobrellit. Al costat del llit hi havia l'eterna tauleta de nit esgavellada, on hom sol guardar la gibrelleta. Vaig posar el despertador damunt la tauleta i vaig posar-me a contemplar com passaven els minuts. Dins el pou de l'estança s'anava filtrant una llum blavosa que venia del carrer. Sentia passar els camions mentre fitava amb mirada buida la xemeneia de l'estufa, el colze lligat amb trossos de filferro. El caixó del carbó m'intrigava. Mai no havia viscut en cap habitació que tingués ~~una carbonera~~ una carbonera. Ni mai a la vida no havia ences cap estufa ni havia ensenyat res a cap escolar. Ni, per ser sincer, mai no havia treballat sense cobrar. Em sentia lliure i esclau alhora - talment com us senti abans de les eleccions, quan tots els crapules han estat elegits i us demanen que voteu per l'home just. Em sentia com un assalariat, com un set-ciencies, com un caçador, com un vagabund, com un galiot, com un pedagog, com un cuc i un poll. Era lliure, però tenia els membres engrillonats. Una anima democratica amb el manjar pagat, però sense poder de locomoció, sense veu. Em sentia talment una medusa clavada a una post. Sobretot tenia gana. Les minuterres avançaven lentament. Encara havia de matar deu minuts més abans no es disparés el timbre d'alarma. Les ombres de l'estança s'espessaven. El silenci es feia cada cop més atterridor, una tensa quietud que enravenava els nervis. Algunes volves de neu colpejaven els

vidres de les finestres. De molt lluny, arriba l'afuat esgarip d'una locomotora. Tot seguit plana un silenci de mort. L'estufa havia començat a resplendir, però no irradiava gens d'escalfor. Tenia por de quedar-me adormit, car aleshores em perdria el sopar. Això significaria passar-se tota la nit despert amb la panxa buida. Vaig sentir un panic terrible.

Un instant abans que toqués la campana, vaig saltar del llit i, fent la porta darrera meu, vaig baixar al pati rabent. Allí em vaig perdre. Un pati rera l'altre, una escala rera l'altra. Entrava als edificis i en sortia com un esperitat cercant el refectori. Vaig passar pel costat d'una llarga filera de joves que marxaven en columna, Déu sap cap a on; avançaven com si fossin esclaus encadenats, amb un negrer al cap de la fila. A l'últim vaig veure un individu d'aspecte energic, amb barret dur, que s'adreçava cap a mi. El vaig aturar per preguntar-li el camí del refectori. Heus aquí que vaig ensopegar amb l'home adequat. Era Monsieur le Proviseur, i semblava encantat d'haver-me trobat. De seguida va voler saber si jo estava comodament instal·lat, si podia fer alguna cosa per a mi. Li vaig dir que tot estava bé. Simplement que feia una mica de fred, em vaig aventurar a afegir. M'assegura que aquella temperatura era excepcional en aquella època. De tant en tant, baixava la boira i nevava una mica, i llavors el temps esdevenia desagradable durant uns quants dies, i que si són verdes i si són madures. No em deixava anar del braç, tot menant-me cap al refectori. Semblava una bona persona. És un bon minyó, vaig pensar. Fins i tot vaig arribar a imaginar que més endavant podríem fer-nos amics, que m'invitaria a la seva cambra alguna crua nit d'aquell hivern i em prepararia un grog ben calent. Vaig imaginar tota mena de coses amigables durant els breus instants que trigarem a arribar a la porta del refectori. Aquí, mentre la meua ment rutllava a mil per hora, ell m'allarga la mà de sobte i, llevant-se el barret, em desitja bona nit. Vaig quedar tan sorpres que també vaig pinçar el meu barret. Era el que calia fer, aviat me'n vaig adonar. Cada

cop que passaveu pel costat d'un "profe", o de Monsieur l'Econome, calia llevar-se el barret. Si passeu per davant del mateix individu dotze vegades al dia, tant se val. Cal saludar, per bé que el vostre barret estigui tot espellifat. És el que mana la cortesia.

Tanmateix, havia trobat el refectori. Semblava una clínica dels barris baixos, les parets de rajola de Valencia, les bombetes pelades i les taulles de marbre. I, per descomptat, una estufa enorme amb una xemeneia en forma de colze. El sopar encara no era servit. Un esguerrat entrava i sortia corrent carregat de plats i ganivets i forquilles i ampolles de vi. Una colla de joves xerraven animadament en un racó. M'hi vaig apropar i em vaig presentar. Em feren una rebuda d'allo més cordial. Quasi massa cordial, de fet. No ho acabava de comprendre del tot. En un tres i no res, el manjador comença a omplir-se; vaig ser presentat a tothom rapidament. Després formaren una rotllana al meu entorn i, omplint els gota, es posaren a cantar...

L'autre soir l'idée m'est venue
Cré nom de Zeus d'enculer un pendu;
Le vent se lève sur la potence,
Viola mon pendu qui se balance,
J'ai dû l'enculer en sautant,
Cré nom de Zeus, on est jamais content.

Baiser dans un cop trop petit,
Cré nom de Zeus, on s'écorche le vit;
Baiser dans un con trop large,
On ne sait pas où l'on décharge;
Se branler étant bien emmerdant,
Cré nom de Zeus, on est jamais content.

En ~~xx~~ acabar, Quasimodo anuncia el sopar.

Formaven un alegre grup, les surveillants. Hi havia Kroa que erectava com un porc i sempre es tirava un pet sonor quan s'asseia a taula. Podia fer-ho

tretze vegades seguides, m'informaren. Tenia el record. Després hi havia Monsieur le Prince, un atleta a qui li abellia posar-se un smoking els vespres que anava al poble; tenia un cutis meravellós, talment com el d'una nena, i mai no tocava el vi ni llegia res que pogués exigir un esforç al seu cervell. Al costat seu seia Petit Paul, del Midi, qui no pensava en res més que en donotes; solia dir cada dia: "à partir de jeudi je ne parlerai plus des femmes". Ell i Monsieur le Prince eren inseparables. Després hi havia Passeleau, un veritable pillet que estudiava medecina i manllevava diners a tort i a dret; parlava incessantment de Ronsard, de Villon i de Rabelais. Davant meu seia Mollesse, agitador i organitzador dels pions, el qual insistia a pesar la carn per veure si no n'hi mancava uns quants grams. Ocupava una peça a la infermeria. El seu enemic suprem era Monsieur l'Econome, la qual cosa no li atorgava cap merit especial per tal com tothom l'odiava, aquest individu. Mollesse tenia per company un element anomenat Le Pénible, un minyó d'aspecte esquerp, amb perfil de falcó, el qual practicava la més estricta economia i feia de prestador. Semblava extret d'un gravat de d'Albrecht Dürer - una mescla de tots els dimonis malacarosos, agres, malhumorats, amargats, desgraciats, infeliços i introspectius que componen el panteó dels cavallers alemanys medievals. Jueu, sense dunte. ~~Tanmateix~~ Tanmateix, morí en un accident automobilístic poc temps després de la meua arribada, circumstancia que em reporta un guany de vint-i-tres francs. Amb excepció de Renaud, que seia al meu costat, els altres s'han esvaït de la meua memoria; pertanyen a aquella categoria d'individus descolorits que constitueixen el món dels enginyers, arquitectes, dentistes, farmacèutics, mestres, etc. Res no els diferenciava dels aixafaterrossos que més endavant els enllustrarien les sabates. Eren zeros en tots^{els} sentits de la paraula, xifres que formen el nucli d'una ciutadania respectable i lamentable. Menjaven amb el cap cot i sempre eren els primers a clamar una segona ració. Dormien profundament i mai no es queixaven; no eren ni feliços ni desgraciats. Eren els indiferents a qui el Dante relega al vestibul de l'Infern. Els aristocrates.

Era costum, després de sopar, anar immediatament al poble, tret que hom estigués de servei als dormitoris. Al centre del poble hi havia els cafés, enormes ~~salons~~ salons tristos on els somnolents comerciants de Dijon s'aplegaven per jugar a les cartes i escoltar música. Als cafés s'hi estava calent, això és el millor que en puc dir. Els seients també eren bastant confortables. I sempre hi havia unes quantes meques que, per un got de cervesa o una tassa de cafè, estaven disposades a seure al vostre costat per fer-la petar. La música, d'altra banda, era atroz. Quina música! En una nit d'hivern, en un catau immund com Dijon, res no pot ser més martiritzador, més enervant, que el so d'una orquestra francesa. Sobretot si es tracta d'una d'aquestes llobregues orquestres femenines en les quals tots els sons es redueixen a grinyols i esbufecs, a un ritme sec, algebraic, i amb la higiènica consistència de la pasta de dents. Uns esbufecs i uns grinyols executats a tants francs l'hora... i que el diable s'endugui els rerassagats! Quina malenconia! Talment com si el vell Euclides s'hagués alzinat sobre les potes del darrera i hagués engolit acid prússic. El reialme tot de la Idea és tan absolutament explotat per la raó que no en resta res per a fer música llevat dels plecs buits de l'acordió, a través del qual el vent xiula i esquinga l'eter. Tot amb tot, parlar de música en relació amb aquest fortí, és com somiar en xampany quan hom es troba a la cella de la mort. La música era la darrera de les meves preocupacions. Ni tan sols pensava en manses, de tan trist, tan glaçat, tan nu, tan gris com ho veia tot. Camí de casa la primera nit, vaig veure sobre la porta d'un cafè una inscripció que deia: Gargantua. Dins el cafè era talment com un diposit de cadavers. No obstant això, endavant!

Tenia d'allo més temps a la meua disposició i ni un sou per desprendre. Dues o tres hores de classe de conversació, i res més. I quin sentit tenia ensenyar anglès a aquells malparits? Em feien una pena infinita. Tot el matí cremant-se les celles amb el John Gilpin's Ride, i a la tarda vénen a veure'm per practicar un idioma mort. Vaig pensar en els temps preciosos que havia malbaratat llegint Virgili o desbrossant una ximpleria tan

incomprensible com ho és Hermann und Dorothea. Quina follia! El saber, la panera buida! Vaig pensar en Carl, el qual és capaç de recitar el Faust a l'inrevés i mai no escriu cap llibre que no elogiï més i més el seu immortal, incorruptible Goethe. I no obstant això no tenia prou seny com per a buscar-se una mansa rica per tal de poder-se canviar la roba interior. Hi ha qualcom d'obsce en aquest amor pel passat que acaba en una cua de gent mancada de pa i d'aixopluc. Té qualcom d'obsce tota aquesta confusió espiritual per culpa de la qual un idiota ruixa amb aigua beneïta els Berthas (1), els cuirassats i els alts explosius. Qualsevol home que s'hagi fet un tip de llegir els classics és un enemic de la raça humana.

Heus-me aquí, doncs, amb la missió de divulgar l'evangelí de l'amistat franco-nord-americana: l'emissari d'un cadaver que, després d'haver saquejat a tort i a dret, després d'haver causat indicibles sofriments i maveitats, somia en establir la pau universal. Ecs! De que volien que parlés, em demaneu De Fulles d'Herba (2), de les tafifes duaneres, de la Declaració de la Independència, de la darrera batalla dels gangsters? De que? De que?, m'agradaria saber-ho. Bé, us ho diré... mai no he esmentat aquestes coses. Vaig començar directament amb una lliçó sobre la fisiologia de l'amor. Sobre com fan l'amor els efeiants - aquest fou el tema! La nova va córrer talment una reguera de polvora. Després del primer dia, no queda cap banc buit. Després de la primera lliçó en anglès, m'esperaven a la porta de l'aula. Ens enteníem d'allo més bé. En feien tota mena de preguntes, com si mai no haguessin après absolutament res. Els deixava fer. Els ensenyava a fer preguntes encara més delicades. Pregunteu el que vulgueu! - aquest era el meu lema. Sóc aquí com a plenipotenciari del reialme dels esperits lliures. Sóc aquí per causar febre i sembrar ferments. "En certa manera", diu un ~~eminet~~ eminent astrònom, "l'univers material sembla passar talment com un conte narrat, tot dissolent-se en el no-res com una visió". Això sembla ser el sentiment general subjacent al fons de la panera buida del saber. Personalment, no ho crec. No em crec res del que aquests malparits miren de fer-nos empassar.

Si no tenia cap llibre per llegir entre una classe i l'altra, pujava al dormitori i xerrava amb els pions. Eren deliciosament ignorants de tot el que passava, sobretot al món de l'art. Gairebé tan ignorants com els estudiants mateixos. Era com si m'hagués ficat en un manicomi privat, sense cap indicador de sortida. De vegades tafanejava per sota els porxos, observant com passaven els noiets amb encrimes bocins de pa entaforats en llurs boques llefardoses. Jo mateix sempre tenia gana, per tal com m'era impossible anar a prendre el desdèjuni que era servit a una hora maleïda, precisament quan el llit resultava més calentet. Encrimes bols de cafe blavós amb crostons de pa blanc, però ni gota de mantega per a untar-los. Per dinar, mongetes o llenties amb trsecs de carn per tal de donar-los un aspecte apetitós. Una minestra apropiada per a una colla de presidiaris condemnats a treballs forçats. Adhuc el vi era horrible. Tot era aigualit o espes. Contenia calories, però no tenia gust. Monsieur l'Économe n'era el responsable de tot allo. Així ho deien. Jo no m'ho crec, però. Li pagaven perquè mantinguéssim els caps per sobre la línia de flotació. No preguntava si teníem morenes o àntrax; no demanava si teníem el paladar delicat o tripes de llep. Per que ho havia de fer? Estava empleat a tants grams per plat, per produir tants quilewats d'energia. Tot calculat en termes de cavalls de força. Tot era curiosament anotat en els feixucs llibres mestres en els quals els escriptors amb cara de molla de pa gargotejaven matí, tarda i nit. Deure i haver, amb una línia vermella vertical al mig de la pàgina.

Vagant pel pati quadrangular, amb l'estómac buit, la majoria de les vegades em vaig arribar a sentir lleument foll. Com Carles el Ximple, pobre diable - amb la diferencia que jo no tenia cap Odette Champdivers amb qui jugar a tocar-i-parar. La meitat de les vegades havia de pidolar cigarrets als estudiants, i durant les hores de classe rosegava un tros de pa sec en companyia d'ells. Per tal com el foc de la meua sang sempre s'apagava, aviat vaig esgotar la provisió de llenya. Era infernal aconseguir, a copia de ro-

gatives, una mica de combustible de part dels escrivents. Finalment, em vaig sulfurar de tal manera que vaig decidir tirar-me al carrer a buscar llenya, com un arab. És sorprenent la poca llenya que podeu aplegar pels carrers de Dijon. Això no obstant, aquestes breus expedicions d'aprovisionament em menaren a barriades exòtiques. Vaig conèixer el carreró anomenat M. Philibert Papillon - un músic traspassat, crec - on hi havia una munió de bardells. Hi havia indrets més alegres; l'olor dels estofats, i la bugada estesa. De tant en tant, veia les pobres lirones repapades mandrosament dins els portals. Estaven més bé que les infelices del centre del poble amb les quals solia topar cada cop que visitava una botiga. Ho feia sovint per tal d'entrar en calor. Elles ho feien pel mateix motiu, suposo. Buscant algú que els pagués un cafè. Semblaven una mica boges, per causa del fred i la soledat. Tot el poble semblava un pel foll quan el blau de la tarda li queia al damunt. Podríeu recórrer de cap a cap el carrer major qualsevol dijous de la setmana fins al dia del Judici Final i mai no trobaríeu cap ànima comunicativa. Seixanta o setanta mil persones - potser més - embutides dins les samarretes de llana sense saber on anar ni saber que fer. Produint mostassa a l'engros. Orquestres femenines matutxacant La vídua alegre. Servei de plata als grans hotels. El palau ducal podrint-se lentament, pedra a pedra, viga a viga. Els arbres ~~marxant~~ cruixen per causa de la gelada. L'incessant repic d'esclops. El liceu commemorant la mort de Goethe, o el naixement de no recordo qui. (Generalment són les morts el que hom commemora) En tot cas, una bestiesa. Tethom badalla o es desempereseix.

En enfilem l'ample camí d'accés al pati m'envaia sempre una sensació d'abismal futilitat. A fora, la glaçada i la buidor; a dins, la glaçada i la buidor. Una esterilitat escumosa planava sobre la ciutat, una bèrra de ciència llibresca. Escoria i cendres del passat. A l'entorn dels patis interiors s'afilaven les aules, petites cabanes semblants a les que hom pot veure als boscos nòrdics, on els pedagogs donaven regna solta a llurs veus. A la pissarra el fútil abracadabra que els futurs ciutadans de la república hauran de passar-se tota la vida mirant d'oblidar. De tant en

tant els pares eren rebuts a la gran sala de recepcions, situada a tocar de la ruta principal, on hi havia els busts dels herois de l'antigor, com ara Molière, Racine, Corneille, Voltaire, etc., tots els espantalls que els ministres esmenten amb els llavis humits cada cop que un immortal és incorporat al museu de figures de cera. (No hi ha cap bust de Villon, ni de Rabelais ni de Rimbaud). Tanmateix, aquí s'apleguexen en solemne conclave, els pares i els tibats que l'Estat contracta per tal de doblegar les ments dels joves. Sempre el mateix procés de doblegament, aquesta transformació de la bellesa natural per tal de fer la ment més atractiva. I els joves també hi concorrien de vegades - menuts girasols que aviat serien transplantats de la nursery per tal de decorar els parterres municipals. Alguns d'ells no eren sinó gomers fàcilment espolsats amb una camisola esparracada. Tots ells se la ~~trien~~ trincaven a cor que vols als dormitoris bon punt es feia de nit. Els dormitoris! Allí brillaven els llums vermells, allí tocava la campana talment com una alarma d'incendis, allí els graons eren gastats com a conseqüència de la precipitació per arribar a les cel·les educacionals.

Demes, hi havia els professors! Durant els primers dies, vaig arribar a l'extrem d'encaixar amb alguns d'ells, i naturalment sempre primava la salutació amb el barret quan passavem per sota les arcades. Però respecte a la conversa íntima, a sortir plegats fins a la cantonada a prendre una copa, no hi havia res a fer. Era simplement inimaginable. La majoria semblava com si s'haguessin cagat a les calces de por. Tanmateix, jo pertanyia a una altra jerarquia. No haurien compartit ni un pol·l amb un individu com jo. Només mirar-los em causava una irritació tan pregon, que solia maleir-los entre dents quan els veia venir. Solia quedar-me allí plantat, decantat contra una columna, amb un cigarret a la comissura dels llavis i el barret sobre els ulls, i quan arribaven a una distància apropiada, llençava un bon gargall i em llevava el barret. Ni tan sols em molestava a obrir la boca per desitjar-los bon dia. Em limitava a remugar: ~~Hi-hi-hi~~ "Tot-et, Jack!", i llestos.

Al cap d'una setmana, em semblava que havia viscut alla tota la vida. Era talment com un malson maleït i fotut del qual no podeu alliberar-vos-en. Només de pensar-ho, queia en estat de coma. Feia tan sols uns quants dies que havia arribat. Capvespre. La gent s'esmunyia dins les cases com rates sota els llums brumosos. Els arbres lluentejaven amb una malignitat afuada com l'aresta d'un diamant. Milers de vegades hi vaig pensar en tot això. El camí de l'estació fins al Lycée era talment un passeig a través del Corredor de Danzig, les vores barbadades, esquerdades, nerviades. Una sendera curulla d'ossades esblanquides, de figures geperudes, vils, amortallades i enterrades. Columnes vertebrals fetes d'espines de sardina. El Lycée mateix semblava aflorar d'un llac de neu fina, una muntanya invertida que apuntava devers el centre de la terra on Déu, o el diable, treballa sense parar empresonat dins una camisa de força en una molinada de farina per en aquell paradís que sempre és un somni humit. Si mai brilla el sol, no ho recordo. No recordo res més que les boires greixoses i fredes que venien dels pantans glaçats, d'aquella regió on les vies del ferrocarril penetren els pujols espectrals. A baix, prop l'estació, hi havia un canal, o potser era un riu, amagat sota un cel groc, amb tot de cabanes enganxades contra els caires pendents de les ribes. També hi havia una caserna en algun lloc, sem'acut, perquè de tant en tant veia uns homenets de la Conxinxina, nans esmirriats de cares opiàcies que sorgien de llurs uniformes balders talment com esquelets tenyits embalatats amb serradures. Tot el maleït medievalisme de l'indret estava infernalment agitat i inquiet, es bressava tot exhalant gemecs sords, us assaltava des dels rafecs, penjant de les gargoles ~~uns~~ talemnt uns criminals colltrancats. Jo no deixava de mirar enrera ni un sol moment, continuava caminant com un cranc al qual burxeu amb una forquilla bruta. Tots aquells monstres grassonets, aquelles efigies de camafeu aplicades a la façana de l'Eglise St. Michel, ~~semblava~~ em perseguïen per les senderes irregulars i per les cantonades. Tota la façana de St. Michel semblava obrir-se, de nit, com si fos un album, deixant-me cara a cara amb els horrors de la pàgina impresa. Quan s'apagaven els llums i les figures

s'esvaïen, planes, mortes com les paraules, aleshores se m'aparia realment magnífica, la façana; a cada esquerra de l'antiga i rugosa superfície s'amagava el cantic buit del vent de la nit i entre les randes de les fredes vetidures enterques regalimava una baba espessa com l'absenta, de boira i gebre.

estat

Aquí, on es dreçava l'església, tot semblava haver/girat de dins cap a fora. L'església mateixa deu haver estat recargolada per la base per les centúries del progrés passades sota la pluja i la neu. Esta situada a la Place Edgar-Quinet, agotnada contra el vent, talment una mula morta. Al llarg de la rue de la Monnaie el vent sallava com si fos una blanca cabellera salvatgement agitada: s'arrombollava a l'entorn dels pals blancs de les parades que obstruïen els pas lliure dels omnibusos i dels troncs de vint mules. Serpejant a través d'aquesta sortida a tranc d'alba, a vegades topava amb Monsieur Renaud el qual, encaputxat com un ~~monja~~ monjo golut, se m'insinuava en la llengua del segle XVIIe. En coincidir en aquell lloc amb Monsieur Renaud, la lluna sorgint del firmament greixós com un globus punxat, immediatament queia en el reialme del transcendent. Monsieur Renaud emprava un llenguatge precís, sec com un bercoc, amb un marcat accent brandemburguès. Solia atacar-me amb la llança en rest, des de Goethe o Fichte, amb accents baixos, profunds, que ressonaven pels racons balmats de la Place com si fossin trons llunyans. Homes del Lucatan, homes de Zanzibar, homes de la Terra del Foc, salveu-me d'aquest glauc porc pelat! La regió nordica s'agombola al meu entorn, els fiords glacials, les espines de puntax blavosa, l'aurora boreal, els obscens cantics cristians que s'expandeixen talment una allau des de l'Etna fins al mar Egeu. Tot glaçat, espes com l'escuma, la ment encadenada i ribetejada pel gebre, i a través dels malenconics fardells de barbolla, els gargarismes ennuegadors dels sants pollosos. Blanc sóc jo i estic embolcallat de llana, faixat, engrillonat, lligat com un pernil, pero en tot això no hi tinc res a veure. ~~Rxxxx~~ Blanc fins als ossos, pero amb una freda base alcalina, amb les puntes dels dits ensafranades. Sóc blanc, sí, pero no sóc pas un confrare del saber, no

tinc pas un cor catolic. Blanc i despietat, talment com els meus avantpassats que salparen des de l'Elba. Fito el mar, el firmament, allo que és ininteligible i distantment proper.

La neu sota els peus s'arremolina amb el vent, colpeja, fa pessigolles, fibla, balboteja, giravolta cap al cel, cau com un ruixat, s'esberla, s'esbarria talment com un ruixim. No fa sol, ni se sent el brogit de la marea ni la remor del rompent. El fred vent del nord, erissonat de dards afuats, glaçat, maligne, voraç, devastador, paralitzant. Els carrers es perden pels xamfrans; s'escapoleixen de l'esguard impacient, de la mirada ansiosa. Sota les randes flotants de les volves, els carrers es difuminen, tot desdibuixant els perfils de l'església, segant les estatués, esclafant els monuments, arrencant de soca-rel els arbres, enravenant l'herba, xuclant la fragancia de la terra. Fulles opaques com el ciment: fulles que cap rosada no podra fer brillar de nou. Cap lluna no argentara mai més llur estatica indiferencia. Les estacions de l'any han arribat a un atur estagnant, els arbres avorten i s'agostegen, les carretes rutllen pels solcs de mica amb un colpeig intermitent que sembla un arpeig. A la vall, entre els pujols nevats, dormisqueja un Dijon fantasma i invertebrat. Cap ésser vivent no transita durant la nit llevat dels esperits inquiets que fugen cap al sud a l'encalç del safir dels tropics. Tot amb tot, jo estic llevat i camino amunt i avall, un espectre ambulant, un home blanc aterroritzat per la freda assepsia d'aquesta geometria d'escorxador. Qui sóc jo? Que faig aquí? Caic entremig dels murs freds de la malignitat humana, una blanca figura que aleteja tot naufragant en el gelid llac, una muntanya de cranis damunt meu. M'afinco a les latituds glacials, els graons de guix rentats amb anyil. La terra en els seus obscurs passadissos coneix el meu pas, sent la petjada ferma, l'esvoletegar de l'ala, el sospir i l'estremiment. Sento com deformen i mutilen el saber, el moviment ascendent dels nombres, el degoteig viscos de les meuques i el batec de llurs daurades ales de cartó; sento el xoc dels trens, el grinyol de les cadenes; les locomotores que xiulen, ronquen, esbufeguen, escupen vapor i pixen. Totes

les coses m'arriben a través de la boira clara amb la flaire de la repetició, amb la resseca de les borratxeres i els renecs i els crits de la covardia. Al centre immobilitat, més enllà de Dijon, més enllà de les regions hiperbòries, es dreça el déu Ajax, les espatlles amarrades a la roda del món, les olives triturades, les aigües verdes del pantaló vives per la gràcia del raucar de les granotes.

La boira i la neu, la latitud glacial, la feixuga saviesa, el cafè blau, el pa sense mantega, la sopa i les lleties, les mongetes indigestes d'engreixar porcs, el formatge ranci, l'escudella aigualida, el vi agre han posat tot l'establiment penitenciari en un estat de constipació. I justament ara, quan tothom va restret, les tuberies de la comuna s'han gelat. La merda s'amuntega talment com les piles que fan les formigues; hom ha de baixar dels pedestals i ha de fer-ho alla terra mateixa. I allí queda la tifa dura i glaçada, esperant que arribi el desglaç. Els dijous, el geperut arriba amb el bolquet, recull els cagallons gelats i enters amb una escombria i unapala i s'allunya arrossegant la cama erta. Els passadissos són plens de paper sanitari; s'enganxa als peus com el paper de caçar mosques. Quan fa bo, la pudor madura; la podeu sentir des de Winchester, a quaranta milles de distància. Al matí, quan us planteu damunt aquell femer, amb el raspall de les dents a la boca, la feter és tan forta que mareja. Anem çà i della amb les camises de dormir de franel·la vermella, esperant que ens toqui el torn per poder escopir dins el forat; sembla l'aria d'una de les grans operes de Verdi - un cor d'encluses i de politges i xeringues. A la nit, quan tinc pressa, baixo rabent a la comuna privada de Monsieur le Censeur, situada justament devora la calçada. Les meves deposicions sempre estan plenes de sang. El seu water tampoc no funciona, però si més no és un petit plaer poder-hi seure. Li deixo el meu present com a prova d'afecte.

Cada nit, cap a la fi del sopar, el veilleur de nuit fa la seva aparició

per prendre's la copeta de costum. Aquest és l'únic ésser huma de tota la institució amb el qual em sento emparentat. És un no ningú. Duu una llanterna i un manat de claus. Fa la ronda durant la nit, tes talment com un automata. A l'hora de servir el formatge ranci, es deixa caure a prendre el seu got de vi. Es queda allí plantat, les urpes esteses, els pels erigonats i afuats com els d'un mastí, les galtes enceses, el bigoti lluent per causa de la neu. Mussita un parell de paraules i Quasimodo li porta l'ampolla. Aleshores, amb els peus fermament plantats, tira el cap enrera i avall va, lentament d'una sola i llarga tirada. Per a mi és com si aboqués robins dins la seva gargamella. El seu gest té quelcom que em fascina. És com si s'estigués bevent les escorrialles de la simpatia humana, com si tot l'amor i la compassió del món pogués ser engolit així, d'una sola tirada - com si allo fos el cúmul de tot el que pot ser expremut dia rera dia. L'han convertit en quelcom més insignificant que un conill. En l'ordre de les coses no té més valor que la salmorra que és menester per conservar una arengada. No és més que una buina humana. I ell ho sap. Quan mira ~~xxix~~ al seu entorn, després d'haver begut, i ens somriu, sembla que el món s'esfondri. És un somriure disparat a través d'un abisme. Tot el pútid món civilitzat reposa com ~~xxxxxxxx~~ si fos un marjal al fons del pon, i per sobre, talment un miracle, plana el seu indefinible somriure.

Era el mateix somriure que m'acollia de nits quan retornava de les meves passejades. Recordo una nit en que, dret a la porta, esperant que el bon vellard acabés la seva ronda, vaig experimentar una sensació de benestar tan intensa que hauria estat capaç de restar allí esperant eternament. Vaig haver d'esperar potser una mitja hora abans que ell m'obris la porta. Vaig esguardar tot el que m'envoltava calmosament i sense pressa, m'ho bebia tot amb els ulls, l'arbre mort del davant del col·legi amb les seves branques seques recargolades, les cases de l'altra banda del carrer que havien canviat de color durant la nit i que ara s'encorbaven més notablement, l'estrepit del tren que corria per les estepes siberianes, les tanques pintades per Utrillo, el cel, les roderes profundes de les carretes. Tot d'una, del

no-res, aparegueren dos amants; de tant en tant s'aturaven i s'abraçaven, i quan no els vaig poder seguir més amb l'esguard, vaig seguir la remor de llurs passos, sentia l'aturada brusca, i tot seguit la marxa lenta i imprecisa. Sentia la topada blana de llurs cossos en decantar-se contra una tanca, sentia el carrisqueig de llurs sabates quan els músculs ~~enravenaven~~ s'enravenaven en l'abraçada. Vagaven ~~lucia~~ per la ciutat, pels carrers tortuosos, devers el canal vitri on l'aigua reposava negra com el carbó. Era extraordinari tot allo. Per tot Dijon no hauríeu trobat una altra parella semblant.

Mentrestant el vellard feia la seva ronda; jo sentia el dringar de les claus, l'escarritx de les botes, el pas ferm i automatic. Finalment el vaig sentir avançar per la calçada per obrir la porta enorme, un portal monstruós, de volta, sense fossat al davant. Vaig sentir que furgava el pany, les mans enterques, la ment enterbolida. En obrir-se la porta, vaig veure sobre el meu cap una constel.lació brillant que coronava la capella. Totes les portes eren tancades, totes les cel.les barrades. Els llibres eren closos. La nit suspesa sobre nostre, afuada com una daga, ebria com un monomaniac. Heus-ho allí: la infinitud de la buidor. Sobre la capella, talment la ~~mitra~~ mitra d'un bisbe, planava la constel.lació; cada nit, durant els mesos d'hivern, planava baixa sobre la capella. Baixa i brillant, un grapat de puntes afuades, un enlluernament de pura buidor. El vellard em seguí fins al revolt del camí. La porta es clogué silenciosament. En desitjar-li bona nit, vaig copsar de nou aquell somriure desesperançat, desesperat, talment un llampec meteoric al caire d'un món perdut. I altre cop el vaig veure dempeus al refectori, el cap tirat enrera i els robins esllavissant-se per la seva gargamella. El Mediterrani sencer semblava estar enterrat dintre seu - les tarongerades, els xiprers, les estatués alades, els temples de fusta, el mar blau, les rígides caratules, els nombres místics, els ocells mitològics, els firmaments de safir, els aligots, les cales assolallades, els bards orbs, els herois barbuts. Tot ha desaparegut. Colgat sota l'allau del Nord. Enterrat, mort per sempre. Un record. Una folla esperança.

Un instant, m'aturo al camí dels carruatges. La mortalla, el pal·li, la indescriptible i aclaparadora buidor de tot plegat. Després, camino de pressa al llarg de la sendera de grava resseguint el mur, deixo enrera les arcades i les columnes, les escales de ferro, passo d'un pati a l'altre. Tot és hermeticament tancat. Tancat i barrat durant l'hivern. Arribo a l'arcada que mena als dormitoris. Una llum malaltissa es vessa sobre l'escala a través de les finestres safaroses i glaçades. Arreu la pintura s'esta escrotonant. Les lloses estan gastades, la barana cruix; una mena de suor aflorella de les llambordes i forma una aura pal·lida, molsosa, taladrada per la feble llum vermellova del cap de l'escala. Munto el darrer ram, la torrassa, amarat de suor i de terror. En plena fosca faig camí pel passadís desert, totes les cambres són buides, tancades amb pany i clau, devorades pel verdet. Palpo la paret amb la ma buscant el forat del pany. El paníc s'apodera de mi bon punt engrapo el pom de la porta. Sempre sento una ma que em pren pe l coll disposada a tirar-me cap enrera. Un cop dins l'habitació, vaig posar la balda. És un miracle que realitzo cada nit, el miracle d'entrar sense ser estrangulat, sense caure desplomat per un cop de destrat. Sento les rates que s'escapoleixen pel passadís, que roseguen sense parar sobre el meu cap entremig de les vigues gruixudes. La llum fa un resplendor semblant al del sofre ardent i se sent ~~l'olor~~ l'olor dolcenca, malaltissa, de les cambres que mai no són ventilades. Al racó hi ha la carbonera tal com l'havia deixada. El foc s'ha apagat. El silenci és tan intens que ressona a les meves orelles com les cascades del Niagara.

Sol, amb una tremenda nostalgia buida i aclaparat de por. Tota l'habitació a disposició dels meus pensaments. Res més que jo tot sol i el que penso i el que temo. Podia pensar les coses més fantàstiques, podia ballar, escopir, riure, renegar, gemegar... ningú mai no ho sabia, ningú mai no ho sentiria. El pensament d'una intimitat tan absoluta és suficient per a fer-me tornar boig. És com un part. Tot és tallat, separat, nu, solitari. Felicitat i tortura simultaniament. Teniu el temps a les mans. Cada segon pesa damunt vostre com si fos una muntanya. Us hi submergiu. Deserts, mars, llacs,

oceans. El temps colpeja talment un tallant de carnicer. El no-res. El món. El jo i el no-jo. Oomaharumooma. Tot ha de tenir un mon. Tot ha de ser apres, provat, experimentat. Faites comme chez vous, chéri.

El si enci davalla en pluja volcanica. Més enlla, a les arides muntanyes, rutllant devers les vastes regions metal.lúrgiques, les locomotores arrossequen llurs productes comercials. Rutllen damunt uns llits de ferro i acer, la terra sembrada d'escoria, de cendres i de minerals purpuris. Al vagó de mercaderies, cercols, travesses, ferro laminat, dorments, rotlles de filferro, plaques i lamine, articles laminats, aros forjats al foc, vagons de fusta i argamassa, i minerals. Les rodes en U de 80 m/m. o més. Passeu enfront d'esplendides mostres d'arquitectura anglo-normanda, passeu pel costat de vianants pedrestres i vianants pederastes, alts forns, molins Bessemer, dinamos i transformadors, ferro fos en lingots i barrells d'acer. El públic en general, vianants pedrestres i pederastes, peixos de colors i palmeres de fibra de vidre, ases ploraners, tot circulant lliurement a través dels carrerons quincuncials. A la Place du Brésil un ull color d'espíglol.

Com un llampec em passen pel cap totes les dones que he conegut. És com una cadena forjada amb la meva propia miseria. Cada una enllaçada a l'altra. Terror de viure separat, de restar a les portes de la vida. La porta de la matriu sempre tancada amb forrellat. Terror i nostalgia. A les pregoneses de la sang, l'atractiu del paradís. El més enlla. Sempre el més enlla. Tot deu haver començat amb el llombríglol. Tallen el cordó umbilical, us claven un patac al cul i llestos!. Ja sou al món, a la deriva, un vaixell sense timó. Mireu els estels i després us mireu el melic. Us surten ulls pertot arreu, a les aixelles, entremig dels llavis, a les arrels dels cabells, a les plantes dels peus. Allo que és distant esdevé proper, allo que és proper esdevé distant. Penetrar i sortir, un fluir constant, un etern canviar de pell, un permanent girar el de dins cap a fora. Aneu a la deriva, així, durant anys i anys, fins que us trobeu al bell mig del centre mort, i allí us aneu podrint lentament, lentament us aneu desintegrant, fins que us disperseu de nou. Només en resta el vostre nom.

No vaig aconseguir de fugir d'aquella presó fins a la primavera, i aleshores encara degut a un cop de fortuna. Un telegrama de Carl M'informa, un dia, que hi havia una vacant a la redacció; em deia que em m'enviaria els diners per al bitllet de tornada si decidia acceptar la feina. Vaig contestar per telegrama de seguida i bon punt arribaren els calés me'n vaig anar cap a l'estació. No vaig dir res ni a Monsieur le Proviseur ni a ningú. Em vaig acomiadar a la francesa, com diuen vulgarment.

Em vaig encaminar de dret a l'hotel, a ~~l'hotel~~ l' 1 bis, on s'estatjava Carl. Acudí a la porta nu de pel a pel. Era la seva nit de lleure i tenia una mansa al llit, com de costum.

- No en facis cas - digué -, esta dormint. Si necessites clavar una bitlla, pots prendre-la. No esta malament.

Tira el cobrellit cap avall per tal de mostrar-me-la. En aquells moments, pero, no pensava pas en tirar-me una dona. Estava massa excitat. Em sentia com un home que s'acaba de fugar de la presó. Només em delia per veure i sentir coses. La vinguda des de l'estació fou com un llarg somni. Em semblava que havia estat absent una pila d'anys.

Fins que no em vaig haver assegut a contemplar l'habitació una llarga estona, no em vaig adonar que era a París. Era l'estança de Carl i no en podia tenir cap dubte. Talment una combinació de gabia d'esquirol i de latrina. A la taula amb prou feines si hi havia lloc per a la maquina d'escriure portatíl. Sempre era igual, tant si tenia una mansa com si no la tenia. Sempre hi havia un diccionari obert damunt un volum del Faust de cantells daurats; sempre una petaca de tabac, una boina, una ampolla de vin rouge, cartes, manuscrits, diaris vells, aquarel·les, una tetera, mitjons bruts, escuradents, sals de Kruschen, preservatius, etc. Al bidet hi havia pells de taronja i les restes d'un sanvitx de pernil.

- Hi ha menjar al rebost - diu -. Serveix-te! M'anava a donar una in-

jecció.

Vaig trobar l'entrepà de que em parlava i un bocí de formatge que havia estat rosegat. Mentre ell s'asseia a la vora del llit per aplicar-se la dosi d'argirol, em vaig cruspí al sanvitx i el formatge amb l'ajuda d'una mica de vi.

- Em va agradar molt la carta que em vas enviar sobre Goethe - digué tot eixugant-se la virosta amb uns calzetets bruts -. De seguida t'ensenyaré la meua resposta... l'he inclòs al meu llibre. El problema que tens és que tu no ets alemany. Per comprendre Goethe cal ser alemany. Merda; no penso pas explicar-t'ho ara. Ho he inclòs tot al meu llibre... A propòsit, tinc una mansa nova; no és aquesta; aquesta és mig lirona. Almenys, fa un parell de dies que encara la tenia. No estic segur si tornara o no tornara. Ha viscut amb mi durant tot el temps que has estat absent. L'altre dia van venir els seus pares i se la van endur. Van dir que només tenia quinze anys. Que me'n dius? Em van fer cagar a les calces...

Vaig esclafir el riure. Era propi de Carl ficar-se en aquesta mena d'embolics.

- De que te'n rius? - pregunta -. Puc anar a raure a la presó per una cosa així. Sortosament, no la vaig deixar prenyada. I això també és curiós, perquè ella mai no va prendre cap mena de precaució. Però, saps que em va salvar? Almenys, així m'ho penso. Va ser el Faust. Sí! El seu pare el va veure damunt la taula. Em va preguntar si sabia alemany. Una cosa va portar l'altra i abans que jo me n'adonés, ell ja estava fullejant els meus llibres. Per sort va donar la casualitat que el Shakespeare també era obert. Això m'ha impressionat molt. Va dir que, evidentment, jo era una persona sumament seriosa.

- I la noia... que va dir?

- Estava terriblement espantada. Quan va venir aquí, saps?, duia un rellotge; per culpa dels nervis no el trobavem per enlloc, i la seva mare insistia que si no apareixia cridaria a la policia. Ja veus com estan les coses aquí. Vaig regirar-ho tot, però no vaig poder trobar el rellotge ma-

leït. La mare estava furiosa. M'agradava força, la mare, malgrat tot. Encara era més ferma que la filla. Mira... t'ensenyaré una carta que vaig començar a escriure-li. N'estic enamorat...

- De la mare?

- Segur. Per que no? Si hagués vist la mare primer, mai no m'hauria fixat en la filla. Com podia saber que només tenia quinze anys? Abans de tirar-te una mansa, no li preguntes pas quants anys té, oi?

- Joe, tot això és molt divertit. No m'estaras prenent el pel, oi?

- Prendre't el pel? Vine, guaita això!

M'ensanya unes aquarel·les que havia pintat la mossa - unes cosetes molt boniques - un ganivet i un pa, la taula i la tetera, tot inclinat cap amunt.

-Estava enamorada de mi - continua -. Era com una criatura. Li havia de dir que es rentés les dents i com s'havia de posar el capell. Fixa't... mira els pirulins! Solia comprar-li uns quants pirulins cada dia... li agradaven.

- I bé, que va fer quan van venir els seus pares a buscar-la? Va armar un escàndol?

- Va plorar una miqueta, res més. Que podia fer? És menor d'edat... Vaig haver de prometre que no la tornaria a veure, que no li esciruria mai tampoc. Això és el que espero ara... a veure si es quedara lluny de mi o no. Quan va venir aquí, era verge. El cas és, ara, veure quant de temps podrà passar sense tastar una víxosta. Quan vivia amb mi, no en tenia mai prou. Per poc em deixa expremut.

A hores d'ara la que era al llit s'havia despertat i s'estava refregant els ulls. Em va semblar que era molt jove, també. No era lletja, però era més toixa que un diable. De seguida va voler saber de que parlàvem.

- Viu aquí, a l'hotel - m'explica Carl -. Al tercer pis. Vols anar a la seva habitació? Jo t'arreglaré l'assumpte.

Jo no sabia si hi volia anar o no, però en veure com Carl tornava a jugar amb ella, vaig decidir que volia anar-hi. Primer li vaig preguntar si

no estava massa cansada. Una pregunta estúpida. Una meuca mai no esta massa cansada per a no obrir les cames. Algunes potser s'adormiran mentre les penetreu. Sigui com sigui, el cas és que decidirem anar a la seva habitació. D'aquesta manera jo no li hauria de pagar al patron.

Al matí vaig llogar una cambra que donava al parc on els homes-sanvitx sempre venien a menjar-se el dinar. Al migdia vaig trucar Carl per anar a dinar plegats. Ell i Van Norden havien adquirit un nou habit durant la meua absència: se n'anaven cada dia a dinar a la Coupole.

- Per que a la Coupele? - li vaig demanar.

- Per que a la Coupole? - repetí Carl -. Perque a la Coupole serveixen civada amb llet a tota hora i la civada amb llet et fa anar de ventre.

- Comprenc... - vaig fer.

De manera que tot torna a ser com abans. Tots tres anant a treballar i tornant-ne plegats. Petites discrepàncies, petites rivalitats. Van Norden sempre empenyant amb les seves manses i amb els seus problemes per netejar el ventre. Amb la diferencia que ara ha trobat una nova diversió. Ha descobert que és menys avorrit masturbar-se. Em vaig quedar garratibat quan m'etziba la notícia. Em semblava impossible que un individu com ell pogués trobar cap mena de sensació trincant-se-la. Encara vaig quedar-me més sorprès quan m'explica com ho feia. Havia "inventat" una nova formula, em digué.

- Prens una poma - m'explica -, i li treus el cor. Després la untes amb una mica de colcrem per dintre per tal que no s'esmicoli massa de pressa. Prova-ho alguna vegada! Et tornaras boig al principi. De totes maneres és barat i no has d'esmerçar-hi massa temps.

- Parlant de tot - digué, canviant de tema -, aquell amic teu, en Fillmore, és a l'hospital. Em penso que esta sonat. En tot cas, això és el que m'ha dit la seva xicota. Anava amb una francesa, saps?, quan tu eres fora. Solien barallar-se com dimonis. Ella és una gossa sana, ferma... salvatge. No se m'endonaria res clavar-li una bitlla, pero tinc por que no m'arrenqui els ulls amb les ungles. Ell anava sempre amb la cara i les mans esgarrapa-

des. Ella sembla que també de lluny en lluny rep la seva torna... o m'ho semblava, vaja. Ja saps com són les franceses, quan estimen perden l'oremus.

Evidentment, havien passat algunes coses durant la meua absència. Vaig lamentar d'allo més el que m'explica de Fillmore. S'havia portat molt bé amb mi. Havent deixat Van Norden, vaig agafar un omnibus i me'n vaig anar de dret a l'hospital.

Encara no devien haver decidit si estava completament guillat o no ho estava, suposo, car el vaig trobar al pis de dalt en una habitació privada, gaudint de totes les llibertats dels pacients comuns. Acabava de venir del bany quan jo vaig arribar-hi. En veure'm, es posa a plorar.

- S'ha acabat tot - em digué immediatament -. Dieun que estic boig... i que és possible que tingui sífclis, també. Diuen que tinc deliris de grandesa.

Es deixa caure damunt el llit somicant silenciosament. Després d'haver plorat una estona, alça el cap i somrigué - semblava un ocell que es desvetllava d'un son lleuger.

- Per que m'han posat en una habitació tan cara? - em demana -. Per que no em posen a la sala general... o al manicomi? No ho puc pagar això. No em queden més que cinc-cents dolars.

- Per això et tenen aquí - li vaig respondre -. Et traslladaran de seguida bon punt se t'acabin els diners. No t'amoïnis.

Les meves paraules degueren impressionar-lo, car encara no havia acabat de pronunciar-les em dona el rellotge, la cadena, la bitlleta, l'enssenya del seu club, etc.

- Guarda-m'ho - digué -. Aquests malparits em robaran tot el que tinc.

I després, tot de cop, esclafí la rialla, una #aquestes rialles estranyes, mancades d'alegria, que us fan pensar que un individu està tocat del bolet, tant si ho està com si no ho està.

- Ja sé que et pensaràs que estic boig - digué -, però vull pagar el que he fet. Vull casar-me. Jo no sabia que tenia purgacions, saps? Li vaig encomanar les ~~pura~~ purgacions i la vaig deixar prenyada. Li vaig dir al metge

que tant se me'n dóna el que em passi a mi, pero que em deixi casar amb ella. Pero ell insisteix a dir que esperi fins que estigui més bé... pero jo spe que mai no em refaré. Això és la fi.

No vaig saber estar-me de somriure en sentir-lo parlar d'aquesta manera. No podia comprendre que li havia passat. Amb tot, pero, li vaig prometre que aniria a visitar-la i li explicaria com estaven les coses. Ell volia que l'ajudés, que la consolés. Va dir que em tenia confiança, etc. Jo li vaig contestar a tot que sí per tal de tranquil·litzar-lo. No em feia l'efecte d'estar completament sonat, només el trobava una mica deprimat. Una crisi típicament anglo-saxona. Una erupció moral. Sentia una mena de curiositat per conèixer aquella mossà, per descobrir els entretelons de tot aquell afer.

L'endemà, la vaig anar a veure. Vivia al Quartier Latin. Bon punt va saber qui era jo, esdevingué cordial en excés. Es deia Ginette. Era més aviada grassoneta, ossuda, robusta, d'aspecte camperol, i tenia una dent mig corcada. Plena de vitalitat i amb una mena de foc follet a la mirada. La primera cosa que féu va ser plorar. Després, veient que jo era un vell amic del seu Jo-Jo - així li deia - se n'ana corrent escales amunt i torna amb un parell d'ampolles de vi blanc. Em quedaria a sopar amb ella - insistí. A mesura que bebia, es posava alternativament alegre i somicaire. No calia que li preguntés res: no parava d'enraonar, semblava que li donessin d'orda. Allò que més l'enquimerava era saber si ell recuperaria la feina quan sortís de l'hospital. Digué que els seus pares tenien diners, pero que estaven disgustats amb ella. No aprovaven la seva conducta. Sobretot no els feia el pes Fillmore - era maleducat i nord-americà. Em demana que li assegurés que ell tornaria a ocupar el seu carrec, la qual cosa vaig fer sense hesitar. I després em pregunta si podia creure el que ell li havia promès, que es casaria amb ella. Perquè ara, amb una criatura a les entranyes, i unes purgacions per postres, no estava en condicions de trobar cap bon partit - almenys entre els francesos. Això era evident, oi? És clar, li vaig assegurar. Tot era maleïdament evident per a mi - tret de com redimonis era possible

que Fillmore s'hagués enamorat d'aquella dona. Bé, pero, cada cosa al seu temps. Ara tenia l'obligació de consolar-la, de manera que em vaig limitar a dir-li una colla de bestieses, li vaig dir que tot sortiria bé i que seria el padrí de la criatura, etc. Aleshores, de sobte, em sembla estrany que hagués de tenir una criatura, sobretot tenint en compte que era probable que nasqués cega. Li ho vaig dir amb el màxim de tacte.

- Tant se val - féu ella -. Vull tenir un fill d'ell.

- Encara que neixi cec? - li vaig preguntar.

- Mon Dieu, ne dites pas ça! - exclama -. Ne dites pas ça!

Tanmateix, sentia que tenia el deure de dir-li-ho. Es posa histèrica i comença de plorar talment com una morsa; li vaig servir més vi. Al cap d'un instant, es posa a riure estrepitosament. Reia de pensar com es barallaven quan es ficaven al llit.

- Li agradava lluitar amb mi - aclarí -. Era un bestia.

Quan ens disposàvem a sopar, arriba una amiga d'ella, una damisela que vivia al fons del vestíbul. Ginette de seguida m'envia a comprar més vi. Quan vaig tornar, se'm féu evident que havien estat garlant a cor que vols. La seva amiga, Yvette, treballava al departament de policia. Era una mena de confident, per tot el que vaig poder deduir. Si més no era el que ella mirava de fer-me creure. Era obvi que no era sinó una puteta. Però estava obsessionada amb la policia i llurs activitats. Durant tota l'estona que dura el sopar no deixaren d'atabuixar-me perquè les acompanyés a un bal mu-sette. Volien divertir-se - Ginette es trobava tan sola d'ençà que Jo-Jo era a l'hospital... Els vaig dir que havia d'anar a treballar, però que quan tindria una nit lliure les aniria a buscar per sortir amb elles. També, els vaig dir clarament que no tenia diners per gastar amb elles. Ginette, que es queda verament atordida en sentir això, va fer veure que no tenia cap importància. De fet, per tal de demostrar-me que era una bona camarada, insistí a acompanyar-me fins a la redacció del diari en un taxi. Ho feia perquè jo era un bon amic de Jo-Jo. I per consegüent era amic d'ella. "I tam-

bé" vaig pensar, "si alguna cosa va malament amb el teu Jo-Jo, vindras a buscar-me a tota velocitat. Llavors veuras quina mena d'amic puc arribar a ser!". Em vaig captenir amb ella tan dolçament com un pastís. El cas és que, quan davallarem del taxi enfront de l'oficina, em vaig deixar convencer per anar a prendre un darrer Pernod plegats. Ivette volia saber si em podria venir a buscar a la sortida del treball. Tenia moltes coses per contar-me confidencialment, digué. Però jo vaig aconseguir de refusar-me sense ferir els seus sentiments. Malauradament, vaig ser massa tou i els vaig donar la meva adreça.

Malauradament, dic. De fet, n'estic més aviat content quan hi torno a pensar, per tal com l'endema mateix començaren de produir-se els esdeveniments. L'endema mateix, abans que jo m'hagués llevat, vingueren a visitar-me totes dues. Jo-Jo havia sortit de l'hospital - l'havien engarjolat en un petit château al camp, a poques milles de París. El château, li deien. Una manera elegant de dir "el manicomi". Volien que em vestís de seguida i que les acompanyés. Tenien un terror panic.

Potser hi hauria pogut anar tot sol, però no acabava de decidir-me a anar-hi amb aquelles dues. Els vaig demanar que m'esperessin a baix mentre em vestia, pensant que això em donaria temps per tal de rumiar alguna excusa per a no anar-hi. Elles, però, no estaven disposades a abandonar l'estança. S'assegueren allí i m'observaren mentre em rentava i em vestia, talment com si allò fos un costum de cada dia. A la meitat de la cerimònia, arriba Carl. Li vaig explicar la situació breument, en anglès, i aleshores trobarem l'excusa que havia de fer una feina important. Això no obstant, per tal d'assuaujar les coses, comprarem una mica de vi i ens vam dedicar a fer-les riure amb l'ajuda d'un llibre de dibuixos pornogràfics. Ivette ja no tenia gens de ganes d'anar al château. Ella i Carl s'entenien d'allo més bé. Quan arriba l'hora de partir, Carl decidí acompanyar-les al château. Li sembla que resultaria divertit veure Fillmore acompanyat per una colla de folls. Volia saber com era un manicomi per dintre. De manera que se n'anaren, un pel bufats i d'un humor excel·lent.

Durant tot el temps que Fillmore romangué al chateau, no vaig anar a veure'l ni un sol cop. No calia, perquè Ginette el visitava sovint i em transmetia totes les novetats. Tenien l'esperança de donar-li l'alta al cap d'uns quants mesos, segons que m'explica. Consideraven que es tractava d'una intoxicació d'origen alcohòlic, res més. És clar que tenia purgacions, però això no era difícil de remeiar. Per tot el que podien veure, no tenia sífilis. Això ja era alguna cosa. De manera que, per començar, li feren un lavatge d'estómac. Li rentaren completament el sistema digestiu. Va quedar tan feble que, uns quants dies, no es va poder llevar. També estava molt deprimit. Deia que no es volia guarir -- volia morir-se. I repetia aquesta ximperia amb tanta d'insistència que a l'últim s'alarmaren. Suposo que no hauria estat una bona recomanació per al sanatori si s'hagués arribat a suïcidar. Tanmateix, començaren de fer-li un tractament mental. I mentrestant li llevaren les dents, una darrera l'altra, fins que no n'hi queda cap. Suposaven que després d'això milloraria; però, cosa estranya, no fou així. Estava més malenconiós que mai. I llavors li començà a caure el cabell. Finalment, el seu estat féu crisi, una crisi paranoica: començà d'acusar-los de tota mena de coses, volia saber ~~quina~~ amb quin dret el retenien allí dins, que havia fet per justificar que el tinguessin tancat, etc. Després d'una terrible crisi de depressió, esdevingué energic tot de cop i amenaçava de fer-ho volar tot si no el deixaven anar. I per agreujar les coses, per tot el que es referia a Ginette, havia bandejat la idea de casar-se amb ella. Li segué obertament que no tenia intenció de casar-se, i que si era prou boja com per arribar a tenir un fill, aleshores que el mantingués ella.

Els metges interpretaren tot això com un bon símptoma. Digueren que anava millorant. Ginette, és clar, es pensa que estava més guillat que mai, però implorava que el deixessin sortir, així ella se'l podria endur al camp on gaudiria de pau i tranquil·litat i recuperaria ~~el~~ l'enteniment. Mentrestant els pares de la noia havien vingut a París i arribaren a l'ex-

trem d'anar a visitar el futur gendre al chateau. Com que eren curts de gambals, probablement s'afiguraren que per a llur filla fóra millor tenir un marit foll que no pas no tenir-ne cap. El pare pensava que bé podria trobar alguna ocupació a la granja per a Fillmore. Deia que Fillmore, al capdavant, no era pas tan mal xicot. Quan s'assabenta, per conducte de Ginette, que els pares de Fillmore tenien calés, encara es torna més indulgent, més comprensiu.

Tot s'esdevenia a cor què vols, cor, què desitges. Ginette retorna a la província amb els seus pares. Yvette venia sovint a l'hotel a visitar Carl. ~~Ella~~ Es creia que Carl era l'editor del diari. I de mica en mica s'ana tornant més comunicativa. Un dia que s'engata com una sopa, ens informa que Ginette mai no havia estat més que una barjaula, que Ginette era una sango-nera, que Ginette mai no havia estat prenys i que ara tampoc no ho estava. Respecte a les altres acusacions no en teníem cap dubte, Carl i jo, però quant a que no estigués prenyada no n'estavem tan segurs.

- Aleshores, com és que té un ventre tan inflat? - pregunta Carl.

Yvette esclafí el riure.

- Potser usa una manxa d'inflar bicicletes - contesta -. No, seriosament - afegí -, té el ventre així de tant beure. Xuma com un peix, la Ginette. Quan torni del camp, ja ho veureu, encara estara més inflada. El seu pare és un torrat. La Ginette també ho és. Potser tingui purgacions, sí... però no està prenyada.

- Però, per que es vol casar amb ell? N'esta realment enamorada?

- Enamorada? Puf! La Ginette no té cor. Vol que algú la mantingui. Cap frances no es casaria amb ella... té un prontuari a la policia. No, l'ha escollit perquè ell és massa estúpid com per a descobrir de quina pasta és feta. Els seus pares tampoc no la volen... és una desgracia per a ells. Però si es pot casar amb un nord-americà ric, llavors tot anira bé... Vosaltres us penseu que l'estima una mica, oi? No la coneixeu! Quan vivien plegats, a l'hotel, mentre ell estava trebalkant, rebia d'altres homes a la seva habitació. Ella deia que no li donava prou diners. Que era un garrepa.

Aquelles pells que duia... li va dir que les hi havien regalades els pares, oi? Pobre innocent! Bé, vaja, jo mateixa havia vist com arribava amb un altre home a l'hotel, essent-hi ell i tot. Se l'emporta al pis de sota. Ho vaig veure amb els meus propis ulls. I quin home! Una pelleringa, era. Ni tan sols trempava!

Si Fillmore, quan el deixaren sortir del chateau, hagués tornat a París, potser n'hi hauria fet cinc centims respecte de qui era Ginette. Mentre estava en observació, no em sembla bé perturbar-lo emmetzinant-li l'anima amb les calumnies d'Yvette. En millorar el seu estat, se n'ana directament del chateau a la casa dels pares de Ginette. Allí, a desgrat d'ell mateix, l'obligaren a fer públic el seu compromís. Les amonestacions foren publicades als diaris locals i oferiren una festa als amics de la família. Fillmore aprofita la situació per permetre's tota mena d'escapades. Tot i que sabia perfectament bé el que es feia, simulava estar encara una mica guillat. Solia manllevar-li l'auto al seu sogre, per exemple, i recorria la regió tot sol; si trobava una ciutat del seu gust, s'hi quedava i s'ho passava bé que Ginette anava a buscar-lo. A vegades el sogre i ell se n'anaven plegats - a pescar, segons deien - i passaven una colla de dies sense que ningú no en sabés res d'aquell parell. Es torna capriciós i exigent fins a l'exasperació. Suposo que s'afigurava que podria treure'n el màxim de partit d'aquella situació.

Quan torna a París amb Ginette, tenia un vestuari totalment nou i una butxacada de calés. Tenia un aspecte alegre i saludable, i estava ben col·rat. Em sembla tan sa com una mōra. Però bon punt s'allunya de Ginette, ens obrí el cor. Havia perdut la feina i se li havien acabat els diners. Es casarien al cap d'un o dos mesos. Mentrestant els pares subministraven els calés.

- Un cop em tinguin ben enganxat - comenta -, no seré sinó un esclau per a ells. El pare té el propòsit de posar-me una papeperia. La Ginette atendra els olants, cobrara i tot això, mentre jo podré escriure a la rebotiga o fer el que sigui. Us imagineu, jo, assegut a la rebotiga d'una papereria

durant la resta de la meua vida? La Ginette troba que és una idea excel·lent. Li agrada manegar diners. Més m'estimaria tornar al chateau abans que sotmetre'm a aquest projecte.

De moment, però, feia veure que tot ho veia bé. Vaig tractar de persuadir-lo perquè se'n tornés a Nord-Amèrica, però ell ni en volia sentir parlar d'això. Digué que no se n'aniria de França per causa d'uns camperols ignorants. Pensava desaparèixer una temporada i després s'instal·laria en algun barri dels afores de la ciutat on no corrés el perill de topar-se amb ella. Però de seguida convinguérem que això era impossible: a França no us podeu amagar com ho faríeu a Nord-Amèrica.

- Podries anar-te'n a Bèlgica una temporada - vaig suggerir.

- Però, d'on treuria els diners? - féu ell ràpidament -. No hi ha manera de trobar feina en aquests països maleïts.

- Per què no et cases amb ella i després et divorcies? - vaig preguntar.

- I mentrestant ella tindrà el fill. Qui es farà càrrec de la criatura, eh?

- Com saps que tindrà un fill? - vaig demanar-li, convençut que havia arribat l'hora d'abocar-ho tot.

- Com ho sé? - exclama.

No semblava saber ben bé que volia insinuar. Li vaig explicar breument el que Yvette m'havia dit. M'escolta completament sorpres. A l'últim em va tallar.

- No té sentit continuar amb aquesta història - digué -. Sé que ha de tenir un fill. L'he sentit regirar-se jo mateix. La Yvette no és més que una porca barjaula. Saps?, no t'ho volia dir, però fins que no vaig anar a l'hospital també li vaig brindar aixopluc a la Yvette. Després quan es va produir la crisi, ja no vaig poder fer res per ella. Vaig suposar que ja havia fet prou per totes dues... i vaig decidir, primer de tot, pensar en mi mateix. Això, a la Yvette, la va ferir. Li va dir a la Ginette que ja li tocava el torn a ella... No, voldria que fos veritat, el que va dir. Aleshores podria sortir de tot això més fàcilment. Ara estic entrampat. He promès casar-me

amb ella i ho he de complir. Després, no sé que em passara. Ara em tenen agafat pels collons.

Per tal com havia llogat una habitació al mateix hotel on vivia jo, no tenia més remei que veure'ls sovint, tant si volia com si no. Gairebé cada vespre sopava amb ells, prenent previament, és clar, uns quants Pernods. Mentre durava el sopar es barallaven renouvement. Resultava enganyador perquè de vegades havia de posar-me de part de l'un i de vegades de part de l'altra. Un diumenge a la tarda, per exemple, després d'haver dinat plegats, ens ficarem en un cafe del xamfra del boulevard Edgar-Quinet. Tot x havia anat normalment aquest cop. Ens asseguerem a dins, en una tauleta, un al costat de l'altre, d'esquena a un mirall. Ginette, que devia ser molt apassionada, o no sé que, tot d'una es posa sentimental i comença d'acaronar-lo i besar-lo davant de tothom, tal com solen fer els francesos, amb tota naturalitat. En deseixir-se, després d'una llarga abraçada, Fillmore digué alguna cosa sobre els pares d'ella i la noia ho interpreta com un insult. Immediatament les galtes se li envermelliren de rabia. Vam mirar de calmar-la dient-li que havia interpretat malament l'observació i aleshores en veu baixa Fillmore em digué alguna cosa en angles - una cosa així com que li hauria de clavar un bolet. Fou suficient perquè se sortís de polleguera. Digué que ens la rifavem. Jo li vaig replicar amb una paraula aguda la qual cosa encara l'enfutisma més i llavors Fillmore fica la cullerada.

- Ets massa irascible - digué, i prova d'amoixar-li la galta.

Pero ella, pensant-se que havia alçat la ma per donar-li una bufetada, li clava una pinya a la mandíbula amb la seva manassa de camperola. Un instant, ell resta atordit. No havia esperat un cop com aquell, i li x coia. Vaig veure que es posava blanc i al cap d'un segon s'alça del banc i amb el palmell de la ma li ~~don~~ dona un mastegot que per poc la fa caure del seient.

- Té! Això t'ensenyara a comportar-te com cal! - exclama en el seu frances macarronic.

Un moment, priva un silenci de mort. Després, talment com quan esclata una tempesta, ella agafa el got que tenia al davant i l'hi llença amb to-

ta la força. El got peta contra el mirall que hi havia darrera nostre. Fillmore ja l'havia ~~engrapada~~ engrapada pel braç, però ella amb la mà que tenia lliure prengué la tassa de cafè i l'esclafà contra terra. La mossa es cargolava com una boja. Amb prou feines si la podem subjectar. Mentrestant, naturalment, el patron s'havia atansat corrent i ens ordena que toquéssim el dos.

- Bretols! - ens insulta.

- Sí, bretols! Això és el que són! - xiscla Ginette -. Estrangers de merda! Assassins! Gangsters! Pegar a una dona embarassada!

Tothom ens esguardava amb mirada malevola. Una pobra francesa amb dos pinxos nord-americans. Gangsters. Jo em demanava com dimonis ens ho fariem per guillarx d'aquell lloc sense barallar-nos. Fillmore, a hores d'ara, s'havia quedat silenciós com una cloïssa. Ginette s'adreçava cap a la porta, deixant que nosaltres traguéssim les castanyes del foc. En traspasar el llindar, es gira amb el puny alçat i crida:

- Ja me les pagaràs, bestia! Ja ho veuràs! Cap estranger no pot tractar una ~~francesa~~ francesa decent d'aquesta manera! Ah, no! No pas d'aquesta manera!

En sentir això, el patron, a qui ja li havíem pagat les consumacions i els gots trencats, considera convenient demostrar la seva galanteria envers una esplèndida representant de la maternitat francesa, com ho era Ginette, i així, sense més ni més, escopí als nostres peus i ens empenta cap a la porta.

- Em cago en volsatres, bretols immunds! - exclama, o una galanteria semblant.

Un cop al carrer, i veient que ningú no ens tirava res pel cap, vaig començar de buscar la part comica de la situació. Fóra una idea excel·lent, vaig pensar, ventilar degudament tot aquell afer als tribunals. Tot l'afer! Amb totes les histories de la Yvette com a plat complementari. Al capdavant, els francesos tenen sentit de l'humor. Potser el jutge, en sentir la versió de Fillmore d'aquella historia, l'absoldria del casament.

Mentrestant, Ginette, dreta a la vorera del davant, brandava el puny i cridava a ple pulmó. La gent s'aturaven a escoltar, a prendre partit, com solen fer en els aldarulls de carrer. Fillmore no sabia que fer, si allunyar-se d'allí o anar cap on era la massa i mirar de calmar-la. Dempeus al mig del carrer amb els braços estesos, tractava de trobar la paraula adequada. I Ginette continuava cridant: "Gangsters! Besties! Tu verras, salaud!" i d'altres coses per l'estil. A l'últim, Fillmore féu una passa cap a ella, i la massa, probablement pensant que li anava a donar un altre mastic, arrenca a córrer carrer avall. Fillmore torna on jo m'havia quedat i em digué:

- Anem, la seguirem de lluny.

Avançarem seguits per un grup de curiosos. De tant en tant, ella es girava i brandava el puny amenaçadorament. No fèrem pas cap intent d'atrapar-la, ens limitarem a seguir-la placidament carrer avall per veure que pensava fer. Finalment, Ginette alentí el pas i nosaltres travessarem el carrer. Continuarem caminant darrera d'ella, atansant-nos-li cada vegada més. Ens devien seguir una dotzena de persones - les altres havien perdut l'interès. Quan arribarem prop del xamfra, ella s'atura de cop i espera que ens apropéssim.

- Deixa'm parlar a mi - digué Fillmore -. Jo sé com tractar-la.

Les llagrimes li corrien galtes avall quan arribarem al seu costat. Personalment, no sabia com reaccionaria ella. Em sorprengué una mica veure que Fillmore se li apropava i li deia:

- Et sembla que es manera de comportar-se? Per que ho hasfet?

Aleshores ella li tira els braços al coll i es posa a plorar com un infant, dient-li que era el seu petit tal i el seu petit tal. Després es gira cap a mi, implorant:

- Tu has vist com em pegava - digué -. Et sembla que és manera de tractar una dona?

Vaig estar a punt de dir que sí, pero Fillmore la prengué pel braç i la mena cap endavant.

- Ja n'hi ha prou d'aquest color - li digué -. Si tornes a començar et

clavaré una tonyina aquí al mig del carrer.

Em vaig pensar que tornaria a embalar-se de nou. La mossa treia foc pels queixals. Però evidentment estava una mica espantada, car es va sotmetre de seguida. Això no obstant, en asseure's al cafè digué calmosa, però amb acritud, que no es pensés que ho oblidaria tot tan de pressa; ja en tornarien a parlar més endavant... potser aquella nit mateix.

I evidentment complí la paraula. Quan el vaig veure l'endemà tenia la cara i les mans totes esgarrapades. Sembla que ella espera que Fillmore es fiqués al llit i llavors, sense dir ni un mot, s'adreça a l'armari i, esbareiant tota la roba d'ell per terra, anà prenent les peces una per una i les esquinga de dalt a baix. Com que allò ja ho havia fet d'altres vegades, i per tal com ~~ella~~ les havia tornades a cosir, ell no havia protestat gaire. I això encara la posa més frenètica. El que volia era clavar-li les ~~urpes~~ urpes, i ho va fer tan bé com va saber. Embarassada com estava, tenia certa avantatge sobre ell.

Pobre Fillmore! No era cosa de riure. Ella el tenia aterroritzat. Si ell l'amenaçava dient-li que la deixaria, la noia el retrucava amb l'amenaça de matar-lo. I ho deia amb convicció.

- Si te'n vas a Nord-Amèrica - li deia -, et seguiré! No t'escaparas. Una noia francesa sempre sap com venjar-se.

I al cap d'un instant, li pregava que fos "assenyat", que fos "sage", etc. La vida fóra tan bonica quan tindrien la papereria! Ell no hauria de donar ni un cop. Ella s'encarregaria de tot. Ell podria quedar-se escrivint a la rebotiga - o fent el que volgués fer.

Així anaren les coses, oscil·lant com un grenxador, durant unes quantes setmanes. Jo mirava d'esquivar-los sempre que podia, fastiguejat de l'assumpte i disgustat amb tots dos. Aleshores, un esplèndid dia d'estiu, en passar per davant del Crédit Lyonnais, no veig Fillmore baixant per l'escalinata! El vaig saludar efusivament, sentint-me més aviat culpable perquè l'havia estat esquivant durant tant de temps. Li vaig preguntar, amb una curiositat extraordinària, com anaven les coses. En contesta vagament

i amb un punt de desesperació a la veu.

- Només m'han donat permís per venir al Banc - m'explica, amb una veu estranya, esquerdada, abjecta -. Només dispo de mitja hora, i prou. Em té controlat.

I m'engrapa pel braç talment com si se'm vulgués endur corre-cuita d'aquell indret.

Anavem caminant devers la rue de Rivoli. Deia un dia esplèndid, calid, clar, assolellat - un d'aquells dies en que París se'ns ~~ap~~ presenta amb el seu millor aspecte. Bufava una brisa suau i agradable, suficient per a llevar dels badius l'olor de resclosit. Fillmore anava sense barret. Externament era la personificació de la salut - talment el turista nord-americà corrent que es passeja fent dringar els diners a la butxaca.

- Ja no sé que fer - digué, calmosament -. M'has d'ajudar. Estic deseparat. No puc refer-me. Si podia allunyar-me d'ella una temporada, potser aconseguiria recuperar-me. Però no em perd de vista. Només m'ha donat permís per anar al Banc, havia de retirar uns diners. Donaré un tomb amb tu i després m'hauré d'afanyar a tornar... em tindrà el dinar preparat.

El vaig escoltar en silenci tot pensant que realment necessitava algú que el tragués del pou on es trobava. Estava completament acabat, no li quedava gota de coratge. Semblava un nen... un nen al qual li claven un juli cada dia i acaba que no sap com captenir-se, tret d'humiliar-se i adular. Mentre donavem la volta pel peristil de la rue de Rivoli esclata deixant anar una llarga diatriva contra França. N'estava fart dels francesos.

- Abans sentia deliri per ells - digué -, però tot era literatura. Ara els conec... sé com són realment. Són cruels i mercenaris. De primer sembla meravellós, perquè tens la sensació de ser lliure. Al cap d'un temps te n'adones. Per sota tot és mort; no hi ha sentiments ni compassió ni amistat. Són egoïstes fins al moll de l'os. La gent més egòista del món! No pensen més que en els diners, diners, diners. I són tan maleïdament respectables, tan burgesos! Això és el que em treu de polleguera. Quan la veig pedaçant les meves camises, la mataria a garrotades. Sempre pedaçant, pedaçant. Es-

talviant i estalviant. Faut faire des economies! Això és el que li sento dir tot el sant dia. Ho sents pertot arreu. Sois raisonnable, mon chéri! Sois raisonnable! Jo no vull ser ni assenyat ni logic. Ho detesto! Vull petar com una gla. vull divertir-me. Vull fer alguna cosa. No vull seure en un cafe i passar-me tot el sant dia garlant. Redeu, nosaltres tenim defectes... pero tenim entusiasme. Val més equivocar-se que no pas no fer res. Més m'estimaria ser un vagabund a Nord-America que no pas un potentat aquí. Potser és perquè sóc ianqui. Vaig néixer a Nova Anglaterra i aquell és el meu terror, suposo. No pots esdevenir europeu d'un dia a l'altre. Tenim alguna cosa a la sang que ens fa diferents. És el clima... i tot plegat. Veiem les coses amb ulls diferents. No podem canviar-nos per molt que admirem els francesos. Som americans i hem de continuar essent americans. És clar que odio aquells puritans degenerats del nostre país... els odio amb tota l'ànima. Però jo mateix sóc un d'ells. Aquest no és el meu lloc. N'estic fagiguejat.

Així parla mentre caminavem per sota l'arcada. Jo no vaig dir ni piu. Vaig deixar que ho aboqués tot; li faria bé treure's aquell pes del pap. Tanmateix, pensava com era estrany que aquell mateix individu, l'any anterior hagués pogut picar-se el pit com un goril·la cridant: "Quin dia meravellós! Quin país! Quina gent!" I si hagués passat un nord-americà i hagués proferit un mot contra França, Fillmore li hauria aixafat el nas. Un any abans, hauria donat la vida per França. Mai no he vist cap home tan exaltat per un país, tan feliç sota un cel estranger. No era natural. Quan deia France, volia dir vi, dones, diners a la butxaca, tot fàcilment hagut, tot fàcilment perdut. Volia dir ser un mal minyó, estar de vacances. I després, un cop va haver fet les seves capbuidades, un cop la lona de la tenda fou arrabassada pel vent i ell va poder contemplar el cel, s'adona que no es trobava en un cric, sinó en una arena, talment com a tot arreu. I era una arena maleïdament sinistra. Sovint solia pensar, quan el sentia divagar sobre la França gloriosa, sobre la llibertat i totes aquestes bestieses, quin efecte li haurien causat a un obrer francès si hagués pogut entendre les

paraules de Fillmore. No és estrany que es pensin que estem sonats. Som uns sonats per a ells. No som sinó una colla d'infants. Idiotes senils. El que en diem vida és una novel·la de tres rals comprada als encants. Aquest entusiasme subjacent... que és? I aquest optimisme barat que regira l'estómac de qualsevol europeu corrent? És una il·lusió. No, il·lusió és una paraula massa bella per al cas. Il·lusió significa alguna cosa. No, no és això... és una engalipada. És una gx enorme engalipada, això és. Som talment una manada de cavalls salvatges amb aclucalls damunt els ulls. Avalotats. Desfermats en fuga. sobre l'estimball. Pataplum! Qualsevol cosa que nodreix la violència i la confusió. Endavant! Endavant! Tant se val cap a on. I amb la bromera a la boca tothora. Cridant al·leluia! Al·leluia! Per què? Déu ho sap. És a la sang. És el clima. És un munt de coses. És la fi, també. Ens tirem el món a sobre. No sabem per què. És el nostre destí. La resta és simplement una merda...

Al Palais Royal, vaig suggerir que ens aturéssim a prendre una copa. Ell hesita un instant. Vaig veure que estava amoïnats per causa d'ella, del dinar, de la bronca que n'hauria.

- Per l'amor de Déu - vaig fer -, deixa de pensar en ella una estona. Demanaré alguna cosa per prendre i vull que beguis. No t'amoïnis, jo et trobaré d'aquest merder.

Vaig demanar un parell de whiskies dobles. Quan veié arribar els dos whiskis, em somrigué altre cop com si fos un infant.

- Avall va! - vaig dir -; i ens en prendrem un altre. Això t'anirà bé. Jo no en faig cas del que diu el metge... aquesta vegada se t'assentara bé. Apa, avall va!

I avall va anar, i, mentre el garçon desapareixia per anar a buscar una altra ronda, m'esguarda amb els ulls prenyats d'emoció com si jo fos el darrer amic del món. Els llavis li tremolaven una miqueta. Volia dir-me alguna cosa i no sabia com començar. Jo me'l mirava serenament, com si no m'adonés de la seva imploració i, tot separant els plats, em vaig recolzar sobre la taula i li vaig dir seriosament:

- Escolta, Fillmore, que és el que realment t'agradaria fer? Diga-m'ho!

En sentir aquests mots, les llagrimas li amararen els ulls i exclama:

- M'agradaria estar-me al meu país amb la meua gent. Voldria sentir parlar anglès.

Les llagrimas li lliscaven galtes avall. No féu cap esforç per enxugar-les. Deixava que tot anés fluïnt placidament. Redéu, vaig pensar, com n'és de magnífic experimentar una distensió semblant! Que fantàstic ser un covard de cap a peus almenys un cop a la vida! Deixar-se anar d'aquesta manera. Grandíols! Grandíols! En va fer tant de bé veure'l abandonar-se d'aquella forma que em vaig sentir capaç de solucionar qualsevol problema. Em sentia coratjós i resolut. De seguida em vingueren un miler d'èdees al cap.

- Escolta - vaig fer decantant-me encara més cap a ell -, si de veritat sents el que dius, per que no ho fas?... per que no te'n vas? Saps que faria jo, si estigués al teu lloc? Me n'aniria avui mateix. Sí, per Déu que ho faria... Me n'aniria sense ni tan sols dir-li adéu. De fet és de l'única manera que te'n pots anar... ella mai no et deixaria marxar. Tu ho saps.

Arriba el garçon amb els whiskis. Vaig veure que estenia la ma amb una avidesa desesperada, i es dugué el vas als llavis. Una llampada d'esperança li il.lumina els ulls; llunyana, salvatge, desesperada. Probablement es veié nedant a través de l'Atlàntic. A mi em semblava fàcil, tan senzill com fer rodolar un tronc. Tot s'anava solucionant ràpidament dins el meu cap. Sabia exactament quin hauria de ser el moviment següent. Per a mi tot era tan clar com el so d'una campana.

- De qui són els diners del Banc? - vaig preguntar -. Del seu pare o teus?

- Meus! - exclama -. Me'ls va enviar la mare. No en vull ni un clau dels maleïts diners d'aquesta dona!

- Magnífic! - vaig fer -. Escolta, suposa't que agafem un taxi i ens n'entornem al Banc. Traiem fins el darrer centau. Després ens n'anem al Consulat Britànic i aconseguim un visat. Aquesta tarda mateix agafes el

tren cap a Londres. Des de Londres, t'embarques en el primer vaixell que surti cap a Nord-Amèrica. Dic això, perquè aleshores no hauràs de tenir por que et segueixi. Ella no sospitava mai que te n'has anat via Londres. Si et busca, naturalment, primer s'adreçarà a Le Havre o a Chebourg... I una altra cosa: no has de tornar a buscar les teves pertinences. Ho deixaràs tot aquí. Que s'ho quedi. Amb el criteri francès que tés, mai no s'imaginarà que hagi pogut marxar sense maletes ni equipatge. És increïble. A un francès mai no se li acudiria de fer una cosa així...com no fos que estigués tan guillat com tu.

- Tens raó! - exclama -. No ho havia pensat. De més a més, me les podries enviar tu, les coses... si les torna! Però això ara no importa. Déu meu, però no tinc ni barret!

- Per que el vols el barret? Quan arribis a Londres, podràs comprar tot el que hagi de menester. El que has de fer ara és anar de pressa. Hem d'averiguar a quina hora surt el tren.

- Escolta - em digué, treient la bitlleta -. Tu t'encarregaràs de tot. Tés, pren això i fes el que calgui. Jo estic massa feble... estic marejat.

Vaig prendre la bitlleta i en vaig treure els bitllets que acabava de retirar del Banc. Hi havia un taxi aturat alla mateix. Hi varem pujar. Un tren sortia de la Gare du Nord a les quatre, aproximadament. Ho vaig calcular tot: el Banc, el Consulat, l'American Express, l'estació. Magnífic! Només era qüestió d'una estona.

- Ara, anima't! - vaig dir -. I no t'impacientis! Merda, d'aquí a ~~XXXXX~~ ~~XXXX~~ unes hores estaràs creuant el Canal. Aquest vespre passejaràs per Londres i t'atiparàs de sentir parlar en anglès. Demà et trobaràs en alta mar... i llavors, per Déu, seràs un home lliure i que et vinguin amb un flaviol sonant. Quan arribis a Nova York tot això no serà més que un malson.

Això l'excita de tal manera que els peus se li movien convulsivament, com si estigués a punt de posar-se a córrer dins el taxi. Al Banc li tremolaven tant la mà que a penes podia signar. Això era l'única cosa que no podia fer jo per ell: signar. Però em penso que, si hagués calgut, l'hauria

assegut a l'inodoro i fins i tot li hauria netejat el cul. Estava disposat a embarcar-lo, ni que fos necessari plegar-lo i ficar-lo dintre una maleta.

Era l'hora de dinar quan arribarem al Consulat Britànic, i era tancat. Allo volia dir que hauríem d'esperar fins a les dues. No se m'acudí res més atinat, per matar el temps, que anar a menjar. Fillmore, és clar, no tenia gana. Volia demanar uns sanvitxs.

- No fotis! - vaig fer -. En pagaras un bon dinar. És la darrera menjada com cal que faras aquí... potser per molt de temps.

Me'l vaig endur a un restaurant petit i agradable i vaig elegir un bon menú. Vaig demanar el millor vi de la carta, sense mirar prim pel preu o la marca. Tenia tots els seus calés a la butxaca, una bona picossada, em semblava. Realment mai no n'havia tingut tants de junts a les mans. Era una temptació pagar amb un bitllet de mil francs. Primer el vaig posar a contramàn claror per mirar la bella marca a l'aigua. Quin bitllet més bonic! Una de les piques coses que els francesos fan en gran escala. Artísticament fet, talment com si servessin un afecte pregon pels símbols.

Acabat de dinar, ens n'anarem a un cafe. Vaig demanar Chartreuse amb el cafe. Per que no? I vaig canviar un altre bitllet... un de cinc-cents francs aquest cop. Era un bitllet nou, net, i cruixia. Era un goig tocar uns bitllets com aquells. El cambrer em torna una pila de bitllets vells, llefardosos, que havien estat adobats amb tires de paper engomat; tenia un munt de bitllets de cinc i de deu francs i una bossa plena de xavalla. Diner xines, ple de forats. Ja no sabia en quina butxaca entaforar els diners. Em feia una mica de basarda comptar tots aquells diners en públic. Tenia por que ens prenguessin per un parell d'estafadors.

Quan arribarem a l'American Express, no teníem temps per perdre. Els anglesos, amb llur flema habitual, ens havien tingut amb l'ai al cor. Aquí, en canvi, tothom semblava anar sobre rodes. Anaven tan de pressa que calia fer-ho tot dues vegades. Un cop estigueren tots els xecs signats i curosament agafats amb un clip, s'adonaren que havia signat en un lloc equivocat. No hi hagué més remei que tornar a començar de cap i de nov. Em vaig po-

sar al seu costat, amb un ull clavat al rellotge, vigilant cada traç de la ploma. Dolia amollar els cales. No tots, gracies a Déu, pero sí una bona part. Devia tenir, pel cap baix, uns 2.500 francs a la butxaca. Pel cap baix, dic. Ja no comptava per francs. Un parell de centenars més o menys no tenien cap importancia per a mi. Quant a Fillmore, seguia la transacció talment com un somnambul. No sabia quants diners tenia. Tot el que sabia era que n'havia de deixar uns quants a part per a la Ginette. No sabia ben bé quants... ho decidíem camí de l'estació.

Per causa de l'excitació, ens havíem oblidat de canviar tots els diners. Ja érem al taxi, pero, i no teníem temps per ~~pàdre~~. El cas era saber quants diners teníem en total. Buidarem les butxaques corre-cuita i ens posarem a comptar els bitllets. Alguns caigueren a terra, d'altres quedaren al seient. Era aclaparador. Hi havia diners francesos, nord-americans i anglesos. I de més a més, tota aquella xavalla. Vaig estar temptat a recollir les monedes i tirar-les per la finestra... per tal de simplificar les coses. Finalment assolírem de destriar-los tots; ell es queda amb els bitllets anglesos i nord-americans, i jo amb els francesos.

Ara havíem de decidir rapidament que fariem respecte a Ginette: quant li donariem, que li diríem, etc. Fillmore mirava d'inventar-se una excusa perquè jo l'hi transmetés; no volia causar-li cap pena i totes aquestes coses. Vaig haver d'interrompre'l de seguida.

- No t'amoïnis per això -- vaig dir --. Deixa-ho a les meves mans. Quant vols donar-li?, això és el que has de decidir. No sé perquè vols donar-li res.

Això fou com posar-li una bomba sota el cul. Es posa a plorar. Quines llagrimes! Fou pitjor que abans. En va semblar que es demaiaria als meus braços. Sense aturar-me a pensar, vaig fer:

- Esta bé, li donarem tots els diners francesos. Amb això n'hauria de tenir per una temporada.

- Quant és? -- demana feblement.

- No ho sé... uns dos mil francs. Més del que es mereix, de totes ma-

neres.

- Per Déu, no ho diguis, això! - em prega -. Al capdavant, li estic fent una mala passada. Els seus pares no la voldran veure més. No, dóna-ls-hi. Dóna-li tot el que hi hagi... tant se val el que sigui.

Tragué un mocador per eixugar-se les llagrimas.

- No puc fer-hi més - digué -. És més fort que jo.

No vaig dir res. Tot d'una, s'estira tan llarg com era - em vaig pensar que li agafaria un atac o una cosa així - i exclama:

- Déu meu, em sembla que hauria de tornar. Hauria de tornar i afrontar la tempesta. Si li passava alguna cosa, mai no m'ho perdonaria.

Allo fou un cop molt fort per a mi.

- Redeu! - vaig cridar -. No ho pots fer això. No pas ara. És massa tard. Agafaras el tren i jo m'ocuparé d'ella personalment. L'aniré a veure bon punt et deixi a tu. Punyeta, que n'ets d'estúpid! Si ella hagués sospitat que la volies deixar, t'hauria assassinat, no ho comprens això? No has de tornar mai més. Ja esta tot decidit ara.

Tanmateix, que podria passar?, em vaig dir. Que es matés? Tant mieux.

Quan arribarem a l'estació encara teníem dotze minuts de temps. No gosa-va acomiadar-me encara. A l'últim moment, trasbalsat com estava, era capaç de saltar del tren i anar corrent als seus braços. Qualsevol cosa podria fer-lo canviar de parer. Una simple palla. De manera que el vaig arrossegat cap a un bar de l'altra banda del carrer i li vaig dir:

- Ara et prendras un Pernod... el darrer, i el pagaré jo... amb els teus calés.

Alguna cosa d'aquesta observació l'obliga a esguardar-me amb inquietud. Prengué un glop de Pernod i tot seguit, girant-se cap a mi com un gos ferit, em digué:

- Sé que no hauria de confiar-te tots aquests diners, pero... pero... Oh, bé, fes el que et sembli. No vull que es mati, vet aquí.

- Matar-se? - vaig exclamar -. No pas ella! Deu tenir un gran concepte de tu mateix, si pots pensar una cosa semblant. Quant als diners, per bé

que detesto la idea de donar-n'hi, et prometo que aniré de dret a correus i li faré un gir telegrafic. No responc de mi, si me'ls quedava un minut més del ~~minut~~ que és necessari.

Mentre deia això, vaig fixar-me que hi havia una gran quantitat de postals en uns prestages giratoris. En vaig prendre una - era una fotografia de la Torre Eiffel - i li vaig demanar a Fillmore que hi fes unes ratlles.

- Diga-li que ja t'has embarcat. Diga-li que l'estimes i que l'enviaras a buscar bon punt... l'enviaré per exprés quan vagi a correus. I aquest vespré l'aniré a veure. Tot sortirà bé, ja ho veuràs.

Mentrestant travessarem el carrer cap a l'estació. Faltaven dos minuts. Em va fer l'efecte que ja no hi havia cap perill. Al peu de la portalada, li vaig clavar un patac a l'espatlla i vaig assenyalar el tren. No li vaig estrényer la mà... s'hauria posat a somicar de nou. Em vaig limitar a dir:

- Cuita! Sortirà d'aquí a un minut.

I amb aquests mots, vaig girar sobre els meus talons i me'n vaig anar. Ni tan sols em vaig tombar per veure si havia pujat al tren. Tenia por de fer-ho.

Durant tota l'estona en que havia estat ocupat despatxant-lo, no se m'havia acudit pensar que faria un cop m'hagués desempallegat de la seva persona. Li havia promès moltes coses... però només amb el propòsit de tranquil·litzar-lo. Quant a acarar-me amb Ginette, tenia tan poc coratge per fer-ho com ell. A mi mateix m'estava agafant panis. Tot s'havia esdevingut tan rapidament, que era impossible copsar plenament la naturalesa de la situació. Vaig allunyar-me de l'estació en una mena d'extasi deliciós... amb la postal a la mà. Em vaig aturar sota un fanal i la vaig tornar a llegir. Em va semblar absurda. La vaig llegir de nou, per tal d'estar segur que no somiava, i després la vaig fer a miques i la vaig llençar a la claveguera. Vaig mirar al meu entorn amb inquietud, gairebé esperant de veure a Ginette

darrera meu empaitant-me amb un tomahawk. Ningú no em seguia. Vaig començar a caminar mandrosament cap a la Place Lafayette. Deia un dia esplèndid, tal com ja havia observat de bon matí. Uns núvols lleugers, flonjos, eren menats pel vent. Els tendals espetegaven. París mai no m'havia semblat tan bell, ~~quan~~ quasi em vaig penedir d'haver embarcat el pobre Llatzer. A la Place Lafayette em vaig asseure de cara a l'església i vaig contemplar la torre del rellotge; no és una meravella arquitectònica, però la blavor de l'esfera sempre em fascinava. Avui era més blava que mai. No podia treure-li els ulls de sobre.

Tret que fos prou foll com per a escriure-li una carta, explicant-li-ho tot, Ginette no tenia perquè saber que havia passat. I per bé que ella s'assabentés que li havia deixat 2.500 francs, mai no ho podria provar. Sempre em restaria el recurs de dir que ell s'ho havia inventat. Un individu que era prou boig com per a tocar el dos sense ni tan sols un barret, fóra també prou boig com per a inventar-se la història dels 2.500 francs o de la suma que fos. Per cert, quants diners eren?, em vaig demanar. Les butxaques estaven a punt d'esclatar amb tant de pes. Vaig treure tots els bitllets i els vaig comptar curosament. Hi havia exactament 2.875 francs i 35 centims. Més del que havia suposat. Havia de desempallegar-me dels 75 francs i 35 centims. Volia una suma rodona: 2.800 francs nets. En aquell precís moment vaig veure un taxi que ~~xixixixixix~~ s'atansava a la vorera. En baixa una dona amb un gos d'aigües blanc als braços; el gos s'estava orinant damunt el vestit de seda. La idea de ~~xixixixixix~~ treure un gos a passejar en taxi m'indigna. Sóc tan valuós com el gos, vaig pensar, i amb aquest pensament al cap vaig fer un senyal al taxista i li vaig dir que em portés al Bois. Ell volgué saber a quin lloc volia anar exactament.

- A qualsevol lloc - li vaig dir -. Aneu al Bois i doneu una volta, i no cal córrer, no tinc cap pressa.

Em vaig repapar bé i vaig desfil·lar les cases, els teulats esbocinats, les xemeneies, els murs de colors, els urinaris, els vertiginosos correfours. En passar pel Round Point, vaig sentir ganes de baixar a orinar.

No sabent que podria passar alla baix, li vaig dir al taxista que m'esperés. Era la primera vegada a la vida que feia esperar un taxi mentre canviava l'aigua de les olives. Quant us pot costar un caprizi d'aquests? No gaire. Amb el que tenia a la butxaca podia donar-me el luxe de tenir dos taxis esperant.

Vaig donar una atenta llambregada al meu voltant, pero no vaig veure res que valgués la pena. El que jo volia era quelcom de fresc i original... quelcom d'Alaska o de les Illes Verges. Una pell fresca i neta amb fragancia natural. No cal dir que no hi havia res de semblant per aquells entorns. No em vaig sentir pas decepcionat. Tant se me'n fotia si ho trobava com si no ho trobava. El cas és no sentir-se mai massa ansiós. Tot arriba al seu degut temps.

Passarem per l'arc de Triomf. Uns quants badocs vagarejaven a l'entorn de les despulles del Soldat Desconegut. Tot travessant el Bois, contemplava totes les manses riques que passejaven en llurs limousines. Passaven rabent com si s'adrecessin a algun lloc. Ho fan, sense dubte, per semblar importants - per demostrar al món amb quina suavitat corren llurs Rolls Royce i llurs Hispano Suiza. Dintre meu tot corria més suaument que mai hagi corregut qualsevol Rolls Royce. Tot era de vellut al meu dedins. Epidermis de vellut i vertebres de vellut. I quins lubricants per als meus eixos de vellut! És una cosa meravellosa tenir calés a la butxaca i balafiar-vos-els durant mitja hora talment com un mariner pitof. Us sentiu com si món fos vostre. I allo que resulta més plaent de tot és que no sabeu que fer-ne, dels diners. Us podeu reclinar i deixar que el taximetre corri, podeu deixar que el vent bufi a través dels vostres cabells, us podeu aturar a prendre una copa, podeu donar una bona propina i us podeu fer el fanfarró com si allo fos cosa de cada dia. Pero no podeu fer una revolució. No podeu buidar tota la merda que porteu a les tripes.

Quan arribarem a la Porte d'Auteuil, vaig fer que enfilés el camí del Sena. Al Pont de Sevres, vaig baixar per posar-me a caminar al llarg del riu, devers el viaducte Auteuil. Aquí té l'amplaria d'un rierol i els ar-

bres arriben fins a la riba del riu. L'aigua era verda i cristal·lina, sobretot cap a l'altra vora. Ara i adés passava una llanxa esbufegant. Uns banyistes amb slips prenien el sol drets damunt la gespa. Tot era proper i palpitant, vibrant sota la forta llum.

En passar per la terrassa d'una cerveseria vaig veure un grup de ciclistes asseguts al volt d'una taula. Vaig asseure'm prop d'ells i vaig demanar un demi. Sentint-los garrar, vaig pensar un moment en Ginette. La vaig veure dardant amunt i avall de la cambra, estirant-se els cabells, somicant i gemegant d'aquella manera bestial que solia fer-ho. Vaig veure el barret de Fillmore a la perxa. Em vaig demanar si els seus vestits m'anirien bé a mi. Tenia un abric reglan que m'agradava d'allo més. Bé, a hores d'ara, ell feia la seva via. Al cap d'una estona el vaixell es gronxaria sota els seus peus. Angles! Volia sentir parlar angles. Quina idea!

Tot d'una se m'acudí que, si volia, jo també podria anar a Nord-Amèrica. Era la primera vegada que se'm presentava l'avinentosa. Em vaig preguntar: "Vols anar-hi?". No hi hagué resposta. Els meus pensaments canviaren de rumb, cap al mar, cap a l'altra banda on, en evocar el passat, havia vist els gratacels esvaint-se darrera un remolí de volves de neu. Els vaig veure dreçats de nou, dins el mateix halo espectral com quan vaig partir. Vaig veure els llums filtrant-se a través de llurs carcasses. Vaig veure tota la ciutat estesa, des de l'Harlem fins a la Battery, els carrers curulls de formigues, el tren ~~elefantí~~ elevat passant rabent, els teatres que s'anaven buidant. Em vaig demanar vagament que se n'hauria fet de la meua muller.

Després que tot hagué passat placidament pel meu cap, una gran pau m'envai. Aquí, on el riu fa giragonses suaus a través d'una serralada, jeu un sol tan saturat del passat que, per molt lluny que la ment vagi, hom mai no pot separar-lo del seu trasfons huma. Senyor! Davant els meus ulls bategava una pau daurada tan pregonada que només un neurotic podria somiar a girar el cap. Tan placidament corre el Sena que hom a penes s'adona de la seva presència. Sempre és allí, calmos i humil, talment una gran arteria

del cos huma. En la meravellosa pau que planava damunt meu, semblava com si hagués grimpat fins al cim d'una alta muntanya; durant una estona podria contemplar el panorama que s'oferia al meu entorn, copsar el sentit del paisatge.

Els éssers humans formen una fauna i una flora estranyes. Des de lluny semblen insignificants; de prop, són capaçs de semblar lleigs i malignes. Més que cap altra cosa, necessiten estar voltats d'espai suficient - d'espai més que no pas de temps.

El sol es pon. Sento que aquest riu corre pels meus dedins: el seu passat, el seu sol antic, el clima canviant. Els pujols el voregen dolçament: el seu curs esta determinat.

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

Nota a la pag. 72. (1) Els nord-americans solen referir-se familiarment als francesos anomenant-los frog-eaters "menja-granotes" o simplement frogs "granotes". (N. del T.)

Pag. 78 (1) Nonentity : no ningú. (N. del T.)

Pag. 93 (1) YMCA: Associació Cristiana de Joves (N. del T.)

Pag. 155 (1) Fa referencia a l'obra de Marcel Proust (N. del T.)

- Pag. 232 (1) El personatge femení d'Ulysses de James Joyce (N. del T.)

Pag. 247 (1) YMCA: Associació Cristiana de Joves (N. del T.)

Pag. 249 (1) Es refereix a Walt Whitman (N. del T.)

Pag. 257 (1) Es refereix als enormes canons alemanys de la Primera Guerra Mundial (N. del T.)

(2) L'obra capital de Walt Whitman (N. del T.)